

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204285

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No.

Accession No.

Author

Title

This book should be returned on or before the date last marked below.

వ్రథ మ భా గ ము

నిజాయితీపాత్రమందు ఆంధ్రప్రదేశ్ సాంస్కృతిక మైత్రీ ప్రాధాన్యతను, 641/668 గుర్తించుచు నాచుకొని శాంతినికల్పించుచు, ఆంధ్ర బుద్ధిశీలతను మా ప్రతినిధులుగా ప్రకటించుచు, ఆంధ్ర నిజాయితీపాత్ర వాసుల కౌశలసిన పుస్తకములను వారికి ప్రాప్తి కల్పించుచు వచ్చును.

ప్రీతిక

‘రైనాల్డు’ నామధేయుడగు ప్రసిద్ధాంగ సవలాకారు డాక్టరలోకమున కపరిచితుడు కాడు. బహు గ్రంథరచనాధురంధరుడగు నీ ప్రతిభాశాలి కాంగ్లసారస్వతమున నేకాకాముననో స్థానములేదు.

రైనాల్డుయొక్క “Loves of the Harem” అను గ్రంథమున కియ్యది అనువాదము.

తుగ్లక్ రాజధానియగు ‘కాన్ స్టాంటిను’ నగరము సెలారతర నిగూఢసరస్వతరణమున కాలవాలమాయెను. ముప్పది సంవత్సరములు మీఱసి సుందరపురుషులు నాతి మత విచక్షణలేక, అకస్మికముగ, సకారణముగ విగతజీవు లగుచుండిరి. శత్రువులు బాన్వరసుజలము లపైఁ దేలుచుండెను. వానిని బరిశీలించి, వారందఱును మెడవెనుక గొంఁచము క్రిందుగఁ బులిసి కత్తివోలుచేఁ దెగటారిని వ్యక్తముగ చుండెను. వారితఱుఁ దెప్పిచో తెలియకండెను. భయంకర దుర్మరణముల సంఖ్య అధికశిరమగుచుండె నగరమునఁగ నహజముగ హాహాకారములు చెలఁతేగెను.

మన కథాప్రారంభావసరమున రాజధానిస్థితి యట్లు లుండెను. ‘ఖలీలు’ నామధేయుడగు కథానాయకుఁడు తిదస్వజనాసాధ్య కార్యభారము వహించి, అత్యున్నతశాస్త్రుని లొంగించి, కృతకృత్యుడై, తుంగు సార్వభౌము డగును.

కథాకల్పనయందును, ప్రధానకథను బోషించుటకై యుపకథలను సముచితముగఁ గల్పించుటయందును, పాత్రప్రవర్తనమునందును, పాత్రపోషణమునందును, తదాచిత్యమునందును రైనాల్డు నిక్కముగ నెదిర్చియుండు. ఈవిని మించిన పాశ్చాత్యులనేకులున్నను, కొందఱు పాఠకుల కీశదే అనిర్విరాముడై యున్న వాడు.

సంఘ భాషాదేశభ్రష్ట యములగు భాషాంతరీకరణములుగూడ నావశ్యకములు. స్యతంత్రగ్రంథము లెంత యవసరమో, అన్యగ్రం

థానువాదములును అంత యవసరమే. ఈ సువ్యక్తవిషయము అల్పజ్ఞులకమాత్ర మవ్యక్తము.

భాషాంతరీకరణము సులభసాధ్యము కాదు.—కవిత్వమువలె సిదియు నొకకళయని చెప్పవచ్చును.—కావుననే, అంధ్రీకరణము అంతగా రుచింపజాలకున్నది. అందు, దేశభాషాగ్రంథములకంటె, నాంగ్లగ్రంథములు మఱియుఁ గష్టసాధ్యములు. దేశభాషలకు సాంస్కృతికము మాతృకమగుటయు, నాంగ్లము మనకుఁ గేవలము విరుద్ధమగుటయే అందులకుఁ గారణము. అల్పజ్ఞున కిదియు దుర్గాహ్యమై, సర్వము సామాన్యముగఁ దోచుట సహజము. కావుననే విద్యార్థి విద్యాధిక, విద్యాశాఖాధికారుల మన్ననఁ గాంచిన ‘బక్సారుయగ్ధము’ను తదితర గ్రంథములను రచించియు, నాంగ్లగ్రంథానువాద మొనరించుటకు గడుశంకించితిని. నేఁ దెలిపించిన ‘మొగలాయీ దర్బారు’ సంపుటములు చదివిన నామిత్రు లవ్యాజకౌరవాభిమాన పూరితచిత్తముతో నన్నుఁ బ్రోత్సహించుటచే, నీ గ్రంథానువాదమునకుఁ గూడఁ బూనుకొంటిని. రసగ్రహణపారీణులగు పండితులు తప్పలను మన్నింతురుగాక.

రైనాల్డు గ్రంథములలో నెల్ల నిదియే మిగుల రసవంతమైనదనియు, తొలుదొల్త దీనినే తెలిపింపవలయుననియు, హిత మొనరించిన అబ్దుల్ ఎస్. వాహబుసాహేబునకును, శ్రమయనక వ్రాతప్రతిజూచిన నామిత్రులు పురిపండా అప్పలస్వామిగారికిని, ప్రసిద్ధ సరస్వతీగ్రంథమాలాధ్యక్షులగు శ్రీయుత అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామినాయుడుగారికిని నేను గృతజ్ఞుడను.

అంకితము

ప్రసిద్ధ 'పిద్దాపుర' రాజ్యమున వంశపరంపరగ వజీరులై వెలసిన 'వైజయ్య' గృహమాన జానకమ్మ సీతారామ రాయల గర్భమున నుదయించి, నిజజనకునకు నయనానంద కరముగఁ బ్రవర్తిల్లి; బహు భాషాకోవిదుడై, అసంతవిజ్ఞానము గడించి, ప్రసంగచూడామణియై తనరి, సుధాకరునివలె నిరంతర ముంగహనవిరాజమాన ప్రసన్నాననుడై దీపించి; నిజసోదరీమణుల కమితోపకార మొనరించి, విశేషధన సంపాదన మొనరించి, విశేషవ్యయ మొనరించి, విశేషధనము వీటి, ఏబదిన్నాల్గవ సంవత్సరమున దివికేసిన నా మొనమామ ఆపూర్వాపువంతులుకు ఈ 'యంశిపురము' నవల ప్రథమ భాగ మంకిత మొనంగువాడను.

భయంకరరహస్యము

మన కథాప్రారంభనమయుమున, * మూడవసలీ ము సుల్తాను ప్రసిద్ధ తురుష్కసామ్రాజ్యమును శాసించుచుండెను. అసినూ యూరపు అఫ్రికా ఈ మూడు ఖండములయందును వ్యాప్తి గాంచిన నూ సామ్రాజ్యమును సాధారణముగా 'నెట్టోమను' సామ్రాజ్యమనియు నందురు.

శశ్రుభుశ్వరాజకీయాపరిస్థితు లా నమరుమున గడు సంకుచిత ముగ నుండెను. రాజ్యాంగమున నే క్షణమున కెట్టి మారుపు లున్న కల్లునో తెలియక జరులు సాక్షుభిశినునొక్కతై యుండిరి. జరుల యవస్థయే యెటులుండ, రాజ్యశిక్షముం ద్రిప్పు నిధికారుల గుఱించి కేటగె చెప్పవలయునా?

అట్టి సమయమున మఱియొక భయంకర వైపరీత్యము సంభవించెను. జరులను దురంశభయఃస్మయసాగించుము ముగ వలె చెప్పె; జంక్రూమారుతావసర గభీరజురాసివలె, ప్రహృషాయము మిక్కిలి కలుగుచుండెను. అనాది సిద్ధమై ప్రెస్సిచర్లిన ముఖోభాసుగమై, హ్యే ద్యనేక రాజ్యనుశ్చరకారణమై, యద్వితీయవై భవయుగమై యొప్పు రాజధాని దుస్సహనిషాభ ము మేఘావృతమాయెను 'కాన్సాంటిను' నగరమున నుండెను. నిరుగామ కలగజులు నా భయంకర వ్యాపాదముం గలచియే కొండలమందు ముగిసిరి. ఎల్లెకల నదయే గునకునలు. గృహములందును, వీధులందును, భోజనాగారములందును, కాఫీమందిరములందును, పురముగిరింబు దును, తిదిశిరస్థులంబు

లందును గూడ నియ్యదే సామాన్యప్రసంగమాయెను. భయాతిలేక మునఁ దమతమ వ్యాపారముల మఱచి, సర్వజనభక్షికియగు కరాళ మహామారి నగరమున విజృంభించి స్వైరవిహార మొనరించుచుండెనో యున, భయవిహ్వలులై నగము చచ్చిరి.

అంతటి యుపద్రవమేమి? రాజు నిరంకుశుడై, జనులను బాధించు చుండెనా? కాదు, కాదు. తొల్లిటి సుల్తానులవలె గాక ఈ సలీము ప్రజాస్వాతంత్ర్య శౌరవసంపదలను గట్టింపగడంగెను. అట్లులైన, ప్రజావళి తీవ్రకలవరము కేవలము రజ్జుసర్పభ్రాంతియా? కాదు. దుర్భరమగు ఘోరమగు పక్షు సభవించుటచేతనే హృదయము ప్రయ్యలాయె. ఇక్కడ గాలయాచన మొనరింపక, కుతూహల ప్రకంపితపాతకునకుఁ దత్కారణ మెఱిగించె ము.

సుమారు రెండు సంవత్సరములక్రిందట సికింత వనంతి బయల్పెడలెను. రాజధాని సికింటియున్న 'బాస్టర్నస్సు' నగరలో చాలశవములు కొట్టుకొని పోవుచుండెనట ఆయువుమూసిన స్త్రీపురుషుల మృత కళేబరము. ఎదుఁబడి, ప్రవాహము ననుసరించి పోవు నాగరిముండేలు సాధారణవిషయమై యుండెను. వ్యభిచారి పెరిగి కళింగితులగు భార్యలను తాకునఁ దెగనఱికియో, తనకిర తెఱంగులనో, నదీజలంబులఁ బడద్రోయుచుండిరి. పాడిదొఱంగి ప్రపత్తిండు పరిచారికలు బందీలు సహితముట్టి దుర్మరణమునకే పాల్పకుచుండిరి కాదు, నట్టి మృతకళేబర ప్రదర్శన మొకవింతకాదు. భయకారణమేమన, నట్టి శవములసంఖ్య రెండుసంవత్సరములందు క్రమముగా మీటుచుండెను. శుభకు హత్యాకాండ మధికతమమాయెను. దురంతి సరవధ సర్వసాధారణమాయెను. ప్రజలు యవస్థ మఱియు దుస్సహమాయెను. ఇందు మఱియొక వైపరీత్యము. నదీతీయములఁ దేలుచుండినవి స్త్రీ శవములుకావు. పురుషుల కళేబరము లగుటచే, జనుల

భయము శతాధికమై, వర్ణనాతీతమాయెను. తద్భయంకరవ్యాపారమునకు సబంధించినవిషయములు కొన్ని క్రమముగావ్యక్తమాయెను.

భర్తలపై, ఉపభాగ్యులపై దాసీజనంబులపైఁ గినియు పురుషులాయా కాంతలగు డట్టమగుగోనెనంచులలోఁ బెట్టి, వానిమూతులను బిగియగట్టి పదీప్రవాహమునఁ బడవేయుచుండిరి. అదియే నాటి యాచారము. మహాసామ్రాజ్య భారధురంధరులగు సుల్తానువారి దుర్వార దురాగ్రహమునకు గుఱిమిగు దురదృష్టవంతు లంతిపురమునకే, మాక్షణముననే భయంకర కాలచాళముంజోలు భయర్యూప్రవీణిశకంబులై దాగుణముగ నుండించుచుండిరి వారు. బాస్వరసనీతోయములనే తేలుచుండిరి. కడుచుబ్బి, నల్లనై, వికృతమై, వింటి నారిలో జుట్టియున్న కంఠములను గాంచునంతనే, తద్విషయము విశేషమగుచుండెను. అట్టి మరణములకుఁ అట్టి దృశ్యములకును పురజనులందఱు పసియే యుండిరి. కాని, ప్రజావృత్తయమును విచ్ఛిన్నమొరింపజాలు హత్యలొప్పి కావు. అట్లు చచ్చినవారుస్త్రీలు కారని ముందే చెప్పియుంటిమి గదా. ముచ్చాయందు బంధింపఁబడుటలేదు. కంఠములు పాశబద్ధమలగుటలేదు. ఆ శవములను బరికించినంతనే, కత్తిపోలుచే మరణించి యుండవలయునని తెలియుచుండెను. మఱియు ఆగాయము మోడవొకనో, కొంచెము క్రిందుగనో కానవచ్చుచుండెను. ఒకింత పిచారింప, నా మందభాగ్యు లేమరియును సమయమున, నెవ్వఁడో పాపాత్ముఁడు మృత్యువులై వెనువెంటఁ బొంచి యుండి, వాని నొక్క పోటునఁ బొలియించుచుండెనని తెలియఁగలదు.

ఈ భయానక హత్యలయందు నింకొక వింత లక్షణము పొడ సూపుచుండెను. ఇట్టి యాకస్మిక దుర్మరణమునకుఁ బాలైన భాగ్యహీను లందఱును యువకులు, సుందరాంగులు; ప్రాయము పదునెని

మిది ముప్పది సంవత్సరములకు నడుమ నందును. బాలురు, ముప్పది యేండ్లు గడచినవారలును అట్లు మరణించుటలేదు. తరుణవయస్కులే యీ తెఱంగున స్థూరముగ జావనేల? మఱియొక యశస్వి మిద్ది యన, స్త్రీ యమాంషకృత్యముల నొనరించు హంతకులు ధనమున కాసింపింపారు కాదు. ఆయా పురుషులు ధరించిన యాభరణములు, చెంతి నందు ధనమును అట్లులే యుండెను. హంతకులు ధనాశా ప్రేతులై నచో, జ్ఞానవారి సొత్తు హరింపజెందురా? కాన, నిది యొక విపరీతము. మరణించుచుండి యశావనపురుషు లొక్కజాతి నారు కాదు. తురుష్కులు, ఆర్యీనియును, గ్రీకులు, ఎరాసులు లోనిగా గలవారి — తురుష్కు సామ్రాజ్యసంగమున నందు నానా జాతులవాడును విచక్షణలేక పథ్య లగుచుండిరి. నదీజలము పెం దేలు శవముల దుస్తులను బరికింప, లెక్కా మీఠిన సున్ననాణ్యములో, వెండినాణ్యములో, అభయము రాగిడిబుబ్బలో—ఎవ్వయో తిప్పక కాన వచ్చుచుండెను. కావున, ధనాపహరణము దోషియు నిష్కర దారుణ వ్యాపారియునగు గారినిము కావని స్పష్టమగును. సౌందర్యరూపన విభాసితులగు పురుషులే మరణించుటయు, మరణము తరు సదా యట్లులే యుండుటయు, ముగిలగు విషయములను బరికింప, నిహత్యల కెల్ల నొక్కటయే కారణ ముండి యుండునని స్ఫురింపకమానుడు.

ఈ రెండు సంవత్సరములలో మరణించిన యశావనమంది రాంగుల సంఖ్య నూటికి మీఠియుండును. కాదు, కాదు. విశాల బాస్వరపదీ తోయముల గోచరించిన మృతకళేబరముల సంఖ్య వేయి మి చి యుండును. కొన్ని కళేబరములు పురజనానీకనయనపథమున దొరికి సమద్రమున జేరియుండును. నిగూఢముగ నెండిలు కడ తేరిరో యెఱుంగరాదు. ఇంతకి, లెక్కతో బని మేమి? బహుశోశవిస్తీర్ణ ముగిల యా మహానగరమునందలి యనేక కుటుంబములు—సమితులు

ధనగహితులు, అధికారులు అధికారరహితులు, కలీనులు సామాన్యులు మొదలగు తారతమ్యములు లేక—గృహధికారి, భర్త, సోదరుడు, కుమారుడు మొదలగు సభ్యంత ప్రయత్నముల నాలెఱంగునఁ గోల్పోయి యనంతదుఃఖనాగర స్మృష్టులై యుండెను. తుదకు సగరము విఘ్నేన సాంప్రదదుఃఖభయాఁక మేఘాచ్ఛాదిత మాయెను. పురజుల గరవస్థ పెద్దింపియే యుట్టిమి.

కారణము తెలియకున్నది, కారణము నరయబూనుట ముష్కస్వభావముగదా. భయోహ్వలులైన జరులు తిరువన జనిత మహాకలవగుముచే నీ హత్యాకాండమునకు రాజకీయ కారణమును నిరూపించిరి. కాని, భయావేశ మొకింత యడంగినంతకే, యాకారణ మన మంజనమని వారు గుర్తించిరి. ప్రభుత్వము గమనింప నవసరములేని పడుచువారిలే పెద్దయి లగుచుండుటచే, పట్టి యనుమానమున కవకాశము లేదు. యూధులు క్రోధోన్మత్తులై, క్రైస్తవ తురుష్కు జాతులైన బగతీర్చికొని నుద్దేశించి, యిట్టి భయంకరవ్యాపారము నకుఁ గడంగి యుండువరనియు జను లనుచూచిందీరి. కాని, అదియు ససంబద్ధమే. ఏమన, మరణించుచుండిన యువకులలో నుత్తిమచంజులగు యూధులు గూడ నుండిరి. కావున, నొక జాతిపై సిందారోపణ మొనరించుట యసాధ్యము. జాతీయతావిభేదములు లేక, ఎల్లరు దమ తమ ప్రియతమ బంధువులను గోల్పోయి, గోలుగోలున నేడ్చుచుండిరి.

మఱియు, వ్రతిహింసా శస్పరతయే యీరాక్షస కృత్యములకుఁ గారణమగునని, హత్యలన్నియు నేకవిధముననే జరుగ నేల ? యువకులు ఒక్కవిధముననే వచ్చింపఁబడి, ఒక్కవిధమగు నాముఠముచేతనే, ఒక్కమర్త్యస్థానముననే ఒక్కపాంతకుని చేతినే వధింపఁబడుచుండినట్లు కాన్పింపనేల ?

రింపవలయునని సహజముగా నాసించిరి. సలీముపాదుషా యట్టి అత్యాచారముల కెంతమాత్రము బాధ్యుడు గాఁడని జను లెఱింగియుండిరి. కాని జగద్రక్షుడు పాదుషాయే ఇమ్ము రక్షింపనియెడల, ఇంక దిక్కెవ్వరు? “పాదుషావారు సర్వాధికారి సమన్వితులట, సర్వ శక్తియుతులట, సర్వగుణగ్రహణ పారీణులట వా! ఇంకెట్టి మహనీయులు రెండు సంవత్సరముల నుండి మునీషుత్వాచారముల నడంపఁ జాలనిచో, మన కీతనివలని ప్రయోజనమేమి?” అని జనులు తమలోఁ దాము ప్రశ్నించికొనఁ దొడంగిరి. నుర్భర సరమేధము నడంచుట నుల్తానుయొక్క కర్తవ్యమని వారు నిశ్చయించిరి.

జనసామాన్యమే కాదు, పెద్దవాండు సహితి మట్లనే భావించిరి. వివిధతరంగతుల పురజను లేకాభిప్రాయ లగుటచే, నాస్థానసభ్యుల విషయమును నుల్తానున కెఱింగింప లసివచ్చెడిరి. నుల్తాను ప్రజాక్షేమము సరయువాఁడు. తన యుద్వ్యోమ లో, రెండుచుంగిన ప్రముత్తము విఫలమైనందులకు వగచి, యధికశర తీవ్రప్రయత్నము లొన రించి యెట్లులైనను జరులను రక్షింపవలయునని కృశినిశ్చయించి డామెను. అట్లొమను సామ్రాట్టులలో సలీము కను వివేకవంతుఁడు దయార్ద్రచిత్తుఁడు నైనను, ఆపరిస్థితుల ననుసరించి కడు నిరంశము గనే మెలంగెను.

సలీము నుల్తాను నిండుది నాణమున సింహావాసీయై డామెను. మంత్రో లంకలు నాశనిం బరివేష్టించి యుండిరి. సగంము లెడలి ప్రధానాధికారు లెల్లరు నరుదెంచి తమ తమ స్థలంబులనాసీగై యుండిరి. ప్రధాన న్యాయాధిపతి యన్జాతుడై సభాభవమునకేతెంచెను. ఈతఁడు మన కాలపువ్యాయ ప్రదాశలవలెగాక, సైనిక ‘దివానీ’ శాఖలకు సర్వాధికారియై యుండెను. ఈతఁడు ‘హసీను ఎఫండి’ యను నామము ధరించెను. ఈతఁడరువదేండ్లు గడచిన ముదుకఁడు.

తన యధికారపు దుస్తులఁ దాల్చిన హాసేను కొల్వకూటముఁ బ్రవేశించి, వెండితీగలవలెఁ దళతళ మెఱయు గడ్డము నేల్చి బొరలాడునట్లుగ నుల్తాను నారి సమక్షమున నవినయముగ నాట్టాంగ మాచరించి, భయకంపితహృదయుండై దీనవదనుండై యల్లనఁబాదుపావారిని దిలకించెను. న్యాయాధిపతి యట్లు కలవరమండ నేల? సుల్తాను నేడు సహజమందర మందహాసము దొఱంగి కఠినవదనుండై యుండెను. న్యాయాధిపతినిఁ గాంచి యూతఁ డిట్లు గర్జించెను—

“ఓయీ! ఈ యరాజకమునకు, అత్యాచారములకుఁ గారణ మేమి? నగరరక్షణ భారము నీవు వహించియుంటివి. అధికారమంతయు నీ హస్తగత్తమైయున్నది. రెండు దీర్ఘసంవత్సరములు గడచెను, ఈ హక్కు లింకను అంతరించుటలేదు. నగరమునందలి పెక్కు కుటుంబములు పుత్రదూలను గోల్పోయి ఘోషింపుచున్నవే! ఏమందువు?”

“మహానీరు సార్వభౌమా! ఈ భయంకరరహస్యభేదన వ్యాపారమున నే నణుమాత్ర ముపేక్షింపలేకని మనవి చేయుచున్నాడను చేయఁగల ప్రయత్ని మొనరించుచుంటిని. నా దురదృష్టవశమున నింతవఱకును జయముఁ గాంచజాలకై తిని.”

“ఓరీ! నా జరులు సహింపజాలక, ఒక్క తెఱంగున ఘోషింపుచున్నాడు. వారా తెఱంగున వెఱంగుంటుకుఁ దగు గారణము లేక పోలేడు. ప్రజాసముద్ధరణ మొనరింపమేని, అల్లావారి దుర్భారాగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁగుదుము. బాధ దుర్భరమగునేని, జరులు తిరుగఁబడెదరు; విప్లవము చెలఱేగును; ఇతిర దేశపు నృపాలురకు మేము హాస్యాస్పదులగుచుము. హాసేన్! చూడుము! ఎనిమిది దినములు గడువొనంగితిరు. ఈ లోపున నీ ఘోరవిధ లాచరించు హంతకుని జాడఁ గనిపట్టవలయు. లేదేని, మిగిలిన న్యాయాధిపతులు నీ వలె కాక కడు సప్రచుత్తులై ప్రభుత్వకార్య నిర్వహణమునకుఁ గడంగునట్లుఁ

తొమ్మిదవనాటి యుదయమున నీ శిరము ఖండించి సింహద్వారమున బ్రదర్శింతుము.”

ఆ తెలుగున సలీము సుల్తాను కఠిన్ముగ్గఁ బలికి, నిజాధికారపురస్సరముగాఁ జేయి విడికించెను. ఆ భావము గ్రహించి, న్యాయాధీశుఁడు హాసేను మాటుమాటాడుటకు సాహసము చాలక, సగము చచ్చి, దర్బారు మర్యాదచొప్పున మూడు ప్రణామము లొసరించి యావలకుఁ బోయెను.

సుల్తాను క్రూరుఁడు గాఁడు, కఠినుఁడును గాఁడు. పరిస్థితులు శ్రుతిమించుటచే నితీకర్తవ్యతాపేక్షాధుఁడై, యంతట కారిత్యము నాతఁడు వహించెను. సభామధ్యమున సింహాసనాసీనుడై యాతఁడు గాంధీర్యధుర్యుడై భయంకరపు టాజ్ఞ నల్లుప్రకటించెనేగాని, లోలోసనాతఁడు కడుపరితపించెను.

సభయంతటితో ముగిసెను. సకరుణుఁడగు సలీము విచారాక్రాంతచిత్తుఁడై యంతిపురంబుఁజేరి, ‘ముస్తఫా,’ ‘మహమ్మదు’ అను తనప్రియ పుత్రులంజేరి, నాటి సమాచారము వారికిఁ దెలియఁబఱచెను. “తండ్రీ! విచారింపవలసిన యవసరములేదు. శరదిందు విమలచంద్రికతోఁ దులతూగు నీసౌజన్యమింత మాత్రమునఁ గళంకితము కానేరదు. రాజ్యభార ధురంధరుండ వగుటచే, నీవిధ్యుక్త ధర్మమును మాత్రమొసరింపఁ గడంగితివి.” అట్టినిజపుత్రసమంజస సమయోచితానునయాలాపముల నాలించిన సుల్తాను హృదయభారము తొలంగెను.

ఈనందర్శముననే రాజకుమారుల గుఱించి యొకింత తెలుపవలయును. వారిస్వాతంత్ర్యము సరికట్టి బందాలవలె బంధించియుంచుట తదాస్థాన సాంప్రదాయ సిద్ధమైయుండెను. వారి సౌఖ్యముల కేమాత్రము సంతరాయము లేదు. వారికై మందిరములు ప్రత్యే

కింపబడెను. వాని కంటియుండు నారామములయందు వారు విహరింపవచ్చును. కాని, బాహ్యప్రపంచముతోడి రాకపోకలుగాని, ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు గాని లేవు. అంతమాత్రమున వా రజ్ఞానంధ కారమున మునింగియుండిరని తలంపరాదు. ఆవల జగుగు సమస్తవిషయములను ఎప్పటికప్పుడు వారికిఁ దెలియజేయుచుండిరి. ఆ కారణమున, రాజధానియందలి భయానకహత్యావంపర గుఱించి వారును ఎఱింగియే యుండిరి. రాజధానికి దాపరించిన మహాోపద్రవమును గుర్తించియుండుటచేతనే, రాజకుమారులు తమ జనకుని ప్రవర్తనమును నిండు సంతసముతో నామోదించిరి.

దురదృష్టవంతుఁడగు హనేను దుర్భర విషాద భగకంపిత హృదయఁడై, తీవ్రాలోచనాశ ప్తచిత్తుడై, నిజమందిరాభిముఖుఁడాయెను. శీలవతియగు నాతని భార్యయు, సుందరాంగియగు పుత్రికయు నాతని రాకకై నిరీక్షించుచుండిరి. న్యాయాధిపతియగు హనేను అంతలో నరుదెంచి, సుల్తాను క్రూరశాసనము వారి కెఱింగించెను. పాపము వారు మువ్వుగుంగలసి తమకు సంభవించిన ఘోరవిపత్తుఁడలంచి పనవి పనవి యేడ్వనారంభించిరి. ఆతఁడప్పుడే మరణింపనుండినట్లు లాయబాలు సుస్నిగ్ధభానుగవనమండలములు సుందరసంధ్యా రుణరాగము సంగము వహింప, బాష్పవారి విమల ముత్యంపునరులవలె దోరంబై ప్రవహింప నవ్యక్త కలస్వనంబున విలపించిరి. కొంత తడవైన పిమ్మట హనేను పెద్ద నిట్టూర్పువిడిచి, విషాదానల ప్రభావముచేఁ దడియారిన గొంతు సవరించి, యాలోచనపూర్వకముగా నిట్లు పరితపించెను.—

“ఏమి చేయుదు? దిక్కె-య్యది? రెండు సంవత్సరములలో సాధ్యము కాని కార్యము ఎనిమిది దినములలో సాధ్యమగునా? ఎట్లు కాంగలదు? అత్యద్భుత హత్యాన్వేషణ కై పుణ్యముగల రక్షకభటులే యరయఁ

తొమ్మిదవనాటి యదయమున నీ శిరము ఖండించి సింహద్వారమున బదర్శింతుము.”

ఆ తెలుగున నలీము నుల్తాను కఠిముగఁ బలికి, నిజాధికారపుర న్నరముగాఁ జేయి విడికించెను. ఆ భావము గ్రహించి, న్యాయాధీశుఁడు హసేను మాటుమాటాడుటకు సాహసము చాలక, నగము చచ్చి, దర్బారు మర్యాదచొప్పున మూడు ప్రణామము లొనరించి యావలకుఁ బోయెను.

నుల్తాను కూరుఁడు గాఁడు, కఠిముఁడును గాఁడు. పరిస్థితులు శ్రుతి మించుటచే నితీకర్తవ్యతాఃకమూఁడు, యంతట కారిత్యము నాతఁడు వహించెను. సభామధ్యమున సింహాసనాసీనుడై యాతఁడు గాంధీర్య ధుర్యుడై భయంకరపు టాజ్ఞ నల్లుప్రకటించినేగాని, లోలోసనాశిఁడు కడుపరితపించెను.

సభయంతటితో ముగిసెను. నకరుణుఁడగు నలీము విచారాక్రాంతచిత్తుడై యంతిపురంబుఁజేరి, ‘ముస్తఫా,’ ‘మహమ్మదు’ అను తనప్రియ పుత్రులంజేరి, నాటి సమాచారము వారికిఁ దెలియఁ బఱచెను. “తండ్రీ! విచారింపవలసిన యవసరములేదు. శరదిందు విమలచంద్రికతోఁ దులతూగు నీసౌజన్యమింత మాత్రమునఁ గళంకితము కానేరదు. రాజ్యభార ధురంధరుండ వగుటచే, నీవిధ్యుక్త ధర్మమును మాత్రమొసరింపఁ గడంగితివి.” అట్టినిజపుత్రసమంజస సమయోచితానునయాలాపముల నాలించిన నుల్తాను హృదయభారము తొలంగెను.

ఈసందర్భముననే రాజకుమారుల గుఱించి యొకింత తెలుపవలయును. వారిస్వాతంత్ర్యము సరికట్టి బందాలవలె బంధించియుంచుట తదాస్థాన సాంప్రదాయ సిద్ధమైయుండెను. వారి సౌఖ్యముల కేమాత్రము సంతరాయము లేదు. వారికై మందిరములు ప్రత్యే

కింపఁబడెను. వాని కంటియుండు నారామములయందు వారు విహరింపవచ్చును. కాని, బాహ్యప్రపంచముతోడి రాకపోకలుగాని, ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు గాని లేవు. అంతమాత్రమున వా గజ్జానంధ కారమున మునింగియుండిరని తలంపరాదు. ఆవల జగుగు సమస్తవిషయములను ఎప్పటికప్పుడు వారికిఁ దెలియజేయుచుండిరి. ఆ కారణమున, రాజధానియందలి భయానకహత్యావంపర గుఱించి వారును ఎఱింగియే యుండిరి. రాజధానికి దావరించిన మహోపద్రవమును గుర్తించియుండుటచేతనే, రాజకూటములు శివు జనకుని ప్రవర్తనమును నిండు సంశయముతో నామోదించిరి.

దురదృష్టవంతుడగు హనేను దుర్భర విషాద భరకంపిత హృదయుండై, తీవ్రాలోచనాశక్తిచిహ్నుడై, నిజమందిరాభిముఖుడాయెను. శీలవతియును నాతని భార్యయు, సుందరాంగియును పుత్రికయు నాతని రాకకై నిరీక్షించుచుండిరి. న్యాయాధిపతియును హనేను అంతలో నరుదెంచి, సుల్తాను క్రూరశాసనము వారి కెఱింగించెను. పాపము వారు మువ్వువంగిలెసి శివుకు సంధవించిన ఘోరవిపత్తుండలంచి పసివి పసివి యేడ్వనారంభించిరి. ఆతఁడప్పుడే మరణింపనుండి నట్టి లా యబలులు నున్న గృహనుగవనమండలములు సుందరసంధ్యారుణరాగము సంకము వహింప, బాష్పవారి విమల ముత్యంపునరుల వలె దోరంబై ప్రవహింప నవ్యక్త కలస్వనంబున విలపించిరి. కొంత తిడవైన పిమ్మట హనేను పెద్ద నిట్టూర్పువిడిచి, విషాదానల ప్రభావముచేఁ దడియారిన గొంతు నవరించి, యాలోచనపూర్వకముగా నిట్లు పరిశీలించెను.—

“ఏమి చేయుదు? దిక్కయ్యది! రెండు సంవత్సరములలో సాధ్యము కాని కార్యము ఎనిమిది దినములలో సాధ్యమగునా? ఎట్లు కాఁగలదు? అత్యద్భుత హత్యాన్వేషణ వైపుణ్యముగల రక్షకభటులే యరయఁ

జాలని ఘోరతర రహస్యము నేనెట్లు లరయఁజాలుదు? ఇది యంశము నాప్రాణము కబళించుట కుత్సన్నమైన యపూర్వభేద్యవిచిత్ర సంఘటనము...

న్యాయాధీశుని పుత్రికయగు జలేఖా మృదుల మధురస్వరంబున నిట్లులనెను.—

“జనకా! ఈ మహాప్రళయము తొలఁగు నుపాయము లేదా? పాదుషావారి భయంక రాగ్రహమును జల్లార్చి వారి కఠినశాసనము నుపసంహరింపఁజేయు మిత్రుఁడు నీకు లేడా?”

నిబిడాంధకార బంధుర వాతావరణమున మెఱయు తక్కిల్లతవలె దోచిన యాశాలేశముచే నొక్కింత యూరఁటఁగాంచి? జలేఖా జనయిత్రితత్తరపాటున నిట్లులనెను —

“ఔను, నా సోదరుఁడు ‘పాషా’ తనకుఁగల పలుకుబడిని బ్రదర్శించి, మనలఁ దప్పక రక్షించును.”

వాతాశుఁడగు హసేను తలవంకించి దైన్యముగ నిట్లులనెను.—

“ప్రేయసీ! ఎక్కడి యాన? మేఘ సగరరక్షణ భారధురంధరుఁడనగు నేనే పాదుషావారి క్రూరశాసనము వాతబడియుండ, ఏ యధికారి, ఏపాషా నన్ను రక్షింపఁగలడు? ఇట్టి కఠినప్రవర్తనము తమ విధ్యుక్తధర్మమని మన పాలకులు విశ్వసించి యున్నవారు. ప్రయత్నమువలనఁ బ్రయోజనము లేదు.”

మఱల మువ్వరు విచారభారమున క్రుంగిపోయి, మాటాడనేరక మిన్నకుండిరి. అంతలో నా కాంతామణి చటుక్కున మోమెత్తి, ముకుళిత వదనసరోజ మొకింత వికసింప, నాకస్మికనంజనితో ద్విగ్నచిత్తయై, నిజమనోకాంతునిడాసి, యాతని వీనుల నిట్లు గుసగుసలాడెను.—“నాథా! మనల నుద్ధరించు వాఁడొక్కఁడుగలఁడు. నాఁడు మీ రొసరించిన యమితోపకారమునకుఁ బ్రత్యుపకారి—

“హా! మఱచితి—” తన భార్యపలుకులు నాలించినంతనే, హసేను నావరించిన సొంద్ర శర నిరాశామేఘములు పటావంచలాయెను. పెన్నిధి గన్న వేదవగిది యమందానంద కందళిత హృదయుడై యాతడు సస్వరముగ నిట్టులనెను.—

“హా! మఱచితి. నేను సహాయ ముపేక్షింపజాలు వాఁడొక్కఁడు గలఁడు. అంతలేని యీ విషదంబుధిగుండి తరింపజేసిన, నాతఁడే చేయవలయు. కాని, ఒక్కతఁడై న నాలసింపరాదు. సుల్తాను రయంబున బ్రసన్నుడగు వాఁడుకాఁడు కృతసిశ్చయమై యున్న యాతని చిత్త విశ్వలతను సడలించుటకు గొన్ని దినములగును.

“నాథా! ఇక నా స్వమే! కలమిదిగో! ఇది కాగితము. ఏమి వ్రాయుదురో—”

ఆ వాక్యము పూర్తి కాకుండగనే, హసేనిట్లులనెను.—

“ఓహ! లేఖ లిఖంతుము. మన ప్రియపుత్రికయే దాత్యము నొనరింపవలయు. ఆతఁడు మానసీయుఁడు. కాన, నాతని సమక్షమున జలేఖా నిర్భయముగా మేలిముసుగు దీయవచ్చును. అశ్రుజలపూరిత నయనయై తన జనకునకై యర్థించు సుందరబాలికా రత్నముం గాంచునంతనే యాతని మత్తని చిత్తము కలగక మానదు.”

భయంకర మృత్యువనన గహ్వరముజొరనుండిన జనకుని రక్షింప బ్రయాత్నించుట కేపుత్రిక సమ్మతింపకుండును! హసేను పలుకులు పూర్తిగ నాలింపకముందే యాతని యచంగు పుత్రిక సమ్మతించెను. తా నొనరింపవలసిన దాత్యమెట్టిదో యా బాలిక చింతింపలేదు. అంతలో హసేనజాబు లిఖించెను. జలేఖా యా జాబునందికొని, జనకు నుపదేశము గ్రహించి, యనుజ్ఞాతయై రయమున నిర్గమించెను.

అపూర్వ సౌందర్యవతి యగు జలేఖా మేలి ముసుగు దట్టముగఁ దాల్చి, రాజధాని యందలి ఏధులవెంబడి వడివడితోయి, ప్రసిద్ధ

దుర్గరాజము సమీపించెను. ఆమె వెంటనరుదెంచిన పరిచారిక లిక్వరు సింహద్వారము చెంత నిలువ, నా కాంత యందు, బ్రవేశించెను. కావలియుండు భటానీకశ్రవణమున నెద్దియో పలుకుచు నామె కత్యంతరంబులు కడచి, సుభువుగా సంతిపురంబు జొచ్చెను. అందలి ద్వారములఁగూడ నట్టులే యతిక్రమించి, చాల దవ్వరగిన యనంత రమ ఘోరభయంక రాకాదుడు, కాలమేఘముంబోలిన వాఁడొకఁడు గోచరించెను.

ఈ కృష్ణాంగుడు కొజ్జాలకందటకు నొడయఁడు. తదధికారము ననుసరించి వానిని 'కినల్' అగా' యని పిలుతురు. మర్యాదగౌరవము లందాతడు పాపాలతో సమానుడై యుండెను. పాదుపావారి యంతి పురశాఖకుఁ జెందిన యధికారియగుటచే, నాతఁడు కడుగౌరవనీయుడై యుండెను. తదనుగుణముగా నాతఁడు సువర్ణాలంకార పిరాజమాన మగు డాబుసరి దుస్తులఁదాల్చి మూర్తీభవించిన యధికారమువలె నుండెను. ఆ యాగా ప్రసన్నుడైన గాని, జాలేఖా కృతకృత్యకా నేరదు. కాన నాతనిఁ గాంచినంతనే, యాముద్దితు సవిన కుముగా మోకరించి దైన్యముగఁ బ్రార్థించెను. అతఁడు మొదట నిరాకరించెను; యనంతరము సంశయించెను; అవసతవదనయై రమణీయ ముక్తాఫలోపమాన బాష్పబిందు సందోహ విరాజిత నయనయై దీన తరకలస్వనంబున బ్రార్థించు నాకలకఱిపై తుదకు జాలివహించి, 'కిన్ల రాగా' యామె నాచెంతనున్న మందిరమునకుఁ గొంపోయెను. కాని, పాతకులనందీ సమయమునఁ బ్రవేశపెట్టజాలము.

అందేమాయెనోగాని, మన జాలేఖా యొక గంటలోపుననే, రాజనగరునుండి యరుదెంచెను. ఆ కన్నెమిన్న యాశాసంతోష దీపిత సుందరాననము, లఘుకిరగమనము గమనింతుమేని, యామె సందేశము భగ్నుము కాలేదని స్ఫురింపక మానదు. తన పరిచారికలు

వెంటనరుదేర, జలేఖా శీఘ్రముగ నిల్లుకేరెను.

తమ పుత్రిక రాకకై తలిదండ్రులు కడు నాతురముతో నిరీక్షించుచుండిరి. గృహముజొచ్చినంతనే ఆకుమారితోలుదొల్త సతీరయమున జనకునాలింగన మొనరించి, యనంతరము తన తల్లిని గాఢతరముగఁ గొంగలించెను. ఉత్సాహతమకమున నా పుత్రిక మాటాడనేరకున్నను, దూతకృత్యము సఫలీకృతమాయెనని యా దంపతులు గ్రహింపఁ జాలియుండుటచే, సమదానంగకంపితహృదయులైరి. జలేఖా యెటులుండెను? ఆ ఏడాక్కి విశాలతరళనయనముల నుండి వెలువడు నానందభావ్యబిందువులు ధవళమాక్తికముల వలె రాజిల్లుచు సుస్నిగ్ధ భాసురకపోలముల వెంటడి కుచకుంభములపై వ్రాల, నుందరకుసుమ సంభరితమగు లతికవలె మోము వాల్చియున్న యాబాలికారత్నము వర్ణనాతీతయై యుండెను.

తదానందరసోద్రేకము చల్లారినంతనే, పాదుషావారి యంతిపురంబు నందలి యుదంతము జలేఖా సవిస్తరముగ నెఱింగించెను. ఆ పలుకులనెడు నిర్మలనగిలమును పిపాసావీడితులగు పాంధులవలె నా దంపతులు క్రోలి సంతోషపారవశ్యమున దమ ముద్దులపట్టిని గ్రుచ్చి కొంగలించికొనిరి. హాసేనీటులనెను.—

“తల్లీ! నీయభిమానము, కార్యరచనానైపుణ్యముననమానములు. ఈ సాయంకాలము నీ మాతులగృహంబున కేగుము. నాపైఁ బాదుషావాగు ప్రయోగించిన భయంకరశాసనము నాలించి వారెల్లరుఁ గడు దల్లడిలుచుందురు. వారి భయముడిపి నీ మామయొక్క పుత్రికల సహవాససౌఖ్యము సనుభవించి యరుదెమ్ము.

జలేఖా యిట్లు బదులాడెను.

“తండ్రీ! అట్టి యవకాశము లేదు. నాదౌత్యము గుఱించి మీరిరువురు దప్ప నన్యలావంతయు నెఱుంగరాదని యామహానీయుఁడు

ఖచితముగాఁ బలికెను. కాన, ఈ సమాచారము వారలకు నివేదింపఁ జాలను.”

“పట్టి! యట్లులేయగుఁగాక. ఈ దారుణ రిహస్య భేదనకార్య పర తంత్రుఁడనై, నిద్రాహారములం దలంపక, గోమంబవల్లని గణుతింపక సర్వవిధములఁ బ్రయత్నింతుననియు, సాధింతునని సమ్మకము కల దనియు, దురస్పృష్ట వశమున నొక వేళ సాధింపఁ జాలనిచో, నిక్కంపు మహమ్మదీయునివలె షిధివిధాన మవిలంఘనీయమని గుర్తించి ధైర్యోత్సాహములతో తొమ్మిదవ దినమున మరణముఁ గాఁతుననియు దెల్పుచు.

౨

మువ్వరు యువకులు

పై సంగతులు జరిగిననాటి సాయంకాలము సూర్యాస్తమనమయ మున నుండరాంగుఁడగు నొక తురుష్కయువకుఁడు సముచితవస్త్ర ధారుఁడై, కాన్టాస్కంటు నగరవీధులందు నుండగామియై విహరించు చుండెను. వాని సౌందర్యము వర్ణనాతీతము. పౌరుషమయ సౌందర్యమున సంతకు సతశయించు పరిపూర్ణవిగ్రహము తలంపునకు రాజాలడు. ప్రాయము ఇరువదిరెండు వత్సరములు మీఱియుండదు. శరీరము నువ్వువ్వుయాసదృశమై, నిడుపును బలుచనయ్యకై శలాకివలె నుండెను. సిండు చందాకారముగల వాని వదనము నిర్వికాసముగ నుండెను. అంతకంటె నెక్కుడు ప్రాయముగల యనుభవజ్ఞునివలె నాతని వదన మాలోచనాధీనమై యుండెను. శిరోజములు సుందరసాంద్రతరసీలంపుఁ గాఁతులీనుచుం

డెను. నయనములు విశాలనీలోత్పలదళ సన్నిభములై సుందరనారీజన నయనములవలె మనోహరములై ప్రేక్షణీయములై యుండెను. ఆ నయనములు సహజముగఁ గాంతివిస్ఫురితములయ్యు నాతఁడు యోచనాపరుఁడగు సమయమున మాత్రము కొఱతఁచడి, మానస ముద్రదేకించునపుడు గొబ్బునఁ బ్రజ్వలితములగుచుండెను. నల్లనై, మన్మథమై, మనోహరముగ వంకలు తిరిగిన సన్ననిమీసము సముచితముగ సమరియున్న యోధము నాచ్ఛాదించి, ధవళదంతదీప్తులను మఱియు సతిశయింపఁజేయుచుండెను.

ఈ యువకుఁ డాలోచనాపరుడై, పరధ్యానమగ మెల్లగ నడచుచుండెను. వానివైఖరి గమనింప, నెవ్వఁడో యుయఁగోరినటులు, ఎద్దియో కాంచుటకై యిటునెడలి పచారుచేయు చూడెను. క్రమముగా నాతఁడు గ్రీనుదేశస్థులు నివసించు పేటలోనికిఁబోయి దేదీప్యమానముగా రాజిల్లునొక భవనముఁగాంచి, యందుఁబ్రవేశించెను. అదియొక కాఫీమందిరము. అందు సుఖానీరుడై యాతఁడు సామాన్యాలృహణముఁ గోరెను. సర్వజని విధేయుఁడగు సేవకుఁడు పథికజనాప్రేక్షణీయములగు మర్బతు హుక్కాలకుఁ బాడ సశారవముగఁ గొనితెచ్చెను.

ఆసమయమునఁ దదితనామందిరమున మఱి యిరువురభిధులు మాత్రమే యుండిరి. మనోహర వసనాలంకృతుఁడు నాయురపురం గాంచినంతనే వాహ్లాగ్రీకులు కావలయునని స్ఫురించును. వానిని మన తురుష్కుని ప్రాయమువారలే. వారివస్త్రధారణము కూడ సరసముగనే యుండెను. రూపసంపదయును దత్ప్రమానముగ నుండెననియే కాన్పించును. ఆగ్రీకుల యెదుటఁన్నది పానకముకాదు, నిర్మల సలిలముగాదు; మేజాపై మధురసపూరితమగు నొక కూజాయు, నాలుగు గ్లాసులును ఉండెను. వారెద్దియో విషయము గుఱించి దీర్ఘ

ముగఁ జర్పించుచు, మధ్యమధ్య మధురసాస్వాదనా సౌఖ్యముఁ జూరఁ గొనుచుండిరి. తక్ష్పసంగమున నిమగ్నులయ్యు, నూతనాగతౌఁ డగు దెంచినంతనే ప్రబోధితులై, పరస్పర సంభాషణంబులు నిలిపి, తమ నేత్రములతో నాతనిఁ బరిశీలింపఁ దొడంగిరి.

అట్టి పరిశీలమునకుఁ గారణమేమి? ఆలోచన పూర్వకముగా వారా తురుష్కునరయుచుండిరా? లేక వారు కేవలము యథాలాపముగా నూరక వీక్షించుచుండిరా? కొంత తడవైన పిమ్మట నాగ్రీకులు తమ వీక్షణ పరంపరల మఱలించి, భావగర్భితముగ నొకరి నొకరు తిలకించి, యెద్దియో గున గున లాడిరి. వారు మగుడ నాతురుష్కు వంశజునిపై దృష్టి నిలిపి, తోడనే మఱల గున గున లాడఁ దొడంగిరి. నాలుగైదు నిమిషములట్లు గడచెను. వారెద్దియో ముఖ్యతర విషయము గుఱించి దీర్ఘముగ చర్చించి, తిలపోసి, తుదకొక నిశ్చితాభిప్రాయము నకు వచ్చినట్లులుండెను. తోడనే వారా యువకునిడాసి సవిషయముగ, సగౌరవముగ, సదుచితముగఁ బలుకరించిరి. వారి యభిప్రాయము వ్యక్తమాయెను.

ఆ గ్రీకులు తనతో సరసముగ సంభాషింపఁ గోరిరని యాతఁడు గ్రహించెను. విశాలహృదయుఁ డగు నా యువకుఁడు తననగుణముగ మెలంగెను. గ్రీకుల సంతృప్తాంతరంగులై, వికసిత వదనలై, యాచెంతనున్న యాసనముల నలంకరించిరి. లోకసామాన్య విషయముల గుఱించి వారు మువ్వరు గొంతకాలము ప్రసంగించిరి. అక్తైస్తవు లిర్వురు సోదరులు కారనియు, మిత్రులనియు, వారి నామధేయములు, 'లూకాను' 'జూలియను' అనియు మన తురుష్కు యువకుఁడు గ్రహించెను.

ఆ యిరువురలో లూకాను అనువాడు ప్రాయమున నొక సంవత్సరమధికుండై యుండును. అతఁడు విచిత్రవర్ణ సమంచితములగు

దుస్తులను దాల్చియుండెను. ఆడంబరముగ నాతని దట్టి కంటి మణి మయ విరాజితంబులగు బాకులు రెండు వ్రేలాడుచుండెను. కృష్ణ సర్పసన్నిభములై, కటిలములై, గుజ్జగఁ బెరిగిన యాతని శిరోజ ములపైఁ జక్కని టోపీయొకటి అమరియుండెను.

రెండవ కైస్తవ యువకుని వస్త్రధారణముగ ఒకింత యధికతర నాగరకము నూచించుచుండెను. వారికవురు గ్రీకులే యైనను, తమ తమ స్థానిక సాంప్రదాయముల ననుసరించి వస్త్రధారణ మొనరించి యుండవలయును. వాని శిరోజములు గూడ గాఢతర నీలంపురాసి సుందరముతో నలరారుచుండెను, కొంచెము హ్రస్వతరమై, పలు చ్చనై సాగనుగ నిగనిగ లాడుచుమాత్రముండెను. తురుష్కయువకు నకు వలె వారికిని గడ్డములు లేక తుమ్మెద తెక్కలఁబోలు చక్కని మీసము మాత్రము దిద్దినట్లులమరి యుండెను. లూకాను మీస మొకింత దట్టముగ, చిండుగ, గంభీరముగ నుండెను.

జాలియను లూకాను లిరువురు బాల్యము నుండియు స్నేహితులు, సహాధ్యాయులు, ఉత్తమ వంశసంజాతులు; తల్లిదండ్రుల యనుజ్ఞవడసి దేశయాత్రాపరులై తొలుదొల్త రాజధాని కరుదెంచి, దర్శనీయములగు నా మహానగరమునందలి వివిధవింశ ప్రదేశంబులం గాంచుచు, సమందానందజలధి తరంగముల నోల్కొడుచు హాయిగ నందు విడిసియుండిరి. పారావారీముఁ బోలిన యా నగరవతంసము వారు ప్రవేశించి పదునైదు దినములాయెను. ప్రసంగవశమున నీ సంగతులు తురుష్కయువకుఁ డెలియవచ్చెను.

తురుష్కయువకుఁడు గ్రహించిన రహస్య మొకటికలదు. తనతో నా కైస్తవులు ధారాళముగ సంభాషింపఁదలచియుండిరిని యాతఁడు కనిపెట్టెను. ఆ కారణమునఁ బ్రసంగవశమున నా మహమ్మదీయ యువ కుఁడిట్లులనెను. —

అయ్యలారా! నా కీ సగరము కేవల మపరిచితము. మీ రరుదేంచి వచ్చునైదు దినములైన నాయెఁగాని, నేనీ యుదయమే యిందుఁ బ్రవేశించితిని. మిగిలిన నా యుదంతము మీ యుదంతమునే పోలియుండును. నేనును సద్వంశజుఁడను. ఈ ప్రసిద్ధనగరసంపన్నమే, నారాకకుఁగూడఁ గారణము. ఆయ్యలారా! మీ నామధేయములు 'లూకాను' 'జూలియను' లని మీమీ ప్రసంగములవలన గ్రహింపఁగలిగితి. నన్ను "ఖలీలు" అని పిలుతురు.

గ్రీకులు మిక్కిలి సంతసింఁచిరి. తురుష్కు యువకుఁడు సరళస్వభావుఁడనియు, విశాలహృదయుఁడనియు, తప్పక స్నేహపాత్రుఁడనియు వారు గుర్తించి, తమ సంతసము సముచితముగ వెలిబుచ్చి, తమ మధురసముం గొనివచ్చి యాతని చెంత నాసీనులైరి. అంక ఖలీలు ఇట్లు ప్రశ్నించెను.—

“మిత్రులారా! మీరీ సగరమున కేతెంచి యిన్ని దినములాయె గదా. ఈ ప్రదేశమున కేల రావాయునని విచారింపలేదా? విచారింపవలసిన యవసరము లేకపోయెనా? నా హృదయ మెఱింగించెద, గమనింపుడు. ఈ రెండుజాములలో నాకుఁ దెలియవచ్చిన సమాచారము నింతకుమందే వినియుంటినేని, ఈ పాడునగరమునఁ గాలిడి యుండనొ.”

లూకాను ఇట్లు పలికెను—“మిత్రమా! నీ యభిప్రాయము గ్రహించితిమి. ఇంతమాత్రమున ధైర్యముఁ దొలంగువారము కాము. చలింపకుండుటయేగాక, అవకాశ మేమాత్రము చిక్కినను, ఈ భయంకర హత్యాహింసయు సరయవలయునని కృతనిశ్చయములయైనను వెరము. నిరంతరభోగార్జుననిర్మగ్ను నొసరింపఁజాలు ప్రభుత్వ ప్రకటితబహుమానము గుఱించి వినియుండువా!”

“కొంచెమూలించితి. కాని, దయామయుఁడగు నల్లా కరుణాతిశయ

ముచే నా యాహారవిహారములకు లోటులేని సంపదకలదు. ఈ భయంకరనరవధ గుఱించి యందురా? ఈ నగరమునఁ దాండవ మాడు మృత్యుదేవత దీర్ఘకరాళదంష్ట్రులకుఁ జిక్కకుండ నెట్లు సంచరింపనగునాయని మాత్రము చింతించువాఁడగాని, వేఱు విచారము లేదు.

ఒక్క నిమిష మెల్లరు నూరికుండిరి. అంత లూకాసు ఇట్లు లనెను.—

“మేమీ పట్టణమున కే తెంచిన ప్రథమదివసముననే యొక వింత సంగతి సుభవమాయెను. ఈ భయంకరహత్యాచారకలాపము గుఱించి యప్పుడు తెలిసినేని, నే నంతటి సాహసమునకు దొంగొని యుండువాఁడఁగాను. పిడుగువంటి దుర్వార్త యా మఱునాఁడు మాకుఁ దెలియవచ్చెను.

అంత జూలియను నిజహృదయాభిప్రాయసూచకముగా వింతగ మందహాస మొనరించి యిట్లులనెను.—

“సాహస మొనరించినను, ప్రమాదము మాత్రము సంభవించలేదు: ప్రమాదరహితమగుటయే గాక, కేవలము మఱియొక విధముగాఁ బరిణమించెను.

ఖలీలుఁ డుత్సహపరుఁడాయెను.—

“సాహసమా! మీ రొనరించిన సాహసకృత్యమెద్ది? మీ సంభాషణసరళి గమనించిచూడ, చాల కథయున్నదని స్పష్టమగుచున్నది. మీ యీ పలుకులు కేవల ముపోద్ఘాతపూర్వకమనియు, అసలు విషయము నెఱుకపెఱచి నాపైగల పూర్ణవిశ్వాసముఁ బ్రకటించు రనియు విశ్వసించును.”

లూకాసు తోడనే యిట్లులనెను.—

“మిత్రమా! అభ్యంతరమేమి? గమనింపుము. మేమిరువుర మీ

నగరమున కేతెంచి పడునైదు దినము లాయెనని తెలిసెగదా. మేము సాయంకాలము నగరప్రవేశ మొనరించితిమి. అశ్వాసూధులమై ప్రయాణమొనరించుచుండఁ మార్గమధ్యమున నా మిత్రుఁడు జూలియను ప్రమాదవశమున నేలబడెను. నా మిత్రుఁడా కారణమున బసదొఱకినంతనే తన నుందిరముఁ బ్రవేశించి విశ్రమింపఁగోరెను. నేనన్ననో, యధిక కుతూహలాధీన చిత్తుడనై, సంధ్యాసమయమున నీ మహానగరమెటులుండెనో చూడవలయునని యెంచి యిటువెడలితిని. నేనొక వీధిబడిపోవుచుండ, నొక వృద్ధురాలు పొకరించెను. తా నెచటికో పోవుచున్నదియు, దారి యెఱింగివ నలయుననియు నామె గోరెను. వెంటనే నా యసమర్థత తెలియఁబడితిని. అంతటితో నా కాంత నన్ను వీడక, ఏమేమియో తెలిపి తెలిపి, నమనడుమ నాకుశల మరయుచు, సన్నితయు మెచ్చి మెచ్చి, తున కాకస్మికముగ నిట్టులనెను—“అహ! నీ పంటి సరసవచన రచనాధురంధరుండగు నవయానన ప్రతిభావిభాసితునిఁ గాంచినచో, మా దొరసాని యెంత సంతసించును! ఆనందపరవశయగుఁ గదా!” నేసంత దరహసితాననుడనై “ఓబోటీ! నీ యేలికసాని యెవ్వరు?” అని ప్రశ్నించితి. ఖలీలు మిత్రమా! నిజము చెప్పవలయు గదా, సరసకథాక్రమమున కేయ్యది అనుక్రమణిక కావలయునని గ్రహించితి: మఱియు నట్టి వ్యాపారమునఁ జొరుటకు నాకేమాత్రమధ్యంతరము లేకపోయెను. కాని, ఈనగర రంగస్థల ప్రదర్శిత భయానక హత్యా పరంపర గుఱించి యా సమయమున నెఱింగి యుండినచో, నప్రమత్తుడనై యన్యథా ప్రవర్తించి యుండెడివాడ నుమా.”

తోడనే, ఖలీలుఁడిట్లు పలికెను.—

“కాని, నీవు చెప్పబోవు సాహసిక వ్యాపారమునకు ఈపట్టణపు హత్యలకును పరస్పర సంబంధముండదని భావించును. ఉండెనేని, నీవు

సజీవముగా మగిడి యిటకగుడెంచి యుండవు గదా !

“ ఎటులుండును ? లేవనియే గ్రహింపవలయు. కాని, హృదయ విచారణమొనరించు నా భయంకర హత్యలండలంచుట కిది యదను గాదు. ఏమన, నా కథ నిరవధిక సంతసప్రదము. గమనింపుము. నీ యజమానురా లెవ్వతెయని ఆ వృద్ధవనితను బ్రశ్నించితి. కాని, సహజముగ బహుభాషిణియగు నాజరతాంగన బదులాడక, కుటీలముగ నవ్వి, ముక్కున వ్రేలిడి, అంత కుతూహలము అనుచిత మనియు, సన్నిహిత విశ్వసించుట ప్రమాదజనక మనియుఁ బలికెను. నా కుతూహలము శతాధికమాయెనని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా ? నేఁ గడు వినయ విధేయుఁడనై యుండుననియు, ఆసంతయు జలింపక కడు నిశ్చయాగ నుండుననియు, బహుభాగహతతో నడచిగొందుననియు నచ్చజెప్పి, సౌందర్యరాసియగు తన దొరసాని సాన్నిధ్యమునకుఁ గొంపో వలయునని బ్రతిపూలితిని. ప్రసంగవశమున నాముదునలి జారవిడిచిన మాటలఁబట్టి, యావనితా రత్న మెవ్వతెయైనను, అసాధారణ సౌందర్యవతి కావలయునని యెంచి, శదానన విలోకి నాతురుండనైతి. మొఱట నా వృద్ధురా లనుమానించినటులుండెను. కాని, నాస్థితి గతుల నరసి, నే నీ సగరమునకు రాఁగఁబడిగి, తునకియ్యకొనెను. ఒకింత దవ్వుననుండి తనకు వెంబడిప వాయునని యామి పలుక, నేనట్లులే వెడలితిని. పియత్తలము మేఘరహితమై స్థిలముగ నుండుటచే, నేను సుఖపుగాఁ జోజాలితి. విశాలమగు వీధులఁజొరక, సన్నని సందుగొందులఁబడి సాగి సాగి, సదీతీరముఁ జేరితిమి. అచట నొక చిన్న దోనెయు, నందు ఇరువురు నల్లని బానిసలునుండిరి. అందు మే మాసీనులమైనంతకే నావ వడిపడిఁ జోసాగెను. పశ్చిమతీరమున నున్న సుందరా రామములఁ గాంచుచు జలివిహార మొనరించుచుండ, నా ప్రవర్తనమవుడు స్మృతి పథమునకు వచ్చెను.

“నీడెందము కొంచెము నండేహభయాక్రాంతమై యుండును? ఏమందువా, ఈనగర భయంకర హత్య గుఱించి వినియుండక పోయినన, శుద్ధాంతమున గాలుమట్ట సాహసించితినిగదా. పరిపురుషులు ప్రవేశింపరాని చారుశిర కాంతా నివాసమందరమే నీగవ్యస్థానమని గ్రహించియుండువు. అంతకంటె సాహసకృత్య మేముండును?

ఖలీలుఁడట్లు పలుక, లూకాసుమగుడ నిట్లుపలికెను.

“నిజముగ నొకింత భయభ్రాంతి యుతుండ నైతినునూ. ఇట్టి సాహసిక వ్యాపారముననేల శిగుల్కొంటి నాయని భేద మొనరితి. కాని, అంత యొనరించి యెట్లు మగుడనగు? కాన, విచారముగిగి ప్రయాణ మొనరించితిని. వృద్ధురాలి ప్రవర్తనము పూర్తిగఁ దెల్లనూయెను. గృహజ్యేషణము కేలము మృషయని గ్రహించితి. నాదృష్టి నాకర్పించి నన్న బ్రసంగమునకు దింపుటయే మామె యభిప్రాయము కావలయునని నాకవుడు స్ఫురించెను. కాని, మిత్రమా! నీజాతి సంతయు సగౌరవ పటముచుంటినిని తలంపవలెను సుమా, — క్రైస్తవ సుందర నారీజన బృందమువలెనే, తుగ్గవృక్ష వంశ సంజనితి మోహ నాంగులు సహితము అనంగ శరదభిత హృదయలై తరుచితిముగ సంచరితురనియు, ప్రపంచము కన్నెఱుంగక నేకాంతమునఁ బొరలాడు మచ్చెకంటులకీ వృద్ధురాలివంటి తారువుగ తైలున్నగాని రహస్యవ్యాపారము సాగదనియుఁగూడ గుర్తించితిని. ఏమైనను, సాహసము కార్యమునందఁ జొచ్చితిని. సోదరులు సానుకూలము గనే యుండెనని ముందే చెప్పియుంటిగదా.

అంత రెండవ గ్రీసుదేశస్థుఁడగు జూలియను తన మిత్రుని వారింది యిటులనెను—

“మిత్రమా! కథ పెంపుచేయక, ప్రధాన విషయమునకు రమ్ము

ఉల్లసిత మానసుడగు లూకాసు చుండహాస విరాజితవదనఁడై,
వల్లెయని పలికి, ఇట్లు చెప్ప దొడంగెను—

“ఇక శీఘ్రముగ ముగింతును. గాఢతరనీలంపు బాస్వర నదీజల
ములపై నొకయరగంట శీఘ్రప్రయాణమునోపి, ఇరువైపుల దట్టమగు
వృక్షములచేఁగప్పఁబడి జనసామాన్యమునకు దృగ్గోచరముకాని యొక్క
సన్ననిక్రయ్య బ్రవేశించితిమి. నాలుగైదు నిమిషములలో మా నావ
చాందినీవలె నమరియున్న జొంపముల నడుమఁ బోయి పోయి యొక
సోపానపరంపర మోల నిలిచెను. తోడనే వృద్ధవనిత నేలకు డిగ్గెను.
అనుజ్ఞవడసి నేనును దిగి యామె మెటఁబడితిని ఆ కాంత హెచ్చ
రింప, నాకుల చప్పుడు కాకుండ మెల్లమెల్లగ నడిచితిని. మేముక విశాల
లారామముఁ బ్రవేశించితిమి. అవ్వనాంతమున సమున్నత వృక్ష
వృక్షమై యొకమందిరము గోచరించెను. దట్టంపుఁ బర్వతాల సత్రిక
మించి నుండరమగు పచ్చిక బయలు ప్రవేశించినంతనే, యొకద్వారము
కానవచ్చెను. కాని, మేము ప్రవేశింపవలసిన ద్వారమదికాదు. ఒకింత
చుట్టు తీరిగి పాణి ద్వారము చేరితిమి. ఆ తాళపుఁజెవి తనవద్ద
నుండుటచే, నా వృద్ధురాలు రయమునఁదలుపు తెఱచెను. మే మందుఁ
ప్రవేశించి, తివాసితోఁ గప్పఁబడియున్న మెట్ల వరుస నారోపించి
తిమి. అట్లు చాల దవ్వరిగితిమి. అంత నొకదాని కెదురుగా నింకొ
కటి యమరియున్న రెండు ద్వారములు కాన్పించెను. అచట
వ్రేలాడుచుండిన మనోహర రజతదీపముచే నా ప్రదేశము కాంతి
యుతమై యుండెను. ఆ కాంత రయమున నొకద్వారము జాయఁ
బోయి, ఏలకో యాకస్మికముగ నిలచిపోయెను. నిలుచుటయేగాదు,
భయంకర విషధరమునుగాంచు పాంథునివలె, నాయింతి యమిత
భయాక్రాంత చిత్తమై వడంకుచు వెనదిరిగెను. అంతటి వెఱపు కొలు
పునది సర్పమేకావలయునని యెంచి యడుగువైచి, కంపితహృదయుఁ

డనయ్య, గృహముపైఁ జేయిడి పరికింప, నొక చక్కని పాదరక్షల జత ప్రత్యక్షమాయెను!”

ఖలీలు మండహాసమొనరించియుట్టలనెన—

“గ్రహించితి. మహమ్మదీయుఁడనగుటచే దదర్థము నాకు గ్రాహ్యమైనది. కాంతుఁడు నిజప్రియాంగన శయ్యామందిరము ప్రవేశించునపుడు, పాదరక్షలు ద్వారముచెంత వీడును. పిలిచినఁ గాని, యందె వ్వరు జొరరాదని అయ్యది నూచించును.”

లూకాను మగుడనిటులు చెప్పఁ దొడంగెను—

“కాని, ఆసాంకేతికము నాకానమయమునఁ దెలియదుగదా. ఏపామో మార్గమునిరోధించి యుండునని భావించిన నాకంటికి ప్రాణము లేని చెప్పలు గోచరమగుటచే బట్టఁ జాలక పకపక నవ్వుఁ జోతిని. ఆవృద్ధురాలి ప్రవర్తన మంత హాస్యాస్పదముగ, నంతవిపరీతముగ నుండెను. కాని, ఆముహూర్తముననే యాతలుపు విడి చలించెను. తోడనే, పరిచారిక యమితభయ విహ్వలయై తడబడు తనహస్తముతో నాచేయి గట్టిగఁబట్టి, రెండవద్వారము కడు నిశ్శబ్దముగాఁ దెఱచి యందు నన్నుద్రోసివైచెను. అంతయు నొకక్షణ మాత్రకాలమున సంభవించెను. అమిత భయకారణ మెద్దియో యుండునని నేనపుడు గ్రహించితి. పెదవియాడింపక ఆమె యేమొనరించినను ఊరకుంటిని. ఆప్రదేశ మంధకార బంధురమై యుండెను. ద్వారము వెంటనే బంధింపఁబడెను.”

లూకాను రెండు నిమిషములు మిన్నకుండెను. ఖలీలుఁ డిట్లు ప్రశ్నించెను.—

“ఆ పరిచారిక నిన్ను వెంబడించెనా?”

“లేదు; ఆ తమోసాగరమున నే నొక్కఁడనే యుంటిని. ఆగభీర నిశ్శబ్దప్రదేశమున నేకాకినై యుంటి. నిమిషములు కడచుచుండెను;

నేనట్లులే సమాధిఁజెంది యుంటిని. క్రమముగా ననిర్వాచ్యభయా తురుడనైతి—”

“ఆహా! నీ కా సమయమున భయంకరనాగరిక హత్యల గుఱించి తెలిసియుండనేని—”

“ఎఱుంగను, ఎఱుంగను! ఎఱింగియుండినచో, నెంతకైనఁ దెగఁ బడి యెంతటి సాహసమైన నొనరించి, యా ప్రదేశమునుండి తప్పించి కొనుటకై ప్రయత్న మొనరించి యుందును. నిముసములు కడచెను. అంధకారమున బొరలాడుచుంటిని. ఏమియుఁ దోపకుండెను. నే నెందుంటినో, నాకు సంభవించిన యుపద్రవ మెద్దియో, నేనే మొనరింప వలయునో, ఏమియుఁ జెలియదాయెను. అట్టి విపరీతపుదురవస్థకుఁ బాల్పడి దుఃఖతాత్ముడనై యుండ, నా పాదరక్షలుండిన ద్వారము సార్భటముగాఁ దెఱువఁబడెను. ఆ శబ్దముతోఁ బాటు నీ వలుకులు స్పృష్టముగఁ, ఖండితముగ, బిగ్గఱగ వెలువడెను—“అమీనా! అమీనా! ఏమీ వై పరీత్యము! ఆ స్త్రీ యేమాయె? నా యాజ్ఞ యగునంతనే ఫలాహారములఁ గొసరాదేమి? ఇంకను రాదే!—” ఆహా! నాయవస్థ యపు డెటులుండెను? వర్ణింపఁజాల. ఆ యధికారపూరితవాఙ్మలముల నాలించినంతనే, యాతఁడు గృహాధిపతి కావలయునని గ్రహించితిని. భయాతిరేకమున నా యొడలంతయు నొక్కసారి కంపించెను. నే నొనరించిన మహావచారము నా కవుడు వ్యక్తమాయెను. యజమాని ఒకవేళ నే నుండిన మందిరము ప్రవేశించిన, నేమిచేయవలయు? నా గతి యేమికావలయు? దురంతభయానల తప్పుడనై కాల్సేతులాడక గిజగిజలాడుచుండిన యానమయమున, నా మందిరపు టంతర్ద్వారము తెరువఁబడెను; కాంతినముజ్వలమగు దీపము మెఱిపువలె మెఱసెను; దీపమేగాదు, అపూర్వసౌందర్యవిభాసితవదనయగు జవ్వని యొక్కతె గాఢనీలమేఘవటలమునుండి వెలువడు పూర్ణనుభాకరబింబమువలె,

నయనపర్వముగ నుదయించెను. మేలుమనుగు దొంగియున్న యా సర్వాంగసుందరి, ఆ విద్యుల్లతాంగి, నాకమునుండి దిగివచ్చిన దివ్యాంగనవలె, నుండెను. ఆ దివ్యసుందరవిగ్రహముఁగాంచి మంత్ర బద్ధమగు సర్పమువలె పారవశ్యుఁడనై, చైతన్యవిహీనుఁడనై, యని మిషనయఁడనై యట్ట నిలిచిపోతిని. ఆ సవమోహనాంగియు నన్నుఁ గాంచి విస్మయవిస్ఫూరితవదనయై విభ్రాంతచిత్తయై యట్ట నిలిచిపోయెను. నే నెటు లేతెంచితి నో, దానేమి కావింపవలయునో, ఆ తరళనయన యా క్షణమున నిర్ణయింపనేరకపోయెను. తునకామె నన్ను డాసి—“హా! నీ వెవ్వఁడవు? ఈ శుద్ధాంతము నెట్లు ప్రవేశించితివి? ఏమి చేయుచుంటివి?—” అని వడివడిఁ బ్రశ్నింపఁదొడంగెను. ఆ ప్రశ్నావళి నాలించి, యా చెంతనున్న మందరిముననున్న మఱియొక దివ్యసుందరవిగ్రహము బీటబీట నరుదెంచి సాక్షాత్కరించెను. ఆహా! ఆ యెలనాగ సోయగము సహిత మద్వితీయమై, యగణితమై సిష్కళంకమై యుండెను. ఆ యిందుముఖుల నిర్వృత నొక్కనారి కాంచినంతనే, వార లేకగర్భసంజాతలు కావలయునని గ్రహించితిని. నేనాపైఁ గాలహరిణ మొనరింపక నా యుదంత మంతయు రయమున సంగ్రహముగ నెఱుకపఱచితిని. అంత నా సుందరు లొకరినొకరు తలకించిరి. వారి పరస్పరవిలోకనములు విస్మయాశ్చర్య సమ్మిళితములై యుండెను. ఆ యబలారత్నములు మార్దవలజ్జాపరిలై నాపైఁ బ్రేక్షణమాలికలను బుంఖానుపుంఖములుగఁ బఱపిరి. అంతలో నెద్దియో ఆకస్మికముగా స్మరణకు వచ్చుటచే జ్యేష్ఠసోదరి దిగ్గున లేచి, నే బ్రవేశించిన ద్వారమునకు బీగమువై చెను. తమమందరమున కరుదేటవలయునని ఆ యన్నమిన్న సన్నంతట నాహ్వానించెను. ఉత్సాహపూరితహృదయుఁడనై రయంబున వారితో నరిగితిని. వివిధవస్తు సమృద్ధిమగు నొక విశాలమందిరము ప్రవేశించితిమి.

అందొక మూలకమనీయ చంద్రకాంత శిలానిర్మితజల స్తంభము విమల పరిమళ సలిలము మనోహరముగా నెగురజిమ్ముచుండెను. మిత్రమా! ఆ కోమలాంగులు పదునేడు పందొమ్మిది వర్షముల ప్రాయఃపువ్వారై యుందురు. ఆ కళంక రహితేందు ముఖులు తమ మేలుముసుగుల ధరింపలేదు. ఒక్కసారి ప్రదర్శితమాయె, నిక ముఖాచ్ఛాదనా ప్రయత్నమేల, యని వారు సహజముగా భావించియుందురు. ఎట్లు భావించిన నా కేమి! నేను ధన్యుడనైతిని. ఒక మొగములు సోఘాపై వారలాసీపై నన్ను వారి సమమ గూర్చుండఁబెట్టిరి. నే నేతించిన కథాక్రమము మఱల నివేదింపవలయునని యా సుందరాంగులు కోరుటచే, నా యదంతము సవిస్త్రముగా నెఱింగించితి. ఆ హేమ గాత్రలు మగుడ నాశ్చర్యపరవశలై నాభిప్రాయముగా నొండొరులఁ దిలకించిరి. నా రిపుడు యదార్థము నెఱింగించిరి. తమ జనకుని భార్య తన యువయోగ్ధము నన్నా తెఱంగున రప్పించెననియు, పరిచారిక యగు అమీనా భయవిహ్వలయై, చేయునదిలేక, నన్ను దమ మందిరశ్రేణియందుఁ బ్రవేశపెట్టెననియు, నా కలకంఠులు తెలియపఱచిరి. ఇంకను ఒక సంశయము నన్ను బాధించుచుండెను. 'జనకుని భార్య' యని దెప్పనేల! జనకుని భార్య జనని కాకుండునా? నే నా విషయము ప్రశ్నించి, సంశయనివారణ మొనరించుకొంటిని. వారి జన్ముత్తి మరణించెను. తోడనే యాతఁడు మఱియొక కాంతను వివాహమాడెను. 'ఇస్మిలడా' యను పేరుగల ఆ సతీమణియే నన్ను రావించెను. తద్రహస్యము తెలిసినంత నే, నా యవస్థగుఱించి చింతించితిని. నా రహస్యవ్యాపారము బయల్పడునేని, ఎంతయేని యుపద్రవము సంభవించును. నేనే గాక, ఆ కాంతారత్నము ఆ పరిచారిక యుంగూడ మహాపదం బొరయుదురు. కాన, ద్రోహ మొనరింపరాదని యా సోదరీద్వయమును వేడికొంటిని. అంత నా యగ్రజ శంకా

సంతోషమయ వీక్షణజాలముల నాపైఁ బటపి, మాయామర్మముల నెఱుంగని ముగ్ధయయ్య, ప్రాథముగ నిట్లు పలికెను. — “ద్రోహమా! ఎంతమాట! ఆర్యా! భీతిఁ దక్కి యుండుము. మఱియు, రహస్యభంగ మొనరింతుమేని, నీ దర్శనభాగ్యము మఱల లభింపదుగదా.” మిత్రమా! నా యానందమునకు మేఱలేదు. అంత వారి నానుభవముల నడుగ, సగ్రజపేరు ‘గుల్షీరు’ రెండవ యిందుముఖిపేరు ‘తైరజా’ యని తెలిపెను. వృద్ధపరిచారిక యగు నమీనాను ఆగ్రహ యత్నముడై కఠినముగఁ జీరిన యాతఁడే వారి జనకుఁడగు ‘దాల్బబను పాషా.’ అమీనా గుఱించి యే మాటోచించిరో, నేనా మందిరము మగుడఁ బ్రవేశించి వారి సుందరవదనసందర్శనభాగ్యము నెట్లు వడయఁగలనో యెఱుంగఁగోఁతిని. కాని, అమీనా యొనరించిన ప్రయత్న మస్యథా పరిణమించుటచే, నామె పూర్తిగ వారిచేఁ జిక్కి యున్నది. ఇంక నా వృద్ధురాలు వారిమాట కెదురాడఁ జాలదు. ఒక వేళ నా రాకపోకల గుఱించి ఇస్మిల్లాసతి యెఱుంగవచ్చినన, మమ్మాపద వారయింపనేరదనియే విశ్వసించుమని గుల్షీరు సంమజ సముగాఁ బలుక, నా హృదయభార మడంగెను.”

“ఆకాంతల సముచితకల్పనా ప్రావీణ్యము ప్రశంసనీయమే.” అని ఖలీలుఁ డొకింత విరసముగా బలుక, లూకాసు రయమున నిట్లుబదులాడెను—

“వారి ప్రవర్తనము గుఱించి దురభిప్రాయబడుట యనంగతము. నిష్కపట నిర్మల నిశ్చలస్వభావలగుటచేతనే, యాముహూర్తమున వారట్లు మెలంగిరి. నా నుడులు విపరీతముగఁ గాన్పించుఁ గాక, అయ్యచే నిశ్చయము. సహవాసము నెఱుంగక పోగులు పడఁతులు సంతసప్రదమగు సహచర్యము నపేక్షించుట సహజముగదా. అంతి యేగాని, పరిస్థితు దర్పణ సదృశనిర్మల హృదయలగునా మానినీ

మణులు దురూహలఁ దలంపఁ జాలరు.”

“అనంభవము ! తలంపఁ జాలరు” అని రెండవగ్రీకు యువకుఁడు గంభీరముగాఁ బలికెను. ఖలీలిట్టులనెను. —

“ఓహో ! తెలిసినది. సాందర్యనిలయముగు నాస్వర్గలోకమునకు నీవుగూడఁ బ్రయాణ మొనరించి యుంటివి కాఁబోలు.”

“ఔను. ఆ విషయము గూడ మనమిత్రుఁడు లూకాసే చెప్పఁ గలఁడు.” ఆ కథకుఁ డిట్లుచుగూడ నుడువఁ దొడఁగెను. —

“జ్యేష్ఠసోదరియగు గుల్నేరే నాహృదయము నాకర్షించియున్నను, ఆ యిరువురలో సముచితముగా సంభాషణ మొనరించి, యనంతరము, నే నొక మిత్రునితో నీ నగరమున కరుదెంచితి ననియు, ఈ సారి ఆతనిఁగూడఁ బ్రవేశ పెట్టుదుననియుఁ దెలుప, నానుదతీరత్నములు సంతోషితస్వాంతలై యామోదించిరి. మిత్రమా ! అమీనా సాహాయ్యముచే నా రేడుసారులూ శుద్ధాంశసదనమునఁ జొరఁ జాలితిమి. ఆ దివిజన్నారశిరోరత్నముల సందర్శించి ముచ్చటించు భాగ్యము కాంచితిమి. పలుమాటలే ! మదీయహృదయ మెఱింగించెద. నా చిత్తము గుల్నేరు కాంతాధీనమై యున్నది. అన్యకాంతను వివాహ మాడనొల్లను.”

తత్సమానోత్సాహముతో జూలియను ఇట్లులనెను. —

“రెండవ సోదరియగు తైరబాయే మదీయ ప్రణయాధిదేవత. నేనా మనోహరకుసుమ కోమలినే పరిణయ మాడెదను.”

ఖలీలుఁడు కొంత తడవు గాఢాలోచనా నిమగ్నుఁడయి యిట్లు లనెను. —

మిత్రులారా ! ఇట్టి రహస్యము నా కెఱిగించుట కెద్దియో భద్ర కారణముండవలయును. మీ మానసమున నెద్దియో యుద్దేశము లేకున్న, నింతటి యవివేక మొనరింపజాలరు. అవివేక మేగాదు.

మానసియుండగు చాల్పబనుపాపా యంతిపురరహస్యవ్యాసారములను ఒక యవరిచితున కెఱింగించుట యశారవప్రదము హైస్యమునుగదా.”

లూకాను ధారాళముగ నిట్లు పలికెను.

“ఉద్దేశము నిక్కముగఁ గలదు. నే నిదే వ్యక్తపఱచెన గమనింపుము. మొన్నటిసాయంకాలమే మేమా ముద్దుగుమ్మలఁగాంచి యుంటిమి. నేను మగుడఁ జోవలయు. కాని, వారి బంధుగురాలగు నొక జవరాలు వారి యాతిధ్యముఁ గాంచనున్నది. బాంధవ్యమునకు మైత్రి దోహదముగుటచే, వారి నేయ్యము గాఢతమమై యున్నది. అమితముగు చనవు బలిమిచే నా కన్నీయ ఆ సోదరీప్రియమును వీడక తోడునీడవలె నిరంతరము వారి సంప్రీయుండును, కాన, నా సుందరి కంటఁబడకుండ రాకపోకలు సాగించుట దుస్సాధ్యము. మా రహస్యము నా వధూటి కెఱింగించుటకు త్రైరజా గుల్మేరులు సంకోచించిరి. ఆ కన్నీయకూడ రహస్యభంగ మొనరింపజాలని పరిస్థితులం జిక్కువడిన గాని క్షేచుకరముకాదు. ఆ కన్నీయ యనన్య సామాన్యసౌందర్యవతియట, తన చిత్తమింకను అన్యక్రాంత మొనరింపలేద—”

ఖలీలు దరహసితవదనఁడై యిట్లులనెను.—

“నీ యభిప్రాయము తెల్లమాయెను. మీ వంటి ప్రియుఁడు మఱి యొకఁడు కావలయు. ఆ పైనిఁగ నానందలహరి యవిచ్ఛిన్నముగ, అమందముగ, నిర్వక్రముగ, బ్రవహింపఁగలడు.”

“ప్రియుఁడు కాకున్న, ఆ సవమోహనాంగి ‘జులేఖా’ను సరస ప్రసంగమునకు మఱిలింపజాలు రసజ్ఞుడైనను జాలు.”

*అట్లు జూలియను పలుక, ఖలీలుఁ డిట్లు లనెను—

“జులేఖా ! ఆముద్రియ యభిధేయము జులేఖా ! ఈ నామధేయము కడ మధురము. ఈ లేమ సార్థకనామధేయ కావలయు, పేరు సర్వ

సాధారణముగా స్వభావానుగుణముగ నుండును. కాని, ఈ జలేఖా యెవ్వరు? ఈమెయు పాపాయొక్క పుత్రికయగునా? ఏలందురా, ఈ వ్యాపార మతి భయావహము. ఘనాధికారసంపన్నులగు మహాసీయుల శుద్ధాంతకాంతాజనంబులతో సరసము లాడఁ గడంగుట కడు ప్రమాదభూయిష్టము గదా.”

“మిత్రమా! ఆ కన్య నామము జలేఖా యనియు, నామె యమితరూపవైభవసముజ్వలయనియు మాత్ర మెఱుంగుదుము, కాని అన్యము తెలియదు. నీ వీ మందిరము చొచ్చినంతనే, నీ దివ్యాకృతి కాంచినంతనే, జలేఖా తోడి పరిచయమునకు నీవే తగుదువని మే మిరువురము గ్రహించితిమి.”

ఆ తెఱంగున లూకాసు తమ విచిత్రోదంతము నెఱుకపఱచుటయే గాక, తమ హృదయాభిప్రాయము గూడ వ్యక్తపఱచెను. ఖలీలు మగుడ నాలోచనాపరుడై, యనంతర మిట్టుల నెను.—

“ఆర్యులారా! నేడు మిమ్ముఁ గాంచుట విధిపేరితము కావలయు. కాన, నా కభ్యంతరము లేదు. ఆ మనోహరప్రణయమందిరమున కెప్పుడు పోవలయునో, ఎటులేగవలయునో మీరే యానతిండు.”

లూకాసు అమందానందకందళితహృదయుడై నిజాననమునఁ జిరునగవు తూగాడ, సగర్వముగ నిట్లు బదులాడెను.

“నమయమా! ఇయ్యెడె. అచిరకాలమునఁ బ్రయాణోన్ముఖులము కావలయు.”

అంత వారు మువ్వురు మధురరసపాన మొనరించి, తద్గ్రహాధిపతికిఁ జెల్లింపవలసిన పైకము చెల్లించి యావలకుఁ బోయిరి,

యువకులు మువ్వరుగలసి లెక్కకుమీఱిన నందు గొందుల
 వెంబడి పోసాగిరి. తలవెంట్రుకల చిక్కువంటి యామార్గము లూకా
 నునకు బాగుగఁ తెలిసినటులుండెను. ఆతఁడు మార్గదర్శకుడై
 ముందు నడవ, ఖలీలు జూలియను లనుగమన మొనరించు చుండిరి.
 మార్గమధ్యమున రక్షకభటు లనేకులు వారి కంటఁబడిరి. హత్యా
 రహస్య విచ్ఛేదన క్రియాపరతంత్రులగు నధికారులు ప్రచ్ఛన్న రూప
 మున నెల్లెడల సంచరించుచుండిరి. వారా యువకులఁగాంచి, “యువకు
 లారా! భద్రము, విడిపోవునవును మాత్రము భద్రము!” అని
 హెచ్చరించుచుండిరి. మిత్రసహితముగా విహరించుటయే త్వేనుకర
 మని వారి యభిప్రాయము.

క్రమముగా వారు సదీతీరము సమీపించిరి. అచట నొక
 చిన్ననావ సిద్ధముగానుండెను. చీకటివంటి బానిసలిద్వరు తెడ్డులఁ
 బూని యుండిరి. వారందుఁ బ్రవేశించినంతనే, యాదోనె విహంగము
 వలె టిప్పునఁ బాటెను. కళాపూర్ణుఁడు నిర్మలగగన తలమున మహా
 వైభవముతో రాజిల్లుచుండెను. ఆకసమునుండి వెలువడు ధళధళాయ
 మాన సముజ్వల రజతకాంతి ప్రవాహప్రభావముచే నగరమునందలి
 దివ్యభవనములు విమల బాస్వర సదీతోయములందు సుందరతరం
 బుగఁ బ్రతిబింబించుచుండెను.

ఒక గడియలో వారు లూకాసువర్ణించిన క్రయ్యఁబ్రవేశించి,
 నాంద్రలతానికుంజములఁగడచి, క్రమముగా సోపానపరంపర నారో
 హించిరి. అమీనా వారికొఱకు వేచియుండెను. ఖలీలునిఁగాంచి

సంతనే యామెవెఱగంది, “మువ్వరా!” యని ప్రశ్నింప, లూకాను సమయోచితముగా నిట్లులనెను—

“ఈతఁడు మామిత్రుఁడు. వెఱగందకుము. మేమిట్లు సంకేతించి యుంటిమి. ఇదిగో! ఇయ్యది గ్రహించి ప్రతివచనము లాడక నడువుము.”

ఒక బంగారు నాణెము ఖంగుమని చేతఁ బడినంతనే యా వృద్ధురాలి వదనము సిబ్బివలె విస్తరిల్లెను. జూలియనుకూడ నామె చేయిఁ దడిపెను. ఖలీలు మాత్రమూరకుండునా? ఆతురుష్కుఁడారు కాసులఁ దీసి యా కాంతకొసంగెను. ప్రథమ ప్రవేశమగుటచే ఘనమైన బహుమానము నొసంగి ఆ పరిచారికనుఁ బ్రసన్నురాలు నొనరించికొనవలయునని ఖలీలు భావించెఁగాఁబోలు! ఏమైనను, ఆ పరిచారిక పరవశాత్మకమాయెను. అయ్యది యథార్థమో మిథ్యయో మాత్రము చెప్పఁజాలము. అమీనా చెతులు జోడించి, నిజమానసోల్లాసముమంద స్వరము నిట్లు వెలిబుచ్చెను—“ఆహా! ఏమి రూపము! ఏమి సౌందర్యము! మహమ్మదుతోడు, మీకుఁదగిన మిత్రుఁడు!”

వికసిత నారంగ సౌభ్య సంవాసిత మందానిలములు హాయి గొలుప, వారు క్రమముగా రహస్యద్వారము నమీపించిరి. తాళము తీసి యమీనా తలుపు లెఱచెను. మిత్రులు మువ్వరు తివాసీ వఱచిన మెట్లు వరుస నారోపించిరి. పాదరక్షలెక్కడ వ్రత్యక్షమగునో యని తొంగి తొంగి చూచెడు నమీనాను గాంచి, ఖలీలు నవ్వి కొనెను. కాని అట్టి విఘాతమెద్దియు సంభవించలేదు. సాహసాత్రికల మందిరద్వారమును అమీనా కడునిశ్శబ్దముగాఁదెఱచెను. తోడనే మిత్రత్రయ ముండుఁ బ్రవేశించెను.

ఆ ద్వారముతోఁబాలు సంతర్ద్వార మొకటి వివృతమాయెను. తలుపు వీడినంతనే, లూకాను వర్ణించిన సుందరాంగు లుదయి మొగ

మలు తెక్కియంబులపై నామెఱుగుఁ బోడి నుధాకర ప్రభాభాసుర వదనయై ఒయ్యారముగా వ్రాలియుండ, ఖలీలుఁ డాహేమగాత్రి చరణ భర్మకంజాశముల మ్రోల ప్రణయ వినయ గర్వనూర్తి దీపింపఁ మోఁకరించియుండెను. ఆకురంగనయన ప్రబోధితయై యుంటచే, గ్రీకుయువకులఁ గాంచినంతనే, బాలికా సహజ లజ్జాభర మ్మున నల్లన మోము వాల్చినను, వెఱగందలేదు. ఆ కనుమగాత్రి కోమల పల్లవంబుచు దన హస్తమునఁ గేలించి, శ్రవణపుటమున ఖలీలు ధైర్యము కఱపెను.

ఖలీలుఁ డంతట, దన మిత్రులగు లూకాసు జూలియనులను బరిచయ మొనరించెను. ఘనలజ్జావనతాననయై, చారుతఃమరాళమువలె మనోహరముగ మోము వాల్చి, వారి ప్రణామములఁ బరిగ్రహించి, మధురమంజుల స్వనమున నాకన్నీయ సుస్వాగత మొసంగెను.

అంత నానెలంత కొకింత ధైర్యము కదుర, సహజ నుందరవదనము సంధ్యారుణరాగభాసురమై యలరార, సిందూరసన్నిధములగు బెదవులపై భావగర్భితమగు చిరునగవు చెంగలింప, తైరజా గుల్మేరులఁ గాంచి యిట్టులనెను.—“సోదరీమణులారా! ఆకస్మికముగా నన్నిట్లు విస్మయ విధ్రమముల పాల్పేయుట పాడిగాదు సుదీ.”

సామా వుత్రికలు లజ్జతులై యానందాతిరేకమున నవ్వుచు నుచి తాననముల నలంకరింపఁ దొడఁగిరి. ఒక్కొక్కఁడు నిజప్రియాంగనా సహితముగా నొక్కొక సోఘాపైఁ గూర్చుండి, మన మలర గునగున లాడికొసరి. ఈసమయముననే యువతీత్రయమును విపులతరముగా వర్ణించెదము.

ఆమందిరము లూకాసు వర్ణించినట్లు నానావస్తు సమృద్ధముగ నుండెను. అందమరియున్న తల్పములు, మంచములు, సోపాలు, ఆనకములు, దిండులు, మేజాలు, జాలరులు మొదలగునవి అసామాన్య

ములై, అమూల్యములై యుండెను. విలువగల యలంకారములు లెక్కకు మీటి యచ్చటచట నుచితముగ నుండెను. పలువిధములగు రుచికర ఫలాహారము లొక్క చక్కని మేజాపై నమరి యుండెను. వెండి కలశమునం దునిచినమేలు రకంపు గులాబీయత్తరుచే నామందిర మమిత సుగంధబంధురమై యొప్పారెను. నిర్మల సలిల పూరమగు నంబుయంత్ర మొక చక్కని బలపపుకండియందు నృత్యము సలుపుచుండుటచే నావాతావరణము నిరంతర పరిశుద్ధశీతలానిల సమృద్ధంబై యుండెను.

పాపాజ్యేష్ఠపుత్రికయగు గుల్నేరు అసాధారణ సౌందర్యవతి. ఆ కళావశి వదనమండలము ఆరోగ్య రంజితమై, అనూసకాంతి సముజ్వలమై, అనధిక కంటల నికరాచ్ఛాదితమై చారుతరంబై యుండెను. విగ్రహము సమున్నతము. ఆకారమంగపరిపూర్ణతా సమృద్ధంబయ్యు సముచితముగ నమరియుండిన కారణమున నమంజశోభాయుక్తమై, వర్ణనీయమై, దర్శనీయమై యొప్పారెను. ఆమె సోదిరియగు తైరజా సమున్నతాసనముపైఁ గపిలవర్ణ విరాజిత శిరోజములు చక్కగఁ బాటితములై, సహజనిగనిగ ప్రభాభాసురములై యలరారుచుండెను. ఆజవ్వని వదనము గుల్నేరు నెమ్మొమువలె దుర్నిరీక్ష తేజోవిభాసి తంబుగాక, శీతలామృత కిరణముల వెదజల్లు సుందర సుధాకర బింబము నందము వహించియుండెను. అర్దములఁబోలు నునుజెక్కులు సంధ్యారుణరాగ దీపితంబులుగాక, లేతగులాబీ రుచులకు నిలయ ములైయుండెను. ఇంకను సంపూర్ణ యౌవనము ప్రాచుర్యవింపని కారణమున నామె యాకృతి నిజసోదరికంటె లఘుతరముగ నుండెను. ఆయన్నమిన్న వక్షోజముల పొంకము గమనింప బాల్యావస్థ యంత రించి మనోహర యౌవనావస్థగఁ బరిణమించుచుండెనని తెలియఁ గలదు. ఆ సుందరుల నయనములు నీలవర్ణ విరాజితములై యుండెను.

అందుఁ తైరజానయనములొకింత గాఢతరముగ దీపించుచుండెను. ఆయింతుల దంతములు విమల ముక్తాఫలంబులనలెఁ జూడ మనోహరముగ నుండెను. ఆకంజాక్షుల చుబుకములు హ్రస్వములైఁ ననువులై నముచితౌల్పకూపదీపితములై దర్శనీయములై యలరారుచుండెను. జ్యేష్ఠసోదరియగు గుత్నేరు వక్త్రమొకింతపూర్ణతరంబై, యొకింత గాఢసిందూరవర్ణరంజితమై యొప్పురెను. ఆ హేమగాత్రుల కరచరణములు, అధికవర్ణనమునకుఁ గడంగక, పరిపూర్ణశోభాయమానముగ నుండెనని చెప్పనొప్పును.

అపూర్వ సౌందర్యవతీయగు జులేఖా రూపురేఖలు వేటు విధంబుగ నుండెను. కాటుకవలె నల్లనై నిగనిగ మెఱయు నాకన్నీయ నెఱికురులు వికళముగ, సాంద్రతరంబుగ, భుజములపై, నెన్నడుముపై జీరాడుచుండెను. బాదలములఱోలు నాయింతి కనుంగవ ఆకర్ణాంత విశాలములై, అంగాఁసుందర వికాసభాసురములై, నృదుల వ్యామోహ దీపితములై ప్రసిద్ధ హరిణనయనములవిడంబించుచుండెను. భాసుర వదనదర్పణమునఁ దీర్చిన విండ్లవలె నమరు నాకోమలి కనబొములు కడుమనోహరముగ నుండెను. తత్పక్షుల సమాశ్రిత కేసరము లపూర్వ దీర్ఘములై, హృదయాదర్పములనఁ దగు దన్మనోహరనేత్రములకు నల్లని తెరలై, తత్కారణమునఁ దగ్భవాలోచన లన్యజనన్యగ్లోచరము కాకుండ మూయఁజాలు సాధనములై, యొప్పురెను. ఆమోహనాంగి వక్త్రము మన్మథుని ధనువులెను, అధరోష్ఠములు అభినవార్ద్రా ప్రవాళసన్నిభముగను అపూర్వ సౌందర్యముతో నలరారుచుండెను. అపురూపమరాళ కంధరమువలె దీర్ఘమై, నునుపై, నైభవముగ వంగి యమంద సౌందర్యముతో నలరారు నాసుధాకరానన కంఠము దర్శనీయము. తదంతమున విరాజిల్లు శిరమఁ చారుతర లతాంతశోభాయమానముగ దీపించుచుండెను. అశ్రోధికమౌగాక, సముచితవైభవముగఁ

బెంపొందిన యాకన్నెమిన్న పేరుటురము చక్కగ వర్తులమై, నిరర్థక
మామూపరికల్పితావలంబముల సాహాయ్యములేకనే పొంకముగ నిగిడి
మనోహర హరిదంతగోళములవలె నేర్పడి యుండెను. జులేఖాదేహము
సహజముగఁ బొండువర్ణ సమోపేతమైనను, జీవరహితవై వర్ణము
నందక, చారుశర చంద్రకాంతశిలాసన్మతభాసుర వికాసనై గనిగ్ర్యము
లతో నలరారుచుండెను. ఆమందయాన సాధారణ దీర్ఘశరీరయ్యును,
సుందర పయోధరముల సతిశయింపఁజేయు మనోహరమగు సన్నని
కొనుచేతను, సృష్టికారుని శిల్పచాతుర్యముంజాటు భుజముల వైభ
వముచేతను, ఊర్వాయాది నిమ్నానయవదీర్ఘతచేతను సమున్నత
మూర్తిగనే దోచుచుండెను. అంగసౌష్ఠవము, అంగపరిపూర్ణత,
అంగవిన్యాసము, అంగస్ఫూర్తి తదన్యోన్యమునోహర సమాశ్రయము
చేతను నా జవరాలు అసదృశరూప వైభవముతో నలరారుచుండెను.
మధుర మంజుల వీణారవంబువలె, మనోహర కలకలనినాద సంక
లిత విసుల రజత ప్రవాహమువలె నొప్పు నాకలకఁఁగి కలస్వనము
మధుర తరంగై, శ్రవణపేయమై వర్ణనాతీతమై యుండెను.

ఆ యానందమందిరమున గూడిన యా స్త్రీ పురుషులు పరస్పర
ముఖ విలోకనమొనరించుచు, సరస సంభాషణముల మునింగి, వేఱు
విచార మెఱుంగక హాయిగనుండిరి. శుద్ధాంతమున బ్రవేశించుట
యపాయకరమని వా రాసమయమునఁ దలంపఁజాలరైరి. ప్రణయ
సౌఖ్యార్థమ నిర్మగ్నలైన యామత్తకాశినులును దా మొనరించిన
మహాపరాధము గుఱించి తలంపరైరి. మహమ్మదీయాంతఃపుర ప్రవేశ
ము కంటె ఘోరతరనేర మింకొకటి యుండదు. తన జనానా
యందుఁ బరపురుషుడు గోచరించునేని, మహామానియగు మహమ్మ
దీయ కలీనుడు ఆకొన్న హర్యక్షమువలెఁ గ్రోధోన్మత్తుడై,
భయంకర కరవాలము రయమునఁదీసి, చొరఁబడిన యాకాముకునే

గాక ఆకాంతను గూడ నిర్దయుడై తెగనటకును. మహమ్మదీయ ధర్మశాస్త్రమిట్టి యద్భోతనమొనరింపకున్నను, అట్టి తీవ్రాచరణము సాంప్రదాయసిద్ధమైయుండెను. కాని ప్రణయానిలోద్ధూత హృదయులగు నాయువజనులు కానమయమున వివేకమొలుండును ?

తద్గ్రహధిపతియగు చాల్లబను పాషా గుఱించి కూడ నొకింత యచటనే యరయదగును. అతని ప్రాయ మేబదియైదేండ్లు. కాని, దీర్ఘమగు గడ్డము నెరిసి రజతవర్ణము నమీపించియుండుటచే, నాపాషా యధికతరప్రాయునివలె గోచరించుచుండెను. కాయమతిస్థూలము. వదనమునఁ గాఠిన్యగాంభీర్యములు తోచుచుండెను. చాల కాలము రణరంగములందు విహరించిన కారణమున, మోముకింత వివేక రహితమై గూడ నుండెను. ఆశనికిఁగల జ్ఞానసంపద కడుమితము. సమర ప్రళంభ తప్ప నితర తాకికవ్యవహార జ్ఞాన మాతనికి శూన్యమనియే చెప్ప నొప్పును. రణవ్యాపారమున మాత్ర మాతని యనుభవ మపారము: ఒక్కప్రత్యేకసైన్యమున కధినాథుడై, ప్రళంభసీయ ధైర్యస్థైర్యగుణవిరాజితనాయకుడని పేరు కాంచెను. మతవిషయములం దాతఁడు కడు ఛాంసనుఁడు, కఠినుఁడు. ఐనను, ఒక్కలోపము మాత్రము కలదు. మధురమగు మధువుపై నాతనికి మక్కువ మిక్కుటము. 'చాంపేన,' 'బర్గండీ' మొదలగు ప్రిసిద్ధ మధురనము లాతని మందిరమున నెల్లపుడు సిద్ధముగ నుండును.

పాషాయొక్క భవనము రాజధానియందుండెను. అయ్యది మహావైభవ సమన్వితమై, యసంఖ్యాయుతదానదాసీజన సమృద్ధమై, సయనపర్వముగ రాజిల్లుచుండెను. ఇంతవఱకు నుదహరించిన మందిరము వేసవి కాలమున విడిసియుండఁదగిన యారామమందిరము. ఇందుండు సేవకుల సంఖ్య యశ్యల్పము. ఆ బానిసలు సంధాన కర్త్రీ యగు నమీనాకు లోబడియుండురు. ఆవనిత స్వభావము చునకు విడిశమే గదా.

కావుననే, పాపాపుత్రుల మందిరమున లూకాను, జూలియను ఖలీలులు ప్రవేశించుట కవకాశము చిక్కెను. బహుజన సంకీర్ణమగు నగరమందిరమున నట్టి కృత్యము దుస్సాధ్యము, అసాధ్యము.

తురుష్కయువకుడగు ఖలీలు జులేఖా హృదయము ప్రవేశించుచుండెదా. ఆ కలభాషిణి మితభాషిణియై, సంతోషలజ్జావిభ్రమాధీనయై తనమ్రోల మోకరించి నిజవాక్కుధారనధారల నవిరళముగ గురిపింపు సుందర తురుష్కయువకుని నొయ్యారముగఁ దిలకించుచుండెను. ఆ హేమగాత్ర కెంబెదవుల నుండి మాటలు వెలువడకున్నను, ఇందీవరదళనన్నిభనయనము లానుందరి విజృంభిత హృదయమునఁ జెలఁజేగు వివిధవికారములను జాటుచుండెను. ప్రణయోదయ నూచకమగు నివాగిత పారవశ్యము మార్దవముగ మంజులముగ సుందరవదన మండలమునఁ దాండవించుచుండెను. ఆకన్యామణి సంతోషవరవశయయ్యు, మహమ్మదీయ కాంతాజనోచితమగుటచేతనోతన ప్రియుఁ డత్యున్నతవంశసంజాతుడని వాగ్ధోరణిఁ బట్టి గ్రహించుటచేతనో, గాని, యొక విధమగు గౌరవము జూపుచుండెను.

ఒక గంటకాలమామిధునములు కాలగమన మెఱుంగక, తామొనరించిన యనుచితకార్యమువలన నెట్టి యుపద్రవము సంభవించునో యని విచారించక, సరససంభాషణమున, బూర్తిగ నిమగ్నులై యుండిరి. అట్టిసమయమున, నిశ్చల వినిర్మలాకనమునుండి భూరిమేఘధ్వానములు హఠాత్తుగ వెలువడునట్లు, అవ్వలి ద్వారము తీవ్రముష్టిఘాతముల కాకస్మికముగా గుఱియై తత్ప్రదేశమంతయు మాఱుమ్రోగఁ దొడంగెను. ఎంత ప్రమాదము ! ఎట్టి విఘాతము !

తైరజాగుల్నేరులు అత్యంతభయ విహ్వలశరీరలై, వదనములు కళావిహీనములై వెల్లవాఱి, సుందరకరయృగ్మములు ముకుళించి యతిదైన్యస్వరమున “జనకుడు ! జనకుడు !” అని యఱచిరి.

గుల్మేరు జనకునిపైఁ గత్తి దూయఁజాలను.”

తటిల్లతనన్నిభమగు పాపా దీర్ఘకరవాలము మెల్లగ దిగిపోయెను. ఆ వీరపుంగవునకు ధైర్యము కడు ప్రేమాస్పదమై యుండెను. పరమ శత్రువైనను ధైర్యము ప్రదర్శించునేని, పాపాతప్పక కొనియాడును. కావున, నాతఁ డింకను గఠినాగ్రహపూరిత వీక్షణుండయ్యి, దన కట్టెదుట నున్న ధీస్వాంతుని వదనముపైఁ గొన్ని నిమిసములు దృష్టి నిల్పెను. అంత నాకస్మికముగఁ గృతనిశ్చయుడై “పట్టి బంధింపుడు!” అని యాతఁడు గొబ్బున నాజ్ఞాపించెను.

ఆ క్షణముననే, యానల్లని యార్దురు బానిసలును గ్రీకుయువకునిఁ జట్టరి. లూకాను వారింపఁ బ్రయత్నింప కూరకుండెను. పాపా కను నన్నకాంచి, యా నేవకు లాయువకుఁడు ధరించిన రత్నంపుబాకులను దీసికొని యాతని ముందునకు నడిపించిరి. దాల్తబను పాపా ఖడ్గపాణియై యా రెండవమందిరము ప్రవేశించెను.

జనకునిఁ గాంచినంతనే, తైరజాగుల్మేరు లత్యంత భయాతురమున నాతని చరణములపై రయమునవ్రాలి, విషణ్ణహృదయలై, దురంత దుఃఖితస్వాంతలై, రక్షింపుమని యతిదైన్యముగఁ బ్రార్థించిరి. ఖలీలు భుజదండమున కంటియున్న మనోహర హిమవల్లరి జులే ఖాయును అత్యంత కపితస్వాంతుడగు మామను వినయ వినమి తోత్తమాంగయై మానముద్రాభిముద్రితయై చారుతరనయనేందీవర దళవినిర్గళిత వీక్షణజాలముచే నర్థించెను.

ఆప్రణయినీ ప్రణయుల నొక్కసారి కలయఁజూచి, “వీరిని నిరాయుధుల నొనరింపుడు” అని పాపా జలధరగంభీరధావనమున దన నేవకుల నాజ్ఞాపించెను.

ఖలీలుఁ డంత వినయగౌరవము లుట్టిపడ నిట్టులనెను.—

“ప్రభుకేఖరా! అట్టి యవసరము లేదు. ఈ సమయమున నీ

యాజ్ఞ యమోఘము ; నిరోధింపఁ గడంగువారము కాము, అన్యథా ప్రవర్తింపనేరము.”

ఖలీలు విరమించినంతనే, జూలియన్ట్టు లనెను.—

ప్రభువరా! అవరాధ మొనరించితిమి. తత్ఫల మనుభవింప మరణింప సంసిద్ధులమై యున్న వారము. మేమే సేరస్థులము!—”

ఆతఁ డట్లు పలుకుచుఁ దన ఖడ్గాది యస్త్రములం దీసి యూనేవకుల కొసంగెను. తురుష్కు యువకుఁడు గూడ నట్టులేమొనరించెను. ఆతెఱంగున జూలియను పలుకుచుండగనే, పాపా పుత్రిక లేక కంఠమున, “మరణిమా! వలదు, వలదు!” అని దుర్భరపాపానలతప్త చిత్తులై, భయాకులిత విస్ఫూరితనయనలై; ప్రస్వేదకణముక్తాఫల విరాజితవదనలై యుటచి, దైన్యముడిగి, దిగ్గునలేచి, తమ తండ్రిని బ్రియులను వడివడి వీక్షింప గడంగిరి. జులేఖాయురు లేచి తన ప్రియునిపై వినయ లజ్జాకాతర వీక్షణములఁ బఱపెను. అంత లూకాసు ఇట్టులనెను—

“ప్రభువరా! సావధానచిత్తుఁడవై నాకొకింత యవకాశ మొసంగెదేని, నీ యీ పుత్రికలు దోషరహితలనియు, మేమే యపరాధులమనియు, మేమే శిక్షార్హులమనియు విశదీకరింపఁగలను.”

రోషభీషణాకారుఁ డగు పాపా కఠినస్వరమున వలై యని పలుక, లూకాసు సహజనిశ్చలకంఠమున నిట్లు వాక్రుచ్చెను.

“ఆర్యవర్యా! మేము మువ్వరము సంపన్నగృహస్థుల పుత్రులము. యాత్రాపరులమై మొన్న మొన్ననే యీనగరరాజము ప్రవేశించితిమి. నగరసందర్శనాభిలాషచే నిందంను సంచరించి, యనంతరము జలవిహార మొనరింపవలయు ననెడు కుతూహల ముదయింప, నదీతీరమున కేగి, నాకారోహణ మొనరించి, యీనుందరారామము గాంచితిమి. ద్వారము తెఱచి యుండుటచే—”

“ఏద్వారము?”

“తోపునకు వెరుక నెచటనో యున్నది.” అని లూకాను తెలిసి యుండెడిదియనట్లు యథాలాపముగా, నిశ్చలముగ బడలాడి యనుజ్ఞాతుడై మగుడ నిట్లు చెప్పదొడంగెను.—

“ఆరామ మతిమనోహరముగా నుండినట్లు చూచినంతనే గాన్పించెను. కావున, స్వతంత్రించి ప్రవేశించితిమి. విచ్చితద్వారము దృగ్గోచరమైనంతనే, ప్రస్తుత మీవనవాటికి విజనంబని భావించి; కాతుకోత్సాహముకమున నిట్టట్లు సంచరించితిమి. వివిధవృత్తములు, అందము చందము తొలగిండ్, ప్రభువర్యా! నీయభ్యుచి నెంతయు గొనియాడితిమి. కొంతకాలమునకు అలసి దాహార్థ్యమై, సలిలమెట్లు లభించుగా, అభయతార్కమెట్లు వదియనగునో యని చింతించుచుండ, దెఱచియున్న మందిరద్వార మొందు నయనికథమునంబడెను.”

“ఏద్వారము?” అని కఠిన నిరాదరణస్వరమున పాపా ప్రశ్నింప, నిట్లు లూకాను బడలాడెను.

“ప్రభువరా! ఈదీర్ఘమందిరశ్రేణి వెరుక నుండు ద్వారము”

“కానిమ్మ!” అని కఠిన నిష్ఠురస్వరమున పాపా పలికెను. లూకాను ఇట్లు చెప్పదొడంగెను.

“యదార్థ మెఱిగింపవలయు, మా మిత్రుడగు నీ తురుష్క యువకుడు అరాహూతుమానముగ మందిరప్రవేశ మొనరింప రాదని సమంజసముగా హెచ్చరించెను. అట్టి హితవచనము పెడ చెవినిబెట్టి, సాహస మొనరించినవాడను నేనే. ఈయా రామగృహము చొచ్చి దాహబాధానివారణార్థము నీరమడిగి, నాలుగు నిమిషము లిందు విశ్రమించిన నేమిప్రమాదమని యోచించి, కృతసిశ్యుఁడనై, నేనును నాయకత్వము వహింప, నామిత్రులు వైమనస్కు

లయ్యు సన్ననుగమించిరి. ఈ నగర జనచిత్తసంక్షోభ మొనరించు భయంకరహత్యావ్యాపారపరంపర నాలించియుండుటచే, నొంకొరుల నెడబాయరాదని మేము మువ్వరము నేర్పటచిగొని యుంటిమి. కావున, నా మిత్రులు సన్న వీడిపోజాలరైరి.”

ఆ నుడు లాలించినంతనే, ఆ యువతీమణుల శరీరము లొక్కసారి కంపించెను. అందు ముఖ్యముగా, జాలేఖా గాఢతరప్రకంపితగాత్రయై, నిలువజాలక, అవలంబము నాచ్ఛాదించు మనోహరపుష్పవల్లరివలె, మగుడ ఖిలీలు భుజము నాశ్రయించెను. కాని, నితాంతకుపితస్వాంతఃకై యున్న పాపా నిజహస్తచాలనమున నాజ్ఞాపింప, నా కుసుమ కోమలిని నిరావలంబ కావలసివచ్చెను. అనంతరనమాచారము నివేదింపవలయునని పాపా కోరెను : లూకానుమగుడ నిట్లుపలికెను—

“ఇక నెంతయో లేదు. ఈభవనము ప్రవేశించితిమి : సోపాన పరంపర నారోపించితిమి : మాకంటికి గోచరమైన మొదటి ద్వారమున విలిచితిమి : ఎవ్వరు బలుకలేదు : మేమంతట తెగువచేసి— నేనే యని నాయభిప్రాయము—యాతలుపు తెఱచుకొని మందిర ప్రవేశ మొనరించితిని. నామిత్రులు నావెంట నరుదెంచిరి. అందు సుఖానీనులైయున్న యీ మానవతులు మమ్ము నాకస్మికముగాఁ గాంచి భీతచేతస్కులై కెవ్వన నఱచి, మానవతీనహజ్జధైర్యమూని, తోడనే యావలకుఁ బోవలయునని మమ్ముల నాజ్ఞాపించిరి. కాని, ప్రభువర్యా ! యపూర్వసూక్ష్మవైభవమున నలరారు ఈజవరాండ్రం గాంచి, బద్ధేంద్రియులమై, వివేకరహితులమై, వెడలజాలక అట్ట నిలిచిపోతిమి. మాప్రవర్తన మనమంజనము, సాహసికము, దౌర్జన్య పూరితమనియు నేను దప్పక యంగీకరింతును. సాధ్వసాగ్రహములు రెండును నిరర్థకము లగుటచే, మామధురోపలాలితవాక్యప్రతివాక్య బద్ధులై, యీ నుండరాంగు లియ్యకొనిరి. మే మెల్లరము ప్రణయ

ముగ్ధులమైతిమి. మాహృదయముల నీరమణీమణుల కర్పించివైచితిమి. పూజ్యులగువారి జనకుల నర్ధించి యనుజ్ఞపడసి పాణిగ్రహణ మొనరింప నాసించియున్న వారము. మేము పరస్పర సంభాషణంబుల మునింగియుండ, నీ వరుడెంచితివి. ప్రభువర్యా! ఇయ్యదే మా సమాచారము.”

పాపా గాఢతీవ్రాలోచనాపరుడాయెను. ఆతని నిశ్చలగంభీర వదనముఁ గాంచి యాతని హృదయ మరయుట కష్టసాధ్యము. ఐనను, చక్కఁగఁ బరిశీలింతుమేని, గ్రీకు యువకుఁడు లూకాను తెలిపిన కథ యందలి సత్యాసత్యముల విమర్శించుచుండినట్లు స్ఫురింపఁగలదు. వధూమణులు దుర్భరజోలాయమానమానసలై యుండిరి. అందు తైరజాగుత్నేరుల యవస్థ మఱియు దుస్సహముగ నుండెను. అట్టి విషమావస్థం జిక్కియు, నాజవ్వనులు లూకాను హృదయయాదార్యమును లోలోన నుగ్గడించిరి. ఆహా! ఆ గ్రీకు యువకుని ప్రవర్తన మెంత శ్లాఘనీయముగ నుండెను! పాపాపుత్రకలకును, దన మిత్రులకును, ఎట్టి యపాయము వొరయకుండ, నేరము సంతయుఁ దన మీఁదనే వైచికోనెను! తాను సమిత్రముగా నొనరించిన యనంగత కృత్యమునకుఁ దానొక్కడే బాధ్యత వహించెను! దుర్వారముగు పాపాభయంకరాగ్రహదావాసలమునఁ బడి మ్రగ్గుటకై నను, ఆ దైర్యశాలి, ఆ స్థిర చిత్తుఁడు, ఆ స్వార్థత్యాగి, ఆ య్యసాధారణోదారస్వభావుఁడు సంసిద్ధుఁ డాయెను! ఖలీలు జూలియను లాతని సచ్చీలముఁ గాంచి విస్మయ విభ్రమ పరవశులైరి.

నిబిడకుటిలకుంతలనికరవిరాజితాననుఁ డగు లూకానుపై దృష్టి నిల్పి “ఓయీ! నీవెవ్వఁడవు!” అని కఠినముగ పాపాప్రశ్నించెను.

“ప్రభువరా! నన్ను ‘లూకాను వాళిలో’ యని పిలుతురు. లోకైక సార్వభౌములగు నుల్తానువారి ప్రజాభిలో నే నొక్కడను. నాజనకుఁడు

“కర్మేనియా రాష్ట్రమునందలి తన భూవనతి ననుభవించు సంవత్సరమును.”

అంతట నా పాపారెండవగ్రీకు యువకునిగాంచి, నీవెవ్వడవని పన్నింప, నాతడిట్లు విన్నవించెను.—

“నా నామధేయము ‘జూలియను మెలీడా’. మా నివాసస్థానము లెమ్మాను’ అనుద్వీపము. అచ్చటి వర్తకులలో నాజనకుడు మిక్కిలి సనవంతుడు. నేనును లోకైక సార్వభౌములగు మూడవ సలీము పాదుషావారి ప్రజాకోటిలోనివాడను.”

దాల్చబను పాపా యంతట తురుష్కయువకునిగాంచి ప్రన్నింప. నాతడిట్లులనెను.—

“నాయభిధేయము ఖలీలు ఊస్మాను నాతండ్రి ‘కార్మేనియా రాష్ట్రమునందలి యమితాధికారయుత సంవత్సరములగు సరదారులలో కొకడు. ఆ పుణ్యక్షణమున పుణ్యలోకమున కేగుటచే, నాభాగ్యము నాయధీనమాయెను. దేశాటన మొనరించుచు నీనగరము కేతెంచితి. మదీయవంశ గౌరవ ధనసంపద లహీనములగుటచే, మనోహరాకార యగు భవదీయసోదరి పుత్రిక జులేఖాను, జెట్టబట్ట నాసించి యున్న వాడను. నామిత్రులవలె నేనును లోకపాలకులగు సలీము పాదుషా వారి ప్రజాకోటిలోని వాడనైతి నేనుగఁ జెప్పనవసరములేదు గదా.”

తురుష్కయువకుని వచనరచనాధురంధరత్వము నిశ్చలాత్మవిశ్వాసపూరితమై యుండెను. జులేఖా సంతనసంభ్రమలజ్జారసరంజితాననయై, యా పలుకుల నాలించెను. పాపా మగుడఁ గొంత తడవలోచనానిమగ్నుఁ డాయెను. అతఁ డొక్కసారి ప్రకంపితుఁ డాయెను. కాని, అన్యులు కనిపట్టరాని యట్టులు సహజగాంభీర్యము వహించి, యాతఁడు తన ప్రథమపుత్రికయగు గుల్నేరుంగాంచి నన్న

యొనరించినంతనే, యిరువురు బానిసలా కోమలాంగిని అల్లనబట్టిరి. అయ్యబలామణి భయవిభ్రమేక్షణయై, యనదవిధమున “తండ్రీ! ఏమి చేయింతువు?” అని దైన్యముగ బ్రశ్నించెను. ఆ హరిణేక్షణ భయ చంచలవీక్షణములు జనకుని వీడి తన ప్రియునిపై నిలిచెను.

“ప్రభువరా! కరములు ముకుళించి మొక్కెద. పిడుగువంటి నీ యాగ్రహము నన్నే చాకుఁ గాక!” అని లూకాసు ప్రార్థించెను.

“ఓ తండ్రీ! క్షమింపుము—నా యక్కను క్షమింపుము! రక్షింపుము!” అని తైరజా దురంతభయాక్రాంతచిత్తయై యటచెను.

“మామా! శాంతింపుము. శ్రోధోన్మత్తుడవై యిట్టి చారుణ మొనరింతువేని, నీ చిత్తమున కింక శాంతి చిక్కదు.” అని పినీలా యతనేత్రయగు జులేఖా దైన్యవిస్మయస్వరమున హితము కఠపెను.

జూలియన గూడ దదుచితగతిఁ బలికెను. ఖలీలు సహితము భాషింపఁబోయెను. కాని, అంతలో చాల్తబన్న పాపా యహంకార పూరితుడై, మాటాడవలదని చేయి విదళించి, కఠినస్వరమున గంభీరముగ నిట్లు లనెను—

“గమనింపుడు. శాంతి వహించి మీ పలుకుల నెల్ల నాలించితి. మీ రింక సావధానమనస్కులై మదీయవచనములు వినుడు. పవిత్ర వంతమగు నా యంతిపురంబు కాని తెఱంగునఁ బ్రవేశించి, నా కెంతయో యవమానము ఘటిల్లఁజేసిరి. ఉపేక్షింపరాని మహాపరాధము మీ రొనరించిరి. మీ ప్రవర్తనము తప్పక దండనార్హము. ఓయీ లూకాసూ! నీవే ప్రధాన నేరస్థుడవని నీవే యంగీకరించి యుంటివి. నీ పలుకులు సిక్కుములగునేని—సిక్కుమనియే నేను విశ్వసింపవలయును—నీ ప్రోత్సాహముచేతనే నీ మిత్రులు నీ వెంట నరుదెంచిరి. కావున, నా యాగ్రహభారము నీవే భరింపవలయు.”

“ప్రభువరా! సంతోషపూర్వకముగా భరియింతును. ఈ తక్కుం

గల వారి నందఱను తమియింతువేని, ఎంతటి కఠినశిక్షకైనఁ బాల గుదును.” అని లూకాను నిబ్బరముగఁ బలికెను. దుర్భరబాధితాత్మయై, దానజనమధ్యస్థయై యున్న భాగ్యహీనురాలు గుల్మేరు నునుజెక్కల బాష్పవారి ప్రవహింప, “తండ్రీ! తండ్రీ!” యని విలపించెను. పాపా యిట్లు లనెను.—

“మిగిలిన వారి నందఱిని తమియింతును. కాని, ఓసీ! దుష్టాత్మా నిన్నుఁ బూర్తిగ విడిచివేయరాదు. మువ్వరలోఁ జెడ్డదానవు, పిన్న నయస్కులగు నీ సోదరికిని, తత్ప్రాయఁపు టాత్మీయురాలకును బుద్ధి కలుపవలసిన దానవు, నీ వెంత గర్వితముగ నంచరించితివి! ఈ యా గంతకులఁ గాంచినంతనే, మన నేవకులను నీవ చీరవలయును. జనానా పవిత్రతకు భంగ మాపాదించిన యీ చెనటులను బంధించి యుంచు భారము నీయది. కాని, నీ నే మొనరించితివి? పురుషుల నిందుండ నిచ్చితివి! వారిటఁ దిడయనట్లు ప్రోత్సాహపఱచియు నుండువు! అన్యధా యెట్లు భావింపనగును? ఆఁ! నే నేతెంచినపుడు మీవదనము లనాచ్ఛాదితములై యుండెగదా! అన్యపురుషుల దుష్టవీక్షణపాతము కాకుండ, పనితాజనంబుల వదనములు మేలుమునుంగుల మఱుంగున నుండవలయునని యుద్ఘోషించు పవిత్రమహమ్మదీయసూత్రములను మంటఁగలిపితివే! గుల్మేర్! నీ ప్రవర్తన మత్యంతదోషభూయిష్ఠము, దండనీయము. ఈ గ్రీకు యువకుఁడు తన మిత్రుల నేరము నహితము తానే ధరించి, యాత్మసమర్పణ మొనరింప నంసిద్ధుఁ డాయెను. అట్లులే, నీవును నీ యపరాధమునకే గాక, ఈ బాలికల వంతుగూడ పరిహార మనుభవింపవలయును.”

లూకాను ఉద్విగ్నహృదయుడై, స్వరముకంపింప, నిట్లులనెను—

“ప్రభువరా! అందఱిని తమింతునని బాసచేసియుంటివే! ఇప్పుడు—”

“విరుద్ధముగా నాచరింపను. నాపుత్రకు సంహరింతునని తలంపకము. తానొనరించిన యవివేకమునకు ఫలచునుభవింపవలయు : ఇత నెన్నఁడిట్టి ప్రవర్తనమునకుఁ గడంగరాదు. కావున, నీ మరణము నీ కాంత వీక్షింపవలయు.”

ములుకులవంటి యాపలుకులు వీరలఁబడినంతనే, యా సిర్పాస్య రాలు గాఢతమోంధకార నిర్మగ్నయై, హృదయము విహ్వలంప, దురంతభయాతిరేకమున, కెవ్వన నఱచెను. పరిచారకు లామెను గట్టిగఁబట్టియుండిరి, లేనియెడల, నిజజనకుని పాదములపై నామె వ్రాలవలసినదే. తనసోదరి విపరీతదురవస్థఁగాంచి, తైరజా నిజహృదయపరితాపము భరింపఁజాలక తాఁగూర్చుండిన సోఘాప్రవాసెను. జాలేఖా విస్మయభయాతురయమ్యు, ధైర్యమవీడక, తురుష్కయువకుఁడు ఖలీలు రక్షింప నమర్థుడని విశ్వసించికాఁబోలు, తదభిప్రాయ సూచకముగా నాతనిఁ దిలకించెను. ఖలీలు తోడనే ఒక యడుగు ముందువైచి, వినయ గాంభీర్యము లుట్టివడ నిట్లులనెను:—

“ప్రభువర్యా! నామిత్రుఁడు విగతజీవుఁడు కావలయుననియే నీవు కృతనిశ్చయుఁడవై యుంటివేని, నామనవి చెల్లింపుము. మంద, భాగ్యుడగు నామిత్రు నొక్కసారి యాలింగన మొనరించి యొకింత ధైర్యము కలుపుట కనుజ్ఞ దయచేయుము.”

“నిరాకరింపఁజాలను. కాని, ఆలసింపరాదు; ఈరంగ మింత టితో ముగియవలయు.”

దాల్చబను పాపా యట్లు పలికి కను సన్నచేయ బానిసలు లూకాసును వీడి కొంత దవ్వునకుఁ బోయిరి. అంత ఖలీలు పాపా భయంకర దురాగ్రహమునకు గుఱియైన తన మిత్రుని దాసెను. నమీపించు నపుడే రయమునఁ దన వ్రేలినుండి తీసిన యంగుళీయము జేతఁబూని, మిత్రుని కంఠము నాలింగన మొనరించి యిట్లు

గుసగుసలాడెను—

“మిత్రమా! భయము వలదు! పాపా చర్య నాకు మిథ్యగాఁ దోచెడిని. నిన్న భయవిహ్వలు నొనరించి యనంతరము తమించు ననియే భావించును. ఒకవేళ పాపా కృతనిశ్చయమై యుండునేని, ప్రాణాపహరణమే యాతని నిరూఢాభిప్రాయమగునేని, ఇంక గత్యం తరము లేకుండునేని—భద్రము! అట్టి యవస్థ కలుగునపుడు గాని వలదు సుమా!—ఈ యుంగరము ప్రదర్శింపుము; నే నొసంగితి నని వచింపుము; తత్ప్రభావము విశ్వసించుము.”

నిజ మిత్రబంధు జనబృందంబుల వీడి, యన్యలోక ప్రయాణోన్ముఖుడై, దుర్భరవిషాదానలతప్త చిత్తుడై యున్న లూకాసును ఖలీలుఁడు ధైర్యధున్య నొనరింపఁ గడంగుచుండెననియే యెల్లరు సహజముగ భావించిరి. జులేఖా మాత్ర మట్టి విభ్రమమునకు లోబడక, తన ప్రియుని చర్య యసిమిషనేత్రయై యరయుచుండెను. ఖలీలు తన ముద్దుటంగరమును నిగూఢముగఁ దీయుటయు, తన మిత్రు నాలింగన మొనరించు నెపంబున నాతని కరమున కందించుటయు నాసూక్ష్మగాహిణి కనిపట్టెను. కావున, ఆగ్రీకు యువకుఁడు విముక్తుఁడు కావచ్చునని ఆకన్నీయ సహజముగ భావించియుండును.

రెండవ గ్రీకుయువకుఁడు జూలియను కూడ పాపా యనజ్ఞువడసి దుర్భర విషాదవిచ్ఛిన్నహృదయుడై తనమిత్రు నాలింగన మొనరించెను. అయ్యచే కడసారి స్వర్ణనమని భావించి జూలియను బెగడు వడియుండ, లూకాసు మెల్లగ నిట్టులనెను—

“మిత్రమా! మనోవికారములమఱుగుపఱచి నిశ్చలవదనఁడవు కమ్ము!—ఆశారహితుఁడఁగాను! మఱలఁ గలసికొందుమని విశ్వసించుము.”

“పరమాత్మునకు వందనములు! మిత్రమా! నీ యశాదార్యము

నీ త్యాగశీలము కేవలము నిరుపమానములు!—” అని తన మిత్రునివీరుల వడివడి బలుకుచు సమందానందాతీతయమున నాతని జూలియను గాఢాలింగన మొనరించెను. ఇంక మృత్యువువాతఁ బడనుండున మిత్రు నాతెఱంగున నాలింగిన మొనరించుట మానవ స్వభావమని పాపా భావించి, “వీనినిఁకఁ గొనిపొండు!” అని తన సేవకుల నాజ్ఞాపించి, యంతకంటె నెక్కుడు కరుణాసహనములఁ జూపఁజాల సమభావము ప్రకటితముకావలయునో యన నొక్కసారి యా సేరిస్తులఁ గలయఁజూచి వెనుదిరిగెను.

మన కథానూత్రము త్రెంచి, ఇట్టి భయాంక విద్రోహసంఘటనము నకుఁ గారణభూతమగు సమీపాను గమనింపవలయును. ఆ తారువు గత్తెయవస్థ కడు దుర్భరముగనుండెను. తన విషయము బయల్పడు నేమో, దానఁ దన కెట్టి యపాయము సంభవించునో యని కడు గలవరమంది, యా జరతాంగన మొనటిమందరమునఁ బొంచుండి, రెండవగదియందలి కథాక్రమము తత్తరపాటుతో గమనించు చుండెను. గుణవంతుడగు లూకాసు కల్పించినకథ నాలించినంతనే, యమ్మనునలి హృదయభార మడంగెను. అందుఁ దన ప్రశంసయే లేకుండుటచే, పోయినప్రాణ మామెకు మఱి నలవడెను. ఇంకను ఆలసించినచో నేమి ప్రమాదము వాటిల్లునో, ఏ తుణమున పాపా యరుడెంచునోయని వెఱచి, ఆ పరిచారిక రయమునఁ బాత్రీ, తన యేలికసానియగు ఇస్మైలిడా మందరము చొచ్చెను.

పాపాయొక్క నల్లనిబానిసలు లూకాసు గుల్మేరులను ఆవలకు నడిపించికొనిపోయిరి. ఖాలీలు జూలియనులు శవవెంట నరుడేర, పాపా వారిని వెంబడించెను. ఆగ్రహధురీణుడగు నా పాపా వారి సంఘమునున్నన, అట్టులే సందుచేసికొని, ఖాలీలుడు నిజమునో హరిణియగు జులేఖా వీనుల నేమియోపలికి, మధురప్రణయపూరిత

వీక్షణము నా యన్ను మిన్నపైఁ బఱచెను. జూలియను కూడ నిజ ప్రయాంగన నొక్కసారి ప్రణయముగ్ధుడై తిరికించెను. వారందఱు నావలి కేగినంతనే, యా ద్వారము గడియవడెను. జలేఖా తోడనే తైరజాను ఆలింగన మొనరించి, “సోదరీ ! భయాతురవై విలపింప కుము. నీ సోదరికిఁ బ్రమాదము వాటిల్లనేరదు ! నా వచనముల విశ్వసింపుము !” అని పలికెను.

“విశ్వాసమా ! జలేఖా ! ఏమంటివి ? నా సోదరి జీవించియుండు గదా !” యని తైరజా యాకస్మికవంజనితానందపరవశ్యయై ప్రభుల్ల వదనయై, సంశయబాధితాత్మయునై వడివడి నఱచెను. ఇంగీరరాక్షి జలేఖా యిట్లు బదులాడెను—

“మన సోదరి గుల్మేరు నిజమనోకాంతుని గుర్మరణము కాంచు దురవస్థకుఁ బాలుకాదని యెఱుంగుము. లూకాను మరణింపఁడు.”

“ఎంతటి యదృష్టము ! కాని, ఎట్లు—”

ఆ తెఱంగునఁ బెంకత్తరమునఁ బ్రశ్నించు జలేఖాను వారించి తైరజా యిట్లు బనెను—

“సఖీ ! నా పలుకులు విశ్వసించి వెఱచునీగియుండుము. ఖలీలు లూకానున కొక యుంగర మొసంగెను. స్వర్పిధయని వారిణియగు నా రక్షప్రభావముచే లూకానున కెట్టియావదయైనను మోరయనేరదు !”

౫

రక్ష

దాల్చబను పాపా సపరివారముగా సోపానపరంపరావరోహణ మొన రించెను. ప్రాంగణము ప్రవేశించినంతనే జూలియను ఖలీలులఁ గాంచి “ఇటు రండ”ని యాతఁడు పలికెను.

పాపా యంతః దన చౌతనున్న తాళము తీసి యొక్క యంతర్ద్వారము తెరిచెను. యవజననుభవస్థుడై యాతః ఉండుఁ బ్రవేశించి యిట్లు లనెను—

“నేఁ దిరిగి యరుదేటువటకు, మీరిం దుండవలయు. గభీరబాస్వర నదీతోయమున మీ సహచరవిద్రోహి మరణించిన సమాచార మెఱుకవటచి, ప్రాణములపైఁ దీపు కలదేని మీరు మఱి యెన్నఁదీ శుద్ధాంతనదనమునఁ జొరఁబడు దురాచార మొనరింపకుండునట్లు కొంచెము హితము కటపి, మిమ్ముఁ జోనిత్తును. మదీయపరిచారకులు విచ్చుకత్తులఁ బూని కావలియుందురు. కావున, ఈ లోనఁ దప్పించు కొని వలాయన మొనరించుటకుఁ బ్రయత్నింపకుఁగు.”

పాపా కఠినగాంభీర్యధుర్యుడై యట్లు పలికి యా తలుపునకు బీగమువైచి తన నాటిఁ జోయెను. ఆతఁడు వెడలినంత నే, తన మిత్రునితో జూలియను ఇట్లు లనెను—

“ఖలీలు మిత్రమా ! నీ యభిప్రాయమేమి ? ఈ పాపా ద్రోహ బుద్ధియై మనల నిందు బంధించి యుండునా ?”

“నే నట్లు భావింపను.”

“లూకాను నీ కర్ణమున నేమైనఁ జెప్పెనా ? తాను జీవించియుండు నవకాశ మున్నదని పలికెనా ?”

“మిత్రమా ! నేనే అట్టి యాశ కల్పించితిని.”

జూలియను సహజముగా విస్మయపరవశుఁ డాయెను—“నీవా ! ఖలీల్ ! నావలె నీవును బంధితుఁడవు. ఇందుండి—”

తన మిత్రుని వారించి వినయనిశ్చల గంభీరస్వరమున ఖలీ లిట్లు లనెను—

“మిత్రమా ! హృదయా రాటముఁ దక్కి యుండుము. మన యను చుఁ డెంత శ్లాఘనీయముగ మెలంగెను ! అట్టి స్వార్థ త్యాగిని, అట్టి

పరిశుద్ధయశోభాసురుని రక్షింప సమర్థుడనై యుండ—”

జూలియను విన్మయాతురపరుడై పట్టజాలక “నీకుఁ గల సామర్థ్య మెద్ది ? ” యని రయమునఁ బ్రశ్నించెను. ఖలీ లిట్లు పలికెను —

“అట్టి సామర్థ్య మొక యుంగరమునఁ గలదు. అద్దానిని మీ రెవ్వరుఁ గాంచకుండ మన విశ్రుతన కొనంగితిని. తన్నుద్రికాధరుఁడు నిశ్చయముగా సురక్షితముగా నుండునని విశ్వసింపుము, చాలును.”

ఆ విశ్రద్ధయ మట్లు వరస్పరసంభాషణానిమగ్నులై యుండ, పాషా తన సేవకులను గలసికొనెను. అన్యోన్యప్రేమానుబద్ధులగు లూకాను గుత్నేరుల రెక్కల విఱచి కట్టవలయునని పాషా కఠినముగ నాజ్ఞాపించుటచే, నాతని దాసులగు కొజ్జాలు వెంటనే యటు లొన రించిరి. ఇరువురు కొజ్జాలు వారి వెను వెంట నుండిరి. మిగిలిన నలు గురును తళతళ మెఱయు కరవాలములఁ బూని జూలియను ఖలీలులు బంధితులై యుండిన గదిముంగట నప్రవమ తృతతోఁ గావుండిరి. చాల బను పాషా విచ్చుకత్తి చేఁబూని, లూకాను గుత్నేరులు వరస్పర సంభాషణ మొనరింపకుండ వారి నడుమ నుండెను. గ్రీకు యువకు నొక భటుఁడు గట్టిగఁ బట్టియుండెను. రెండవవాఁడు గుత్నేరు సమీప ముననే నడుచుచుండెను. ఆ యబల అవస్థ కడుంగడు దుస్సహముగ నుండెను. పాష మామందభాగ్యురాలు లూకాను ఖలీలుల వరస్పరా లింగనావసర రహస్యసంభాషణము నెఱుంగడు. తద్రహస్య మెఱింగించి నిజమనోకాంతచిత్తదావాసలముఁ జల్లార్ప జాలుట కా యువ కున కింకను అవకాశము చిక్కదాయెను. కాన నా ముద్దియ మాన సము వర్ణింపరాని తెఱంగున దహించికొని పోవుచుండెను.

వారట్టులా యారామసీమ సతిక్రమించి సోపానపరింపర డిగ్గి, నాకాశ్రయస్థానము చేరిరి. అంతదనుక నా భాగ్యహీనురాలు గుత్నేరు నిరావలంబయై యెట్టులెట్టులో నడవజాలెను. వివరీతి

భయాతిరేకమున నాకాంత బద్ధేంద్రియయై, తనకుఁ బ్రాపించిన మహాసంకటము తలంపనేరక, కీలుబొమ్మనలె నడచుచుండెను. కాదేని, యాజవ్యని విచ్చిన్నహృదయయై, నిజమనోనాధుని రక్షింప వలయునని గోలుగోలున విలపించియుండును. తా నొక యతిభయంకర స్వప్నమునఁ బ్రయాణ మొనరించుచుండినటు లుండెను. కాని, సాంద్రతర పృథ్విచ్ఛాయనుండి వెలువడి, సోపానముల నమీపించి, నీటి కలకలధ్వని వీనుల సోకినంతనే, యాశ్రాంతియంతయుఁ దొలంగెను. అనతిదూరమున నున్న గభీరబాస్వరనదీ జలగర్భమున నిజ మనోకాంతుఁడు తనకు వెల్లియై చిరావాస మొనరింప నుండిన దారుణవిషయమామె స్మృతిపథమున మెఱుఁపు మెఱసిన చందమున గోచరించెను. గుత్నేరుతోడనే చైతన్యవిహీనయై పట్టు వీడిన రంభాస్తంభమువలె నేలఁ గూలఁబోయెను. ఆ చెంత నున్న భటుఁడు తత్ప్రమాదము వాటిల్లకుండ నారమణీరత్నమును నిజ దీర్ఘబాహు యుగ్మమునఁ బట్టెను.

గుత్నేరు సంస్మృతయై కనవిచ్చి పరికించు నరికి, మేఘురహితమై వినిర్మలమై, నక్షత్రప్రభా భాసించు యొప్పు గగనమండలము దృగ్గోచరమాయెను. తోడనే తిన దుస్సహ దురవస్థ పెను భూకీమువలెఁ దలంపునకు వచ్చెను. ఆమె పడవయం దాసీనయైయుండెను. ఆ కుసుమగాత్రి కోమల కరపల్లవము లింకను బాశబద్ధములై యుండెను. ప్రాణప్రియుఁ డామె ప్రక్కనే కఠినపాశబద్ధుఁడై యుండెను. భటులు నాకాదండములు చేఁ బూని యానకార్య పరతంత్రులై యుండిరి.

దాల్తబను పాపా ధవళరజతకాంతి సముజ్వలిత కరవాలము చేఁబూని నడిమధ్యస్థాణువువలె నాసీనుఁడై యుండెను. నావ విశాల నదీజల మధ్యమున నుండెను.

తదవసర ప్రకృతి సౌందర్యము అసామాన్య వైభవోపేతమై

యుండెను. భాసురపిశాలనదీ దర్పణమున బ్రతిబింబించు వప్రసాద దేవభాద్యంక నగరభాగ నికలములు వర్ణనాతీతముగ భాసిల్లుచుండెను. కాని ప్రాణాధికప్రియతమ ఘోరదుర్మరణావసరమున భీకర నిరాశాబాధితయగు కామినీమణికిఁ బ్రకృతి సౌందర్యవైభవముతోఁ బనియేమి ?

కఠిన పాపాణుహృదయమునైన నగరగింపజాలు తెఱంగున నామె దీనాతీనీనావసతాననయై, వివర్ణవదననయై, యశ్రుజలార్ద్రనయనయై, దుర్భరపాపావరుద్ధకఠయై, “జనకా! హా! జనకా! రక్షింపుము! ఆయువకుని వీడుము. భరింపజాల! చూచి యెట్లు సహించు దాన ? నాప్రాణముతోడనే యంతరించును. తండ్రీ! సలిచియున్నను, ఉన్మాదినినై పోదు—” నని విలపించెను.

“పాపాత్మురాలా ! నోరు మూయుము ! నీ ప్రియుని పని సరి, మరణింపక తీరదు ! ”

విభీతహరిణశాబకముఁ గాంచి గర్జించెడు వ్యాఘ్రమువలె భయానకస్వరమున బలుకు నా పాపాతో లూకా సిట్టు లనెను.—

“ప్రభువరా! నా ప్రాణమునకై యర్పించువాడఁగాను: నీవుత్రిక కొఱకై న సనుకంప వహింపవలయునని ప్రార్థించెద. పవిత్రమహమ్మదీయ సాంప్రదాయమునకు మదవివేకప్రసర్తనముచే భంగముకలిగించితిననియు, నా కారణమున నా తనువు నీక్రోధాగ్నికింధనముకానోవుననియు నెఱుంగదు. ఐనను, కరుణస్వరసప్రధానము, అఖిలమానవగుణోత్కృష్టము. పథ్యుండగువానిని ఓమించితినని నీవే మున్నందు అనిర్వాచ్యానంద మనుభవింపగలవు. ఆర్యా! దయామయుడవై ప్రాణదాన మొనరింపుము, ఈ నగరమున కెన్నడు నరుదేహిక అతి దూరదేశమున సుందానని ప్రమాణ మాచరింతును.”

పాపా యిట్లుబదులాడెను.—

“నీ సదు లాలించితి, కాని నీమనవి చెల్లించనేరను. కొన్ని యవసరములందు గరుణాగుణము గొప్పదోషముగను. ఈ యవసర మట్టిది. చావు తప్పదు. నీజీవితమింక నాలుగైదు నిమిషములతోనరి. కాలయాపన మొనరింపక, నీమతానుసరముగా దైవమున కంశ్య ప్రార్థనము సమర్పించుకొనుము.”

అట్లు పగుషముగఁ బలికిన దాల్తబచు పాషా క్రోధఘూర్ణిత వననఁడై కనుసన్నచేయ, నొక కొజ్జా తన చేతనున్న తెఱ్ఱపటుంచి వంగి యొక గోనెనంది తీసెను. ఆనందించి గాంచిసంతసే, గుల్నేరు శరీర మొక్కసారి జల్లుమనెను. భయాత్తిరేకమున నామెహృదయము తటతట కొట్టుకొనెను. ఆ భటుఁడు సందిమడత విప్పుచుండగనే, యా కోమలీప్రాణము లెగిరిపోయెను. కెవ్వున నటచి, పట్టుతప్పిన కుండసపు విగ్రహమువలె నేలఁ గూఁబోయిన యక్కాంత శ్రవణ పుటమున లూకాను రయమున నిట్లు పలికెను—“ప్రేయసీ! భయ ముడుగుము. నాకుఁ బ్రాణభయములేదు!”

అట్టి వాక్యామృతము కురియుటచే, పోయినప్రాణము గుల్నేరు నకుఁ దిరిగివచ్చెను. అంతదనుక దుఃఖిసిరాశాభయానకసాగరమున ముసింగి ముండిన యా పడఁతి యమితానందపరవశతాస్మరూయెను. కాని, తనప్రియుని కనుసన్నకాంచి యామె తదుద్రేకము నడచి కొనెను. అంతట, లూకాను మఱియొకసారి పాషాచు ప్రార్థించెను— “ప్రభుపరా! ఇయ్యది నా కడసారిప్రార్థన, కృపాఽబువులు కురిపింపుము!” కాని, ఆ పాషా రూక్షవీక్షణములఁ జూచుచుచూచి జల ధరమువలె నిట్లు గర్జించెను—“నీవు మరణింపక తప్పదు! తప్పదు!”

“ప్రభువర్యా! తీవ్రపడకము. కార్యముమించినయనంతరము—”

“ఓయీ! వృధాయాసమువలదు. సంసిద్ధుఁడవుగమ్ము! ఇక మాతాడకుము!”

దాల్చనుపాపా యాతెఱంగున గతినయ్యవ యుండె నిజప్రాణాన
హరణ మొనరింపఁ గృతనిశ్చయఁడె యుండుటఁగాంచి, లూకాను
నుగుడ నిట్లులనెను—

“ప్రభువర్యా! మఱియొక్కమాట, ఈ యుంగరము నొక్కసారి
ఁరికింప వేడెదను.”

ఆగ్రహానలతఘ్నఁడై యున్న పాపా యా పలుకులకు విసుగుజెంది,
కనలి “అదియేమి?” యని ప్రశ్నించెను.

“ఆర్యా! ఏమైనను, ఇఁకఁ జావనున్నవాని ఈ యంత్యప్రార్థన
చెల్లింపవలదా?”

పాపా యంతట మిక్కిలి చీకాకుపడియు సమ్మతించి, గ్రీకు
యువకుఁడు ధరించిన యుంగరము చూడఁజూయెను. లూకాను
బాహుయుగ్మము వెనుకకు వితీచికట్టఁబడియుండెగదా. కావున,
పాపా వంగి చూడవలసినవాఁడాయెను. ఒకచేయి నడిమివ్రేలున నొక
వజ్రపుటుంగరముండెను. రెండవచేతి నడిమివ్రేలున నుండినది యొక
‘లాముద్రిక. అందొక బిందువు చక్కగఁ జెక్కఁబడియుండెను. ఆ
బిందువుచుట్టు నెవ్వయో గుఱుతులుండెను. అట్టి రెండవయంగు
గ్రీకుము దృగ్గోచరమైనంత నీ, పాపా యమిత విస్మయసంభ్రమాకు
యై, యదరి “అ!!” యని యాచెను. ఆ యల్పవస్తుప్రభావ
మప్పుడు లూకానునకు న్యక్తమాయెను. తన మిత్రుఁడగు ఖలీలు
యొక్క యపారాధిమానసామర్థ్యముల కాతఁ డెంతయు సంతసించెను.
ఒక సామాన్యపుటుంగరమునందంతటి ప్రభావముండుటయు, తనప్రాణ
ప్రియుఁడు కరాళమృత్యుదాంష్ట్రీలనుండి వెలువడు శుభనూచన గోచ
రించుటయు గాంచి యాప్రణయిని ప్రమాదవిస్మయసంభ్రమాకుల
చిత్తయాయెను.

దాల్చనుపాపా మరియొకసారి యా ముద్రికపై నృప్తినిల్పి,

రెప్పచాల్చక కడు సూక్ష్మముగాఁ జరిశీలించెను. పగిలిన పతాకము పాప మాత్రము విభ్రాంతిచిత్తుడై, ఏమి కావించవలయునో నిర్ణయించు నేరక, యిట్లు ప్రశ్నించెను—

“యువకుడా ! నీ కీ ముద్రిక యెట్లు లభించెను ?”

పాపాయొక్క తొంటి కాశిస్యగాంధీర్వము లంతరించెను. లూకాను నిశ్చలస్వాంతుడై యిట్లులనెను—

“నామిత్రుడగు నా తురుష్కయువకుడు ఖలీలు ఊస్మాను నా కొనంగెను.”

పాపా విభ్రమనిశ్చేష్టితుడై, కొంతసేడ వాలోచనాగ్నుడై మగుడ నిట్లులనెను—

“యువకుడా ! నిక్కము పలుకుము. ఈ ఖలీలు డెవ్వఁడు ? నీ వెందు కలసికొంటివి ? మీకు పరస్పర స్నేహ మెట్లు లావడెను ? తెలుపని సమాచార మేమైన నున్నచో, మఱుగుపఱుపక సశ్వరము తెలుసు.”

“ఆర్యా ! ఏమియు నెఱుంగము. నాలుగు గంటల క్రిందట నేనును నామిత్రుడు జూలియసు గలసి యొకానొక కాఫీగృహమున నుండ, ఈతురుష్కయువకుడు ప్రవేశించెను. శోడనే పగస్పరి సంభాషణ పరతంత్రులమై దృఢతమ స్నేహపాశబద్ధులమైతిమి. మానమానార మింతియ.”

పాపా మగుడ నాలోచనాధీనమనస్కుడై తురుష్క దన భటుని గాంచి సన్న యొనరింప, వా డాభావము నెఱింగి లూకానును పాశ విముక్తు నొనరించెను. స్వాతంత్ర్య మలవడినంతనే, ఆయువకుడు తన ప్రాణకాంతయగు గుల్నేరునకుఁ గూడ బంధవిమోచనము కల్గించెను. తీవ్రాలోచనా నిమగ్నుడైయున్న పాపా లూకాను చెయ్యము గనునించినట్లు కానరాదు. ఆతఁడు మగుడ నిట్లు

లికను.

“ఓయీ! అన్యతమాడి యాత్మదోహపాతకము నొడిగట్టికొన గలము. ఈఖలీలు గుఱించి మఱియేమియు నెఱుంగవా?”

ఆయుంగరము కారణమున దాల్తబను పాషా యంతవిభ్రమచిత్తు తగుటఁ గాంచి లూకాసు సహిత మాశ్చర్యపరుఁ డాయెను. కాని నీజముగ నాతఁ డన్యమెఱుంగఁడు గదా. తోడనే పాషా ద్విగుణీ కృతాందోభితమాననుఁ డాయెను. తన చెంత నొరులున్న సంగతి యెఱుంగక, ఆతఁ డీపగిది మందస్వరంబునఁ జింతించెను.—

“ఎంత విపరీతము! నేఁడు పరిస్థితులెంత వింత పరిణామము నొందెను! ఈ ఖలీలు డెవ్వఁడు? ఈయుంగర మెట్లు సంపాదించె?—”

ఆ తెఱంగునఁ జింతాభరితాంతరంగుడైయున్న పాషాను వారించి లూకాసు ఇట్లు లనెను.—

“ఏమైనను, ప్రభువరా! నీ యాగ్రహము చల్లారెనని భావించును. మదీయ ఘోరమరణ ప్రవర్తనముం గాంచు దురంత దౌర్భాగ్యము నీ పుత్రికారత్నమునకు—”

“తండ్రీ! ఎట్టి ప్రోద్బలముచేనైన నేమి, నాప్రాణము కంటఁ బ్రయ తర పదార్థమును రక్షించితివి. నీకిదే వందన సహస్రము.” అని యమితానందావరుద్ధకంతయై పలుకుచు గుల్మేరు నిజ జనకుని పాద యుగళముపై వ్రాలెను.

పాషా ప్రయత్నము విఫలమాయెను. అరక్ష—ఖలీలుఁ డొసంగిన యుంగరము—ప్రభావమెట్టిదో గాని యాతఁడు లూకాసును వధింపనేరనివాఁ డాయెను. ఐనను, తాను సహజముగా తుమాగుణ మండితుండని ప్రకటింప నుద్దేశించి, గంభీరవచనంబైఁ యాతఁ డిట్లు లనెను.

“మిమ్మిరువురను భయవిహ్వలల నొనరించితిని. ఇంక నెన్నఁ

డిట్టి దుర్వ్యవసాయములు నొకంకూని విశ్వసించును. కాని, ఖిలీలు ఏమనో, నాని యుగంతమెట్టిదో యరయవలయు—"

సాషా మణిమాటాడక, శనభటులు గాంచి నన్నచేయ, వారు నాకాదండముల రయమున ధరించి తమ భుజబలములొంది నావని వడివడి వెనుకకుఁ బోనిచ్చిరి. సాషా మగుడగాఢాలోచనానిమిత్తు జాయెను. లూకాను గుత్సేరులు ఆశాసంగోపాతిరేకమునఁ బరస్పర విలోకనాయత్తచిత్తులైరి. నావ క్రయ్య చొచ్చి సాంద్రతరవృక్షచ్ఛాయాచ్ఛాదిత మైనంతనే, ఆయువలీయువకుల పరస్పరకరములు చుంబించెను. కరములేగాదు, పరస్పరహృదయములును, పరస్పర మధురాధరములును నిశ్శబ్దముగాఁ జుంబించెను. అట్టి సమయమున నా మిథున మాసందపరవశులగుట నహజముగదా. వారి నింతకాలము విడదీసియుంచిన భయంకర మృత్యునిష్ఠురకరము మాయె మాయె గదా. ఇంకముం దేమగునో, కఠినహృదయుండగు సాషా యేముహూర్తమున వారిని విడదీయునో యెఱుంగనేరకున్నను, వారు, విశ్వాస పూరితహృదయులై యెట్టి విచారము తెలియక, అనంతసౌఖ్యార్థవ తరంగముల నోలలాడుచుండిరి.

సాషా మొదలగువా రటులుండ, ఖిలీలు జూలియను లెటులుండిరో గమనింపవలయును. వారి నొకగదియందు బంధించి, సాయుధులగు దావారికుల గావలియుంచియు సంతసింపక, దాల్తబను సాషా భద్రముగ దాళమువై చెను. కారణ మేమన, తాను దుర్వ్యవసాయ సమయమున జలేఖా తైరజాలు బంధితులను విడిచివుత్తురని సాషా యనుమానించెను. కాని, అబీగమునకుఁ బ్రతియొకటికలదు. అయ్య సాధారణముగా నెవ్వరి యధీనముననున్నను, ప్రస్తుతము అమీన హస్తగత మాయెను.

ఆయువకు లామందిరముననుండి నాలుగైదు నిమిసము లాయెను

శింతలోఁ దాళము త్రిప్పినట్లు రెండవ ద్వారముచెంత నవ్వడి యా మును. వారు వెఱగంది యటుబరికింప, నాతలుపులు మెల్లగఁ దేలువఁ బడెను : సంధానకార్యప్రవీణయగు నమీనా సాక్షాత్కరించెను. ఆ స్త్రీభటులు కావలియున్న గవాక్షమువంక వ్రేలు చూపి నోరువిచ్చి మాటాడుట ప్రమాదకరమని సూచించి, ఖలీలువంకచూచి తన వెంట రావలయునని కోరెను. తురుష్కయువకుఁడు మందస్వరమున నిట్లు పలికెను—

“ఏల రావలయు ? నన్నీ కారనండి తప్పించుటయె నీ యభిప్రాయ మగునేని, నామిత్రుని వీడి రాజాలకు. నీకు శక్తి కలదేని మాయరు వురను రక్షింపుము ; లేదేని, నేనును ఇందేయుందును.”

“అసంభవము ! కాని, నీమిత్రున కపాయము వారయ నేరదు. లూకాను నొక్కనినే పోలియుంతునని పాపా పలికెగదా.”

“అట్లులైన, ఇంతలో నేను తీవ్రనడి నా సహచరు నిందుంచి దొంగ చందమున నేల తప్పించికొనఁ బ్రయత్నింపవలయును ?”

“అయ్యో ! ప్రశ్నింపకుము. నామాట పాటెంతువేసి, లాభప్రదముగ నుండును.”

“మిత్రమా ! అపాయము లేదు. పొమ్ము.” అని జూలియను తన స్నేహితుని బ్రోత్సహించుటచే, నాతఁడు క్షణమాత్ర మాలోచించి, అమీనాను వెంబడించెను.

ఆ గదినుండి వారిరువురు వెలువడినంతనే, ఆవృద్ధురాలు మగుడ భద్రముగ బీగము వైచెను. తన ప్రాణకాంత నుందరవదనసందర్శన భాగ్యము లభించునని భావించి ఖలీలు సంతృప్తాంతరంగుఁ డాయెను. కాని, సోపానపరంపర నారోహించినంతనే, పాపా శయ్యామందిర ద్వారము గోచరించెను. అద్దాని కెదురుగా పాపా పుత్రికల మందిర శ్రేణియు దృగ్గోచర మాయెను. అమీనా యావంకఁజూడక, పాపా

మందిరాభిముఖయై, ఖలీలు కాంచునట్లు ముక్కునఁ గరమూసి, యాతలుపు మెల్లఁగఁ దెఱచెను. తురుష్కుఁడు విస్మయపరఁజేసఁ డయ్య, సంశయము వీడి, ఈచోద్యమెదియో యెట్టిదైనను అయి వలయునని కృతనిశ్చయఁడై, యీమె వెంబడి నందుఁ బ్రవేశించెను.

వారు ప్రవేశించినది యొక చిన్నగది. చిన్నదయ్య, సయ్యది సర్వవస్తుసమృద్ధంబై, బహుదీపికావిరాజమానమై యుండెను. అమీనా నవ్వడియొసరింపక, మెత్తని రత్నకంబళముపై వడివడి ముందుఁగఁబోయి యొక యంతర్ద్వారము తెఱచి, యందుఁ బ్రవేశింపవలయునని ఖలీలుం గాంచి సన్నయొసరించెను. ఆ పరిచారిక యొక ప్రక్కను నిలిచి పోయెను. తురుష్కుఁడు సహజసిత్ప్తలగమనమున దస్మందిరాంతర్గతుఁ డాయెను. ఆఁడు ద్వారము దాటినంతనే, యమీనా తలుపు బంధించెను. ఏకాకియైన ఖలీలుఁ డేమికాంచెను? ఆ మందిరమునందలి యవ్వలికొనయందమరి యున్న సమున్నతాననముపై బ్రతిచిన రమణీయ విశాలతల్పమున నొయ్యారముగ వ్రాలియున్న రమణీమణి నయన పర్వ మొనరించెను.

ఆ మందిర మతివిశాలము. పాషా పుత్రీకల మందిరముకంటె సమిత వైభవతరంబుగ నొప్పారెను. అందు సుఖాసీనయై యున్న సుదతీ రత్నము ప్రాయము ముప్పది సంవత్సరము లుండును. కాని, ముఖ వికాసము విమలమై, సౌందర్యనిలయమై, నిరంతర యౌవనప్రభావిభాసి తంబై యుండుటచే, నామె వయస్సు మూడు నాలుగుసంవత్సరములు కొఱతవడినటు లుండెను. శరీరము స్థూలముగాక, తాదృశ పరిపూర్ణ శోభాయమానముగ నుండెను. నిగనిగ ప్రభాదీపితంబులగు ముగ మలు దిండులపై గడు నొయ్యారముగ వ్రాలియున్న యా కులుకు లాడి విషయాలలనము వర్ణనాతీతమై సువ్యక్తముగ నుండెను. ఆ మిటారి కుచయుగ్మము కుంభనమానమై పొంకయు కలిగి

యుండెను. కరచరణాద్యవయవము లన్నియుఁ గోమలములై, కాంతి వంతములై, వర్ణనీయములై సముత్తముగ నమరియుండెను. ఆ మోహ నాంగి రూపురేఖలనదృశ్యవైభవ సమద్దీపితంబులై, నిష్కళంకములై వర్ణనాతీతములై యుండెను.

సౌందర్యరాశియగు నా తరుణి కపోలములు పూర్ణములై సుందర సంధ్యారుణరాగభాసురములై యుండెను. సయనము లాకర్ణాంత విశాలములై, వినీలవిభ్రమనిలయములై, నృదులకానువికారాకరములై రాజిల్లుచుండెను. సువర్ణదీపితములగు నీలశిరోజములు కుటిలములై గజేంద్రదంతిధవళ సన్నిభకంఠము నాచ్ఛాదించి పూర్ణకుచకుంభ ములపై మనోహరముగఁ జిందులాడుచు నా కామినీమణి వ్రాలి యున్న మొగమలు దిండులపై భంగవ్రాతమువలె నమరియుండెను. ఆ సాగనులాడి షడనమండలము బింబమువలెఁ బూర్ణవలయాకృతి సలరారుచు, బరిపూర్ణసౌందర్యమునకుఁ గొఱత కల్గించుచున్నను అసమాన సౌందర్యవైభవోపేతమై యుండెను. రమణీయముగ నమరి యున్న నాసిక యొకింత నిబ్బరముగాఁ దోచుచుండెను. మనోహర బింబారుణ విరాజితాధరములు బహుళములై హిమార్ద్రములగు గులాబులవలె నుండెను. తదగ్రరోష్ఠము లొక్కింత వీడియుండుటచే, తదంతర సుందర దంతములు దంతస్ఫూర్తి దీపించుచుండెను. అమంద శోభాయమానముగ నమరిన చుబుకము దత్తమనీయవదనాకృతియు గమనింతుమేని, ఆసుందరి విషయలాలసయగు కామినియని తెలియును. ఆ మత్తకాశిని తా నప్రయత్నముగనే ధీరయువజన హృదయా షహరణ మొనరింపఁ జాలుదు నను నాత్మవిశ్వాస మమితముగఁ గల దగుటచే, స్వైరీణీజననహజ ప్రణయవికారాశ్రుములఁ దాల్చక తదుచిత నిర్లక్ష్యగంభీర సౌందర్య వైభవసముజ్వలయై రాజిల్లు చుండెను.

ఆ మదవతి వశ్రుధారణము గూడఁదదనుకూల వైభవసమన్వితమై

యుండెను. ఆమె ధరించిన వినీల వననము దేహకాంతి సతిశయింపఁ జేయుచుండెను. తదంతర కంచుకము మనోహరగళసీమ దిగువనుండి ఉదరపర్యంతము వీడి, ఘనవర్షజ్వలై భవన్నూర్తి నెక్కుడుగ వ్యక్త పటచుచుండెను. మనోహరకుండనమువలె, బ్రసిద్ధహరిదంతమువలె, సమూల్యచంద్ర కాంతశిలవలె భాసిల్లు నామేల్బంతి బలితంబు భుజముల నలంకరించిన యనర్ఘమణిమయాభరణములు శత్రౌందర్యము సధిక తర వైభవం బొనరించుచుండెను. ఆమెటారి తాల్చిన షరాయిసుండ రాంఘ్రివ్యయమున కొక్కింత మీనుగఁ బాటి, తనంగ సౌందర్య సౌష్ఠవములఁ జాటుచుండెను. అధికవర్ణనమేల? ఖలీలుఁ డన్యకన్యా సమర్పితహృదయుఁడు కాకుండినచో, ప్రభురాణి యనూన సౌందర్య వైభవమాధీనస్వాంతునిం దప్పక అధీనహృదయు నొసరింపఁజాలి యుండెనని చెప్పవలయును.

ఖలీలుఁ డరుదెంచినను, ఆ సవమోహనాంగి ఇంచుకేనియుఁ జలింపక, ప్రదర్శితనిజాంగాంగవిరాజితయై, అట్టె యొయ్యారముగ నాశీనయైయుండెను. తన తనూవైభవముచే నాసుండరాంగుని హృదయము నాతెఱంగున నాకర్షింపఁగడంగి, యా తరళనయన అవసత వీక్షణములచేతనే యాతని మనోహరాకారము పరిశీలించెను. ఆ యువకుఁ డా దివ్యసుందరవిగ్రహమును రయమున డాయక, అట్టె నిలిచిపోయెను. కాన, నామెయే తనచెంత కరుదెంచి, తన శయ్యా తలంబున నాసీనుఁడు గావలయునని నన్నచేసెను. ఖలీలుఁ డట్టు లుపవిష్టఁడై, ఆతొయ్యలి యేమనునో యని నిరీక్షించెను. అంత నా మధురవాణి మంజులమురళీస్వనంబున నిట్లు ప్రశ్నించెను—

“సాగనుకాఁడా! నీ వెవ్వరిసమక్షమున కరుదెంచితివో యెఱుంగుదువా?”

“మహానీయుఁడగు దాల్దనపాషా ప్రియభార్యయగు ఇస్మిల్దా

సతీమణినమక్షమున నున్నాడనని భావింతును. ”

ఖలీలు అట్లు సకారవముగ బదులాడ, నావడంతి యాకస్మిత్తో ద్విగ్న స్వరంబున నిట్టులనెను—

“ప్రియభార్యయా ! ఎంత వీపరీతము ! నీవంటి దివ్యపురుషుని ప్రేమఁ జూరఁగొన నాశించియున్న నన్ను ఆ మూఢుఁడా, ఆ రక్కసుఁడా ప్రేమించుట ? ”

“నన్ను రప్పించుట కిదియో కారణము ?”

“మఱి యే కారణము ?”—మోహంపువీక్షణజాలములఁ బర్వఁ జేసి, యా మత్తకాళిని యానందకండళితహృదయయై మగుడ నిట్టులనెను—“మఱి యే కారణమున నింతటి ప్రమాదమునకుఁ గడంగి నిన్ను రప్పింతును ? ”

మోహవిభ్రాంతదిత్తయై యింకను నేమియో వాకొననుండిన యా మందయానను వారించి ఖలీలుఁ డిట్టులనెను—

“వనితామణీ ! నేను ప్రేమాస్పదుడనంటివి. అయ్యది మహా భాగ్యము. కాని, అన్యధాతలంపక మూర్ఛకృత్తఃపూరిత చిత్తుడనని నిరసింపక నావలుకుల గమనింపుము. నా హృదయము పరాధీనమై యున్నది !”

“కూరాత్మా ! వయసుకాని కింతటి క్రౌర్యము తగునా !— యువకుఁడా ! అసామాన్యసౌందర్యసముజ్జ్వలుండవు; నిన్నుఁ బ్రేమించు కాంక్ష నిట్టి కఠిననిష్ఠురోక్తులఁ గారించుట పాడియే !”

పాపభార్య యట్లు లుద్విగ్న చిత్తయైపలుక, తురుష్కుయై వకుఁడు సహజనిశ్చలస్వరంబున నిట్టులనెను—

వనితామణీ ! కఠిననిష్ఠుఁడవై ప్రవర్తనము నే నెఱుంగను. నీహృదయ మెఱింగితి. మదీయకృతజ్ఞత వెలిబుచ్చితి. అనంతరము నా హృదయ వాసనను బురుషోచితముగఁ దెలియఁబఱచితి.”

“యువకుడా ! భవదీయ హృదయాపహరిణి యెవ్వ తెయో వచింపుము ! ఆహా ! నేటుగ నడుగ నేల ? ఆ జులేఖాను వలచిగదా, యిటు విచ్చేసితివి ! కాని, యువకుడా ! చూచునంతమాత్రమున హృదయ సమర్పణ మొనరించుకొనటయా ! అనంబద్ధము ! కేవలము బాల్య చాపల్యము కావలయు. భ్రమ !—

“వనితామణీ ! జులేఖాను గాంచినంతనే మోహపరవశుడనైతి నని విన్నయము చెందెదవా ! కాని, మదీయబ్రవర్తన మనంబద్ధమగు గాక; నన్నుఁ గాంచిన రెండు నిమిషములకే, కాను వికారాకాంత చిత్తవైతివే ! ఇంతకంటె ననంబద్ధమా !”

“ఆహా ! నీ సౌందర్య వైభవమును అమీనా యఖండపనజాలముల నభివర్ణించెను. ఆ ముహూర్తముననే, మోహపరవశుడనైతి, నేడు నీ మనోహరాకారము కన్నులారగాంచి, మదీయపరిచారిక వర్తన మతి శయోక్తి కాదని గ్రహించితి. గమనించితివా ! మఱియొక్క విషయము గమనింపుము. కాంత ప్రేమ నవనీత కోమల సదృశము: క్రోధపూరితయగునా—అనివార్యము, భయంకరము !”

తోడనే సర్వాంగనుండరుండగు నా యువకుడు గంభీరముగ లేచి విస్పష్టముగఁ నిట్లులనెను—

“వనితామణీ ! తియ్యని మాటలకు లోబడనివాడను, నీ బెడరింపుల కదరి నీకు వశంపడుడ నగుదునని భావించువా ! అంతటి భ్రాంతివలదు. వనితామణీ ! కాలయాపన మొనరింపక, దయామయు చిత్తవై నన్నుఁ బోనిమ్ము. పాపా సత్వర మరుజేరఁ గలఁడు. నన్ను బంధించిన కారయందు నేను గానరానిచో, మన యిరువురకును అపాయము వాటిల్లును.”

కాని, యా కామిని యా పలుకుల నాలించినట్టులు కానరాదు. సంధ్యాసమయమున వ్రాలియుండు చారుతరకుసుమరాజమువలె నా

పడతి శిరము నిజ సమున్నతవత్సోజములపై వ్రాలియుండెను. ఆ మోహనాంగి యాలోచనాధీనయై యుండ, హిమసన్నిభమై పూర్ణ సువర్ణ కుంభసాదృశశోభాయమానమై పెల్లుబుకు నామదవతి వత్సోజములు వీడిన కంచుకమునుండి తొంగిచూచుచుండెను. మొగములు దిండులచే దీపించు తల్పముపై వ్రాలియున్న ఆ కులుకులాడి యాకృతి మనోహరమై, మోహజనకమై వర్ణనాతీతమై యుండెను. అట్టి నవ మోహనాంగిని ఒంటిపాటునఁ గాంచు తరుణ వయస్కుఁడు విగత ధైర్యుడై పాదాక్రాంతుడు కాకుండుట దుర్లభము. నిజహృదయా పహరణ మొనరించు నెవంబుననే యాకులుకులాడి నిజాంగ సౌందర్యాతీతయమును యథాలాపముగాఁ బ్రదర్శించెనని ఖలీలుఁడు గ్రహించెను. ఒక జారిణి తళుకు బెళుకులను గాంచి నిజమనోకాంతను మఱచు స్వభావ మాతనిది కాదు. జులేఖాపై నాతఁడు బద్ధానురాగుడై యుండెను. ఆతని ప్రేమ నిశ్చలము, అనంతము, అపారము.

కొంతకాలము ఇస్మిల్లాసతి యటు లుండెను, గభీరాలోచనా నిమగ్నయైనటు లుండెను. ఆవివరీత సమావేశ మెన్నఁడు తురముల్బునోయని ఖలీలు విసువున నిరీక్షించుచుండెను. అంత నాకోకిలాణి నిజ సుందరాననము మగుడఁబైకెత్తి, విశాల వినీల నయననిర్గళిత గాఢ కామ వికారాంచిత వీక్షణజాలముల నాయువకునిపై నిలిపి యల్లన నిట్లులనెను.—

“సుందరాంగా ! నా మోహము నింకను దిరస్కరింతువా ? మశ్న మర్పితహృదయారాధనము నింకను గాలఁ దన్నెదవా ?”

“వసితానుణీ! నీక్షేమము, నాక్షేమము గమనింపుము. బ్రతిమాలెద,—ఏల బ్రతిమాలవలయు? నన్ను బోనిమ్ము!”

ఆగంభీరాలాపములు ఖలీలు నోటనుండి వెలువడినంతినే, గూఢ

చారిణియగు సమీనా యున్నాడినివలె శరవేగమున నరుడెంచి, విపరీతభయాతురయై యిట్లులటచెను. —“అరుడొచ్చెను! మహనీయుడు పాపా యరుడొచ్చెను! ఉద్యానవనమున నడుగులచప్పుడు విని పరుగు పరుగున వచ్చితిని!”

ఇస్మిల్దానతి ప్రకంపితహృదయయై, నిజతనూలతి యొకసారి పడంక, దిగ్గున నాసీనయై యిట్లులనెను.

“మనోహరాకారా! పొమ్ము. ఆశారహితనై, యుక్తాయుక్తముల వెఱుంగక, నిన్న వెఱపింప గడంగితి, తరుంపుము. నన్న మఱువవలదు. పునర్దర్శనము కాగలదు, పొమ్ము!”

అమితభయవ్యకులచిత్తయై యున్న యమీనా ఖలీలునకు నన్న యొనరించి వడివడి నడువసాగెను. తురుష్కుఁ డామెను వెంబడించి, రయంబున, గ్రమముగాఁదన కారణజేరెను. ఖలీలు అందుఁ బ్రవేశించుటయు, అమీనా తిహతహాలాదుచుఁ దాళమువైచుటయు, అవ్వలి ద్వారము తెఱచి దాల్చబసపాపా యన్యజన పరివేష్టితుఁడై యరుడెంచుటయు నొక్కముహూర్తమున సంభవించెను.

బంధితులిరువురు—ఖలీలు జాలియరులు—ఆ మందిరమున భద్రముగ నుండుటచే సంతసించి, వారిరుద్దేశించి తన వెంట రావలయునని పాపా పలికెను.

పాపాప్రవర్తనము వింతగనుండెను. తొంటి గాంభీర్యము తొలంగెను. శ్రోధిఘూర్ణమాన మానసుఁడై, దయారహితుఁడై వెడలిన జెట్టి విసముఁడై, విపరీత విస్మయాక్రాంతి చిత్తుఁడై, విభ్రాంతవదనుఁడై యరుడెంచెను. రణవ్యాపార పారంగతుండగు నావీరుడు ఆలోచనాధీనుఁడై మందునిచందంబున వెఱఁగుఁ జూడ్కుల నిట్టట్లు పరికింపఁ దొడంగెను. సహజాతికార పూరితస్వరమున “నావెంటరండు!” అని పెరుసుగఁ బలికెనేగాని, తాను మున్నెఱుంగని మర్యాద నాతఁడు

వ్యక్తపటచుచుండెను.

జూలియను ఖలీలులు పాపావెంటఁ బోయిరి. వారుసోపానముల నారోపించి పాపాపుత్రికల మందిరక్రేణి ప్రవేశించిరి. మనోహర జలస్థంభ మమరి యుండిన చుదిరమున లూకానుగుల్నేరులు అమం దానందము సుఖభవించుచు సుఖానీకులై యుండిరి అమిత సౌందర్య విరాజితాసనలగు తైరజా జులేఖాలు సహిత మమితానంద వికస్వర వదనసరోజులై, నిర్విచారముగ నుండిరి.

ఖలీలుని గాంచినంతనే, లూకాను సజప్రియాంగనకవిడి, పరుగున బోయి, తనమిత్రు నాలింగన మొనరించి, సంతసకృతజ్ఞతోద్రేకిత స్వరమున నిట్లులనెను.—

“ప్రాణమిత్రమా ! నాప్రాణము రక్షించితివి! నేనెంతయుఁ గృతజ్ఞుఁ డనఁ.”

“మిత్రమా! సంజీవివంటి ఆయుంగరము ప్రభావము నే నెఱుంగుదు.”

చిరమిత్రులగు జూలియనులూకానులంత బహుస్వరకరచుంబన మొన రించిరి. వారియాసందమునకు మేఱలేదు. ఆయెదుటనుండిన తైర జాగుల్నేరులు విస్మయకృతజ్ఞతాపూరిత వీక్షణముల ఖలీలుపైఁ బరగఁజేసిరి. జులేఖాయన్ననో, వారివలె విస్మయాక్రాంతచిత్తకాక, సంతోషప్రణయ పూరితనయనయై యుండెను.

తన కృతజ్ఞత నా తెఱంగున సముచితముగా వెలిబుచ్చినంతనే, లూకాను మగుడఁ దన ప్రేయసిచెంత నానీకుఁ డాయెను. దాల్త బనుపాపా వీక్షణమాత్రిముననైన వారింపకుండుటచే, జూలియను ధైర్యధుర్యుడై తన ప్రాణకాంతయగు తైరజాప్రక్క నానీకుఁడాయెను. జులేఖాప్రక్క ఖలీలుడు సుఖోపవిష్టుఁ డాయెను.

దాల్తబనుపాపా మందిరమునడుమ నిలుచుండి, యసస్యసామాన్య

ముద్రిక పరిశీలనాకార్యనిమగ్నుడై, యిశ్వరవిషయముల మఱచి యుండెను. దేదీప్యమానముగ రాజులు దీవరాజముల సాహాయ్యముచే, నాతఁ డాయంగరమును మఱింతపరిశీలనగాఁ బరికింప సవకాశమాయెను. ఆతని చూపులింకను అమితభ్రాంతియుతములై యుండెను. ఎంత పరికించినను, ఆతని కేలకో నంతసమలవడకుండెను. జడునివలె, వివేకరహితునిచందమున నా మహనీయుఁ డా జీవరహిత పదార్థమున దేవకారము డిల్లవడి మైమఱచి పరికించుచుండెను. తుర కాతఁడు తెలివొంది, ఖలీలుఁ డాసి, సశౌరవముగా నిట్లు ప్రశ్నించెను—“ఈ యంగరము ధరించు మహనీయుఁ డెవ్వడని గ్రహింపవలయు ?”

“ప్రభువరా ! ముందుగనే తెల్పియుంటిగదా. నా యుదంత మంతియ.”

ఖలీలుఁ డట్లు నిశ్చలముగాఁ బలుక, సాహ వెఱుగుఁ జూడ్కుల నిగిడించుచు నిట్లు ప్రశ్నించెను—

“నీ కీముద్రిక యెట్లు లభించెను ?”

“ప్రభువరా! అది నా రహస్యము.”

గంభీరసమున్నతాకారుడగు నాతురుష్కు యువకుని గంభీర విసిశ్చల విస్పష్ట గర్వితాలాపముల కెంతయుఁ జికిత్సుడై, ఆయవూర్వ వైభవ సముజ్జ్వలదనము పరికించి, పరికించి, శతాధికవిస్మయ వికట భ్రుకుటియై సాహ యనంతరము సుందరాంగియగు జలేఖాను వీక్షించెను. స్థిరచిత్తుడగు నావీరుని విపరీతభావచేష్టల గమనింతుమేని ఆతఁడు గాఢానుమాన బాధితుడై, డోలాయమానమానముడై కుందుచుండెనని వ్యక్తమగును. చెప్పరాని సందేహమాతని చిత్తము నావరించెను. ఎద్దియో ఆలోచన యాతని డెండమున నుదయించి, విజృంభించి యాధీర్వసాంతుని తబ్బిబ్బాసరింపఁ దొడంగెను. తన

యనుమానము నిజముగునా, లేక, కేవలము మిథ్యయగునా యని ఆశంకతో చింతించినను నిశ్చయింపనేరక, అందఱునాలించు చందమున నిట్లులనుకొనెను. — “అశ్వద్భుశము! నేటి సాయంసమయ సమాచారములు కడువిస్మయజనకములు! అదంతయు సరేబియూ దేశపు వినోదకథవలె నన్నది, కాని, సామాన్యముగలేదు. కేవలము చిత్తవిభ్రాను మొనరించుచున్నది!” —

ఖలీలుడంత నిట్లుపలికెను. —

“ఆర్యా! మానవజీవిత విషయము లొక్కొక్కపుడు చిత్రకథల కంటెను, జిత్రరంజులై యుండు.”

“నిజము నిజము! ఈ యపూర్వ సంఘటనమే నిదర్శనము. కాదేని నేడలించునట్లు —” సామాయికమాటాడక విస్మయ విభ్రమచకితుడై ఖలీలుపై నృప్తినిల్పి, “అసంభవము ఎట్టులగును?” అని బిగ్గరిగా నని కొని, రయమున నిట్లులనెను — “అర్జులారా! మీరిక మీమీనివాసములకుఁ బోవలయు!”

ఖలీలుడంత నొకింత యుపాసంభ వూర్వకముగా నిట్లులనెను —

“ప్రభువరా! మమ్మీన్వద్ది భవనమున మగుడఁ బ్రవేశపెట్టియు, వెంటనే వెడలఁగొట్టుట పాడియే?”

“అందులకుఁగల కారణమియ్యది. భవదీయ ముద్రికా కథాశ్రవణ కుతూహలొద్విగ్న హృదయుడనై నీనమక్షమాన కరుడెంచితి. నాతో బాటు నీ మిత్రులును అమందానంద పరపశులగుదురని యాసింది నిన్న భినందించు భాగ్యమలవమని భ్రమించి యే తెంచితి. కాని, విషయ మన్యథా పరిణమించెను. స్వప్నగతవృత్తాంతమం బోలిన యీ విచిత్రోదంతము నే భావించినట్లు అద్భుతముగ లేక పోయెను.”

“ప్రభువరా! అట్టి యద్భుతగాథలు నీకుఁ బరిచితిములై యుండ నోవు. సెల వొసంగదేని, మన ప్రసిద్ధమగు ‘అట్టోమను’ సామ్రాజ్య

చారిత్రప్రాథమికయుగమునకు సంబంధించినట్టియు, భవదీయకుతూ హలస్వభావమున కనువై యమితానందము నొడగూర్చునట్టియు విచిత్రకథ నెఱింగింపఁగలను.*

పాపా సహజముగఁ గథాశ్రవణాతురుఁ డగుటయేగాక, ఖలీలుఁ డమిత విస్మయాశ్చర్యకారణుఁ డాయెను. కాన, నాశుఁడు తోడనే ఇయ్యకొని, సోఫాపై నాసీనుఁ డాయెను. గుల్మేరు రయమున లేచి హుక్కాగొట్టము నందిచ్చి చిల్లమును రగులఁజేసి, నిజప్రాణకాంతుని చెంతకుఁ బోవ, నా మహనీయుఁ డానందచిశాలవదనుఁడై, గుడగుడ ధ్వన మొనరించుచు, బ్రయతర ధూమపానకార్యపరతంత్రుఁ డాయెను. ప్రణయస్వరూపిణులగు నా జవ్వనులు మువ్వరుచు దమ ప్రియసందర్శన భాగ్యము దీర్ఘతరము కావలయుననియే ఖలీలుఁడు కథాకల్పనకార్యమునకు దొరఁగొనెనని భావించి, యమితానందాయత నయనలై, నిజనయనకంజాత సంజాత తరళేక్షణములం దమకృశ్ణజ్ఞత వ్యక్తపఱచిరి. జలేఖా మాత్రము కొండాక భద్రకారణ ముండుననియు భావించి యుండును. ఖలీలుఁ డంత నిజమధుర గంభీరవిస్పష్టకంతమునఁ గథా కథన మొనరించెను.

౬

ఖలీలుకథ

నా కథ 1287 వ సంవత్సరమునాఁటిది. ఆ కాలమున, 'చిన్నాసియా' సెల్టూకు రాజవంశాధీనమై యుండెను. అంసలి యొకానొక రాష్ట్రమునకు రాజధాని యగు 'కిస్కారు' నగరము దాక్షతోటలకును, స్నానవాటికలకును, మనోహరారామములకును, మహాపురుషుల

సమాధులకును నాకరమై, చరిత్ర ప్రసిద్ధమై యుండునై. ఆ పట్టణమునకు 'సాదాజీ' యను యువకుడు ప్రభువై యుండెను.

ఆ పట్టణమున కనతిదూరమున 'బిలేడీ' యను గ్రామముండెను. అయ్యది కిస్కారునగరమునకు సమీపముగ నుండినను, గ్రీకు రాజ్యాంతర్భాగమై యుండెను. ఆ గ్రామమునందు సాధుశీలుఁ డగు నొక 'షేకు' పుత్రికాసమేతుడై నివసించుచుండెను. ఆ మహనీయుడై హిరవిషయముల మఱచి పరమాత్మునిపై మనసు నిల్చి, సకల భూతదయాపరతంత్రుడై, పరోపకారపరాయణుడై, యఖిలజన సంసేవ్యుడై కీర్తిసాంధ్రు డాయెను. ఆతని మహమ్మదీయమతాభిమాన మహారము. ఆ పరమపురుషుని ప్రోద్బలముచే నాప్రాంతస్థులందఱు దమతమ మూఢమతములఁ బరిత్యజించి, పవిత్ర మహమ్మదీయమతావలంబన మొనరింపఁ దొడంగిరి. అచిరకాలమున నమున్నతిమగు మసీదు తలయెత్తెను. దినమున కైదు పర్యాయములు భక్తుల గంభీరదీనాలాపములచే నా ప్రదేశము ఘూర్ణిల్లఁ జొచ్చెను.

'మల్లాటను' అను నాషేకు పుత్రిక దినదిన ప్రసర్థమానయై, సంప్రాప్తయౌవనయై అనన్యసామాన్య సౌందర్య విరాజితియై యఖిల పురుషహృదయాపహరణ కారణమాయెను. పదునాలుగేండ్ల ప్రాయముగల యాజవ్వని యనదృశరూపురేఖా వైభవంబుల కలరి, యారాజ్యమునండిలి వీరులు, సరదారులు, ప్రభువులు, సామంతులు లోనుగాగల వారందఱు మోహపరవశులై, యా సౌందర్యరాసిందను కొనఁగవలయునని యాముసలి షేకును నిరంతరమర్థింపఁ దొడంగిరి. అందు కిస్కారు పుర ప్రభువగు సాదాజీ ప్రధానుఁడు. వృద్ధుని నిర్బంధించియైనను, ఆ లోకైక సుందరి కరగ్రహణ మొనరింపవలయునని యాతఁడు దృఢముగ నిశ్చయించెను. కాని యాషేకు, సాదాజీ ధైర్యముఁ దలంచి సంతసింపక, భాగ్యముఁ

గాంచి భ్రమింపక, ధూర్తాలాపముల నాలించి చలంపక, కిశ్చల స్వాంతుడై తన పుత్రిక తన మనస్సునకు నచ్చు పురుషుని వరించునని తెల్పుచుండెను. ఆకాంతామణియన్ననో, వృద్ధ జనకుని వీడఁజాలక, ఆమహనీయుఁడు జీవించియుండునంతకాలము వివాహము గురించి తలంపరానని కృతసిశ్చయమై యుండెను.

ఒకానొక రహణీయ సంధ్యాసమయమున నాతండ్రియు నాతని ముద్దులపట్టియును దమ పేదకుటీరము ముందఱి హాయిగఁ గూర్చుండిరి. ఆపేకు తన దేశచారిత్రమును గథానూపమునఁ దెల్పుచుండెను. నుండఁగల సంధ్యారుణరాగదీప్తిత ప్రపంచము శతాధిశోభాయమానముగనుండెను. తదవసరశీతలాఽలము లానందదాయకములై యుండెను. జనకుని కథా నిర్వచనమత్యంతసంతసప్రసన్నమై యుండెను. అట్టి యమిత సంతోష సమయమున నాయనాథ పుత్రికా జనకుల గుండెలు ప్రయ్యలగునట్లు, హయరింఖాసినాదము లాకస్మికముగా విసవచ్చెను. కిస్కారు పురపాలకుఁడగు సాడాజీ యోధజన పరివృత్తుడై కట్టెమట గోచరించెను. సాడాజీ రయమున నేలకుడిగి యా వృద్ధుని జీరి కఠినముగ నిట్టులనెను.—

“అయ్యా! నిన్నర్థించుట కియ్యది కడసారి. చిరకాలమునుండియు నీపుత్రికఁ గాంచి మోహపరవశుఁడనై, వినిగ్మలప్రేమపూరిత హృదయఁడనై యుంటి. నశారవముగా, సవినయముగాఁ బెక్కుసార్లు మన్మనోభిప్రాయము వెల్లడించితి. కాని, ఇంతకాలము నా మాటలఁ బెడచెనినిఁ బెట్టుచుంటివి. వృద్ధుఁడా! మంచి చెడ్డ లరయుము. ఈ జీర్ణకుటీరమున ధనసాహాయ్య విరహితుఁడనై, నీ వంటి గతిలేని యనాగరికుల దానధర్మములపై నాధారపడి, యెంతకాలము జీవింపఁగలవు? అల్లదె, చూడుము—ఆకసము నంటు నాభవనము! దిగంతముల పర్యంతము వ్యాపించిన యాసుక్షేత్రములు! లెక్కింపరాని గోగ

ణము ! నీవుత్రిక నాయథాంగియై, మదీయహృదయ సామ్రాజ్య లక్ష్మియై, యస్య కాంతా జనదుస్సభ్యములగు సమాన భోగభాగ్యముల నోలలాడఁ గలదు. నీవన్ననో ! ఈ పాడుజీవనము తొలగి, యభిరామ వైభవాస్వరుడవై, దాస దాసీజన పరివేష్టితుడవై, హాయిగ నుండఁగలవు. మఱియొక మాట గమనింపుము ! మూర్ఖుడవై యింకను జలము వహింతువేని, తత్ఫల మనుభవింతువు !”

ఆపేకు సహజనిశ్చల దైన్యస్వరమున నిట్టులనెను.—

“పరమాత్ముఁ డొక్కఁడే ! వారి ప్రవక్తమహమ్మదు ! పరమాత్ముని ఆజ్ఞయ మోఘము. మానవుఁ డసహాయుడు : ప్రతిఘటింప నేరఁడు. అయ్యూ ! గమనింపుము. నాపట్టిని వారింపకు, ప్రోత్సహింపను. సాదాజీ ! ఈ కాంతకు నీ యందనురాగములేదు. కాన, నీకీ యాశ వలదు.”

అంత నాప్రభువు కుపితుడై, యావృద్ధునిదూరి, తనయనుచరులఁగాంచి యిట్లు లాజ్ఞాపించెను—“చూచెద రేమి? రయమున నీయిరువురను మన సగరమునకుఁ గొంపొండు !”

ఆజ్ఞానువర్తులగు నాభటులు తోడులేని యా దీనజనులపై భయంకరశ్వాసములవలె బాటిరి. తీక్షణము వారింబట్టి యశ్వములపైనిడి తమ పట్టణమును వాయు వేగమునఁ జేరుటయే వారి యభిప్రాయము ! బలవంతులగు నా మొఱకులను వారించు వారెవ్వరు? నిస్సంగుడగు పేకునకు దిక్కెవ్వరు? పితృనేవా పరతంత్రయగుమానిసీమణి యవస్థ ఏమి కావలయు? అట్టి మహాసంకట సమయమున నాకసమునుండి వ్రాలినట్టు లేఁ బ్రాయంపు వీరుఁడొకఁడు ఆకస్మికముగ నరుడెంచి, వీక్షణమాత్రమున విషయమును గుర్తించి, కిస్కారు ప్రభువుఁగాంచి విస్మయము నొందియుఁ జలింపక, నిజకృపాణధారి యాయెను. సాదాజీయును విస్మయచకితుడై యిట్లు లనెను—

“మిత్రమా! నీవా! ఈ యశ్రుమేల! గర్వాతిరేకమున నీ మోహనాంగి నన్ను నిరాకరించెను. కిస్కారు ప్రభువు సహింపజాలడు. మన గాఢచిరమైత్రీదలంచి, నీవు వారింపవని విశ్వసించును.”

“కిస్కారుప్రభువు భంగపడిన, భంగపడుగాక. ఈ పరమభాగవతోత్తముని, ఈ యబలను బాధింపరాదు. మూర్ఖత వహించి ఈ యధమకార్యము విడనాడవేని, మన మైత్రీ యంతరించెనని యెఱుంగుము, మన మింక బద్ధవైరులము.”

“అట్లులే యగుగాక!” అని పలుకుచు నిజదీర్ఘకరవాలము సారించి, నూతనాగతునిపై సాడాజీ దూకెను. క్రొత్తవీరుడు కడు నిపుణముగఁ దప్పించుకొని యుద్ధమునకుఁ దలపడెను. పోరాటము తీవ్రతరమాయెను సాడాజీ కామాంధుడై హేయముగఁ బ్రవర్తించినను, వీరుడగుటచేఁ దన యుచరులను మువ్వరను దవ్వన నిలిపెను. తమ ప్రభు వేమగునో యని యా భటులును, తమ్మురక్షింప నరుదెంచిన పురుషపుంగవుఁ డేమగునో యని తండ్రి కుమార్తెలును ఔష్ణవాల్మీక తత్తరపాటున నిరీక్షించుచుండిరి. బలసినవృషభముల భాతి నా యోధులిర్వరు సమాన బలదర్పలాఘవములతోఁ జూడెడిరి. తుదకు దుష్ప్రవర్తకుడగు సాడాజీ, తీవ్రఖడ్గప్రహరణమున బలము పెడి, నేలకూలెను. వాని యనుచరు లింక సహింపనేరక దురంతక్రోధఘూర్ణితవ్యాఘ్రముల వలె నొక్క యుదుటున నా విజయుని దాకిరి. యుద్ధనిపుణుడగు నా వీరుడు సముచితముగ నొక గోడచెంతకు నరిగి, నిజకరలాఘవము వెల్లడి యగునట్లు నిశితకరవాలమును వడివడి తళతళ మెఱపించుచు వైరుల వారింపఁ గడంగెను. అందొకఁడు ఒక్కపోటున నేలఁబడి దురంతమరణవేదన ననుభవించుచుండెను. తోడనే మిగిలిన యిరువురు ద్విగుణీకృతక్రోధవ్యధోద్దీపితులై, భయంకరవైరిమస్తకవిచారణకార్యైక తత్పరులై,

యన్నానుల చందమున హుంకరించి, యీ వీరవరునిపై లంఘించిరి. ఆతని యనన్ధ కడు నపాయకరముగ నుండెను. కరాళమృతు దంష్ట్ర వలె నొక క్రూరకృపాణ మాతని కంఠముపై మెఱయుచుండెను. మన వీరుడు భీమవరాక్రమండునను, కడు డస్సి యుండెను. ఒక్క ఊణమున నాతని యుత్తమాంగము భూమి నలంకరింప నుండెను. అట్టి మహాకష్టనమయమున పేకుపుత్రికయగు 'మల్లాటను' శ్రోధో ద్వీపీతయై, అమేయబలపరాక్రమనమన్వితయై సాడాజీ ఖడ్గము రయమునఁ దాల్చి, చేయి యెత్తి యీ ధటుని ప్రక్క నొక్కపోటు పొడిచెను. అంత మూడవధటుడు నుభువుగా విగతాస్త్రియై యెను. గర్హితకాంతాపహరణావసరసంగరమా లెఱంగున నంతరించెను.

మన వీరుడు విజయుండెనను, ఆతని నామభుజమున గట్టి గాయము తగిలెను. గ్రామస్థు లరుదెంచి తక్కుంగల తుతగాత్రుల కుపచారములు నల్పుచుండ, పేకు విజయుని, దన కుటీరములోనికి గొంపోయెను. సుందరాంగియగు మల్లాటను నిజమానరక్షక నేవావర తంత్రయై రక్తపూరితమగు నాతని భుజమును భద్రముగఁ గట్టెను. ఆ బింబాధరసమున్నతాకారము, సముజ్వలరూపవైభవము, వికసిత తారుణ్యలావణ్యములం దిలకించి, దిశాంతముల పర్యంతము వ్యాప్తి కాంచిన యీ సొగసులాడి సౌందర్యవశంస యతిశయోక్తి కాదని విజయుడు గ్రహించెను. ఆ సమయమున నా దివ్యసుందరవిగ్రహ మప్టాదిశవర్షప్రాయయై, పరిపూర్ణయౌవనవిరాజితయై మన్మథుని బాణమోయన దీపించుచుండెను. విజయుడు విగతదైర్యుడై మోహ విభ్రాంతుఁ డాయెనని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా?

గాయము కట్టువడినంతనే, విజయుడు నేద జేతెను. మల్లాటను అతిధిపూజాతత్పరయై, భోజ్యపదార్థములను బల్లపై నాయత్తిపఱచు చుండెను. పేకు సముచితసంభాషణంబుల విజయుని ధైర్యపరాక్ర

మాదార్యముల నుగ్గడించి, తన కృతజ్ఞత వెల్లివిచ్చెను. విషయగుణ విరాజితుడగు నా యువకుడు తనకు సవర్యులొనరించునాతరళనయన స్త్రీజన సహజదౌర్బల్యము నతిక్రమించి, శక్తిస్వరూపిణియై, విజృంభించుటచేతనే విజయ మలవడెనని మందహాస మొనరించుచు బలికెను. అోడనే యారమణీమణి భాసురవదనము సంధ్యారుణరాగ రంజితంబాయెను. నాటి మర్యాదననుసరించి యా మెఱుంగుబోడి యా చెంగట నిలుచుండి వడ్డనచేయ, వారిరువురు నల్లనముగ భోజన మారగించిరి. అంత నా వృద్ధుఁ డిట్టులనెను—

“వీరాగ్రేసరా ! నీ గాయముమాని, పూర్వారోగ్య మలవకు వలకు, నిందుండఁగోరెద. ప్రత్యేకముగ నమరియున్న యొక చిన్న గది నీ యధీనముననుండును. కారణాంతరములచే నీ విచ్చగింపవేని ఈ రేయియైన నిందు విశ్రమింపుము. ”

“మానవోత్తమా ! నే నీ ప్రాంతమునఁ బ్రచ్ఛన్నరూపమునఁ జరించువాఁడ. అట్టివాఁడు నీ యతిధిగా నుండుట కిచ్చగింతు నేని—”

“ఆర్యా ! నీవు మా రక్షకుఁడవు. కాన మా కెంతయు నాదరణీయుఁడవు. నీయాజ్ఞ శిరమున ధరింతుము. మహనీయా ! ఆ మందిరము నీకై యమరియున్నది. ఒక్కమాట గమనింపుము. నిన్నును నన్నును బాలించురాజు మున్నోక్కనాఁడు సాయంకాల మరుదెంచి, మత్స్యతనత్కారంబులు వడసి ఇందు శయనించెను. పరమాత్ముని ‘మాట’ యగు ‘ఓరాను’ పవిత్రగ్రంథము నాతనిశయ్యపై నుంచితి. అతఁడు నిద్రమఱచి, జాగరముండి, బహుజాగరూకతతో నాయుత్తమ గ్రంథము పూర్తిగఁ బఠించెను. వేకువయైనంతనే యాతఁడు నిద్రాపరుడై, యపూర్వస్వప్నము కాంచెను. అతనికి దేవదూత వ్రత్యక్షమై యిట్టులనెను—

“కుమారా ! నీవు దివ్యగ్రంథమును భక్తిమయి పఠించితివి.

కావున, నీవు, నీ బిడ్డలున, బిడ్డలబిడ్డలును మానసియులై వర్ధిల్లఁ గలరు.” ఆతఁడు తోడనే మహమ్మదీయుఁడాయెన. ఆతనిపుత్రులు మువ్వరు—ఊస్సాను మొదలగువారు—ఈడ సత్యమతము నవలంబించిరి.

మన విజయుఁ డాకథ కడుశ్రద్ధతో నాలించి, యా మందిరమున శయనించెను. ఉదయ మగునంతనే యాతఁడు కాల్యకరణీయముల నొసరించి, భోజనమున కరుదెంచెను. ఆతఁ డట కూర్చిండియుండెనే గాని, ధ్యానము కేవలము వేఱుగ నుండెను. వృద్ధునితోఁ బ్రసంగింప కుండుటయేగాక, ఏమి తినుచుండెనో యెఱుంగకుండుటయేగాక, తన కట్టెదుటనున్న యా జగన్మోహినినైనను దిలకింపఁడాయెను. వృద్ధుఁ డావిషయము ప్రశ్నింప, విజయుఁ డిట్లులనెన —

“మహనీయా ! నే నొక యద్భుతస్వప్నము కాంచితి. తద్భావ మరయుటకు నాకు సాహసము చాలకున్నది. సావనచరిత్రుండవు, తదర్థ మెఱింగింప నీవ సమర్థుండవు. మహాత్మా ! గమనింపుము. కడు బడలియుండిన కారణమున శయ్యాగతుండ నై నంతనే నీద్రవోతని. నీయం దొక చంద్రబింబ ముకయించి, ప్రవర్ధిల్లి, భవదీయ వక్షస్థలమునుండి వెలువడి, నాయందు లీనమాయెను. తోడనే నా గర్భమునుండి యొక వృక్ష ముద్భవించెను. తరుణాఖిలు చూచు చుండగనే దీర్ఘశరములై, అనంతములై, సమస్త సముద్రములను, సమస్త దేశముల సతిక్రమించి, మూడుఖండములనిండ వ్యాపించెను. దట్టముగఁ బెరిగిన కొమ్మలక్రింద, ‘కాకనస్,’ ‘అట్లస్,’ ‘టారిస్,’ ‘హీమస్,’ అను మహాపర్వతములు తోఁచెను. వృక్షపాదమునుండి ‘పైగ్రిస్,’ ‘యూఫ్రటీస్,’ ‘నైల్,’ ‘డాన్యూబ్’—ఈనాలుగు మహా నదులును ప్రభవించి, కొటి నౌకలకు విహారస్థలమై, గభీరానంత మహాసాగరమువలెఁ గాన్పించెను. కొండలు, లోయలు, వనములు,

ఆరామములు, మహానగరముల లెక్కకు మీటియుండెను. ఎటు చూచినను అర్ధేందుపతాకము సగర్వముగ నెగురుచుండెను. జనా నీకములు కిటకిటలాడుచు అల్లాసు ఎలుగెత్తి ప్రార్థించుచుండెను. వారితోఁబాటు వివిధవిహంగతతులు మనోహర కలకలారవంబు లొనరించుచుండెను. అంతలోఁ దిరుపత్రములు నిడువులై కత్తులవలె గోచరించెను. అంతలోఁ బెనుగాలి చయ్యని వీవ, కొమ్మలన్నియు నల్లిబిల్లిగ నల్లికొని పోయెను; కత్తులకు బోలిన యాకులు ప్రపంచము నందలి ముఖ్యనగరములవంకఁ దిరిగెను. అందుముఖ్యముగా కాన్టాన్, టునోపిలు గుఱి యాయెను. రెండు సముద్రములు, రెండు ఖండము లును గలియు స్థలమున నున్న యా నగరరాజము, రెండు నీలముల నడుమ, రెండు పచ్చలనడుమ రాజ్యము వజ్రమువలె నుండి, అఖిలజలధి వలయవలయుత మహిమండలంబును సంగుళీయమునకు భూషణప్రాయ మగు మహారత్నమును బోలియున్నది. అట్టి యుంగరము ధరింప నుత్తరీ. అంతలో మేల్కొందితి! ”

ఇక యొక యపూర్వస్వప్నము. విజయుఁడు విభ్రాంతచిత్తుఁడై షేకు ఏమన నోయని తెప్పవాల్చక నిరీక్షింప, నాతఁ డిట్టులనెను—

“కుమారా! ఈ స్వప్నమత్యుత్కృష్టము, అమితశుభప్రదము. కాని, ఈ సమయమున వివరములను దెలుపఁజాలను. రణరంగముల స్వైరవిహార మొనరించి మహావీరుండవు కాఁగలవు అచిరకాలమున మనము మఱియొక గలసికొందుము. అప్పు డీస్వప్న భావము పూర్తిగ నెఱింగించెద. ”

విజయుఁడు హర్షపులకాంకిత శరీరుఁడై, నిజప్రేమైక నిధానమగు మల్లాటను కాంతామణిని వీడియుండుట కష్టసాధ్యమైనను, అందుఁ దడయఁజాలక, పూజ్యుఁడగు షేకు నాశీర్వాదము వడసి ప్రయాణ మొనరించెను.

ఒక సంవత్సరము కడచినను, విజయనగర రాజుండెను. పద్మబాంధవు నెడబాసి పద్మినిపలె నాపద్మినిమణి మల్లాటను ముకుళితవదనయై దుర్భరవియోగాల తప్తయై, కృశించుచుండెను. జనకుడు తదవస్థ గుర్తించి ధైర్యము కలుపజేయెను, కాని, భగ్నచునోరథుడాయెను.

షేకు నివసించుచుండిన బిలేడీ గ్రామము గ్రీసు రాజ్యాంతర్భాగమై యుండెనని చెప్పియుంటి గదా. ఆసమయమున కాన్స్టాంటినోపిలు కూడ గ్రీకుల యధీనముననే యుండెను. గ్రీకుల రాజ్యము విచ్ఛిన్నమగుచుండినను, ఇంకను నిలిచియుండెను. ఈ షేకుయొక్క మతబోధలచే, జాలమంది మహమ్మదీయులగుచుండిరి. మహమ్మదీయుల సంఖ్య క్రమముగా సధికతరమగు చుండెను. తుదకు బిలేడీ పరిపాలకుడగు గ్రీకు ప్రభువు ఇంకను ఉపేక్షించుట యపాయకరమనియెంచి, షేకును శిక్షించినచో నుపద్రవము తొలంగునని భావించి, ఆతని శిక్షించు నెవమున నాతడు నింట లేని సమయమున నాతని పుత్రికను రయమున నన దుర్గమునకుఁ గొంపోయెను. ఆ ప్రభువు చర్యకు గారిజాంతిరము గూడఁ గలదు. మల్లాటను నిరుపమాన సౌందర్యము గుఱించి వినియుండెను. కావున, మహమ్మదీయ మతప్రచారకుని శిక్షించుటయే గాక, ఆనుందరి పాండు కూడ లభించుననియెంచి యాతఁ డట్టి దురాచారమునకుఁ గడంగెను. షేకు తన మతప్రచారము విరమించుట కంగీకరించునేని, యాతని బిడ్డ నాతని కొనంగవచ్చుననియు నా ప్రభువు భావించెను.

కూన్యగృహము కాంచినంతనే షేకు హృదయము చెక్కులాయెను. తోడనే యాతఁడు తన దేశాధిపతియగు 'ఎర్టోఘులు' చెంతకుఁ బోయి, తన దుర్వస్థ విన్నవించి, తన పుత్రికనుఁ దన చశమొనరింపవలయునని ప్రార్థించెను. స్మృతిలుండభయ మొసంగెను :

వృద్ధుడు ముదమంది, నిజనివాసమునకుఁ బోయెను.

రాజు సహస్రనామాసములు నిండినవాఁడు. ఆతని జ్యేష్ఠ కుమారుఁ డగు 'ఊస్థూ' రాజకార్యములను ఁక్కఁబెట్టుచుండెను. ఆతఁడు సత్పరిపాలకుఁ డగుటయే గాక, కడువివేకవంతుఁడనియు, మహావీరుఁ డనియుఁ బేరుకాంచెను. ఆతఁ డామేకు సమాచారము నాలించి నంతనే తానే పోయి గ్రీకు ప్రభువు మదమడంచి యాకాంతను నిజ జనకున కప్పగితునని పృథ్ధ రాజుతోఁ బలికెను. రాజు సమ్మతించెను.

రాజు కుమారుఁడగు ఊస్థూ అనంతరము తన ప్రియమిత్రుఁ డగు 'కేజా'ను జీరి యిట్టులనెను—

“ప్రియమిత్రమా! ఈగ్రీకుప్రభువు నుపాయముచే సుఖువుగా భంగ పఱువవలయు. విలువగల ఉపాయనముల నాతనికి సమర్పించి, రాగల శీతకాలమువఱకు మఱియొక దుర్గమున నందుమని తెలియ బట్టిచి, మన ధనకనకవస్తువాహన నివహంబులఁ దన దుర్గమున దాచి యుంచవలయునని కోరుము. ఇయ్యది మన యాచారమగుటచే, నాప్రభువు తప్పక సమ్మతించును. అనంతర కథ నడిపింప నీవ సమర్థుండవు. ”

మిత్రుఁడగు కేజా కడు నిపుణుఁడు. సమరవిశారదులగు నలువది పురుషుల నాయత్తపఱిచి, వారికి స్త్రీ వేషములు వైచి, వారితోఁ దన రాజు సామగ్రిని గ్రీకు ప్రభువు దుర్గమునకుఁ దరలించెను. ఆ ప్రభువా మోసము నెఱుంగక, సమ్మతించెను. సమ్మతించుటయే గాక, దురాశాపరుఁడై, కేజానుఁ బిలిచి, రహస్యముగా నిట్టులనెను.— “ఆర్యా! నీవు మహానీయుఁడవు. నీ యమూల్య సాహాయ్యమున నొక్క కార్యము కావలయు. మీ రాజ్యము నావశము కావలయు. మంత్రివై, సర్వాధికార సమన్వితుఁడవై, రాజ్య తంత్రము నీవు

త్రిప్పవచ్చును. పేరునకు నేను రాజుఁ గాని, తదధికారమంతయు నీ హస్తగతమై యుండును. మిత్రమా! నావిన్నపము మన్నించి “మన పరస్పరక్షేమము గుర్తించి కార్యమునకుఁ గడంగుము.”

కేజా ఇట్లు బదులాడెను—

“ప్రభువరా! నీ యాశయము కడు శ్లాఘనీయము. చేయఁగల సాహాయ్య మొసరించి కృతార్థుఁడ నాయెన. మన భాగ్యవశమునఁ దగు సమయము కూడఁ జిక్కినది. ఊస్మాను అచిరకాలమునఁ బ్రయాణ మొనరించుగదా. మార్గమధ్యమున నున్న కొండప్రక్క నీవు యోధజనసహితముగా కాచియుండుము. ఊస్మాను అరుదెంచు నంతనే పిడుగువలె బడి, యాతనిఁ గడతేర్చి, రాజ్యలక్ష్మి గ్రహింపఁ గలవు. పోయి వచ్చెద, సెలవిమ్ము.”

కేజా రాజద్రోహికాఁడు, విశ్వాసఘాతుకుఁడును గాఁడు కాని, ద్రోహిని ద్రోహముచేతనే బరిమార్చవలయునని యెంచి, యట్లు లొనరించి, ఆ విషయమును రాజకుమారుఁడగు ఊస్మానునకు నివే దించెను. రాజకుమారుఁడు సంతృప్తాంతరంగుఁడై తన మిత్రు నెంతయు సభినందించెను.

ఆమఱునాఁడు వృద్ధరాజు తన జ్యేష్ఠకుమారుఁడగు నూస్మానును జేరఁబిలిచి యిట్లు లెనెను—

“తనుజా! నా కాలము సమీపించినది. ఇంక జీవింపజాలను. నా యంత్రోపదేశము గమనింపుము. చిన్ననాఁటినుండియు ధర్మము నతిక్రమింపక మెలంగితి. నా జన్మభూమినుండి నాలుగువందల కుటుం బములను వెంటఁ బెట్టికొని, పెక్కు పోరాటము లొనరించి, ఈ యాసియా దేశమున కరుదెంచితి. ధర్మము సాధారణముగ బలహీనుల యందే యుండును. ఏ కలహమునం దైనను, నే నెల్లప్పుడు బలహీనులకే తోడ్పడుచుంటిని. కుమారా! నీవును అట్లులే యాచరింపుము. రణ

మొనరించునపుడు సమానవైరినరయుము. దుర్బలులు, దార్భాగ్యులు నగు గ్రామస్థులను దోపిడిచేయకుము. అయ్యది కేవలము కాలయాపనమే కాని, శ్రేయస్కరము కాదు. నీ వైరులను మూలచ్ఛేద మొనరించి, నేను స్థాపించిన రాజ్యమునఁ బెంపుచేసి యశోవంతుడవు కమ్ము! "

వృద్ధరాజు శీఘ్రముగ మరణించెను: ఊస్థాను ఆసియాదేశమునకు రా జాయెను. అంతలోఁ బ్రయాణసమయ మరుదెంచుటచే, సముచిత ప్రయత్నము లొనరించి, సైన్యసమేతుడై యాతఁడు బయలుదేఱెను. ఊస్థానుపై నాకస్మికముగాఁ బడవలయునని గ్రీకు ప్రభువు స్వల్ప సైన్యముతో మార్గచుభ్యమునఁ బొంచియుండెగదా. ఊస్థాను ఆరహస్యము నెఱింగియే యుండెను. ఆ పరమరహస్య మెఱుంగని గ్రీకులు, ఎన్నఁడు వైరులపైఁ బడిచించి చెండాడెదమా యని తత్తరపాలుతో నిరీక్షించుచుండిరి. అంతలో నుఱుమని పిడుగులవలె నూస్థాను సైనికులు నలుదెనలనుండి రయంబున సరుదెంచి, సింహనాద మొనరించి, గ్రీకుల నందఱునఁ దెగనఱికిరి. అందు గ్రీకు ప్రభువు సహితము తెగ టారెను. ఈ లోన, స్త్రీరూపమున గ్రీకు దుర్గము ప్రవేశించిన ఊస్థాను భటులు గ్రీకు ప్రభువు వెడలినంతనే తమ వేషములఁ బోఁ ద్రొసి, ఖడ్గములఁ బూని, కావలియున్న గ్రీకు భటులను సంహరించి దుర్గము నాక్రమించిరి.

సంధ్యాసమయ మాయెను. దుర్నిరీక్షుడై వెలింగిన సూర్యుడు శాంతము వహించెనో యన జల్లదనము వహించి మనోహరాకారుఁ డాయెను. పక్షులు కలకలస్వంబు లొనరించుచు దమతమ గూండ్లకుఁ బోవుచుండెను. వృద్ధుడగు షేకు పరమాత్మునకుఁ బ్రణామము లాచరించి, పట్టెడోగిరము కుడిచి, గుమ్మమునఁ గూర్చుండి, అలికిడి యగునంతనే తన పుత్రికయే యరుదెంచుచుండెనని ప్రకంపితశరీరుఁ

డై యట్టిట్టు పరికించుచుండెను. పాప మాతని కనుదిన మదియే పని. నాఁడును అట్టులే యాతఁడు నిరీక్షించుచుండ, గుఱ్ఱముల చప్పుడు వడివడి వినవచ్చెను. వృద్ధుఁడుద్విగ్నహృదయుఁడై పరికింప, ఆశ్వికులు పెక్కండ్రు తనత్రాణాది యుద్ధపరికరములఁ దాల్చి యరుదెంచుట కాన్పించెను. వృద్ధుని హృదయావేగము దళాధిక మాయెను. షేకు తెప్ప వాల్చునంతలో నొక యోధుఁడును, వాని ప్రక్కనొక్క యబలయుఁ గాన్పించిరి. వీరుఁ డెవ్వఁడు ? వీరు డెవ్వఁడైన నేమి, ఆ కాంత యెవ్వతె ? షేకు పుత్రికయగు మల్లాటనే యగునా ? వృద్ధున కేమియుఁ దోవకండెను. ఆతని చిత్తము వర్ణనాతీతముగ నుండెను. విపరీతాశానమాన మారుతములచే నాతని హృదయము మిక్కిలి కల గుండువడెను. కాని, అనుమాన మంతరించెను, ఆశ సఫలమాయెను, షేకున కత్యంత ప్రియతమమగు తన బిడ్డయే కంటఁ బడెను. ఆప్రక్క నున్న వీరుఁడే తొల్లిఁటి విజయుఁడు. షేకు ఆనందపరవశుఁడై యిట్టు లనెను—

“కుమారా! దుర్జనుఁడగు సాడాజీ బారినుండి నాఁడు తప్పించిన వాఁడవు నీవు. నేఁడును నా పుత్రికను నా కొంసగి యమితోపకార మొనరించితివి. ఆర్యా! ఇప్పుడైన నీ నామధేయ మెఱింగింప వేడెద.”

అంత నునుజెక్కులు సిగ్గున నెఱ్ఱవాఱి, మోమునఁ జిరునగవు తూగాడ, నాతని పుత్రిక యిట్టులనెను—

“తండ్రీ! భూపాలునకు సత్వరము ప్రణామ మాచరింపుము. ఈ మహావీరుఁడే ప్రసిద్ధిగాంచిన ఊస్తాను మహారాజు !”

షేకు విస్మయానంద పరవశుఁడై వినయ వినమితగాత్రుడాయెను. ఆతని వారింది, ఊస్తాను ఇట్టులనెను—

“మహానీయా! విజయుఁడుకొరు ప్రత్యుపకారమియ్యది. ఈ కలహం సనుఁ గాంచినంతనే దృఢత రాసురాగబద్ధుఁడనైతి. నాఁటఁగోలెనీ

దివ్యసుందరవిగ్రహము మదీయ హృదయఫలకమున నాటియుండెను. ఈ సుందరి నిరుపమాన సౌందర్యవతియని విని కన్నులార గాంచవలయునని ప్రచ్ఛన్నరూపమున నరుదెంచి ధన్యుడనైతి. ఈ కన్నీయను నా కొసంగుటయే నీవు చేయఁగల ప్రత్యుపకారము. మహనీయా! ఈ జగన్మోహిని సౌందర్యమునకు పశంపదుడనై, చిరకాలమిందుండ వలసినవాడనే. కాని, నాటిస్వప్నము తలంచి, యఖండ వైభవోపేతుఁడు కావలసినవాఁడు, జడుఁడై నిలువరాదని యెంచి వెడలితిని.”

తోడనే మేకు ఇట్లులెను.—

“కుమారా! స్వప్నఫల మప్పుడే ప్రారంభమాయెను. నా పుత్రిక మల్ఖటను కరగ్రహణ మొనరించితివి. నా దేహమునుండి వెలువడి నిన్నాశ్రయించిన చంద్రబింబమియ్యెడ. ఇక స్వప్నవృత్తాంతము పూర్తిగ వివరించెద. నీ యందు ప్రాదుర్భవించిన వృక్షము నీ వంశమును నూచించును. ఆవృక్షమువలెనే నీవంశము ప్రవర్ధిల్లును: నీ వంశజులు మూడుఖండములను స్వాధీనపఱచికొని పరిపాలింతురు. నీవు పేర్కొన్న మహాపర్వతములన్ననో, మీ వంశ సామ్రాజ్యమున కాధారభూతములగు కహారములు, నైలు మొదలగు మహానదులు వాని చుట్టు ప్రవహించును. నీవంశముతోఁ బాటు పవిత్ర మహమ్మదీయమతమును విజృంభించును. అఖలదేశములందును అల్లావారి నామస్మరణము గంభీరముగ ప్రతిధ్వనించును. వివిధవిహంగముల కల కలనినదంబుల బోలు వివిధభావలాడు వివిధజనాసీకములను నీ వంశజులు శాసింతురు: నీవు కాంచిన యాకులబోలిన వాడికైదుపులఁదాల్చి, కాన్ప్రాంటినోపిలు మొదలగు ప్రసిద్ధ రాజధానుల నాక్రమింపఁగలరు. ఇట్టి ఖండ ఖండాంతర మహాసామ్రాజ్యము నీ వొక్కడవు గడింపనేరవు. నీవు ధరింపనేరని ధగద్ధగితాంగులీయము నీ వంశజులు తాల్చుగలరు !”

ఊస్మాను రాకొమరుని సుందరవదనము సంతసోత్సాహములచే దీపింప నిట్టుల నెను.—

“మహనీయా! స్వప్న ఫల మిటులుండుననియే నేనను భావించితి. కాని, ఇంతటి మహదైశ్వర్యము తలపెట్టుటకు సాహసముచాలక ముగ్ధుడనైతి. నేనపుడు కేవలము సామాన్యనివలె నీయాతిధ్యము కాంచితగదా. కాని, సామాన్యరూపముననే ఈమాసినీమణి హృదయము నాకర్షింపఁజాలి ధన్యుడనైతి. ఈకన్నీయ నాయర్థాంగియై, నాభాగ్యాధికార వైభవము పొల్గొను గాక.”

ఆమఱునాఁడే వారి వివాహము జరిగెను. ఊస్మాను రాకొమరుని స్వప్నము పూర్తిగ సిద్ధించెను.

౭

సప్త ద్వారము

ఖలీలు కథ పూర్తియాయెను. వారెల్లరుఁ గడుశ్రద్ధతో నాలించిరి. గుల్నేరు లూకానులును, తైరజా జాలియనులును డమ తమ రహస్య ప్రణయసంభాషణముల మఱచి, తత్కిథాశ్రవణకుతూహలాధీనమన న్కులైరి. జులేఖా యన్ననో, నిశ్చలచిత్తయై, నిజమనోహరుని సుందరగంభీరాననమున దృష్టినిల్పి యాలించెను. కథానిర్వచనసమయమున తత్త్వందర్శనసారముగ నాతురుష్కయువకుఁడు తన మనోహర కంఠము నవరించునపుడా మోహనాంగి అనందపరవశయగు చుండెను. అందు ముఖ్యముగా, రాజకుమారుఁడగు నూస్మాను, నిజనామధేయ మెఱింగించు నవసరమున, ఆ హేమగౌత్రికి గలిగిన యానందమునకు మేఱలేదు. ఆమె సహజసుందరవదనము భాసుర

తరంబాయెను. ఉత్సాహతమకమున నందఱు నెద్దియో యనుచుండ నా కంజాక్షి యొక్కతెయే, తత్కథాసారస్యము పూర్తిగ గ్రహించి నట్లు, మానము వహించి ధ్యానైకతత్పరయై యుండెను. కథ ముగిసి నంతనే, యెల్లరుఁ దమ యభినందనాలాపములతో ఖలీలుని ముంచి వైచిరి. ఇలేఖా మాత్రము వినీల విభ్రమేక్షణములచేతనే తన నంతనము తెలియఁబఱచెను. ఖలీలున కయ్యదె పరమానందదాయ కంబై యుండెను.

ఇక దాల్తబను సాషా యవస్థ వర్ణనాతీతము. కథారంభముననే యా ముసల్మాను ప్రభువు చేతియందలి హుక్కాగొట్టము జారి పోయెను. సాషా యా విషయ మెఱుంగక దురంతదాహోర్తుని చంద మున, మైచుటచి కథామృతపాన మొనరింప దొడంగెను.

సాషా పరవశాత్మకుఁ డగుటకుఁ బెక్కు కారణములు కలవు. కథలు, చిత్రకథలు, చరిత్రలు మహమ్మదీయులకు సాధారణముగా గడు ప్రీతికరములు. ఖలీలుని కథ వివిధరసపూరము. అందు వీరరస మొకటి. సాషా వీరుఁ డగుటచే, నాతని చిత్తమున నడఁగియుండిన వీరోత్సాహ ముద్రేకించి బహిర్గతమాయెను. ఖలీలు కథ ప్రణయ ప్రపూర్ణమగుటచే, సాషా వృద్ధుఁడయ్యి యువజనసహజనంత సోత్సాహపరఁఁగుఁ డాయెను. మఱియు, ప్రసిద్ధమగు అటోనును సామ్రాజ్యమును శాసించు వినిర్మల యశోవిభాసురమగు ఊస్మాను రాజవంశముయొక్క తొల్లిటి వైభవచారిత్రము వ్యక్తపఱచు గాథ యగుటచేఁ గూడఁ నమితప్రీతికరంబుగ నుండెను. మఱియొక కారణ మెద్దియన, ఖలీలుఁ డిట్టికథ చెప్పట కెద్దియో కారణముండవలయు నని భావించియుండుటచే, సాషా యన్యలోచనారహితుఁడై ముగ్ధుఁ డాయెను.

సాషా యాలోచనాపరుఁడై కొంత తడవూరకుండి, తురుష్కు

యువకుని వదనముపై దృష్టినిల్పి, యిట్లు పలికెను.—

“ఆర్యా! నీ కథ మిగుల నానందదాయకము. మేమెల్లరము సంతసించితిమి: కాని, నీ యభిప్రాయ మేమని గ్రహింపవలయు?”

“అభిప్రాయమా! మన దేశచరిత్ర నాకుఁ బరిచితమని మీరు గ్రహింపఁదగును. ప్రభువరా! నీవు గమనింపవలసిన విషయమియ్యది. ఇట్టి కథలు మఱి యేడారు నాకుమనోగతమై యున్నవి. తత్కథామణుల ముందు నియ్యది గాజపూసవలె నుండును.”

పాపా యొకింత విసువున, “మిగుల నాలస్యమైనది, లేదేని—” అని యింకను జెప్పఁజోవు పాపాను వారించి, ఖలీలుఁ డిట్లులనెను.

“రేపు సాయంకాలము కానిమ్ము. మీ కానంద మొడకూర్పుటయే నా కానందదాయకము.”

పాపా నిట్కూర్పు విడిచెన.—

“ఎట్లు పాసఁగును? మఱియొకసారి మీరు నా జనానాయందుఁ బ్రవేశింపవలసివచ్చునే. కాదేని, మన మిరువురమే కూర్చుండవలయు.”

“ఆర్యా! ఇంక నా ప్రభావ మేముండు? కథ రసవంతముగ నుండవలయునేని, కథకుఁ డుత్సాహపూరితుడై యుండవలయు. కథకున కుత్సాహ కారణములు రెండు. వాని మానసము నిశ్చలముగ, నిర్మలముగ, చింతారహితముగ నుండవలయు. రెండవది, అంగనాజన సందర్శనము. కావున, ఈ శ్రోతలెల్లరు నెల్లియు నుండవలయు.”

“అనంభవము! అసాధ్యము. నాశుద్ధాంతము తరుణ యువజన విహరణస్థలమగునేని, నాప్రతిష్ఠా గౌరవములకుభంగముసంభవించును. అనూనాధికారవైభవగర్వితుండనగు నాకుఁ దలవంపు ఘటిల్లును!”

“ఇదియూ కారణము! ప్రభువరా! నీ యాతిభ్యము నా కెంతయు సంతసప్రదము, కిరము వాంఛనీయము. నా మిత్రులును తదభిప్రాయ

బద్ధులనియే నిబ్బరముగ నాడఁగలను. కావున, లేపటి సాయంకాలము వఱకు మమ్మిందే యుంచి వలయు రక్షకభటులఁ గావుంచుము. మఱి యేమైన నొనరింపుము, అభ్యంతరము లేదు.”

పాపా మనఃపూర్వకవిలోకంబున ఖలీలునిఁ దిలకించెను. ఆప్రభువు మానసము మగుడ గాఢానుమానబాధితమాయెను. ఆ యపూర్వ తురుష్కుని గుఱించి మఱియు సరయవలయుననియో, కథాశ్రవణోత్సాహతమకముననో పాపా యామోదించి యిట్టులనెను.—

“సమ్మతించితి. కాని, మదీయానుగ్రహము సార్థకమగునట్లు మీరు దురితంబు లాచరింపక, సరసంబుగ సంచరింతురుగాక. పట్టి! జులేఖా! నీ వేలేంచి చాలకాలమైనదే.”

ఆ కలవాణి మధురమంజుల రవంబున నిట్లు బదులాడెను.—

“మామా! ఇందు నొకటిరెండు దినము లుండవచ్చునని తండ్రి యనుజ్ఞ వడసియే యరుదెంచితి. కావున నా చెల్లెల కభ్యంతరము లేనిచో—”

జులేఖా వాక్యము పూరింపకుండగనె, తైరజా గుల్మేరు లేక కంఠమున, దప్పక అందుండవలయునని, అతులితవిసయాభిమానగౌరవము లుట్టిపడ, నుద్విగ్నచిత్తలై పలికిరి. అంగీకారసూచకముగా పాపా శిరఃకంఠ మొసరించెను.

అంత పాపా దిగ్గున లేచి ఆ యువకులను దన వెంట రమ్మనెను. వారు తమ మనోహారిణుల కోమలకరస్పర్శన మొసరించి వెడలిరి. అంతిపురంబునకుఁ గొంత దవ్వున నున్న యొక మందిరములోనికి వారి నాతఁడు కొంపోయెను. అందు మూడు కోణములు పరస్పర సంబంధము లేక అమరియుండెను. కోణములని అంధకారబంధురములు గాక దుర్గంధపూరితకూపములు గాక, శయ్యాదిపరికరసమృద్ధములై బాగుగనే యుండెను. ఒక్కొక్క డొక్కొక కోణము ప్రవే

శించెను. ఆవల భద్రముగ బీగములు వైచి, సామా నిష్క్రమించెను.

లూకాను జూలియనులతో మన కిప్పుడు పనిలేదు. తురుష్కు యువకుడు మందిరాంతర్గతుడై పరికింప, నయ్యది ఉపయుక్తవస్తు సంభరితమై కాన్పించెను. వివిధరుచిరాహారపదార్థము లాచెంత సిద్ధముగ నుండెను. ఒక ప్రక్క నొక చక్కని శయ్యయు నమరి యుండెను. భుజించి చాలకాల మగుటచే ఖలీలుడు ట్టుదార్తుడై యుండెను. కావున, సామా వెడలిసంతనే యాతఁ డల్పాహార మార గించి, సోఫాపైఁ గూర్చుండి, గత చర్య పరంపరం దలంచి యాలో చింపఁ దొడంగెను. ఒక యనుమాన మెద్దియో యాతని బాధింప నారంభించెను. తోడనే, యాతఁడు దిగ్గున లేచి యాగది సంతయుఁ బరిశోధింప నారంభించెను. లెక్కలేని మిత్తని దిండులతో నమరి యున్న సోఫా ఆ మందిరముచుట్టు నుండెను. ద్వారమునకు గవాక్ష ములకు మాత్ర మెడమిచ్చి యా మృదులతల్పము చుట్టు నుండెను. నేల యంతయు విలువగల రత్నకంబళముచే నాచ్ఛాదితమైయుండెను. ధగధగలాడు కాండపటములం దనేకము లుండెను. విభవర్ణవిరాజిత ములై, యపూర్వ విచిత్రచిత్రాలంకారశోభితములై రాజిల్లు చారు తరకాచఫలకములతో నా మందిర కుడ్యములు కప్పువడి యుండెను. పైనండి వ్రేలాడుచుండిన వెండిదీపముకాంతి వెదజల్లుచు నొకింత పరిమళముఁ గూడఁ బర్వజేయుచుండెను. సోపానములు తెరచి యుండుటచేఁ దత్సమీప సుందరారామసంచరిత మండమారుతములు మన తురుష్కు పూరుషున కల్లాసము కల్పించుచుండెను.

ఖలీలుడు ధగధగలాడు తెరలను పరికించి, నడలించి, గోడల యంతలి గాజుపలకలను పరిశీలింప నారంభించెను. ఆతఁడు పరీక్షా కార్యనిమగ్నుడై యుండ, గానరవము మెల్లగ వినవచ్చినట్లు లామెను. తురుష్కుయువకుడు విస్మయాకాంతచిత్తుడై యా కుడ్య

భాగము మగుడఁ దిలకింప, నాతని సంశయము నివారిత మాయెను. ఆ ప్రక్కగదినుండియే ఆ కఠధ్వని వెలువడుచుండెను. అతఁ డొకింత దూర మగునంతనే యా ధ్వని యంతరించెను. గోడ నంటి యిటు నటు దిరిగి యాలింపఁ జోయిన, వినరాకుండెను. కాని, ఒక్క గాజు పలకపై మాత్రము చెవి నిల్పినంతనే, తద్గానరవము స్పష్టతర మాయెను. గాయకుఁడు తన మిత్రుఁడగు జాలియనే యనియు ఖలీలుఁడు గ్రహింపజాలెను. కాని, ఆ ప్రక్కనే యున్న మఱియొక గాజుపలకపై జెవియొగ్గి చూచిన, ఆ ధ్వని కడు నుందమై, యస్పష్టమాయెను. ఇతర స్థలములందు సవ్వడి యేమాత్రము లేకుండెను. ఖలీలుఁడు వితర్కించెను. ధ్వని ఆయొక్క పలకచెంతనే స్పష్టతరంబై యుండనేల ? తురుమ్మయువకుఁడు వయసునఁ జిన్నయయ్య, ననుభవజ్ఞుఁడు వివేక వంతుఁడు నగుటచే, సందోక రహస్యద్వార మమరియుండునని నిశ్చయించెను. ఆ మార్గము తన మిత్రుఁ డున్న గదిలోనికిఁ గొంపోవునని యాతఁడు భావించెను. ఖలీలు పెక్కు గుప్తద్వారములఁ గాంచియుండెను. కావున నాతఁ డొకింత పరిశీలించి, సాధారణముగ నగోచరమై యుండు నొక చిన్న మరఁ గాంచి నొక్కినంతనే, యొక కవాలము కడు నిశ్శబ్దముగాఁ దెఱచికొనెను. కాని, ఖలీలు భావించినట్లు తన మిత్రుఁ డున్న మందిరము గోచరింపక, మూడడుగుల వెడల్పుగల వివరము దృగ్గోచర మాయెను.

ఆతని మిత్రుఁడగు జాలియను అమితోత్సాహకండభితహృదయుఁడై యొక జాతీయగీతము పాడుకొనుచుండెను. ఖలీలు విస్పష్టముగా వినఁజాలెను. కాని, తన మిత్రుఁడు నిశ్చలముగా నాలాపించుటచూడ, దనసందడి యాతఁ డెఱుంగఁడని స్పష్టమాయెను.

ఆ బిల మంధకారమయమైయుండెను. ఖలీలుఁడు రెండునిమిష

ములు తదేకధ్యానముతో వీక్షింప, కొంతదవ్వున గ్రుడ్డివెన్నెలం బోలిన వెలుగు కడునస్పృహముగఁ దోచినట్లు లాయెను. తురుష్కుఁ డుండిన మందిర మెత్తుగ నుండెను. అధోముఖుడై యాతఁ డెంత పరికించినను, రెండుమూఁడు సోపానములుతప్ప నేమియుఁ గానరా కుండెను. తన మందిరమునందలి దీపముఁగొని పరికించుట యసాధ్య మాయెను. ఆదీపము కదలించుటకు వీలులేనివిధమున నిగళబద్ధమై యుండెను. కర్తవ్యమేమి? చెంతనున్న కాగితము గైకొని, చుట్టగ నమర్చి, వెలిగించి, తత్కృతకపిపికాసాహాయ్యమున ఖలీలుఁడు వివర విమర్శన మొనరింపఁగడంగెను. ఆ దీప మంతరించులోపున నీ విషయ ములు తెలియవచ్చెను. మెట్లవరున కొంతవఱకుమాత్ర ముండెను; అనంతర మొకగోడయడ్డుగ నిల్చియుండెను; అందు ద్వారముగాని, మఱి యేమార్గముగాని, గోచరింపలేదు; దీపమును గానరాలేదు. ఆ గోడచెంత నామెట్లవరున మఱియొకప్రక్కఁ దిరిగియుండుననియు, నచట నొకదీప ముండవలయుననియు ఖలీలు వితర్కించెను.

తురుష్కుఁ యవకుఁ డప్రతిహత ధైర్యవరాక్రమనమన్వితుఁడు కాతుక దృఢసంకల్పములుగూడఁ దభుకొత్తుటచే, నాధీరుఁడు తద్రహస్యపరి శోధనాయత్తచిత్తుఁ డాయెను. తాను నిరాయుధుడైనను గణింపక, తదంధకారకూపమునఁ బడెను. సోపానములసంఖ్య మిగుల నధిక ముగనుండెను. లెక్కించిచూడఁ దాను మందిరమూలబంధము నమీ పించియుండవలయునని యాతఁడు గ్రహించెను. ఆతఁడు భావించినట్లు సరిగా కుడివై పున కా మెట్లు తిరిగెను. సుమారు పండ్రెండు గజముల దూరమున నొకయినుపదీపము వ్రేలాడుచుండెను. ఆ దీపపుఁగాంతియే గ్రుడ్డిగుడ్డిగ ఖలీలునకుఁ దనమందిరమునుండి కాన్పించెను.

అట్టి వింతరహస్యమార్గమునఁ జరించుచున్నను, ఖలీలుఁ డిండు

కేనియు విన్నయాకులుఁడు కాలేదు. కారణమేమి? తురుష్కుఁడనుభవజ్ఞుఁడుఃఫనాధికారనుపన్నులగృహంబులందట్టినిగూఢమార్గములవశ్యముండునని యెఱుంగును. సామ్రాజ్యాధిపతియగు సలీము ధర్మబద్ధుడై పరిపాలన మొనరించుచుండెనని వ్రాసియుంటిమి. కాని, తత్సార్వము ప్రజాభిశలభగణములభాతి దావానలాభీల నిరంకుశత్వము వాఁతఁబడి మ్రగ్గుచుండెను. ఏ ముహూర్తమున భయంకర యమభటులంబోలిన ఘాతుక రాజభటులు కరాళకాలపాశసన్నిభ ధనుర్జ్వలదీపితహస్తలై ప్రాణాపహరణార్థ మరుదెంతుర్యోయని పాపాలు మంత్రులు, సామంతులు సహితము భయవిహ్వలులై యుండిరి. కావున, అట్టి ఘోరమరణమునకుఁ బాల్పడకుండ తలదాచికొనట కట్టి యదృష్టప్రదేశములు తప్పక కావలసియుండెను. మఱియు, నాఁడు ధనరాశి భద్రపఱచుట కష్టసాధ్యముగనుండెను. అది యటుండ, రాజు ఏక్షణమున నితాంతకుపితస్వాంతుడై, యెవ్వని భాగ్యము దోపిడి చేయించునో, యెఱుంగ నలవికాకుండెను. కావున శ్రీమంతులు అన్యజనదుస్సాధ్యములగు రహస్యధనాగారములను నిర్మించికొనుచుండిరి. ఆకారణమున విస్మయమునకుఁ గారణము లేకపోయెను. కాని, ఒక్కవిషయ మగమ్యముగనుండెను. అట్టి నిగూఢస్థలమున దీపిక వెలుంగనేల?

ఖలీలు మెల్ల గ ముందుకుసాగెను—గోడలన్నియుఁ గడుఘనముగ నుండెను. నేలయంతయు శిలామయము. కాని, దీపముక్రిందమాత్ర మొక చిన్నకఱ్ఱతలుపు కాన్పించెను. అది యొక మఱతలుపు కావలయును. కాని, అద్దాసి నెత్తుటకొకరంధ్రముగాని, మీటగానికొక్కెముగాని లేకపోయెను. ఖలీలు ఏమియునిర్ణయింపలేకపోయెను: ఐనను, దాన నెద్దియో ప్రయోజన ముండుననిమాత్రము దృఢానుమానబాధితుఁడాయెను. ధనాగారమం దమరియుండునా? అసంభవము! ఏమియుఁ

దోషక ఆశండు మెల్లగఁ దన్నిచూడ శబ్దమాయెను. లోన గుల్లగ నుండెనని స్పష్టమాయెను. మఱియొక తాడనమున—తీనతరపాద తాడనమున తద్విషయపరీక్ష యొనరింపవలయునని ఆయత్తపడియు, తత్సమయోద్భూతభూరిధ్వని నాలించి భటులో, పాపామో, యరు దేఱవచ్చునని లెస్సగఁ దక్కించి, ఖలీలుఁడు విముఖుడాయెను.

తురుష్కుఁడు రెండడుగులు వేసి సంతనే మఱియొక మెల్ల వసున కాన్పించెను. తోడనే యాతఁ డారోహించి, తదగ్రభాగముచేరెను. ఆవరుస యచట మఱియొక వంకఁ దిరిగెను. ఖలీలుఁడు వాని ననుస రించిపోయి, మఱియొక యిరువదీపము కాంచెను. ఒక చిన్న తలువ చట నోరగఁ దెఱచి యుండుట గాంచి, తురుష్కుఁ డప్రమత్తుడై నిశ్శబ్దముగ నందుఁ బ్రవేశింపఁ గడంగెను. కాని, నన్నని సూకర ఘుర్ఘుర రవంబు వంటి క్రమోచ్ఛ్వాసనిశ్వాసపరంపర వినవచ్చుటచే, మన వీరు డాకస్మికముగా నట్టై నిలిచిపోయెను.

ఖలీలుఁ డొక్క నిమిషము నిదానించి పరికించెను. ఆమందిర నివాసి యెవ్వఁడైనను, గాఢస్ద్రావరుడై యుండవలయునని గ్రహించి, యాతఁడు తొంగి చూచెను. అది యొక చిన్నగది. అవ్వలి దీపపువ్వులుగు అత్యల్పముగనున్నను, కాటుక రాసిం బోలిన అతికాయుఁ డొకఁడు ఒకచాపపైఁ బరుండియుండెనని మన వీరుఁడు గ్రహింపఁజాలెను. దైవికముగాఁ గాంతివంతమగు నొక కిరణము వాని ముఖముపై బరగుటచే, తద్వికృతాకారము నయన గోచర మాయెను. వాఁడు దుస్తుల నెల్ల ధరించియే యుండెను. భీకర కాల మేఘమున మెఱయు విద్యుల్లతవలె నాదీర్ఘకాయుని చెంగట నొక దీర్ఘకరాశికరవాలము ప్రకాశించుచుండెను. వాఁడు రక్షకభటుఁడు కావలయును. కాని, వాఁడు మైమఱచి నిద్రించుటయు, వీడరాని ఖడ్గము వీడియుండుటయు గాంచి, వాఁడు సురాపాన మొనరించి

యుండునని ఖలీలుడు గుర్తించెను. అతఁ డాభయంకరాకారుని కోణము ప్రవేశింపక, వెనుదిరిగి, మఱియొక సోపానపంక్తి నయన పథంబుఁ బడినంతనే, తదారోహణ కార్యమునకుఁ గడంగెను. కాని, యొక తలుపచట సడ్డుతగులుటచే, నాతఁడు మగుడభగ్నమనో రథుఁ డాయెను. ఆద్వారబంధమున కమరియున్న గడియతీసి లోనికిఁ బోవనవకాశముండినటులే యుండెను. ఒకవేళ నవ్వల బంధింపఁబడి యుండవచ్చును. కాని గడియఁ గదల్చినచో, ధ్వని కావచ్చును; నిద్రించుచున్న రక్కసుఁడు మేల్కొంచవచ్చును; తలుపు వీడునంతనే, యం దెవరైన గోచరింపవచ్చును; మఱి యేప్రమాదమైన సంభవింప వచ్చును. కావున సతినాహన మొనరింపఁబూనుట యవివేకమని యెంచి, ఖలీలుడు వెనుదిరిగి తనమందిరమునకుఁ బోవ నుద్యక్తుఁ డాయెను.

ఖలీలుడాసోపానపంక్తి నవరోహించి, నిద్రించు నానీలజీమూత నన్నిభ దీర్ఘకాయునిఁ గాంచి కట్టి మఱతలుపు నతిక్రమించి, నిజ మందిరాభిముఖుఁ డాయెను. ఆకస్మికముగా నతఁడు సంభ మాశ్చర్య చకితుఁ డాయెను. కారణమేమి ? దీపపుఁగాంతి యావంత యుఁ గానరాకుండెను ! ఆశని మందిరమున నొక దీపికయుండగదా. తత్కాంతిలేకమైన దోఁవనలయును. కాని, మన వీరుఁడు పూర్తిగ తమోసాగరనిర్మగ్నుఁడైయుండెను. గాలి కోడి తన దీపమార్చి యుం డునని సమాధానపఱచికొని యాతఁడు సోపానముల నారోహించెను. కాని, తోడనే ఖలీలుడు శతాధిక విస్మయాక్రాంతుఁ డాయెను. కారణమేమి ? తన మందిరకుడ్యమునం దణగియుండిన చిన్న మర తలుపు తెఱచి గదా, యాతఁడు రహస్యమార్గమున విహరించుచుం డెను. ఆవిహారప్రదేశ మిప్పుడు కానరాకుండెను ! కానరాకుండుటయే గాక, ఆస్థలమున బంధీకృత ద్వారబంధ మొండు నిలిచియుండెను !

తురుష్కుఁ డెంత వెదకినను, మరయైనను గనకరమునకు దొరికకుండెను.

తురుష్కుఁడు స్థైర్యగుణమండితుఁడు. కావున, కలవరము పడక ఆతఁడు మరకై ఆయంధకారముని నెమక గడంగెను. ఆకీలు అచ్చటనే యుండునని యెంచి యాతఁ డతిప్రయత్న మొనరించెను. కాని, వాని ప్రయాసము వ్యర్థమాయెను. ఒకయరగంట మీఁతెను. తన మందిరము చేరు మార్గము తోఁపకుండెను. అవ్వల తన గ్రీకు మిత్రుఁడు జూలియుఁ డెందునని సహజముగ విశ్వసించి యాతఁడు మెల్లగఁ దలుపుతట్టెను. కాని, ప్రత్యుత్తరము లేదు. ఆగ్రీకు రాగా లావంబున నలసి నిద్రాపరవశుడై యుండవలయు. గట్టిగఁ దట్టుట గాని, ఎటుగెత్తి సంబోధించుట గాని యనుచితము, ప్రమాద భూయిష్టము.

తురుష్కుని యవస్థ నిజముగ దుస్సహజముగనుండెను. ఆలోచనా పరుడై యాతఁడు పరిస్థితులఁ జర్చించుకొనఁ దొడంగెను. శివ రహస్య సంచరణ మెవ్వరైన గుర్తించియుందురా? గుర్తించియే ఆ దొంగ తలుపును బంధించియుందురా? అసంభవము. ఒక వేళ, పాపాగాని, ఒక భటుఁడుగాని తన రహస్యమరసియుందురుగాక. తోడనే, వారాతని వెన్నాడి బంధింపకుందురురా? కావున నట్టి యవకాశమున కవకాశము లేదు. ఆలోచించిచూడ, నాకస్మిక మారుతాహతి నాకవాటము బిగిసికొని యుండవలయునని తురుష్కునకు స్ఫురించెను. ఏమైన నేమి, వేకువకాకుండ తన మందిరము చేరనిచో, దనరహస్యము తిష్ఠక బయల్పడునని యాతఁడు గ్రహించెను. ధీరోదాత్తచిత్తుడగు నామేటిమగఁడు అనద విధమున బెగడువడి తడబడుటలేదు. కాని, తనయట్టి వాఁడు మానసియ ప్రభుమందిర రహస్యవిషయ పరీక్షాకార్యోత్సాహియై విహరించిన విషయము పాపాకు విశదమగుగదా యని

యాతడు చింతించెను. కాని, కర్తవ్యమేమి? శుద్ధవస్థనుండి వెలువడు నుపాయమెది ?

మఱియుట యసాధ్య మగునపుడు ముందరింజనేయులయే తరుణోపాయమని మన మీరుడు భావించి, వెనుదిరిగి, సోపానముల డిగ్గి క్రమముగ సాగి, వజ్రపాతమునఁ జెగిన నల్లని బండతాయివలెఁ బడియున్న భటునిఁ గాంచి, యా చక్క నున్న సోపానముల నారోహించి, శత్రువాట బంధనాదండము సడలించెను. తలుపు సుళుగా విట్టిగెను. అట మనోహరమగు మొగములు తెర మాత్ర మడ్డుగ నుండెను. ఖిలీలుఁ డా కాండపటము నల్లనఁ బోఁ ద్రోచినంతనే, సూర్యప్రభాదీపిక దీప రాజము దృగ్గోచర మాయెను ! వివిధాపూర్వ మనోహరవస్తు నికరసంభృత సుందరమందిరము తాఁ బ్రవేశించితి నని యాతఁ డాకస్మికముగఁ దెలిసికొనెను ! కట్టెమట నసదృశసుందరాంగి యగు ఇస్మిల్లా మృదుల మనోహరశయ్యాగతయై యుండెను.

అట్టి విపరీత విషమపరిస్థితియం దాకస్మికముగాఁ జిక్కుపడినను, ఖిలీలు స్థిరచిత్తుడై, కృతనిశ్చయుడై, తా నరుదెంచిన ద్వారము నిశ్శబ్దముగా గడియవైచి, యా మొగములు తెరను గూడ సరిదిద్ది, పాపా భార్యయే సమీపించెను. ఆ మోహనాంగి నా యువకుడు నాలుగు గంటలక్రిందటనే కాంచి యుండెను. ఆమె యప్పటి రుచిరాంబరములనే ధరించి, మైమఱచి, నిద్రించుచుండెను. దళమగు రత్న కంబళముపై నిశ్శబ్దముగ నడచి, యా మందిరమున కంటియున్న రెండవమందిర మాతఁడు ప్రవేశించెను. అమీనాతో నాతఁడు ముందుగఁ జొచ్చిన గది అయ్యెడ. అం దెవ్వరు లేరు. అంత నాతఁడు ద్వారము సమీపించెను. కాని, కపాటము బంధింపఁబడి యుండుటయేగాకఁ తాళము లేకపోయెను. ఇక ఖిలీలుఁ డెటు పోగలడు ? కాని, యాతఁడు వికలచిత్తుఁడు కాలేదు. పరిస్థితులటు లుండునని

యాతః డెటింగియే యుండెను. అనుమానమున కెడమిక సమయానుకూలముగ ప్రవర్తింపఁ గడంగుటకే, యాతఁడట్టి పరీక్షయొనరించెను.

ఖలీలుడు మగుడ నిస్మిల్లా సతీమణి చెంతకరుదెంచి, యా వలపుల రాణి యపూర్వ సోయగము, సయనేంద్రియము సార్థకమగునట్లు వీక్షింపఁ దొండంగెను. కామ వికారోద్భూతములగు నా మోహిని వివిధాంగకములు సుప్రదర్శితములై, మనోహరములై, దర్శనీయములై రాజిల్లుచుండెను. ఆ సుధాకరానన స్వప్నము కాంచుచుండెను. రమణీయప్రవాళ సమానసుందరాధరము మందహాస ప్రచలితమాయెను. మెఱిపువలె, దోచిన యా లేనగవు మెఱిపువలెనే యంతరింప, నా సుందరాధరము క్రోధ ప్రకంపితమాయెను. తోడనే, ఆ యెలనాగ ముక్తాఫలధళ ధళాయమాన దంతములు ప్రకాశింప, కనునీయ మందహాస మొనరించెను. సౌందర్యనిలయమగు నావడఁతి ముఖాంబుజము సంధ్యారుణ రాగభాసురంబై, మనోహర తరంబాయెను. అగణిత సంతోషాతిశయముచేఁ గాఁబోలు, ఆతరుణి యరువఱ్ఱోజ ముప్పొంగెను. దృశ్యమంతలో మాటిపోయెను. ఆ సుకుమార హేమగాత్ర మొక్కసారి కంపించెను : వదనసుధాకర మండల మంతలో వికృత మేఘచ్ఛాదిత మాయెను. అనంతర మాకాంత విసురున నిజకరసంచాలన మొనరింప, ననర్ఘ మణిమయవిరాజిత నిశితకరవాలము మెరసి నేలపై జారెను. సాయంసమయమున పాషాధరించిన కృపాణచుయ్యడె. ఖలీలుఁ డాలసింపక, సంతోషభరిత స్వాంతుఁడై తదస్త్రము ధరించెను. మన వీరుఁ డెంతటి ధైర్యస్థైర్యసమన్వితుఁడైనను, నిరాయుధుఁడుగదా. అనతి దూరముననే ఘోరాకారుఁడు దీర్ఘకరవాలము తాల్చియుండెను. ఖలీలుఁ డతిసాహసకార్యభారము వహించియుండెను. ఎట్టి యపాయమైనను సంభవింపవచ్చును. మఱియు, నాతఁడట్లు చింతించెను—

“ఇక భయమువలదు. ఈకాంత మేల్కొంచిన యనంతరము మదీయాభిప్రాయమునకు విరుద్ధముగా మెలంగిన మెలంగుగాక ! ఇంతదనుక నిరాకరించితినిని క్రోధఘూర్ణితయై, ప్రతిక్రియారచనసంకల్పధూరీణయై యుండిననుండుగాక ! ఆత్మసంరక్షణ మొనరించుకొనఁ జాలుదు.”

తురుష్కుఁ డట్లు చింతించునంతలో సిస్మిల్దాసతీమణికి నిద్రాభంగమాయెను. ఆ వినీహోత్సలదళవిశాలములగు గనుగవ మెల్లఁగఁ దెరిచుచుఁ బరికింప, దా నింకను స్వప్నావస్థయందుండినటులే తోచెను. అమితసంతోషవ్యాకులప్రకంపితమానసయయ్యు, కట్టెదుట నున్న మోహనమూర్తిని—ఖలీలుని—తలకించి, ఆ మోహనాంగి ప్రబోధితాత్మయై, అనిర్వాచ్యానందకందళితయై, ఆ నవమోహనాకారుని యపూర్వసోయగముఁగాంచి, పరవశాత్మ ఆయెను—

“మోహనాంగా ! నీవే యరుడెంచితివా ! అపూర్వచిత్తవిభ్రమము కాదుగదా ! ఆహా ! ఏమి, నీ సోయగము ! ప్రసన్నసుందరాననము ! నిరుపమానము ! వర్ణనాతీతము ! నిశ్చలానందప్రదము !—”

మోహపారవశ్యమున నా కులుకులాడి మన తురుష్కువీరుని రూపురేఖావైభవములఁ దడబడుచు నభివర్ణింపఁ దొడంగెను. ఖలీలుఁడు నిజముగఁ బ్రసన్నవదనుఁడై యుండెను. వాని సహజసుందర వదనమండలము మనోహరమందహాసవిరాజమానమై, శతాధికశోభాయమానమాయెను. తొల్లిటి కఠిన్యగాంభీర్యములు వీడి, సూతఁడు కాంతాజనచిత్తాపహరణక్రియాదత్తుఁడగు మన్మథకుమార సన్నిభుడై దీపించుటచే, నా ప్రౌఢ సహజముగ దశాధిక మోహవిభ్రాంతచిత్తమాయెను.

“సరసజ్ఞా ! స్వప్నమున నిన్నే కాంచుచుంటి. కనువిచ్చినంతనే, నీ దివ్యమోహనరూపమే నా నయనములకు విందొసరించెను. సుకు

మారా! నీవు నన్ను వలచితివట, నే నమితానందపరవశనైతి. పిమ్మట నీవు తిరస్కరించితివట, నేను శ్రోధవివశనైతి. నీ వంత తుంటరివై పలుభావల నన్ను దూరఁ గడంగితివట, తోడనే దుర్భరశ్రోధానల తప్తహృదయనై, ప్రకంపితశరీరనై, పాషాణక్షము నంద చేజాపితి. ఎన్నఁడు మఱువని ప్రభువు నేడేలకో తన కృపాణము నిందు డించి పోయెనని ఎట్టులో కలయందైన నెఱింగియుంటి. తదస్త్రము నా చేతికి దొరకలేదు. నీ వంతలో సుధాకరబింబమువలె సుందరశీతల మందహాస మొనరించితివి: నేను మేల్కొంచితి. సుందరాంగా! నిన్ని వుడు వ్రత్యక్షముగఁ గాంచితి; నీ యపూర్వరూపవైభవసందర్శన జనితానందము మనసార ననుభవించుచుదానను; సుధారసపూరమగు నీ యధరముపై, వినిర్మలభాసురవిశాలవదనముపై, నయ్యదె మధుర మందహాసము తాండవించుచున్నది! కలయని ఎట్లు భ్రమింపఁ గలను? ”

నితాంతకామోద్రేకపూరితచిత్తయగు నా మదవతి నిజహృద యావస్థ సుద్విగ్నమంజులకంఠమున వడివడిఁ దెలుప, నా తురుష్క వంశాబ్ధిచంద్రుఁడు మందహాస మొనరించి, మధుర మురిల్లకంఠమున సరసముగ నిట్లు బదులాడెను.—

“మోహనాంగీ! హృదయము మానవాధీనము కాదను పాఠము నాకు నేఁ డనుభవైకవేద్యమాయెను. సుందరీ! నిక్కము దావనేల? మదీయహృదయ మాలావణ్యవతి, జులేఖాయధీనమాయెనని భ్రమిం చితి. నిన్నుఁగాంచియు, తద్రూపావిభ్రమచిత్తుఁడనై, మందుఁడనై, నీమోహంపుఁ బలుకుల నాలింపక నీనమక్షమునుండివెడలితి. శయ్యా గతుఁడనై నంతనే, భవదీయనిరుపమాన సముజ్వలాకారము మదీయ హృదయపారావారముపై సుదయించి, కలంచి నన్ను వికలస్వాంతు నొనరించెను. ఇక జులేఖాగుఱించి తలంపనై నఁదలంపజాల. నారీమణి!

హృదయము విచ్చి చెప్పితి. దుర్భరాందోభితమాననుడనై, శయ్యపై నిలువఁజాలక, భవదీయ రమణీయపాదపంకేరుహములపై వ్రాలి మత్స్కృతాపరాధము మన్నింపఁ బ్రార్థింప నేతెంచితి.”

ఆనందరుద్ధస్వరమున నా మంజుభాషిణి యిట్లు లనెను.—

“మోహనాంగా ! నిక్కముగ నదృష్టవంతురాలను ! నా వీనుల సుధారసభార లొలికించి, నన్ను భన్యాత్మ నొనరించితివి ! కాని, సమరకార్యాతురిని చందమున, నా పగిది దవ్వున ఖడ్గము నూత కొని, నిలుచుండనేల !”

“వనితామణీ! ఈకృపాణము నీ హస్తచాలనమున పదభ్రంశ మొందెను. మోహనసుకుమారకోమలాంగి కరపద్మమున కియ్యది యనుచితమని యెంచి నేఁ దాల్చితి.” అట్లు పలుకుచు నా కరవాలము నొక సోఘాపై వినరి, ఆతఁడు గర్వరహితుడై, వినముడై, మోఁకరించి, ప్రేమమయవీక్షణుండై యిట్లు లనెను.—“ఇస్మిల్దా నతీ మణి నా తొంటి యపరాధము సైరించునా ?”

“సైరించును! మోహనాంగా! తప్పక సైరించును!—” అట్లు లుద్విగ్నస్వరమునఁ బలుకుచు నా కులుకులాడి మోహము నడంపఁ జాలక సుందరహరి దంతవిస్ఫురితబాహువల్లరుల రయంబునఁ జాపి, నిజవీనవక్షోజము పొంగార, నా తురుష్కుని కంఠము నాలింగన మొనరించెను.

భామినీ భుజవంజరబంధితుడైన యా వీరుఁ డల్లన విడిపించుకొని, తదసంగత కార్యమున నా సుందరీమణి యలుక వహింపకుండ నామె వ్రక్క నాసీనుడై, యిట్లు లనెను.—

“కాంతామణీ ! ఒక్క పలుకు గమనింపుము. ప్రసిద్ధ ‘కార్తీ నియా’ ప్రభువంశసంభవుడ నగు నేను తదుచితముగ మెలంగి, మదీయ గౌరవోదార్యములకు భంగము వొరయకుండ సంచరించి,

భవదీయప్రేమాభిమానములకుఁ బాత్రుఁడ గాఁ గోరెద. జులేఖా మదీయహృదయాధిపత్యము వహించితినిని విశ్వసించియున్నది. ఆ కన్నియ చెంతకే నేగి, పొరపడితినిని తెల్లముగఁ బలుకుదునేని, నా హృదయభార మడంగును. ఈ కార్యము రేపు కావలయు. అనంత రము భవదీయ కమనీయపాదసేవాపరాయణుడనై, యమరసౌఖ్య పరవశుఁడనాదు.”

ఇస్మిల్లా చిత్తము కామాయత్తమై యుండెను. తన చెంగట నున్న యానవమోహనాకారుని యపూర్వసోయగము కాంచుగొలఁది నా మత్తకాశిని చెప్పరాని యానందము ననుభవింపఁ దొడంగెను. ఖలీలుని సమాధానముచే జిత్త మొకింత చివుక్కుమన్నను, బేసీసల సీనడించు కన్నుగవ మోహార్ణవమున మనోహరముగఁ బరిభ్రమింప నా వగలాడి యమితోత్సాహమున నిట్టులనెను.—

“మోహనాంగా! అట్టులే కానిమ్ము. జులేఖాతోడి సంబంధము రేపు విచ్చిన్నమగు గదా. అటుపై నీవు నా వాఁడవు! కాని, నుండ రాంగా!—సాధ్యమగునా?—ఎద్దియో యొక నెపమున—”

“ఒకటి రెండు దినము లీ మందిరమున నుండవలయుననిగదా! తరుణీ! సందియము వలదు. ఆ భారము నాయది.”

తురుష్కుఁ డా తెఱంగున నా చిత్రాంగి మనోభావము లక్షించి యమృతోపమానమగు పలుకుల నాడుటచే, నా కామిని యనిర్వాచ్యానందజలధితరంగముల నోలలాడి, మధురసరసంపుఁ బలుకుల నా తురుష్కుని నుగ్గడింప, నాతఁ డిట్టులనెను.—

“కాంతామణీ! నా హృదయ మెఱింగించితి. నీకుఁ బ్రేమాస్పదుఁ డనై ధన్యుడనైతి. ఇతఁ బోవలయు. సెలవొనంగుము.”

మోహవిభ్రాంతయై యన్యవిచారమెఱుంగని ఆ మోహనాంగి యంత నాకస్మికముగ విస్మయవిస్ఫూరితపదనయై తురుష్కునిఁ దిల

కించెను. ఖలీలుఁడు తన శయ్యామందిరము నెట్లు ప్రవేశించెను ?

తురుష్కుఁ డాలోచింపక, నిశ్చలస్వరంబున రయంబున నిట్లు లనెను.—“అద్భుతవశమున నా గదియందొక తాళము దొరకెను. తత్సాహాయ్యమున నిరోధించు ద్వారముల నెల్లఁ దెఱచి, నాకును నా హృదయాధిదేవతకును నడుమనుండు విఘాతములఁ గడచి, యరు దెంచితి. నీ మందిరము ప్రవేశించినంతనే, ప్రథమద్వారము భద్రముగ బంధించితి. కాని, కాని,—తాళము.”

ఖలీలుఁ డిఁక మాటాడనేరక తన జేబులు తడవుచు, వ్యగ్ర మనస్కుఁడాయెను.

“ప్రియతమా! కలవరమేల! ఏమైన సందడి వినంబడెనా ! ”

ఇస్మిల్లా యట్లు ప్రశ్నింప, ఖలీలుఁ డిట్లులనెను.—

“కాదు, కాదు! కాని, తాళ మేమాయెనో కానరాకున్నది. ఈ తల్పముననే, ఈ దిండిల సుదున నెందో యుండవలయు.”

“మనోహరా! ఇందులకై చీకాకు వలదు. నా వద్ద మఱియొకటి యున్నది.” ఆ మోహనాంగి కుటిలదరహాసితాననయై, మగుడ నిట్లు లనెను.—“ఈ తాళ ముండుటచేతనే, నా పరిచారిక యమీనా నిన్నిండనుక కొనిరాఁజాలెను. ప్రియతమా! దీనిం గైకొని, నీ మంది రము సురక్షితముగఁ జేరి, రేవు సాయంకాలము మగుడ మదీయ భుజవల్లికాడోలికా విహారుఁడవుగా, నరుదెమ్ము ! ”

అట్లు పలుకుచు నా తాళము నొసంగు కామినీమణి చారుతర కరాబ్జము నల్లన ముద్దాడి, “ప్రేయసీ! సెలవొసంగుము!” అని మధుర ముగఁ బల్కి, ఖలీలుఁడు రయమున వెడలెను. తొలుదొల్త తాను బ్రవేశించిన మార్గముననే తా సమీనాతో వెనుక నరుదెంచిన మార్గముననే యాతఁడు సుభువుగాఁ దన మందిరము డాసి తలుపు తెఱచి, తాఁ బ్రవేశించినంతనే బంధించి శయ్యాగతుఁ డాయెను.

చాల రాత్రి జాగర మొనరించి కడు డస్సియుండిన నా యువకుడు తోడనే గాఢ నిద్రాపరుడాయెను.

సూర్యోదయమాయెను. మిత్రులు మువ్వరు కలిసికొనిరి. ఏ కారణముననో గాని నిశీధరహస్యవ్యాపారముల దన మిత్రులగు జాలియను లూకాసులకు ఖలీలుఁ డెఱింగింపలేదు. వివిధరుచిరా హార సమృద్ధింబును, చిత్రప్రసిద్ధగ్రంథానీకసంకీర్ణంబును, చతుర చతురంగాద్యనేకవినుోదవస్తునికరనిలయంబును నగు మందిరము వారి కొఱకాయ త్తపఱుపఁబడి యుండెను. ఇతర ప్రదేశములందుఁ దిరు గాడుటకు మాత్రము వారికి స్వతంత్రము లేకపోయెను. మిత్రు లందే పరస్పరసంభాషణంబులఁ బ్రొద్దువుచ్చిరి.

సాయంతన మగుసంతనే పాపాధటు లరుదెంచి, ఆ మువ్వరను కాంతాజనమండరమునకు గొంపోయిరి. సుందరప్రియాంగనావదన బింబములు గోచరించినంతనే, ఖలీలాదుల హృదయపారావారము లుప్పొంగెను. కథాశ్రవణాతురుడై ప్రియతమ ధూమనాళవిరాజిత వదనఁడై దాల్చబనుపాపా సోపాపై నాసీరుఁడైఁ వేచియుండెను.

గుల్షేరు ప్రక్క లూకాసు కూర్చుండెను. తైరజా చెంగట జాలి యను ఆసీరుఁ డాయెను. వీరుఁడగు ఖలీలుఁడు జులేఖా చెంత నువ విష్టుఁ డాయెను. పాపా వారింపఁ గడంగలేదు. పాపా భార్యయగు నిస్మిల్తాసతీమణి సమక్షమునఁ దాఁ బలికిన పలుకులఁ బాటింపక తురుష్కవీరుఁడు ప్రణయరాగ భాసురుఁడై, మందహాసవిరాజితుఁడై యెప్పటియట్టులు నిజమనోహరిణియగు జులేఖాతో సరససంభాషణము నలుపఁదొడంగెను. కాని, పాపా కథాశ్రవణాభిరతుండు సీతీక్షింతు చుండుటచే, నా యువతీయువకులు పరస్పరప్రణయసంభాషణసౌఖ్యము ననుభవించుట కంతగ నవకాశము లేకపోయెను. ఖలీలుఁడంతట విస్ఫురిత నయనుఁడై, మధురగంభీరస్వంబునఁ గథాకథనంబునకుఁ గడంగెను.

రెండవకథ

ఆటోమరు వంశజుడగు మురాదు సార్వభౌముడు చతురంగబల సమేతుడై, సెర్వియాదేశమునందలి దక్షిణ దిగ్భామున దండువిడిసి యుండెను. ఇయ్యది 1389 వ సంవత్సరమునాటి చరిత్ర. అచ్చటి సదీప్రవాహమున కిరుకెలంకులఁ గనుచూపు ప్రదేశమున శిబిరము లమరియుండెను. గుడారము లన్నియు బాలచంద్ర ప్రభాదీపితంబులై, సేనానాయకుల నికేతనములు వివిధవర్ణ రంజితకేతనవిరాజితములై, దర్శనీయములై యుండెను. తత్సమాగతనరజుత్తునికరములు ధరా తలంబు కంపించునట్లు లెక్కకు మీరియుండెను.

మురాదు సుల్తానుయొక్క శిబిరము సకలసైన్యమధ్యమున నము చితముగ నమరియుండెను. బలవంతులు, ధైర్యసమన్వితులు, రిపుజన భయంకరులు, విశ్వాసబద్ధులు నగు 'జనీజీ' సైన్యము లాతని శిబిర ముం జుట్టియుండెను. ఆ శిబిరమున కనతిదూరమున నాలుగుమూల లందును నాలుగు చిన్న గుడారము లమరియుండెను. అందొకటి, సార్వభౌమ కాంతాజననిలయము. రెండవది యువరాజునకును, మూడవది వాని తమ్మునకును నాల్గవది యోధాగ్రేసరుడగు ప్రధాన సైన్యాధిపతికిని బ్రత్యేకింపఁబడి యుండెను.

మహమ్మదీయ సైన్యములు దండువిడిసిన మఱునాటి ఉదయమున నొక రాయబారి యల్పపరిజనముతో నరుదెంచి, సుల్తానుంజూడఁ గోరెను. ఆతఁడు సెర్వియాదేశాధిపతి యంపిన దూత యగుటచే, దర్శన మొనంగుటకు మురాదు సమ్మతించెను. తన భటుల నచట నిలిపి ఆ రాయబారి మహ్మదీయరాజ సమక్షమునకుఁ జూయెను.

రాయబారి ఇరువది నవత్సరముల యువకుడు. వాని నమున్నతా
కారము, అంగసౌష్ఠ్యము, వదనగాంభీర్యసౌందర్యములను గాంచి, నంత
సించి, రాకకుఁ గతంబెదియని మురాదు ప్రశ్నింప, యువకుఁడు
వినయగాంభీర్యము లుట్టిపడ, నిశ్చలస్వరంబున నిట్లు పలికెను—

“రాజా! నేను సెర్వియా దేశాధిపతి యంపిన దూతను—”
‘మిలోషు కబిలాపు’డనువాఁడ. అమేయ బలపరాక్రమధురంధరుం
డగు మాతేఁడు వంచిన కార్యమెఱింగించెడ, గమనింపుము. మత్స్యభు
ప్రతిభ యటుండ, మా విరోధాజాతుల సమరకౌశలము మహత్త
రము. మా ముందు మీ ప్రాచ్యసైన్యములు నిలువనేరవు. మేము
జయించుట తథ్యము. ఐనను, నిర్నిమిత్తరక్తపాతము దుస్సహమగు
టచే, మా భూమిాధవుఁడు సంధి పొసంగించుటయే వాంఛనీయమని
యెంచి, తత్కార్యభారము నాపై మోపెను. దాన మన రెండుదేశ
ములకును చిరమైత్రి యలవడును.”

మురాదు కుపితుఁ డాయెను.—

“యువకుడా! నీ దౌత్య మతిసాహసము. సంధి నాకాంక్షించు
వాఁడు మదధీనుఁడు గావలయు!”

“అతి సాహసమా! నీవు సైన్యసమేతుఁడవై మా దేశమున విడి
యుటకంటెను సాహసమా?”

దూత యా తెఱంగున వెఱి పుడిగి నిబ్బరముగఁ బలుక, నృపా
లుఁడు క్రోధవివశుఁ డయ్యు నిట్లులనెను.—

“బాలుఁడవగుటచే, బ్రదికిపోతివి; లేదేని, నీతను విచటనే తెగి
యుండెడిది. పొమ్ము! మురాదుపాదుషా నిగ్రహానుగ్రహసమర్థుం
డని నీస్వామి కెఱింగింపుము. నిన్ననుగ్రహించితి. నీ స్వామినో,
దీర్ఘనిగళ బద్ధునొనరించి, మదీయ రాజధానికి రప్పించెడ. నీవు అన్య
దీయ శిబిరప్రదేశ పరిసరముల నతిక్రమించునంతనే, యుద్ధమారంభ

మాయెనని గ్రహింపుము. మార్గమధ్యమున నాస్సేనిక విభాగమెద్ది యైన గోచరించునేని, వారిని గూఢచారులుగఁ బరిగణించి, యెదిరించి, జయమొందుదేని, నీ కిష్టమగునట్లు లాచరింపుము. నీవే బంధితుఁడవై మగుడ సరుదేరుదువా—తారున మరణింతువు. పొమ్ము!”

యువకుఁడు శ్రోధోన్మత్తుఁడై, ఉచితానుచితముల సరయఁజాలక, తీవ్రముగ నెద్దియో పలుకఁజోయెను. నేనానివానిని వారించి, తన నృపాలుని సహజ క్రూరస్వభావము నెఱింగిన వాఁడగుటచే జాలిగొని, సెర్వియాదేశపుదూతను జల్లగ నావలకుగొంపోయెను. అసలమువలె గనలు నా పాశ్చాత్యయువకుఁడు శ్రోధరుద్ధస్వరమున నిట్లు లనెను.

“ప్రసిద్ధ సెర్వియావంశజుని నిష్కారణముగా నవమానించిన నృపాధమునిపైఁ బగ సాధింపనేని—”

“వీరుఁడా! వీరుఁడు విక్రమించునే గాని, భీరములాడఁడు. భీకర నీలజీమూత మరణాఘాత కూలమున నుంటివని గ్రహింపఁజాలక, ఏ మేమియో ప్రగల్భములాడ గడంగెడు!”

అట్లు హితోపదేశము కఱపు సైన్యాధిపుని సాహాయ్యమున సెర్వియాదేశపు రాయబారి శత్రుశిబిరప్రదేశము నిరపాయముగా నతిక్రమింపఁజాలెను. మహమ్మదీయచమూపతి వెనుకకు మఱలెను: పాశ్చాత్యయువకుఁడు నిజభటానీక పరివృత్తుఁడై ప్రయాణ మొనరింప సాగెను.

తమ నాయకునకు వాటిల్లిన యశారవము నెఱింగినవారగుటచే, మిలోషుని సైనికులు కూడ తీవ్రశ్రోధకంపితగాత్తులై, ప్రతిక్రియ కానింపఁ దత్తరపడుచుండిరి. వారు సుమారు రెండు మైళ్లు వెడలి నంతనే, అవ్వలీతీరమున నొక యాశ్వికదళము గోచరించెను. పెన్నిధి కాంచిన పేడవలె, రాయబారి పరమానంద భరితుఁడై ఒకతడవు తన

యశ్వమును వారించి, పరికించి, ఆలోచనోద్విగ్నంపై యిట్టులనెను—
“మిత్రులారా! అయ్యవే చంద్రకేతనములు! వారు మనవైరులగు
మహమ్మదీయులు కావలయు. వారి సంఖ్య శతాధికము. మనములు
వదిమంది యున్నవారము. ఐననేమి? వీరుల పాలిటి దేవత మన
భుజపరాక్రమము ప్రదర్శించి, నేను కృతసంకల్పుడ నగుటకు మంచి
యవకాశ మొసంగెను. లెండు!రండు!”

రాయబారియగు మిలోషుడతోడనే చరణాంకుశమున నశ్వ
మునుఁ బొడిచి, టివ్వునఁబాటి, నదీతోయముల నుత్తరించి, వైరిని
సమీపించెను. పాశ్చాత్యుని యనుచరులు కూడ జయజయధ్వానము
లొనరించుచు దమ నాయకుని వెంటఁబోయిరి.

ఆ మహమ్మదీయ జనసమూహము నడుమదళమగు మునుఁగులు
ధరించిన వనితలుండిరి. ఆకాంతలు మేలురకపు అరేబియాగుట్టముల
నారోపించియుండిరి. ఆందోళ మగువ వెలలేని చీనిచీనాంబరముల
దాల్చియుండుటయు, ఆమె తేజ యపూర్వశోభాయ మానముగ
నలంకరింపఁబడి యుండుటయు, నాపడంతింబరి వేష్టించియుండు స్త్రీలు
సవినయముగా నుండుటయు గమనింప, నాజవ్వని కులీనకావలయునని
యువకుఁడు గ్రహింపజాలెను. ఆమచ్చెకంటి వినోదార్థమరగి యుం
డును. పరాభవాగ్నిచే నడుకుచుండిన రాయబారికి దయావివేక
ములు లేకపోయెను. సాయుధులై వడివడి నరుదెంచు నాశ్వికులను
గాంచినంతనే, యా జవరాండ్రు భయాధికమునఁ గెల్వస నఱచిరి.
కాని, తురుష్కనాయకుఁడు తన సైన్యమధికముగ నుండుటచే నా
కాంతలకు ధైర్యముకలసి, వారిని నిరపాయస్థలముననిలిపి, యుద్ధనన్నధూ
డామెను.

సంగరము ప్రారంభమాయెను. పోరాటమారంభముననే దారు
ణముగనుండెను. మహమ్మదీయ లధికసంఖ్యాకులు; క్రైస్తవులధిక

తర సమరనిపుణులు. తురుష్కనిష్ఠుర కరవాలములు మెఱపులవలె
దీపించినను, సెర్వియను క్రైస్తవులుధరించిన తనత్రాణములభేదింపఁ
జాలకపోయెను. మహమ్మదీయులు ప్రాణములపై నానవీడి ప్రశంస
నీయముగఁ బరాక్రమించియుఁ దెగటారిరి.

గాయఖారియగు మిలోషుడంత విభీతతురుష్క కాంతలచెంత
కేగెను. — “సుందరులారా! మీరు మాయధీనమైతిరని భీతిల్లకుఁడు.
దుర్మదాంధుడగు మురాదు ఒడలెఱుంగక దర్పములాడుటచే—”

“క్రైస్తవుడా! మురాదు నాజనకుఁడు. ఆమహనీయుని గుఱించి
నిష్ఠురములాడవలదు. దురదృష్టవశమున రాజపుత్రిక ‘నీలఫరి’ నీ
చేఱిక్కినది: ఉదారహృదయుఁడవై మెలంగుము.”

సఖజన పరివృత్తియగు కాంతామణి యట్లు స్థైర్యమంజుల విస్పష్ట
స్వరంబునఁ బలికి నంతనే, మిలోషుని శరీరము కంపించెను. కారణ
మేమన, మురాదురాజపుత్రిక నిరుపమాన సౌందర్యవ్రతీతి దిగంత
ముల పర్యంతము వ్యాపించెను. అసాధ్యమగు సౌందర్యాధి దేవత
రాయఖారి యధీనమాయెను! వానిచిత్తము దుర్భరాందోళమునచే
వ్రయ్యలాయెను. ఆతురుష్కనృపాలకన్నియను సాదరముగా సశౌరవ
ముగా విడిచి వేయవలయునని యువకుని హృదయము త్వరపడు
చుండెను. కాని, తన దృఢప్రతిజ్ఞం దలంచి యట్లు లాచరించుటకు
మనసాప్సకుండెను. కాన నాతఁడు పరిస్థితుల నాపడఁటికి వ్యక్తపట
చెను. — “నిన్ను విడుచుటకు నసమర్థుఁడ. సమయబద్ధుడను, రాజు
భక్తుడను నగుటచేనిన్ను నా సైన్యాధిపతి చెంతకుఁ గొనిపోయి,
విషయ మెఱింగించి, అతనిభ్రార్థించి నీకు స్వతంత్రమలవడఁ
జేయుదు.”

“ఉదారవంతుడా! అభయమొసంగితివి, చాలును. పాశ్చాత్యులు

దయాసమన్వితులని యెఱుంగుదు. అచిరకాలమున మాజనకుఁ దుచిత పరిహార మొసంగి నన్ను, విడిపించునని కూడ దలంతును.”

రాయబారి సముచితముగ నారాజదుహితకు ధైర్యముకఱపెను. ఆకన్నయ తన కృతజ్ఞత తెలుపుటకై, మేలిముసుంగు సడలించెను. మానిని ఒక యవరచితునకు నిజముఖాంబుజము ప్రదర్శించుటకంటె గౌరవ మింకొకటిలేదు. మురాదు పుత్రికయగు నీలఫరి యసమాన సౌందర్యవతి యని మన రాయబారి ఆలించియేయుండెను కాని, తాఁగాంచిన వదనము సహస్రాధిక సౌందర్య వైభవసముజ్జ్వలమై దీపించెను. అట్టి యనన్యతనూపురేఖా విలాసముల నాతఁడెన్నడు విని కనియెఱుంగఁడు. కాననాతఁడు విస్మయప్రభాంతుఁడాయెను. ఆయింతి సోయగము వర్ణించుటకు జిహ్వాయు, చూచుటకుఁ గండ్లును జాల కుండెను. రాయబారి మర్యాద మఱచి యా మించుబోఁడిని అని మిషనయనుఁడై యట్టై వీక్షింపఁ దొడంగెను. ఆ నుందరి లజ్జాభర మ్మున సిందూర గాగదీపితావనతవదన యాయెను. శన మొఱకుండ నంబు నెఱింగి రాయబారియు లష్టతుఁ డాయెను. నీలఫరి మఱల ముసుగు ధరించెను. అనంతచుగు ఖాతము తన నా దివ్యసుందరవిగ్ర హమునండి విడదీసినటు లాయెను. ఆతని హృదయక్షేత్రమున మోహంకుర మాయెను.

నీలఫరీమిలోపు లాతెఱంగున నుండిన సమయమున, క్రైస్తవ సైనికులు విగతజీవుల సొత్తు హరించుచుండిరి. అనంతరము, మహమ్మదీయరాజపుత్రికతోఁబాటు రాయబారి బ్రయాణ మాయెను. ఆ కోమలాంకి బాధకరముగ నుండునేమో యని ఒక పల్లకి నాయత్త పఱచి, నిశాసమయమునఁ బ్రయాణము మాని, అడుగడుగునకు విశ్రమించుచు నడచుటచే, గమ్యస్థానము చేరుటకు రెండు దినము లాయెను.

అచట 'వనీనియా' దేశపురాజు విడిసియుండెను. క్రైస్తవ మహా సైన్యమునందలి యొక పెద్దభాగమున కాతఁడు నాయకుఁడై యుండెను. ఆ రాయబారి యుదంతము నాలించి, సైన్యాధిపతి యిట్లు లనెను—

“మిత్రమా ! నీకు హిత మాచరించుట నా కెంతయు సంతోష కరము. కాని, నా కసాధ్యము. సంగరమున, కాయత్తమైన సకల సేనావాహినీలకును సర్వసైన్యాధిపత్యము వహించిన సెర్వియా దేశాధిపతియే సమర్థుఁడు. కావున, నీవే తిత్కార్యభారము వహించి, మన నాయకుని సమక్షమునకుఁ బోయి, సఫలమనోరథుఁడవై యరు దెమ్ము. అంతవఱకు నీ రాజతనయకు నెట్టి కొఱతయు రానీక కని పట్టువాడ, పొమ్ము!”

రాయబారియగు మిలోషుఁడమిత్రోత్సాహోద్వేగ్న హృదయుఁడై, మేలిముసుంగు తొఱంగిన నీలఫరి దివ్యసుందరవదనాంబుజము మఱల నొకసారి తీలకించి, ఆనందపరవశుఁడై, సెలవు గైకొని, తురంగము నారోహించి, వాయువేగమునఁ బ్రయాణ మొనరింపఁ దొడంగెను.

రాయబారి నిశాసమయమున సెర్వియాదేశాధిపతి శిబిరము సమీపించెను. ఉదయ మగునంతనే, మిలోషుఁడు రాజసభాంతర్గ తుఁడై, తన రాయబారము నెఱింగించెను. నృపాలుఁ డిట్లు లనెను—
“తురుష్కుఁడు యుద్ధ మొనరించుటకే సిద్ధమాయెనా? కానిమ్ము. ప్రజానష్టకష్టములను సహింపజాలక, సంధి సవేషించితి. యువకుఁడా! మురాదు నిక్కముగ ధైర్యశాలియా? లేక మిథ్యాప్రగల్గుఁడా?”

“మహనీయా ! మహమ్మదీయనృపాలుఁడు సింహపరాక్రముఁడు. క్రూరనిరంకుశస్వభావుఁ డగుటచే నాతని యశము కళంకితమాయె గాని, నిజముగ నాతఁ డనమానుఁడు.”

నృపాలుఁ డంత మిలోషుఁడు తెచ్చిన జాబుల నందికొని, ప్రత్యు

త్తరము లిఖింపఁ దన యుద్యోగిని నియోగించి, రాయబారి నభినందించి బిరుదము నొసంగి, వెడలుట కనుజ్ఞ నొసంగెను. కార్యదర్శి యొసంగిన జాబులఁ గైకొని, మిలోషుఁడు నిజస్థానమునకుఁ బ్రయాణమాయెను.

రాయబారి చిత్తము వివిధాలోచనలచే సంక్షుభిత మాయెను. ఆ జాబునందలి సమాచార మెటులుండునో, తన హృదయము నాకర్షించిన ఆ యపూర్వసుందరాంగి యవస్థ ఏమి కావలయునో, సర్వ సైన్యాధిపతి కరుణాయత్తచిత్తుఁడై యనుగ్రహించునో, మఱి యేమగునో యని పరిపరివిధముల తీవ్రతరముగఁ జింతించుచు, నిజమనో వేగమునఁ బాఱి, మిలోషుఁడు తన సైన్యాధిపతి శిబిరము చేరెను.

రాయబారి కొని తెచ్చిన జాబు సేనాని గ్రహించెను. రాయబారి చిత్తము పల్లెరమునఁ బోసిన పాదరసమువలెఁ బరిపరిగతులఁ బరుగులిడుచుండెను. సైన్యాధిపతి లేఖ లోలోనఁ జదివికొనెను; రాయబారి హృదయాందోళన మధికతర మాయెను. సైన్యాధిపతి వదనము వెలవెలఁ బోయెను: రాయబారి దుర్భరవిషణ్ణహృదయుఁ డాయెను. సేనాని యంతట నాజాబు నొసంగ, రాయబారి భయాకాంతుఁడై, కంపితకరుండై, యిట్లు చదివెను—

“ఘాతుకస్వభావుఁడగు మురాదు సంధికార్యము నిరసించెను. అట్టి వైరి కృపాపాత్రుఁడు కాఁడు. అతని పుత్రికయును దయార్థ కాదు. ఈ నీలధరి మనకు జామీనుగ నుండుఁగాక. ఈ విషయ మెఱింగి, మురాదు వెనుదిరిగిన మేలు, ఈ కౌంతను విడువవగును. లేదేని—మురాదు రణమునకే కడంగునేని, తదారంభముననే నీలధరీని వధింపవలయు. తురుష్కులు దయారహితులు: అట్టివారియెడ ననుకంప యనుచితము.”

అట్టి భయంకరాజ్ఞ తిలకించినంతనే, మిలోషుని కండ్లు గిట్టునఁ

దిరిగెను, శరీరము కంపించెను, హృదయము విచ్చిన్నమాయెను. శరీర మాపాదమస్తకము చెమ్మటతో నిండిపోయెను. ఆ ముహూర్తమున నొక వార్తానవలుఁడు రయమున నగుదెంచి యిట్లు విన్నవించెను—

“తురుష్కసైన్య మాకస్మికముగ మన ముంగలి సైన్యవిభాగ ముపైఁ బడి, మన సైనికుల నందఱను దెగనఱిగెను. మన సైనికు లల్పసంఖ్యాకు లగుటయేగాక, యుద్ధ మారంభమాయెనని యెఱుంగక ఏయరియుండటచేఁ బ్రతీకార మొనరింపఁజాలక, ఆశ్చర్యగర్భిత మొన రించికొనఁ బ్రయత్నింపనైనఁ బ్రయత్నింపఁజాలక, వధింపఁబడిరి.”

రాయబారి యవస్థ ఎటు లుండెను? మురాదే క్రూరుడై యుద్ధ మారంభించెను: ఇతఁ దన సర్వసైన్యాధ్యక్షుని కఠినశాసనము చెల్ల వలయును. గత్యంతరము లేదా? శరీషకుసుమకోమలాంగి మరణింప వలయునా? రాయబారి హృదయము భగ్గున మండిపోయెను. సైన్యాధి పతి యిట్లు లనుకొనెను—“ఉపాయాంతరము లేదు. సెర్వియా దేశాధిపతి యాజ్ఞ అమోఘము, శిరసావహింపవలయు—”

“మరణమా! నవనీతకోమలశరీరకు నంతటి ఘోరమా! అనంభ వము! ఆర్యా! ప్రధాననేనాని నొక్కసారి ప్రార్థించిన, మన్నిం పఁడా? ”

అనూన మనోవ్యధాబాధితుడై, మోఁకరించి విలపించు యువకుని లేవనెత్తి, వసీనియా దళవాయి యిట్లు లనెను—

“మిత్రమా! వీరపురుషున కింతటి దైన్యమా? యుద్ధసమయమున సర్వచమూనివహముల శాసించు మహారాజు నాజ్ఞ సుల్లంఘించుట సాధ్యమా! ”

“అయ్యా! దయామయుండవు! రెండుదినములు గడు వొనంగుము. సెర్వియా దేశాధీశుని పాదములపైఁ బడి ప్రార్థించెదను. ఆ

ధర్మాత్ముడు తప్పక నీలధరీని యుంచును.”

“కుమారా ! అసాధ్యము. నేనే ఆజ్ఞోల్లంఘన మొనరించినచో, సైనికులు పెచ్చుపెరిగి నన్ను దృఢీకరింతురు. మన మెల్లరము సైనికులము. సైనికుఁడు నియమబద్ధుఁడు. వేయేల? ఇట్టి ఘోరశిక్షకుఁ బాత్రురాలగునది నా పుత్రికయే యగుగాక, ఐనను, శాసనము ననుసరించి మరణింపవలసినదే.”

ఆ నేనాని సహజముగ దయాభువగుటచే వాని నయనము లశ్రుజలపూరము లాయెను. ఇఁక రాయబారి యవస్థ వర్ణింపరాదు. ఆపన్నునివలె, ఉన్నాడునివలె నాతని మానస ముద్రేకించెను. నేనాని ఏమియు నొనరింపజాలక, మాటాడజాలక, శిలాప్రతిమవలె నుండెను. నిరాశాసాగరమున మునిగియున్న రాయబారి మానససీమ నాకస్మికముగా నొక్క యూహ మెఱపువలె మెఱయుటచే నుత్సాహదీపిత వదనముతో నాతఁ డిట్టుల నెను.—

“అయ్యా! ఈ యాజ్ఞాపత్రము ననుసరించియేగదా, నీవు అబలను వధింపనున్నావు! ఈ పత్రము అందలేదనుకొమ్ము—నేను పారవై చితి ననుకొమ్ము—నీ వపుడి కాంతను సైరింతువు గదా !”

“అనంభవము! రణరంగమున కరుదెంచిన సైన్యాధిపతి యట్లు మెలంగరాదు. సైనికధర్మవిరుద్ధముగా మెలంగజాలను. వీరుఁడా, అవివేకము తొఱంగి, ఆ కన్నియ గుఱించి తలంపకుము.”

రాయబారి శరీరమంత నొక్కసారి కంపించెను: కండ్లు నిప్పులవలె నెఱ్ఱగఁ బ్రకాశించెను. బంధీకృతపవనుడై, ఉప్పొంగెడు హృదయము నొక్క హస్తమున నడంచి, రెండవకరమునఁ దాఁ దెచ్చిన యాజ్ఞాపత్రమును రయమునఁ బట్టి పరపరఁ జించివైచి, ఆ సమీపమున నున్న మంటలో విసరివైచి, నిట్టూర్పు విడిచి యిట్టుల నెను.—ఇఁక నీలధరీని వధించుటకు నాజ్ఞ లేదుగదా !”

వసీనియా నేనాని విన్నయాగ్రహపరవశుడై చయ్యనలేచి రాయ బారిని దిట్టించుచు, నిట్టట్టు తిరుగుచును నొక్కనిముస మాలోచించి, నయనము లెఱ్ఱవాఱి, భటుల నుద్దేశించి కఠినస్వరమున నిట్లు లాజ్ఞాపించెను.—

“ఈ దురాత్ముని బంధింపుడు! నా యాజ్ఞ తేలియువఱకుఁ గారయందుంచి బహుజాగ్రూకతతోఁ గావలియుండవలయు. ఏమరిన మీ కంతములు తెలిపోవును, భద్రము!”

రాయబారియే తన ఖడ్గము భటుల కొసంగి, శిరము వాల్చి మాతాడక, వారి వెంటఁబోయెను.

వసీనియా నేనాని తోడనే మిలోషుని యవిధేయత ప్రధానసైన్యాధిపతికి నివేదించెను. ప్రత్యుత్తిర మరుదెంచుటకుఁ గొంతకాల మాయెను. ఈలోన రాయబారి బంధితుడైన సమాచారము మురాదు పుత్రికయగు సీఘరీకిఁ దెలియవచ్చెను. ఆ యువకుని యాదార్య ప్రవర్తనము ఆమె హృదయమున నాఁటికొనెను. ఆ కాంత యవస్థ కడు సహాయకరముగ నుండెను. రాయబారి యతిసాహస మొనరించుటచే తదాజ్ఞాపత్రము రూపు చెడినను, ఏమగును? ఐనను, ఆ నుండరాంగి స్వార్థ త్యాగశీలుడగు రాయబారికొఱకు విచారించెను. తన చిత్త మా కాంతుని యధీనమాయెనని యెఱుంగకయే, ఆ హేమగాత్రి హృదయము ప్రణయప్రపూర్ణమాయెను.

చరిత్ర ప్రసిద్ధమగు ‘కసోవా’ యుద్ధమరుదెంచెను. ప్రధాననేనాని యగు సెర్వియాదేశాధిపతి, వసీనియా నాయకుడు మొదలగువారు పరివేష్టించ సంగరము గుఱించి చింతింపఁదొడంగెను. క్రైస్తవ నేనాను లందఱు నొక్కసారి నలుదిక్కులనుండి శత్రుసైన్యముపైఁ బడి చిందరవందర యొనరించి విక్రమింపవలయునని సభాసదులు నిశ్చయించిరి. అనంతర మా మహనీయులందఱు దనివితీర సురా

పాన మొనరించిరి. అది యొక వినోదమందెరమువలె రణమొనరింప నున్న వీరులందఱు మైమఱచి యాడుచు, పాడుచు, గెంతుచు, కేరుచు హాయిగ నుండిరి. ఎంత విపరీతము ! ఎంత దారుణము ! ఎంత యమా నుషము ! ఇక భయంకర యుద్ధము ప్రారంభమగును. తమ వంటి మేదోమాంసవిహితులగు మానవులు లెక్కకు మీఱి కుప్పకుప్పలుగ భీకరరణరంగమున మరణింపనుండిరి ! అట్టి సమయముననా, సురా పానము ! ఆనందము ! ఉత్సాహము !

ప్రథాన సేనానియు మధుపాన సౌఖ్యము పూర్తిగఁ జూరగొనియే యుండెను. అంతలో రాయబారి సంగతి తలంపునకు వచ్చుటచే నా విషయము ప్రశ్నింప, వసీనియా సేనాని యిట్లుల నెను.—

“ఆర్యా ! మీలోఁనుడు నిజముగ మహాపరాధ మొనరించెను. ఐనను వాని లేబ్రాయము గమనింపఁ దగియున్నది. మఱియు కేవలము ప్రేమబద్ధుడై ముగ్ధుడై మంచి చెడ్డ లరయజాలక, ఇట్టి యకార్యము నొనరించెను. అతఁడు పేరొందిన వీరుఁడు గూడ నగుటచే, మరణశిక్ష విధింపవలదని ప్రార్థింతును.”

వసీనియా సేనాని యా తెలింగున విన్నవించెను. కాని, యుద్ధ సమయమున నేరములను తమించినచో, సపాయము వాటిల్లును. ఆ కారణమున సర్వసైన్యాధిపతి విముఖుడై యుగడ విచారించి యిట్లు లనెను.—

“ఈ మీలోఁను నొక యసాధ్యకార్యమునకు నియోగింతము. కృత కృత్యుడైన మన్నింపఁగలము. పరిచారికా ! రాయబారిం గొని రమ్మ !”

తోడనే, మీలోఁనుడు సైనికజనమధ్యస్థుడై ప్రవేశించెను. సైన్యాధిపతి యిట్లు ప్రశ్నించెను.—

“యువకుడా ! నీవు జీవింప నాశింతువా ?”

“దేవా! ఆశింతును. నా ప్రాణమొనంగుము, ఎంతటి కఠిన సమయము విధించినను, ఒనరింపజాలుదు.”

“ఒనరింతువా?”

“మురాదు పుత్రికయగు నీలఫరీకి మాత్ర మవకృతి సలుపజాలను. మఱి యెట్టి కార్యమైనను సాధింతును.”

“అట్టులైన, గమనింపుము. సూర్యోదయమగునంతనే, సంగరము ప్రారంభమగును. ఎట్టి కష్ట కార్యమైనను సాధింతునని ప్రగల్భమాడితివి. సమయభంగ మగునేని నీ ప్రాణమునకు, నీలఫరీప్రాణమునకుం గూడ భంగము కలుగును నుమా!”

రాయబారి నిశ్చలచిత్తుడై సమ్మతించుటచే, నధ్యక్షుఁ డిట్లు గంభీరముగఁ బలికెను.—

“నీ వొనరింపవలసిన కార్య మియ్యది. సాధింతువా, మిలోషుఁడు మోహవిభ్రాంతుడై రాజభక్తిమఱచెననెడు అపనింద తొలంగును. సిఞాంతమగునంతనే, ఈనుండరవనుంధర మానవరుధిరవూరితమగును. మురాదు రణకుశలతయే మహమ్మదీయుల బలము. కావున రణమారంభమగునంతనే, నీవు రయమున మురాదును డాసి వధింపవలయు. ఆ మహమ్మదీయనృపాలుఁడు ప్రసిద్ధవీరజనమధ్యస్థుడై భయంకరసైనికనికరపరిరక్షితుండై యుండునైన సాధింపవలయు. నీవు వీరుఁడవు; స్థిరచిత్తుఁడవై విద్యుద్వేగమునఁ జోదువేని తదవసరజనిత విస్మయాధికమున నచటి పరిజనులు ప్రతీకార మొనరింపజాలరు; నిన్ను వారింపజాలరు. కావున ఈ కార్యము కేవల మసాధ్యము కాదు. పొమ్ము!”

ఈ నుడు లాలించినంతనే సభికులందఱు స్తంభభూతులై పోయిరి. మిలోషుఁడు తన తోడి క్రైస్తవక్రూరకరవాలమున వధ్యుఁడగుటకు మాటు, మహమ్మదీయ ప్రహరణమునఁ దెగటారునని వారు గ్రహిం

చిరి. రాయబారి సన్నిహితాధికారియగు వసీనియా యొడయడు ముఖ్యముగ దుర్భరవిషాదాక్రాంత చిత్తుడాయెను. రాయబారియన్ననో ! మిన్నవిటిగి వడినట్లు నిశ్చేష్టితుడాయెను. మహాసముద్రము వంటి రివుసేనానివహములఁ గడచుట యెట్లు? కడచిన, మురాదు నిలయముచుట్టు సహస్రసయనములతోఁ గావలియుండు సింహబలనమ స్వీతుల నెట్లు నిరసింపనగును? నిరసించిన మహమ్మదీయ భూమిధవుని జుట్టియుండు ససహాయ వీరులేమి కావలయు? దుస్సాధ్యము ! కేవల మసాధ్యము ! మిలోషున కింక బ్రదుకుపై నాస యేల ?

సూర్యోదయావసరమాయెను. భానుబింబము సకల జననయనోత్సవముగ నుదయింపక, గాఢతరభయంకర నీలమేఘముల మఱుగి ననుండిపోయెను. నిర్వృత్తుక మానవరక్తోత్పాదనము సహింపజాలక వసుంధరాదేవి విడుచు గాఢతర నిశ్వాసాశ్రు జలధారలోయన, ప్రచండమారుతము జెలతేగ, ఘనాఘనసంకుల వర్షము ధారాపాతముగఁ గురియఁదొడంగెను. ఐనను, ఇరు తెగలవారును యుద్ధసన్నద్ధులైరి. క్రైస్తవ మహాసైన్యములను శాసించు వివిధనాయకులు తమ తమ సేనాబలంబుల సముచితముగ నిలిపిరి. కట్టెదుట మహమ్మదీయ సేనావాహిని శత్రుసైన్యమును ముంచివేయుటకు సిద్ధముగ నుండెను. ప్రధానసైన్యవిభాగములను సుల్తాను పుత్రులు శాసించుచుండిరి. ప్రధానమహమ్మదీయసేనాని యెల్లెడల సంచరించుచుండెను. మురాదు అఖిలసైన్యమధ్యస్థుడై, యప్రమత్తుడై యుండెను.

యుద్ధమారంభమాయెను. రెండు పక్షముల సైనికులును దమ తమ దైవముల దలంచి, సింహనాదము లొనరించి, మహాసంరంభముతో నొండొరులఁదాకిరి. ఆకస్మికముగ నొక క్రైస్తవయువకుఁడు అశ్వాపూర్ణుడై వెలువడెను. ఆ వీరుఁడు తనతోడి సైనికుల నిట్టట్టు పోఁద్రోచి నిజసైన్యవాహిని పరిత్యక్తుడై, వాయువేగమనోవేగ

ములఁ బాటి, చిచ్చరపిడుగువలె వైరిచమూనివహ పర్వతమును
 ఛేదించి, క్రిందుమీదు లరయక, ఇటునటు బరికింపక, నిరోధింపఁ
 గడంగు సైనికుల సరఃటిచెట్లవలె నుభువుగఁ దెగనటకీ, మురాదు
 శిబిరము డాసెను. అమితబలవంతులగు జనీజరాసైనికులూ రాజశిబి
 రము చుట్టును వివిధాయుధముల ధరించి కావలియుండిరి. ఆ యువ
 కుఁడు రాయబారియగు మిలోషుఁడేయని పాతకులు గ్రహించియే
 యుందురు. రాజధటు లా బాలవీరుని గాంచి, మగుడ చాత్యము
 నలుప నరుదెంచి యుండునని భ్రమించి, వానిని శిబిరములోనికిఁ
 బోనిచ్చిరి. మురాదు మహారాజు సువర్ణమణిమయ ప్రభాదీపితుఁడై
 అంగురక్షకానీకపరిరక్షితుఁడై, రాజనీతి విశారద మంత్రిజన పరి
 వృతుఁడై భయంకరసమర కార్యనిర్వహణదక్షుఁడై, సుస్థిరవిజయ
 సంపాదనాయ త్చిత్తుఁడై, సమున్నతకాంచన సింహాసనాసీనుఁడై
 యుండ, మన రాయబారి ఖడ్గపాణియై సుల్తానుక బృదుటఁ బోయెను.
 తత్పరిజనులందఱు రాజమందిరము నలంకరించు పాలభంజికల భంగి
 వింతగ వీక్షించుచుండ, మదకరీంద్రముపై లంఘించు సముద్యక్తోధ
 ఘూర్ణితహర్యక్షమువలె నుటీకి యొక్కపోటున రాయబారి మహమ్మ
 దీయనృపాలునిఁ బొడిచెను. అచటి వీరులందఱు మ్రాన్పడిరి. వారు
 ప్రబోధితులగునంతలో మిలోషుఁడు ఏతెంచిన తీరుననే యదృశ్యుఁ
 డాయెను !

రణరంగమునకుఁ గొంతదవ్వున మురాదు పుత్రికయగు నీలఫరి
 శత్రుసదనమున నిష్టసఖిజనపరివృతయైయుండెను. తన యవస్థ తలం
 చియు, యుద్ధపరిణామ మెటులుండునో యనియు, తన చిత్తము హరిం
 చిన ఆ యుదారపురుషుఁడు మిలోషుని గతియేమగునో యనియు నా
 నుందరి పరితపింపఁదొడంగెను. అట్టి సమయమున సమీపించుగుట్టపు
 సవ్వడి విననగుటచే, నాకాంత వినృయాతురచిత్తయైయుండ, నశ్వము

తన గుడారముచెంతనే నిలిచెను. కనువిచ్చి పరికించునంతనే, రాయ బారి మిలోషుడు సాక్షాత్కరించెను. ఆ లావణ్యవతి అగణితమధుర మందహాసవిరాజితయై చంచల విశాలనయనజవీక్షణావళిమాత్ర మునఁ గుశలమడుగ, నావీరుడుద్విగ్న స్వరమున నిట్టులనెను—

“నీవెవ్వనిఁ గాంచుచుంటివో యెఱుంగవు; ఎఱుంగుదేని, నాయునికి సహింపజాలవు.”

“ఆర్యా! వీరుండవు! మించి, నీ ప్రాణము నొక చీరకంగొనక నాకుఁ బ్రాణదాన మొసంగిన యుదారమనస్కుండవు. నీకంటె నాకుఁ బ్రయుండెవఁడు?”

“నిన్నురక్షించిన రక్షించితిఁగాక. నీ ప్రాణసముని ప్రాణము వారించితి.”

తురుష్కనారీమణి భయాక్రాంతచిత్తయై విషాదభరమునఁ దన కరములు జోడించెను—“అయ్యా! సన్నిహిత బాంధవునివధించితివా? లేక, నాసోదరుని—”నీలధరి నయనములు జలవూరములాయెను. కంఠము రుద్ధమాయెను. రాయబారి యిట్టులనెను—

“ఓమలీ! వీరపురుషోచితముగ ద్వంద్వయుద్ధమునఁ బోలియించితి నేని, ఇంతగ విచారించువాడగాను. నీవును మన్నింతువు. కాని, భయంకరకాలపాశసన్నిభ సమయబద్ధుడనై, చోరునివలె, భీరునివలె, హంతకునివలె వధించితి!”

“ఆ దురదృష్టవంతుఁ డెవ్వఁడు? సత్వరమెఱింగింపుము! అయ్యా! మాటాడవేమి?”

“నీ జనకఁడు! సర్వకైస్తవ జనభయంకరుడగు మురాదు పాదుషా!”

వట్టుతప్పిన పసిడిబొమ్మవలె నారాజపుత్రి నేలఁగూలెను. తక్షణ మాహేమగాత్రి ప్రబోధితయై, యున్మాదినియై, మొలనున్న బాకును

రయమున నూడదీసి, రాయబారి హాహాకారమొనరించి నివారింపఁ గడంగుచుండగనే నిజహృదయవిచ్ఛేదన మొనరించెను. రాయబారి సహింపఁజాలక బ్రదుకుపైరోసి, తనువున బల్లెములు విరిగిన ఘన సూకరమువలె నత్యుగ్రుడై, ఉన్మాదుడై, వైరుల వధించి వధించి, తానును వధ్యుడాయెను.

మహమ్మదీయస్థపాలుఁ డింకను మరణింపలేదు. ఆమహావీరుఁడు మరణశయ్యాగతుడయ్యి, సమరకార్యసిర్వహణము కడుప్రశంసనీయముగ నొనరించెను. క్రైస్తవులు ప్రథమమున విజృంభించియు, నోటు వడిరి. తత్ప్రసిద్ధనాయకులు వట్టువడిరి. వారికి మరణశిక్ష విధించి, విజయోత్సాహియై మురాదుపాదుషా స్వర్గస్థుడాయెను.

మిత్రులారా! రాయబారియగు మిలోషుఁడు ధరించిన తనుత్రాణ మింకను మన ప్రదర్శనశాలయందుఁ గాన్పించును. మన దేశస్థులు వానిని భీరుడనియు, హంతకుడనియు నేవగింతురు. వాని దేశస్థులు మాత్రము మిలోషుఁడు సాటిలేని మేటి దేశభక్తుడనియు, మహావీరుడనియు నుతీంతురు.

౯

ఇస్మిల్లాఖలీలు

ఖలీలుని కథ ముగిసెను. ఈరెండవగాథ దాల్బనుషాషాకు సధికతర ప్రీతికరముగ నుండెను. ప్రణయరణాద్యనేక రసపూరితమగు నాగాధ నాప్రేమముగ్ధులగు లూకానుగుల్నేరులకును, తైరజాజాలియనులకును అత్యంతానందము నొడగూర్చెను. జలేఖామాత్రము తైరజాగుల్నేరులవలె విస్మయానంద వ్యగ్రమనస్కృతాకుండ, వెనుకటివలెనే ఆత్మ విశ్వాసవిరాజితవదనయై, నిజ వికాలతరళనయన దర్పణములనుండి

వినీలవిభ్రమ వీక్షణమాలికలు నిజ మనోకాంతుని మధురాననము నలంకరింప, నిశ్చలచిత్తయై, కథాశ్రవణమొనరించెను.

ఖలీలుకథ సంతోషకారణమగుటయే గాక, ఆందోళనమునకుఁ గూడఁ గారణమాయెను. పాపా యభిప్రాయమునకు విరుద్ధముగ ఖలీలుఁడు మఱొకటి నెపంబున మఱియొక దినమందుండఁ గడంగునోయని ఆయువతీ యువకులు తల్లడిల్లిరి. జాలేఖామాత్రము తురుష్కుని బుద్ధివైభవము నెఱింగినదగుటచే నదనుమానము నెఱుంగక నిశ్చలముగ నుండెను. కథ ముగిసినంతనే, చాల్తబచుపాపా నిర్వికారుడై గభీరాలోచనాధీన మనన్ముండై, మిన్నకుండెను. కథాంశములగుఱించి యా వృద్ధవీరుఁడు చింతింపఁ దొడంగెను. గర్వాతిరేకమున యుద్ధనన్నధములైన కైస్తవానీకముల దహించివైచిన ఆమహాశూరుఁడు శీఘ్రించిన మేటి మహమ్మదీయవంశోద్భవుడనే గదాయని ఆపాపా నగర్వముగఁ దలపోసి, యిట్లులనెను.—

“ఖలీలుఁడా ! నీ కథానిర్వచనము కడు ప్రశంసనీయము. తొల్లిటి మహమ్మదీయ విజయచరిత్ర నీకుఁ గరితలామలకము. మిత్రమా ! ఒకరి సభినందించుట నా కభ్యాసము లేదు. ఐనను, నీ చాతుర్యము మాత్రము కొనియాడఁదగి యున్నది. నిరంతరకథాకథన కుశలులు సహిత మింత సరసముగఁ జెప్పజాలరు.”

“పాపా ! నీయంత వాఁడు సంతసించుటచే, నేఁ గడు ధన్యుడను.”

ఖలీలుఁ డట్లు పలికి, వినయపురస్కరముగ మోము వాల్చు, పాపా యిట్లు లనెను—

“కాని, మీ రింక వెడలు—”

“పాపా ! నా రెండు కథలకే మీ రింతగ మురియుచుండిరి. వీనిం దృఢీకరించు కథలు పెక్కులు నా మనోగతములై యున్నవని విన్నవించువాఁడను.”

పాపా సాధిప్రాయముగా నవ్వి యిట్లు లనెను—“ఓహో! అరే బియాదేశపు కథాపరి జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది. నాటి సహజ్జాదివలె నీవు మిత్రసహితముగ నిం దుండఁగోరి యిట్టి విచిత్రకథనమున కుద్యమించితివి!”

“పాపా! వివేచనాధురంధరుండవగు నీ యపారగ్రహణశక్తి నెఱింగిన పిమ్మట కాదనఁజాల. ఇట్టి స్వర్గమున నడుగిడి, మగిడి పోగడంగుట మాకు నిజముగ దుస్సహము. మహనీయా! మా కుల గోత్రముల నెఱింగించితిమి: వినిర్మలప్రేమబద్ధులమనియు, విన్నవించి యుంటిమి. కావున, మా పవిత్రమనోరథ మీడేర్చి మమ్ము సార్థక జన్మల నొనరింతువని విశ్వసించును.”

పాపా కొంతతడవు భ్రాంతియుతుండై మిన్నకుండి, యల్లన నిట్లు లనెను—

“ఆర్యా! నిక్కువము. కాని, మీమీ యుదంతములు నిక్కువము లని యెట్లు లరయనగును.”

“పాపా! అది యెంతపని! మామాదేశములకుఁ జారుల నంపిన చో, నిజానిజములు తెలియఁగలవు. మా నుడు లఘుమాత్రమైన సత్య దూరము లగునేని, మమ్ము దండింపుము. అంతదనుక మమ్ము బంధి తులవోలె నిం దుండనిమ్ము.”

“ఆర్యా! నా పుత్రికలు నా యధీనము గాని, జలేఖాపై నా కధి కారము లేదుగదా!”

“మహనీయా! ఆ భయము నీకు వలదు. ఈ కన్నీయ జనకుఁడు నుభువుగాఁ బ్రసన్నుఁడు కాఁగలఁడని విశ్వసించుము.”

“వీరుఁడా! జలేఖా జనకుఁడు, మదీయభావుకుఁడు. ఆ హత భాగ్యుఁడు మహావిపదంబుధి మునింగి యున్నవాఁడని యెఱుంగుదు గదా. ఇట్టి సంకటనమయమున నాతని మానస మతియు టెట్లు?”

ఖలీలుఁ డంత భావగర్భితప్రణయ ప్రపూర్ణపీఠము నా శోధ నాంగిపైఁ బఱపి, యిట్లు బదులాడెను—

“నకల ప్రజాహృదయము సంక్షోభింపజేయు భయంకర హత్యా రహస్యము నొక వారముదినములలో నరయవలయునని సలీము పాదుషా కఠినముగ శాసించెనని జులేఖా నా కెఱింగించెను. కాని, జులేఖా తలదండ్రులు పరమాత్ముని విశ్వసించియున్నారు. ఆ దయా స్వరూపుని నిర్వాజ కరుణాతిశయమున నా దారుణరహస్యము తప్పక బయల్పడును: కావున, జులేఖా జననీజనకుల కపాయము వారయనేరదు.”

దాల్తబను పాషా మగుడ నాలోచనాపరుఁడాయెను. అవకాశము చిక్కుటచేఁ బ్రణయానిలప్రచలితులగు నా యువతీయువకులు గుసగుస లాడిరి. పాషా యిట్లు లనెను—

“ఆర్యా! మహత్తరవిషయముల గుఱించి సావకాశముగా విచారింపవలయు: ముహూర్తమాత్రమున విషయనిర్ధారణ మొనరించుట నే నెఱుంగను. నీ వొసంగు నుపాయము చూచుట కెంతయు సమంజసముగ నున్నది. ఈ గ్రీకు యువకుల సమాచారము లరయుటకుఁ జారుల నంపినగాని యధాస్థితి తెలియనేరదు. చారుల నంపినచో, నే ననుమతించినట్లులే యగును. కాని, అట్టి నిశ్చితాభిప్రాయము నా కింకను ఏర్పడలేదు. ఇక, నీ విషయ మన్ననో! నీ ముద్రికారహస్యము తెలిసినగాని మన మేకాభిప్రాయబద్ధులము కాఁ జాలము.”

“మహనీయా! తీవ్రవణి కార్యాచరణమునకుఁ గడంగ నేల? మఱి యిరువదినాలుగు గంటలు కానిమ్ము. అవును నీహృదయాభిప్రాయ మెఱింగింపనగును. ఆవిషయ మెటులున్నను, రేపు సాయంకాలము మాత్ర మత్యంతానందకరంబగు నొక యపూర్వకథ వినిపింతును.”

పాపా సహజముగ కఠిన గంభీరపదనుడయ్యు మందహాస మొనరించి, యిట్లు లనెను—

“మిత్రమా ! నీ యభిప్రాయముల సాధించుటయందు నీకుఁగల నేర్పు నిరుపమానము. నీమాట త్రోసివేయఁజాలను. మఱి యిరువది నాలుగు గంటలు మీరు నాయాతిధ్యము స్వీకరింపుఁడు. బంధితుల వలెనే యుండవలయు నుడీ !”

ఖలీలు కాదనజాలక సమ్మతించెను. అచరాగకందభీత హృదయులగు గ్రీకు మిత్రులును వారి కాంతలును కరము సంఘోషించి పరస్పరప్రణయ మధుర సంభాషణా సుఖోన్మీలిత హృదయలైరి. అనంతరమా యువకులు తొల్లిఁటవలె వేర్వేరు మందిరములకుఁ బరిచారకా సహితముగాఁ జోయిరి.

ఒక్కవిషయము గమనింపవలయును. ఉదయ మైనంతనే ఖలీలుఁడు రహస్యద్వార మడగియుండిన గోడను బూర్తిగఁ బరిశీలించి, తన మిత్రుఁడగు జాలియను శయనించిన యాగారమున కమరియున్న మరతలువు కనిపట్టఁ జాలెను.

ఐనను, ఖలీలుఁడు తనమందిరము చొచ్చినపిమ్మట తన మిత్రుని శయ్యాగారమునకుఁ జోలేడు : పోఁబ్రయత్నింపలేదు. ఆలోచనా పరుఁడై, యూతురుష్కు వీరుఁడు ఏలఁగో నిరీక్షించుచుండెను. అంత నెవ్వరో యామందిరక వాటము మెల్లగఁదట్టిరి. పాపాభార్య యొసంగిన తాళమాతని యధీనముననే యుండుటచే నాతఁడు రయమున జోయి తత్సహాయ్యమున సుఖువుగఁ దలుపు తెరచెను. తురుష్కుఁ డెవ్వత కొఱకు వేచియుండెనో, ఆ పరిచారిక, నిజాధికారిణీ మానసోల్లాసిని, సంధానకర్త్రీ అమీనాయే గోచరించి, యిట్లు లనెను—

“అయ్యా ! ఈరేయి పాపా తనభార్య శయ్యాగారమునకు రాఁడు. అదృష్టము ! మాయేలికసాని నీరాకృత మిగులఁ దత్తరపడుచున్నది.

రయమున దయచేయుము. *

ఖలీలుడు మందహాసమొనరించి, ఒక సువర్ణటంకము నాకాంత కరంబునఁ బడవైచి, అంతటి మహోపకార మొనరించు తారపుగత్తె యెడ దా నెంశయుఁ గృతజ్ఞుడై యుంకినట్లు భ్రమకొల్పి, ఆ వృద్ధురాలి వెంటఁబోయెను.

సిరపాయముగ, సిశ్యబ్దముగ వారు క్రమముగా నిస్మిల్లాసతీమణి మందరశ్రేణి సమీపించిరి. అమీనా తశ్వమయోచితముగా వెనుదిరిగెను. ఖలీలుడు మగుడ నా స్వర్గసన్నిభమందిరాంశుర్గతుఁ డాయెను.

నిరుపమ సౌందర్య విభాసితయగు, తురుష్కువ్రభుభార్య నేటిరేయి మనోహరతర వసనధారిణి యాయెను. ప్రసిద్ధతురుష్కు నారీజన సహజములగు రుచిరాంబరములు వీసి, ప్రసిద్ధప్రౌఢ పాశ్చాత్య నారీజనోచిత మేల్వలువల ధరించి యుండెను. అంగదట్టము సుందరముగ నేలపై బొరలాడు చుండెను. ఆ మనోహరదుకూలము లా మోహనాంగి సహజరూప వైభవము సధికతరముగ సతిశయింపఁ జేయుచుండెను. ఆ కోమలి కుటిలస్వర్ణ కుంతలములు ధవళధవళములగు పొంగారు భుజములపై నందమొప్పుబడి యుండెను. నిగనిగలాడు ముంగురులు రెండు మూడు మాత్రము వైభవ నిలయములగు నా మిటారి వట్టువ చను గుట్టలను మనోహరముగఁ జుంబించుచుండెను. విసీలవిభ్రమతేజః పుంజములగు నా దొరినాని సయనములు బేసిసల నీనడించుచు, మోహార్ణవమునఁ బరిభ్రమించుచుండెను. మనోహరతరంబుగ దిండులపై నగము వ్రాలియున్న ఆ సవమోహనాంగి నారీజన విముఖుండగు నిస్సంగునైనను గామాయత్తచిత్తు నొనరింపజాలి యుండెను.

తన్ను డాయఁబోవు నా మోహనాకారుం దిలకించి యా మోహనాంగి యిట్లు లనెను—

సుందరాంగా! మాట తప్పక ఇం దుండ సవకాశము చిక్కించి

కొంటివి: నాచెంత కరుదెంచితివి! నా భాగ్యము!”

ఖలీలు: ముందహాస మొనరించి, మధురముగ నిట్లు లనెను—
“సుందరీ! ఒక్కక్షణమైన నాలసింపక, నీయాజ్ఞ నౌదల ధరించి
రయంబున నేతెంచితి. కాని, నిన్న సాయంకాలమునండి యింతదనుక
పాపా ఈ క్రీడామందిరమున కరుదేరలేదుగదా.”

తురుష్కు యువకుని: దనప్రక్క నాసీను నొనరించి యాసుంగరి
దరహాసితాననయై, “నీ వెట్లు గ్రహించితి?” వని ప్రశ్నించెను.

“గ్రహించుట కేమున్నది! పాపా యిందు విచ్చేసి యుండనేని,
తాఁ బ్రమాదవశమున మఱచిన యీ కృపాణము రయమునఁ గొని
యుండడా?”

ఖలీలు: డట్లు పలుకుచు నాశక్త్రుము చేబూని, అద్దానిం బరీ
క్షింపఁ దొడంగెను. ప్రభుభార్య యంత నిజబాహువల్లరి నెల్లనఁ దన
ప్రియుని కంఠమున వైచి యుట్టు లనెను—

“మనోహరా! మదీయభాగ్యవశంబున సమయబద్ధుడవై యరు
దెంచితివి!”

“కాంతా! ఏమందును! ఎంత నిరీక్షించినను, ఎంత ప్రయత్నిం
చినను, అవకాశము చిక్క—”

ఖలీలు: డట్టి దైన్యాలాపముల దైన్యముగఁ బలుకుచుండ, నా
భోగవతి తదవసరజనిత నిర్వేదము భరింపఁజాలక, ప్రకంపితగాత్రయై,
ఉద్విగ్నస్వరంబున నిట్లు లనెను—

“అహా! ఆ గయ్యాళి జులేఖా యింకను నీవు తన వాడవేయని
భావించుగా? అబ్బా! దుస్సహమే!”

“కాంతామణీ! కొంతల మందకుము. మూటాడుట కవకాశము
లేకపోయెగాని, మదీయవిరసప్రవర్తనముచే మదభిప్రాయము తెలియఁ
బఱచితి”

“అహ! అట్లు పలుకుము! నిక్క వమేగదా? సందేహము లేదు గదా!” ఆ మోహనాంగి హృదయ ముహ్యంగను: సహజసుందరాననము వికాసవంతమై, దరహాసవిరాజితమై యొప్పు, మగుడ నిట్లు లనెను—“సుందరుడా! నీ యమృతంపుఁ బలుకులచే నాకు శ్రవణపర్వ మాయెను. కాని, లేనియాశ కల్పించి, నన్ను వందింపవు గద!—”

తరుఘ్నుని వదన మెట్టబాటెను. చేఁ జిక్కిన ఆ నవమోహనాంగుడు తన సంశయాలాపములకుఁ గినిసెనేమో యని వెఱచి, ఆ బింబాధర వినమ్రమై యిట్లు లనెను—

“ఖలీలుడా! అలుక వహింపకుము. మనోహరనిలయమగు భవదీయ సుందరాననమున కాగ్రహకళంక మాపాదింపఁ దగదు. సుందరాంగా! నిన్నుఁ గాంచి నే నెంత గాఢవిమోహపరవశునై తినో నీ వెఱుంగవు. నేఁ డెల్ల నిన్నె దలంచుచుంటి. నీయచారుతరమోహనాకారము నాహృదయఫలకమున నాటిపోయెను, ఒక్కక్షణమైన నిన్ను మఱచి యెఱుంగను. మఱవఁజాల. సుందరుడా! తొలదొల్ల నీ చిత్తము హరించిన యా కసుచుకోమలి జులేఖాను దలంచి మత్పరమూనదునేని, నీ వన్యధా తలంపక మన్నింపవలయు!”

“సుందరీ! ఇంతటి దైన్యమేల? ఇంత మాత్రమున నేను వేఱువిధంబునఁ జింతింతునని భ్రమింపకుము. కాని, నా మాలగమనింపుము. జులేఖాకు నా హృదయ పరివర్తనము నెఱుకపరచి తత్ప్రణయ శృంఖలవిముక్తుడఁ గావలయునని ఎంతయుఁ బ్రయత్నించితి. కాని, పాపా నా కట్టి యవకాశ మొనంగఁ దాయెను. ఒక్కక్షణమైనఁ గదలక ప్రభువా కన్నియచెంత స్థాణువు వలె నానీనుఁడై యుండెను. ఇంత మాత్రమున మించిపోయిన దేమియులేదు. ఉపాయముచే మఱియొక దినమిందు మిత్రసహితముగా

నుండుట కనుజ్ఞ వడసితి ప్రేయసీ! నీవొసరింప వలసిన కార్యమెద్దియన,
రేవు పాయంకాలము సమయము కనిపట్టి మేము సభతీర్చియుండు
స్థలంబున కరుదెంచి, నీప్రావీణ్యమున మేము మఱియొక దినమిందుం
డునటు లొనరింపుము. మన యభీష్టము తప్పక సిద్ధించును.”

“అసాధ్యము! నాకును నాహగనిపుశ్రికలకును అన్యోన్య ప్రేమాను
రాగములు లేవు. వారు నానుండిరిము త్రొక్కి, రు. వారి ముంగియు
నకు నేఁబోజాలను.”

“ఐనను, రేపాక్కసారి మాశ్రిము పంపనుచుండుట, రావలయు.
ప్రేయసీ! నీ వట్టి ప్రయత్న మొనరింపవేని, మేమింక నిందు విడిసి
యుండుట కవకాశముండదు. అయ్యది నీకు సులభ సాధ్యము.”

“నేనేమి చేయవలయునో నీవే ఉపదేశింపుము.”

“ఎల్లి ప్రాప్తుఁడుమకునవుడు, నేను మఱియొక కథ వినిపింతును.
ఒక గంటకు నాకథ ముగియను. కథమిగియు సమయమున నీ నడు
దేటవలయు. కథాశ్రవణ కుతూహలమున నే నేతెంచితినినియు, కథ
తోడనే సమాప్తియగుటచే నుత్సాహభంగమాయెననియు, ఒక్క
కథయైన నాలించుట కవకాశమొసంగవలయుననియు నీవు పామాను
అర్థింపుము. దాన మనకెంతయు శుభంబు చేకూఱు. మనోహరిణీ!
ఇట్టి నిరపాయకృత్రిమవ్యాపారమునకుఁ గడంగెదవా?”

“ప్రాణప్రియా! తప్పక కడంగెద! ఎట్లు కడంగకుందును?”

మోహంధకార నిర్మగ్నయై అన్యమెఱుంగని ఆమెవతి ఆ జెఱం
గున వడివడిబలుకుచు, సవిరళ మోహతిరేకమున నానుప్రసన్న నుకు
మార నుండర తురుమ్మయువకుని రయమున గాఢాలింగన మొనరిం
చెను. ఖలీలుఁ డిట్లులనెను.—

“సుందరీ! నా కట్టి యచుమానములేదు. ఐనను, ప్రాణేశ్వరీ! నే
నింకను, నీవాడగాను గదా. రేవు ముందుగ నే, యొక చీటివ్రాసి,

సిద్ధముగ నుంచెద. సాయంకాల సమావేశావసరమున నపకాశము చిక్కనా, జాలేఖాకు నా హృదయావస్థ నెఱింగించెద. లేచేని, ఎట్టులైన నా లేఖనందిచ్చెదను. అనంతరము మనము—”

“నిరంతర భోగార్ణవతరంగ జోలికల సుయ్యలలూగఁగలము ! ప్రాణప్రియా ! కొఱమాలిన ఇతర విషయములఁ దలంపక, సర్వశక్తి యుతానంగదైవ చరణకమల సేవాపరాయణులమై, ధన్యులమై, సార్థక జన్ములమై హాయిగ నుండువారము !”

తదమృతపారవశ్యమున నమ్మత్తకాశిని నిజ భుజపంజరబంధిత సుంధరాంగుని గాఢ తరాలింగన మొనరించి, యనిర్వాచ్యమంద నిర్మగ్నయై, మేనుమఱచియుండ, అమీనా దురంతభయకంపిత వికార వదనయై వడివడినరుదెంచి, ప్రకంపితస్వరమున నిట్లులఱచెను—

“పాపా ! —పాపా వచ్చుచున్నాఁడు ! —మొదట మందిరద్వార తాళము తిరుగుట విని వచ్చితిని !”

తోడనే, ఇస్మిల్లాఖలీలు దిగ్గునలేచిరి. “యువకుఁడు చెంతనున్న కృపాణము తీతఁ యము ధరించెను. ఉన్మాదిసివలె నమీనా యిట్లులఱచెను—“దేవీ! ఏల యీ కాలయాపనము ? ఈతఁడు రయమునఁ బాటవలయు !”

“పారవశ్యమునా ! ఎటు ? వలగు, వలదు! ఇందెందో దాచియుంచ వలయు !” అట్లు పలుకు ప్రభుపత్ని వదనము విరాళోద్ఘాతభయాధీన మాయెను.

“దేవీ! దాచుటయా! అసంభవము ! ఒక్కక్షణమైనఁ దడయక, అటు పాటవలయును !” అట్లు పలుకు దాసి వడంకుచు, మొగమలు తెరచూపెను.

“అందుఁబాటవలయునా ?” యని ఇస్మిల్లా విహ్వలచిత్తయై యఱచెను. భయాతిరేకమున నానుందరాంగి హిమసన్నిభగాత్రయాయెను.

“దేవీ! దేవీ! ఇంత యవివేకమా? మఱియొక క్షణమాలసింతువేని, మనము మువ్వరము గూడ బాన్వరసదీ గర్భస్థులమగుదుము !”

ఉపాయాంతరము కానరామి, ప్రభురాణి ఇయ్యకొనెను. ఒక్క నిమిషము పాపాను వారించి యుంచుటకై అమీనావెడలెను. ఇస్మిల్తా దారి చూప, ఖలీలుఁ డాత్మోపసంహరించెను.

౧౦

పి ద్దీ

ఖలీలుఁడెంచుకేనియుఁ జలింపక ఆగడపదాటిపోయెను. నీలజీమూత సన్నిభభయంకర దీర్ఘకాయుఁడా రహస్యమార్గమునఁ గావలియుండు నని గతనిశాసంచరణమునఁ జరిగియు, నా ధీరస్వాంతుఁడు సరకు జేయకపోయెను. వెనుకటి రాత్రి తురుష్కుఁడు నిరాయుధుఁడగుటచే, ననహాయుఁడై యుండెను. కాని, ఈ సమయమున పాపా కృపాణము చేజిక్కుటచే, నాతఁడు నిర్భయముగా నుండెను.

ఖలీలుఁడు ద్వారము సత్క్రమించినంతనే, ఇస్మిల్తానతి రయమునఁ దలుపువైచెను. ఆ మార్గము తురుష్కుఁడు వెనుకటి రేయి కాంచినదె. అప్పటి యట్టులే, ఇప్పుడును దీపము గుడ్డిగుడ్డిగావెలుగుచుండెను. ఖలీలుఁడు కొంతదవ్వరగినంతనే, ఎవ్వరో నడచుచుండినట్లు అలికిడిఁజెయెను. మనవీరుఁడు పరికించుచుండగనే, తళతళలాడు దీర్ఘకరవాలము ధరించిన తాళవృక్షసన్నిభ భీకరమూర్తి—పాపా బానిసీడు కాన్పించెను. తురుష్కుయువకుఁడు నిశ్చలచిత్తుఁడై రయమున వానిని డాసి, యిట్లులనెను—

“ఓయీ పరిచారకా! నే నీ స్థలమున కేతేరవలసిన పరిస్థితులు నీ

వెటింగియే యుందువని భావించును.”

ఆ బానిస ఖలీలు నెన్నడు చూచి యెఱుంగఁడు. కావున, నాకస్మికముగ గోచరించిన ఆ వీరుని నిరుపమాన ధైర్యగాంభీర్యములఁగాంచి విస్మయాఘ్రాంతుఁడగుటచేతనో, ఒకింత భయభ్రాంతుఁడగుటచేతనో ఆ బానిసీడు చకితుఁడై యాతనినట్టే తిలకించెను: ఆ భటునికరవాలము మెల్లగ దిగజాలెను: కడువినయముగ, ధైర్యముగ నేమియో సమాధానమొసంగుటకుఁ గూడ వాఁడు సంసిద్ధుఁడాయెను. అంతలో నా కాఁపరి తెలివొంది, సహజముగ మొఱకుఁదనము వహించి యిట్లు లనెను—

“నేను బానిసను. అధికారుల చర్యలతో నాకుఁ బనియేమి?”

“ఇతరులకు వలెనే బానిసకు సహితము జ్ఞానముండును.”

“బానిసీనికి జ్ఞానముసహజముగా నుండవచ్చును. ఐనను నిరర్థకము. ప్రాణనేర్చినది, మొదలు దాస్యమొనరించుటయే అభ్యాసముగుటచే వాని తెలివితేటలు ఊణించును. స్వతంత్రముగా వినియోగించు సవకాశము లేకుండుటచే, వాని మానసము మోటుదేటును. కాన, దానుఁడు స్వాతంత్ర్య విరహితుఁడగుటచే, వాని జ్ఞానమును అట్టులే యుండును.”

“ఓహో! మన ప్రవక్తతోడు! నీవు అపూర్వ మేధావంతునివలె బ్రసంగించుచుంటివి. నీకు భావస్వాతంత్ర్యము లేదని ఎవ్వరనఁ గలరు? ఓయీ! నీకు నాకును ఎంతటి యంతరమున్ననుఁ నా పలుకుల విశ్వసింపుము. మిత్రమా! నీతోడి పరిచయము నా కెంతయు సంతోషకరము.”

వానితో నా తెఱంగున నెవ్వరు మున్నెన్నఁడు సంభాషించి యుండకపోవుటచేతనో, లేక, తురుష్కుఁడట్లు ప్రసంగించుటకెద్దియేని నిగూఢకారణముండుననియో, గాని, ఆ కృష్ణవర్ణుఁ డాయువకుని

నాశ్చర్యముగాఁ దిలకించెను. ఐనను, ఖలీలుని చిత్తము వాని కవగతము కాలేదు. అంత, తురుష్కుఁడు మగుడనిట్టుల నెను—

“నీవంటి రక్షకుఁడుండునది విపరీతస్థలము కావలయు.”

అంత నారక్కనుఁడు సహజక రాశ వికృతవదనుడై, ఉపాలంభగర్భముగా నిట్టుల నెను—

“నే నిందుఁ గావలియుండుట కొక రహస్యకారణ ముండిన నుండుగాక. ఆ రహస్య మరయఁగోరు నపరిచితుఁడు విపరీతమానవుఁడు కావలయును.”

“నీ స్వామియగు దాల్తబను పాషాయొక్క యతిథిని, గాన, నేను కేవల మపరిచితుఁడ గానని యెఱుంగుము.”

“అట్టులే కావచ్చును. నా కేమియుఁ బ్రసక్తి లేదు. నా వ్యాపారముతో నీకును బసిలేదు. అయ్యా! మీ డీప్రదేశమునుండి యావలకుఁ బోఁ జూతురని భావించును. కావున, మార్గము చూపెద, దయచేయుఁడు. నీవు సద్వంశజుడవు, కావున, నేను ముందఱఁ బోరాదు. పిఱుంద నడచుచునే, త్రోవ చూపఁగలను, దయచేయుము.”

“మిత్రమా ! తొందరపలదు. కావున, మన ప్రసంగము పూర్తి కానిమ్మ. ఈ రహస్యమార్గమునఁ గావలియుంటయే నీవని కావలయు. ఇది కడు విపరీతము. కాని, నీవు గూఢనిక్షేపము కాచికొని యుండువా ? లేక, నావలెనే కారణాంతరమున నిస్మిల్లాసతి మందిరమునఁ జిక్కి యావలకు వెడలఁ గోరువారిని సురక్షితముగా సాగ నంపుటకే యిం దుండువా ? ”

ఖలీలుఁ డట్లు ప్రశ్నించుటచే, నా సిద్ధి విస్మయ భయభ్రాంత యుతుండై, యాతని నట్టే తిలకించెను. తురుష్కువీరుని నిశ్చలగాంభీర్యముఁ గాంచి వాఁ డొకింత చకితుఁ డాయెను. నాలుగు నిమిషములట్లు లూరకుండి, వాఁడిట్లు లనెను—

“అయ్యా! పాపా ధనరాశి సంరక్షింతుఁగాక, నే నావిషయ మెఱింగింతునా? నిన్ను నే నెఱుంగనే.”

“మిత్రమా! అట్టి విషయము నే నేల ప్రశ్నింతును? మఱియు, నన్నఁ దిలకింపుము: ధనాశాపరుడనై చార్యమునకుఁ గడంగు దౌర్భాగ్యనివలె గోచరింతునా?”

సీగ్రో శ్రోధఘూర్జితుడై యిట్టులనెను.—

“గోచరింపక పోవచ్చును. అట్లుగాక, ఇస్మిల్లా ప్రభిష్ఠ సదుపాయ మరయుటకే యిందుంటి ననుకొనుము. ప్రభురాణి శయ్యామందిరము నుండి నీ విప్పుడే యరుదెంచితివి. అట్టి నీవు నాతో నీ విషయము నింత లాఘవముగాఁ బ్రసంగించుట యోగ్యమా?”

“ఓయీ! మనము మనసు విచ్చి మాటాడు నపుడు, దొసగేమి? అయోగ్యత లేదు, ద్రోహము లేదు. గమనింపుము! ఈ యిస్మిల్లా ప్రభిష్ఠ సతీజనసహజానురాగ మెఱుంగ...”

“అయ్యా! గమనింపుము. పాపాభార్య చేయు వ్యాపారమున నప్పుడపుడు తోడ్పడుదునని గూడ ననుకొనుము. కాని, నీ వీధిల మున నిట్లు నిలిచియుండుట క్షేమకరమా యని, ఏల విచారింపవు? నేను జాగరూకతతో గావలి యుంటినా లేదా యని అరయుటకై, పాపా ఏక్షణమైన సరుదేఱవచ్చును!”

“ఏమీ! రేయి యెల్ల నీవు జాగర మొనరింపవలయునా?”

“ప్రాణములపై నాశయున్నచో, నిద్రింపరాదు.”

“అటులనా? నే నొక్క మాటాడినఁ జాలు, నీ కంఠము పాశబద్ధ మగును. నిన్నటి రేయి నీవు నీ గదియందు నిద్రించియుంటివి!”

“అబద్ధము! అయ్యా, వట్టి యబద్ధము! ఇంత దారుణమా!”

సీగ్రో సీవకుఁడు దుర్భరాగ్రహపరవశుడై, శ్రోధాతిరేకమునఁ బైకి దుముకఁజూచు మహిషమువలెఁ గాన్పించెను. ఖలీలుఁడు

సహజస్థైర్యధుర్యుడై యిట్లులనెను.—

“అబద్ధ మావంతయు లేదు. నీవు మధురససౌఖ్యము ననుభవించి ఒడలెఱుంగక పడియుంటివి. నీ శిరస్సు గోడచెంత నుండెను, పాదములు నీ గదివైపు నుండెను. ఖడ్గము వీడి నీ ప్రక్క నుండెను. తలుపు తెఱచియే యుండెను. ఇనుపదీపపుఁ గిరణములు నీ ముఖమునఁ బడుచుండెను.”

ఆ నీగ్రోవాఁడు వెట్టివానిపగిదిఁ గొన్నినిమిషములు మాటాడ నేరక, ఖలీలునట్టె తిలకించెను. తుదకు మానసము భయాగ్రహము లచేఁ గలంగ, మేనుకంపింప, వికృత స్వరమున వాడిట్లు ప్రశ్నించెను.—

“కాని, నీకెట్లు తెలియవచ్చెను?”

“అదంతయు నీకేల? నేనిచటకేతెంచి యుంటినని గ్రహింతువా?”

“నీవిశ నెంత శీఘ్రముగఁ బోయిన నంతమేలు. సామా యిటు వచ్చి చాల కాలమాయెను. ఏముహూర్తమున నరుదెంచునో యెఱుంగరాదు. వచ్చిన నిప్పుడే రావచ్చును. కావున, ఒక్కక్షణమైన నిశ నాలసింపక వెడలుట ఔమకరము. అయ్యా! దయచేయుఁడు; నేను వెనువెంటనే యరుదెంతున; ఒక్కనిమిషములో బైటఁ బడవచ్చును.”

“మార్గదర్శకుఁడు వెనుకనుండిన ప్రయోజన మేమి? నీవు ముందు నడుపుము.”

నీగ్రోవ్రూప్యి, యమిత విస్మయానుమానమయ వీక్షణమునఁ దురుష్కవీరునిఁ దిలకించి, రియమునఁ దెలివొంది, మెల్లగ ముందుకు నడువసాగెను. ఖలీలుఁడు వాని వెనువెంటనే పోవుచుండెను. వారు ద్వారము సత్క్రమించి, రాతిమెట్టు లల్లన దిగిరి. దీపము వారి వెనుక నుండుటచే, వారి ఛాయలు గోడపైఁ బడెను. బానిసీఁడు నడచుచుండినను, ధ్యానము ఖలీలుమీఁదనే

యుండెను. ఆతఁడట్లు నడచుచుండెనో పరిశీలించుటకై, వానికండ్లు తురువ్కవీరుని ఛాయమీఁదనే యుండెను. ఆతని కత్తి ఒర యండే యుండెను. ఖలీలుఁడు సహజస్థైర్యముతో నడచుచుండెను. వాని నిర్వికారనిర్లక్ష్యగమనభంగిఁ గాంచ, నాతఁ డెద్దియేని దురభిప్రాయ మూహించెనని గాని, అపాయ మెద్దియేని సంభవించునేమో యని వెఱచుచుండెనని గాని తోపకుండెను.

వారిరువురు సోపానములు డిగ్గి, తాతిపలకలు పఱచియున్న స్థలమున కేతెంచిరి. అందు నడుమ నొక కఱ్ఱతలుపు నేల కమరి యుండె గదా. ముందరుగుచుండిన అతికాయుఁ డా తలుపుం దన పాదమునఁ దాఁకెను. ఏ క్షణమున వాఁ డట్లు లొనరించెనో, తత్క్షణము నముద్యత్క్రోధావేశమున మహిషముపై లంఘించు సింగంబు చందమున, వనాంతరప్రదేశమున నిర్భయముగ సంచరించు మృగముపై వృక్షశాఖనుండి మెఱిపువలె వ్రాలి నిజస్పృహభయంకరతనూవల్లరిచే భయానకముగ బంధించు నజగరమువలె, ఖలీలుఁడు వానిపై రయమున నుఱికిెను. వాని ఖడ్గము దూరమునఁ బడెను. వాఁడో! దుర్బలభాగినిని వగిది నామాయాదారు కవాటముపై విసురునఁ బడెను. నల్లని బండతాయివోలె బడియున్న యా భటుని గుండెపై బాదమాని, విద్యుద్దీప్తికృపాణము రయమున నూడదీసి ఖలీలుఁడు వాని కంఠమునకుఁ జూపెను. ఆకస్మికముగ నేలఁబడుటచేతనే, వాని మతి వికలమాయెను: చిచ్చరపిడుగుం బోలిన ఖలీలుని నిరుపమాన జవనత్వములచే నా నీగ్రో విగతధైర్యుఁడగుటయేగాక, భయభ్రాంతుఁడై, దుర్బలుఁడై కేవల మనశోయుఁ డాయెను. ఎట్టకేలకు వాఁ డిట్లు దైన్యముగఁ బ్రశ్నించెను—“అయ్యా! ఏమిది! నీ యభిప్రాయమేమి?

“నీ నొక విషయ మెఱింగింపవలయు—”

ఖలీలుఁ డేమియో చెప్పఁ జూపుచుండ సంతలో నాతఁ డేతెంచిన ఇస్మిల్లా మందిరద్వారము తెరచిన శబ్దము వినవచ్చెను. సీగోయత్యంత భయవిహ్వలుడై, ఉన్నానునివలె మెల్లగ నిట్టలట చెను.—

“పాషా యరుదెంచు చున్నాడు! లెమ్ము! లెమ్ము! ఆలసింపరాదు!—”

“అట్లైన, లెమ్ము! కాని, నా కపాయ మొనరింప బ్రయత్నింతువా, ఈకృపాణము సీహృదయరక్తము నాస్వాదించును! భద్రము!”

ఖలీలుఁ డట్లు పలికి మెల్లగలేచి రయమున నాలుగడుగులు వెనుకకువైచి, సిద్దీయొక్క కత్తిపై రెండు పాదములను మోపి మగుడ నిట్టలనెను.—“ఈ విషయ మొక్క మాటయైనను పాషాకుఁ దెలియరాదు, పాషా భార్యకును తెలియరాదు. ఆమె యొక వేళ ప్రశ్నించినచో, నెద్దియేని సమాధాన మొసంగుము. ఈ రహస్య మెఱింగింతువేని, నీవు నిన్న నిద్రించిన రహస్యము బయలు పర చెనను, నీవు తక్షణము మరణ శిక్షకుఁ బాల్పడుదువు!”

పాషా యరుదెంచునను భయమున విశేషముగ నోరువిచ్చి మాటాడుట కవకాశము లేకుండినను, ఆ తెఱంగున గుసగుసలాడి ఖలీలుఁ డా సిద్దీకి వెఱపుకొలిపెను. ఒక్కక్షణమాయెచుఁ అంతలో నడుగులు భారముగఁ బడుచుండిన సవ్వడి తెలియవచ్చెను. ఖలీలుఁడు హరిణ శాబకమువలె నొక్క తృటిలోఁ బాటి, మలుపుతిరిగి తన మందిరమునకుఁ జూపు సోపానముల నారోహించి, గోడయందమరియుండిన రహస్యకవాటము, కీ తెఱంగిన, కతంబున సుభుప్రగా దెఱచి తన ముద్దిరము చేరెను.

మందిరాంతరమున నొకతన, యీతరుష్కవీరుఁడు తొలుదొల్ల పాషా కృపాణము నెవ్వరు జూడఁజాలని స్థలంబున దాచెను. ఉదయమగు సంతనే పాషా భటులందఱు ప్రవేశింతురు:

ఆ యశ్రుము వారి కంటఁ బడునేని, అపాయము సంభవించును. కావుననే ఖిలీలుఁ డట్లు లొనరించెను. అనంతర మావీరుఁడు గత వృత్తాంతము తెలియఁగొని, నిద్రాపరుఁ డాయెను.

ఉదయమున మేల్కొంచి యాతఁడట్లు చింతించెను.—“రాత్రి పాపా యరుదెంచినంత నే సిద్ధి రహస్యధంగ మొనరించెనేని, ఇక నా విషయము తెలియకపోదు. కాని, వాఁడట్లు లొనరించి యుండఁడు: బసరించినచో సహజక్రోధకలుషితాంతరంగుఁడగు పాపా యింత కాలము సహించియుండునా? నన్ను భయంకర శిక్షానలదగ్గు నొనరించుటకై రయంబున నరుదేఱకుండునా? కాన, నసంభవము.”

అంతలో నొకసేవకుఁ డరుదెంచి తొల్లిటి యాసనాగారమునకు ఖిలీలునిఁ గొంపోయెను. మార్గమధ్యమున జరపరిచితయగు నమీనా పండ్ల తట్ట తాల్చి వడివడి పోవుచుండెను. సంధానకార్య ప్రవీణయగు నా వృద్ధకాంత మన తురుష్కవీరునిఁ గాంచినంతనే మ్రాన్పడి, అడు గిడనేరక, యట్ట నిలచిపోయి, వైక్రీదానివలె నాతని వీక్షింపఁ దొడంగెను. చేతనుండిన తట్ట జారి నేలబడెను, సంస్థ మార్గమంతట దొరలెను! ఏమియు నెఱుంగని పరిచారికుఁ డిట్లుల నెను—

“ఏమిది, అమీనా! ఆకస్మికముగా వ్యాధిసంభవించెనా? లేక, మహమ్మదీయధర్మను మఱచి, నీరమువంతు మఱియేమైన పాపమొనరించితివా?”

జరతాంగన బదులాడక, ఏమియో గొణఁగుచు, పరుగులిడిన ఫలములను జేరదీసి బుట్టయందుంచి తన దారిఁబోయెను. వృద్ధపరిచారిక యట్లు తబ్బితబ్బగుట నురాపాన మహత్ప్రయమే కావలయునని యెంచి, ఖిలీలు ఛేంబనుండిన సేవకుఁడు వికవికనవ్వెను. తురుష్కవీరుఁడా విషయము గాంచనట్లు సహజనిశ్చలగమనమునఁ బోయి, మిత్రులగు జూలియను లూకాసులు వేదియున్న మందిరము ప్రవేశించెను. వెను

కటి దినమువలెనే నేడును మిత్రులు మువ్వరుం గలసి పరస్పర సంభాషణము లొనరించుచు, వినోదాదులఁ గాలవిలంబన మొనరించుచు హాయిగ నుండిరి.

సాయంకాలమగునంతనే భటులరుదేరి, వారు మువ్వరును సర్వ వస్తుసంభరితంబగు పాపాపుత్రకల మందిరమునకుఁజోయిరి. చాల్తబను పాపా యొక మృదులతల్పమున దర్ప మొప్పనాసీనుఁడై ధూమపాన సౌఖ్యమునుభవించుచుండెను. తురుష్కప్రభువు సుప్రసన్నుఁడై యుండెను. లూకాను ఖలీలు జూలియనులు తమ తమ కాంతలచెంత నాసీనులైనను, ఆతఁడు వారింపఁ బ్రయత్నింపలేదు. తమ ప్రియనందర్శనమునకై నిరీక్షించుచుండిన ఆ వద్దముఖు లమందానంద పరవశ లైరి. ప్రణయావేశమున వారు గుసగుసలాడఁ గడంగుచుండగనే, ఖలీలు నుద్దేశించి పాపాయిట్లు లనెను—

“వెనుకటి రెండు కథలను తృణీకరించు నొక యపూర్వకథ విని పింతునంటివి! కానిమ్మి.”

ఖలీలుఁడు సిద్ధముగనే యుండెను, కావున, పాపా కోరినంతనే, కథకుఁ డుపక్రమించెను.

౧౧

మాడవకథ

నా కథ పదునాలుగవ శతాబ్దమునాఁటిది. బవేరియాదేశమునందలి ప్రాచ్యదిగ్భాగమున ‘సిరిబరుడ’ను వృద్ధకర్షకుఁడు తనకుఁగల చిన్న పొలము సేవ్యమొనరించుచు జీవించుచుండెను. వానిభార్య నిండు జవ్వనమున మరణించి, కర్షకుని దుఃఖసాగరమున ముంచివైచెను.

వాని కిరువురు కుమారులు. మాతృవిహీనులగు నా బిడ్డలకుఁ దానే తల్లియు, దండ్రుయైన వారి యాటపాటలకు మురియుచుఁ దన విచారమొకింత మఱచి, లేమి యెఱుంగక ఆతఁడు సుఖజీవనమొనరించుచుండెను.

సిరిబరుని పెద్దకుమారునిపేరు 'కరాళుడు.' కరాళుని సమున్నతాకారము, దృఢశరీరము, శౌరవగంభీర లక్షణయుతవదనము, మనోహర శ్యామలనయనములును ప్రశంసనీయముగ నుండెను. వ్యాయామక్రీడలందెల్లపుడు నాతఁడే ప్రప్రథమము బహుకృతిఁ గాంచుచుండెను.

రెండవకుమారుడగు, 'శిశుమాను' యొక్క ఆకార స్వభావములు కేవలము భిన్నముగనుండెను. వ్యాయామక్రీడలందు వాని కాసక్తిలేదు. వాని శరీరము కోమలమై, సుందరమై, చూచుట కెంతయు మనోహరముగనుండెను. శిశుమానుని నీలవిశాలనయనము లాతఁడుశాంత స్వభావుడని తెల్పుచుండెను. తన యన్నవలె శరీరవ్యాయామము నభిలషింపక, సమయమగు నపుడెల్ల నాతఁడు గ్రంథపఠనమొనరించుచుండెను. సోదరుల స్వభావములు పరస్పరవిరుద్ధములయ్యు, వారెన్నఁడుఁ గలహింపక, పరస్పరానురాగబద్ధులై యుండిరి. వారి జనకుని యానందమునకు మేరలేదు.

సిరిబరుని క్షేత్రము చెంత మఱియొక భార్యారహితుఁడు వాసము చేయుచుండెను. వాని పేరు 'హరిమణుడు.' వాఁడును వృద్ధుఁడై, వానికి 'మరీటా' యను నొక యపూర్వ సౌందర్యవతియగు పుత్రిక కలదు. సిరిబరుఁడును హరిమణుఁడును గూడఁ గ్రౌన్తపులె. హరిమణుఁడు రణకుశలుఁడగుటచే యుద్ధములందుఁ బాల్గొని వలయు ధన సంపాదన మొనరించి, అందొక పాలువెచ్చించి యొక సుక్షేత్రము వడసి, ప్రాణసమూహయగు తన పుత్రిక మరీటా శైశవక్రీడా వినోద

ములం గాంచుచు, హాయిగనుండెను. ఆకన్నీయ పరమపదించిన తన భార్యయూవుననే ఉండుటచే, నా వృద్ధుడు ప్రాణసమానముగఁ జూచి కొనుచు హాయిగనుండెను.

వృద్ధు లిద్దరు పరిస్పర స్నేహబద్ధులై యుండిరి. హరిమణు పుత్రిక ఇరువదేండ్ల ప్రాయంపు పూర్ణయౌవనవత్తియైనను, ఇంకను వివాహము కాలేదు. హరిమణుడు తత్ప్రయత్న మొనరించిన టైనను గానరాదు. కాని, ఆప్రదేశమునందలి జనులు మాత్రము సిరిబరుని పుత్రులలో నొకఁడాకాంతను వివాహమాడునని యనుకొనుచుండిరి. కాని, ఏ పుత్రుడు ? మరీటా యిరువురి యెడలను సమానమగు నభిమానముతో, చనవుతో మెలంగుచుండెను. కరాళుడు వ్యాయామవిద్యా ప్రదర్శనమునం దుత్తీర్ణుడై బహుమానము గడించు నపుడా కన్నీయ మానస ముప్పొంగుచుండెను. వాని సోదరుడగు శిశుమాను సహజ కోమల మంజులస్వరమున నొక గ్రామ్య విషాదగీతికఁ బాడునేని, యాముద్దుగుమ్మ యశ్రుజలదీపితయగు చుండెను. కాని, అట్టి సందిగ్ధము చిరకాలముండఁ జాలదు గదా.

ఒక సాయంకాలము సిరిబర హరిమణులు సుఖాసీనులై ప్రపంచ విషయముల గుఱించి కొంతతడవు ముచ్చటించిన పిమ్మట, హరిమణుఁ డిట్లులనెను,—

“మిత్రమా ! మనము చిరకాలమునుండి యన్నదమ్మలవలె మెలంగుచుంటిమి. భగవంతుని కృపచే మన కిరువురకును లేమికి విఘన నవసరము లేని సంపద కలదు. ఇరువురము వృద్ధులము. తనవులు శాశ్వతములు కావు. ఏక్షణమునఁ బరమాత్ముని యాజ్ఞ అగునో యెఱుంగరాదు. కావున, మన మిఁకఁ గాలహరణ మొనరింపక వియ్యమందుట వాంఛనీయము గదా.”

సిరిబరుడు సాధిప్రాయముగాఁ గరస్పర్శన మొనరించి, యిట్లు

బదులాడెను.—

“మిత్రమా! నీ యభిప్రాయము సమంజసము. కరాళుడు నీవుత్రీ కను ప్రేమించి యున్న వాడు. వయసున నొక సంవత్సర మధికుడు. కావున, వారు పరస్పరము తీగియున్న వారు.”

“నా కెంతయు సంతోషకరము. ఈ శుభకార్యము, నేల తీరిగి ఈ దిన మరుదెంచునంతనే, యగుగాక.”

సృష్ట మిత్రు లపరిమితానందభరితులై, తదుత్సాహమున గడు పార మధురసముఁ గ్రోలి తమ యభిప్రాయము స్పష్టపఱచికొనిరి. ఆ విషయము జనకుఁ డెఱింగించినంతనే, మరీటా నుండరానసము లజ్జచే నెఱ్ఱవాడెను: ఆనుందరి యవ్రయశ్శు నుండహాస విరాజితయై సాభిప్రాయముగా మిన్నకుండెను. ఆ సమాచార మెఱింగినంతనే, కరాళుఁ డానందపరవశుఁ డాయెను.

కరాళుని సోదరుడగు శిశుమాను గూడ మరీటాను ప్రేమించెను. కాని, పదునెనిమిదేండ్ల ప్రాయంపు బాలుఁ డగుటచే, తత్ప్రభావము నాతఁడు పూర్తిగ గుర్తింప నేరకపోయెను. కరాళ మరీటాల వివాహము నిశ్చయమాయెనని వినినంతనే, యాతఁడు ప్రబోధితుఁ డాయెను. తన హృదయావస్థ వాని కడుపు వ్యక్తమాయెను. వాని మనోవ్యధ వర్ణనాతీతముగ నుండెను. ఐనను, ఆదురదృష్టవంతుఁడు తన దుఃఖము దిగ్గమింగి, లేని ధైర్యము వహించియుండెను. కావుననే, వాని చిత్తత్రోధ మఱియు నధికముగ నుండెను.

ఆ మఱునాఁ డుదయమున నా ప్రాంతపు జమీందారుడు— ‘గిరీపు’ అను పేరు గలవాడు—వాహ్యభి వెడలి, యలసి, దాహర్తుడై, సిరిబుని గృహము చెంత నిలిచెను. అచట నున్న శిశుమాను వినయ శౌరవ పురస్కరముగా నామహనీయునకు సుస్వాగత మొనంగి, ప్రశస్త మధురస మొనంగి యాతని మానసమున కుల్లా

సము కొల్పెను. గిరీపు జమిందారుఁ డాయువకుని యాపురేఖలను వినయ ప్రవర్తనమును గాంచి, నంతసించి, వాని జనకు నుద్దేశించి యిట్లులనెను. “సిరిబరా! నీయాశీర్వము నాకెంతయుఁ బ్రీతికరము. కాని, నిన్నొక్క విషయ మడుగఁ దలంచితి. ఈబాలుఁడు శిశు మాను నాగృహమున నుండఁ దగినవాఁడు వీనిని నా ప్రధానపరిచారకునిగా గ్రహింతును. నీవడ్డు చెప్పక సమ్మతించుము.”

శిశుమాను కడుంగడు ముదమంది, వెంటనే ఇయ్యకొనెను. కాని మేమన, తాను బ్రేమించిన కాంత సోదరునకు భార్య కానుండెను. చిచ్చువలె నయ్యది శిశుమాను చిత్తమును దహించి వేయుచుండెను. నిజహృదయ వేదనవ్యక్తము కాకుండఁచుట, మఱియు బాధాకరముగ నుండెను. కావున నాయుదారవంతుఁడు దుఃఖభాజనమగు నా ప్రదేశమునకు దవ్వన నుండుటయే మేలని తలంచెను. కాని, వృద్ధుఁడగు సిరిబరుఁ డన్ననో, తద్వియోగము సహింపఁ జాలక, వలదని ఎంతయు బ్రతిమాలి, తునకు సమ్మతించెను. కరాళుఁడు గూడ మొదట విముఖుఁ డయ్యి, దాన తన సోదరునకు శుభ మొదవునని యెంచి అంగీకరించెను.

శిశుమాను పరిచారకుఁడని నిరసింపక వానిని జమిందారుఁ డమిత వాత్సల్యముతో నరయుచుండెను. వాఁ డొనరింపవలసిన పను లంతగ లేవు. వానికి గ్రంథపఠనాశక్తి యధికము. జమిందారుని గృహము నందుఁ బ్రశస్తమైన గ్రంథ సముదాయముండెను. కావున, పనియుండని సమయమున నాయువకుఁడు దేశచరిత్ర పుస్తకములు చదివి యుద్ధ ప్రియుఁడాయెను. మహమ్మదీయులతోఁ బోరాడ వలయునని వాఁడు తత్తరపడసాగెను. దైవికముగా నట్టి యవకాశ మచిరకాలముననే ఏతెంచెను.

శిశుమాను నేవకా వృత్తిం జొచ్చిన మూడువారములకు, రణ

దుందుభులు భయంకరముగ మ్రోగెను. అట్టోమను వంశజుడగు తురుష్కసమాట్టు ఉద్దండయశోమండితుండై, యఖర్వబల దర్పనము నివ్వితుండై, యఖండ వైభవ సమన్వితుండై, క్రైస్తవ రాజన్యలకు భయకారణుడనై యుండెను. ఆకారణమున నైరోహ దేశాధీశులందఱు నొక్కటియై మహమ్మదీయునిపై దండెత్త సంసిద్ధులైరి. బవేరియాదేశస్థుడగు గిరీపు జమిందారుడు గూడఁ దన యినాము భూముల ననుభవించు పరిజనులు రణమున కాయత్తము కావలయునని ప్రకటించెను. గృహమున కొకఁడు సమరసన్నద్ధుడూ కావలసి యుండెను. సిరిబరుడు వృద్ధుడగుటచే నాని జ్యేష్ఠ కుమారుడు సైనికుడు కావలయును. కాని, కరాళుడు తాను వలచిన మగువను వివాహమాడుట మాని యుద్ధమున కెట్లు పోగలఁడు? కాని, శిశు మాను సమరోత్సాహియై యుండుటచే గరాళుని కష్టము గట్టెక్కెను. పుత్రవియోగము మన్సహముగ నుండినను, సిరిబరుడు చేయునది లేక సమ్మతించి, తనయు నాశీర్వదించి యుద్ధమున కంపెను.

వివిధ క్రైస్తవ నాయకులు ముందుగ, 'వియన్నా' నగరమునఁ గూడి సంగ్రామ క్రమము గుఱించి చర్చించి, 'నిశపలాశి' అను మహమ్మదీయ నగరము ముట్టడింపవలయునని నిశ్చయించిరి. తోడనే క్రైస్తవ సైనికనికాయములు మహాసంరంభముతో వేట్వేలు మార్గములనుండి గమ్యస్థానము చేరఁదొడంగెను. క్రమముగా నరువది వేల మహాసైన్యము కూడెను. క్రైస్తవులు బలదర్శితులై ముట్టడి ప్రారంభించిరి. నిశపలాశీ దుర్గపాలకుడగు 'తోఘనాబేగు' అల్పసైన్యయుతుడయ్యి, మహమ్మదీయ సుల్తానగు 'బయేజీదు' తప్పక యరుదెంచునని విశ్వసించి, నిరుపమాన శౌర్యముఁ దాల్చి వైరుల నురు మాడఁగడంగెను. తమకు జయము నిశ్చయమని భావించిన క్రైస్తవ నాయకులు గర్వించి, తమ విధ్యుక్త ధర్మముఁ

దొంగి విషయాలనులైరి. మహమ్మదీయ దుర్గాధిపతి యగు తోఘనాబేగున కయ్యది మిగుల ననుకూలముగ నుండెను. క్రైస్తవ చమూపతులు భోగపరాయణులగుటయే గాక, తురుష్క స్వపాలుడు వట్టి పిఠకిపండునియు, తమ ప్రతాపమెఱింగి యాతడు తన రాజధాని వీడుటకునైన సాహసింపజాలడనియు ప్రగల్భములు వలుకఁ జొచ్చిరి. ఒక వేళ మిన్ను విఱిగినను, తమ మహాసైన్య మొక మహానగరమువలె నిలిచి, ప్రపంచమున కపాయము వారయ కుండ తన్మహాభారము వహింపవచ్చునని వారు బీరము లాడఁ దొడంగిరి.

అంతలో వారి గూఢచారు లగుడెంచి తురుష్కసామ్రాజ్యము యందు మహాసైన్యసమేతుడై స్వయముగా నేతెంచుచుండెననియు, ఏడని మిది మైశ్వరూరముననే కాచి యుంటిమనియు విన్నవించిరి. క్రైస్తవ సేనాని కుపితుడై అట్టి ప్రవాదములను గల్పించిన కుజుల నురి తీయింతునని గర్జించి, నిర్భయముగా నుండెను.

క్రైస్తవు లా తెఱంగున గర్వాంధులై యుండ భైతడు సుల్తాను నిజదుర్గనంతఃకర్థము నిజముగనే యరుదెంచెను. దుర్గమున కవ్వల నున్న మైదానమున తురుష్కసైన్యము విడిసెను. ఆ విషయము తెలియవచ్చినను క్రైస్తవుల దురహంకార మట్టలే యుండెను. ఉదయించిన భానుడు అపరమందిరమున విశ్రమింపక మున్నె తురుష్క సుల్తానుం బట్టి బంధించి రణరంగమున నీడ్చి తమ సర్వసైన్యాధ్యక్షుని శిబిరమునకుఁ గొంపోవలయునని పాశ్చాత్యసేనానులు సంకల్పించిరి. వారిలో ప్రెంచి నాయకుల ఉత్సాహము మితిమీఱెను. తామొక్కరే రిపునంహార మొనరించి, తురుష్కసుల్తానుం బట్టి యశము చూడఁ గొనవలయునని తత్తరమొంది, అనుభవజ్ఞుడగు ప్రధానసేనాని హితోపదేశము సరకుచేయక తమ వంటి దురహం

కారస్వభావులు మఱికొందఱు భళియన, నా వీరులు నిజసైన్యవిభాగములు వెంట జనుచేరి, నగర్వముగ రణదుండుభులు మ్రోగించి సనంరంభముగ బయల్పడలి, దురదృష్టవశమునఁ దమ సేనావాహినికి దవ్వననుండు తురుష్కులను గ్రూరముగఁ జక్కాడుచు బైజేడు సుల్తాను యొక్క సైన్యమును బిడుగువలెఁ దాకిరి. ఫ్రెంచివీరు లమిత బలపరాక్రమసమన్వితులు: వారటు లాకస్మికముగ నెగిరివచ్చి పైఁ బడుదురని సుల్తాను ఎఱుంగఁడు. ప్రసిద్ధ నిశవలాళీయర్థిమా తెఱంగునఁ బ్రారంభమాయెను. అమరులు సహితము నుతింపఁదగినట్లు ఫ్రెంచివీరులు విజృంభించి, తమ ప్రచండశౌర్యానలముచే విశాల రిఘజనకాంతారమును దహించివేయుచుండిరి. తురుష్కులదాతులు ఆశ్వికులు తుదకు అజేయులగు జనీజరీలు సహితము నిలువఁజాలక, పాటిరి: పాఱక నిలిచిన సైనికులు భయంకరవైరిజనకూరకరవాల ఖండితశరీరులై తెల్లిరి. ఆ తెఱంగున, పదివేలమంది తురుష్కులు ఆశొన్నరణదేవతకాహుళ్యమైరి. ఫ్రెంచిసైనికులు సహజముగా నమిలోతాహితస్వాంతులై, పలాయన మొనరించు బగతురనిర్దయులై వెన్నాడిరి.

విజయాతురులై క్రిందుమీదరయక ఉన్మాదులవలెఁ బాలు క్రైస్తవసైనికులు కొంత దవ్వరగినంతసే, ఒక చిన్న కొండవెనుక నలు బదివేల తురుష్కుసైన్యము మఱియొకటి భయంకరముగ గోచరించెను! తురుష్కుసార్వభౌముఁడు స్వయముగా శాసించు సేనావాహిని అయ్యె. క్రైస్తవుల యపస్త దుర్భరమై, దుస్సహమై, కేవలము వర్ణనాతీతమై యుండెను. పోరుట యసాధ్యము: పాలుట మఱియు ససాధ్యము. పాపమా! ఆ పాశ్చాత్యసైనికులు దైర్యముగఁ బోరాడియు, నౌకాభంగమున గభీరనీలజలరాశిల బడు ప్రయాణీకులవలె, దీపమున కెగిరెడు పురుగులవలె, దావానలమున బడు మిడుతలవలె,

దారుణముగ మరణించిరి. ఒక్క ప్రాంతము వీరుడును ఇరువది నలుగురు సైనికులును మాత్రము సప్రాణముగ రణభూమి నుండి మఱిలఁజాలిరి.

అతిభయంకరముగ యుద్ధసమాచారము తెలిసినంతనే, నిశపలాశి దుర్గముచుట్టు విడిసియున్న మిగిలిన క్రైస్తవ సైన్యమున హాహాకారములు చెలఱిగెను. వారి యహంకారము మాయమాయెను. దైర్య మంతరించెను. చాలమంది వీరులు తమ సహజధర్మము మఱచి, తమ సహజగుణము పెల్లుబుక, ప్రాణములు తీపగుటచే, రయమునఁ బలాయన మొనరించిరి. ప్రధానసేనాని మాత్రము తన ప్రాంతముల సైన్యముతో వీరపురుషోచితముగ నిలిచెను. కాని, ప్రయోజన మేమి? తురుష్క సార్వభౌముడు సంపూర్ణవిజయము కాంచెను. క్రైస్తవ సర్వసైన్యాధిపతి చేయునది లేక పలాయనమొనరింపవలసిన వాడాయెను. తురుష్కులు వ్యాఘ్రములవలె వారిని వెన్నాడి, పెక్కండ్రను సంహరించి, యంతకంటె నెక్కుడుమందిని బంధించిరి.

యుద్ధానంతరము బైజీదు సుల్తాను నిశపలాశీదుర్గముచేత శిబిర మేర్పఱచికొని, రణభూమిపైఁ దిరుగుచుఁ బరికించెను. జయము చేకూఱినను, ముప్పదివేలమంది మహమ్మదీయ సైనికులు జీవరహితులై ధరాతలంబున వ్రాలియుండిరి. సుల్తాను దుర్దాంతక్రోధవివశుడై, దారుణముగఁ గని తీర్చికొనవలయునని ప్రతినవ్వాసెను. ఉదయమైనంతనే, సుల్తాను కూరశాసనము ననుసరించి, ఘోరముగ నరవధ ప్రారంభమాయెను. యుద్ధమున మరణింపక, సమరభూమి నుండి పలాయనమొనరింపనేరక పట్టువడి, శస్త్రుహీనులై, అనహయులై కేవలము జీవచ్ఛవంబుల భాతినుండిన క్రైస్తవ సైనికులను మహమ్మదీయులు కఱకఱగరవాలముల దెగనరకదొడగిరి. క్రైస్తవవీరులు నాయకుల జమిందారులుం గూడ పట్టులే నికృష్టముగ మరణించిరి. శిశుమాను, ప్రభువగు గిరీపు జమిందారుఁ డట్టులే ఘోరవధ పాలాయెను.

నూర్యాస్తమయమగుసరికి పదివేలవిచ్చిన్నకై) స్తవమృతకళేబరములు కడువికృతముగ వసుంధర సలంకరించెను. దాన, సుల్తాను దురాగ్రహ మొకింత యుపశమింప, మంత్రులు సైన్యాధిపతులు లోనగువారు ద్వైతముగ బ్రార్థింప, నాతఁడు ప్రసన్నుడాయెను: భయానక నర మారణ మాగిపోయెను.

గిరీపుష్పభవుతో బాటు శిశుమానుగూడ బంధితుడాయెను గాని, ఇరువదేండ్లప్రాయము లేని బాలు లవధులనెను ఇస్లాము మత న్యాయము ననుసరించి, వాని ప్రాణము దక్కెను. శిశుమానుతో బాటు రెండువేల కై) స్తవస్సైనికులు దురింతనరవధానంతరము మిగిలి యుండిరి. వారందఱు మహమ్మదీయనాయకులకు బానిసలైరి.

శిశుమాను రివ్వాజనభయంకరంబగు జనీజరీ సైన్యమునఁ జేరవలసిన వాడాయెను. ఈ సందర్భమున నా ప్రసిద్ధ సైన్యమెట్లు నిర్మిత మాయెనో ఎఱింగించెదను. నిష్కళంకయశోవిరాజితం బగు సట్టా మను వంశావళియందలి రెండవనుల్తాను 'ఉఫ్ఫరాను' కాలమున నియ్యది స్థాపితమాయెను. ఒకానొక యుద్ధమునఁ బెక్కఁడు కై) స్త వస్సైనికులు పాదుషాకుఁ జిక్కిరి. బలవంతులగు సైనికులను జంపు టయు బానిసల నొనరించుటయు గూడ సవివేకమని యెంచి నాటి మంత్రి ఒక యువరాష్ట్రలోచన చేసెను. కై) స్తవస్సైనికులను మహా మృదీయమతస్థుల నొనరించి, యాతఁడు తమ పటాలములలో నొక టిగఁ జేర్చెను. మేధానిధియగు నా మంత్రిపుంగవుని ఉపాయము సందోక గొప్పరహస్యము కలదు. మతభ్రష్టులకుఁ గై) స్తవులు మఱియఁ దావొసంగరు: తావొసంగకుండుటయే గాక, అట్టివారు కంటఁబడునంత నే విధాయకముగాఁ బట్టి వధింతురు: కావున, సట్టి సంకరమతస్థస్సైనికులు కై) స్తవులతోఁ బోరాడునపుడు ప్రాణములపై నానవీడి, చంపఁగలవారిని జంపి తమ శత్రుములతోడనే మరణింతురు.

కాన, వారి సాహసపరాక్రమములు దశాధికముగా నుండును. మఱి యొక విశేషమేమన, వారు స్వామిద్రోహ మొనరింపజాలరు. అట్టి సైన్యమునే 'జనీజరీ' సైన్యమందురు. అట్టి సాహసికలఁ దలంచినంతనే క్రైస్తవులు సహజముగా భయవిహ్వలు లగుదురుగదా.

ఆ తెఱంగున శిశుమాను తన మశిము వీడి శాశ్రవమతస్థుఁడు కావలసివచ్చెను. సైనిక విద్యాలయములో వలయుశిక్ష వడిసి వాఁడు జనీజరీ సైన్యమునఁ జేరి క్రమముగా నభివృద్ధి గాంచెను. ఒంధుజన వియోగము, స్వమశి, స్వసము, ద స్సహసికృష్టపరిమతావలంబనము, మించి దుర్భరిపునఃసంభవములచే నా యువకుఁ డుత్సాహవిరిహితుఁడై విచ్చిన్నవ్రాత్యుఁడునై కుందుచు, కను దురవస్థం దన తిండ్రి కెఱింగింపవలయునని ఎంతయో ప్రయత్నించెను. కాని, రెండేండ్లు కడచినను, అట్టి యవకాశము చిక్కలేదు: ఉత్తిరి మంపుటయు ససాధ్యమాయెను.

దారుణ నిశపలాశీ యుక్తసమాచారము తెలిసినంతనే, వృద్ధుఁడగు సిరిబరుఁ డమితదఃఖి పరవశుఁ డాయెను. తనయుఁడగు శిశుమాను సమాచారము తెలియకుండుటచే వాఁడును భయంకరరణరంగముననో, లేక, తదనంతరము ఘాతుకవైరిజనక రాశికరివాలఘాతముననో, మరణించి యుండునని ఆ వృద్ధుఁడు రాలు కరగునట్టు లేడ్చెను. అన్నయగు కరాళుఁడు గూడఁ దనకై రణరంగమున కేగిన గుణవంతునిఁ దలచి తలచి తీవ్రదఃఖానలతప్పుఁ డాయెను. ఐనను, వాఁడు భార్య పరుఁడై, సుతలాభము గాంటి, క్రమముగా సోదరవియోగము మఱచి హాయిగ నుండెను.

రెండుసంవత్సరము లట్లు కడచినంతనే, మఱల నొక క్రైస్తవ తురుష్కసంగరము దావరించెను. 'తిమరతు' పాషాయను ప్రసిద్ధ తురుష్కవీరుఁడు నాయకత్వము వహించెను. ఆ తురుష్కసైన్యము

నందు శిశుమాను గూడ నుండెను. పదునైదువేల తురుష్కులైన న్య
మాకస్మికముగాఁ గైస్తవదేశములపైఁ బడి దోపిడిచేయుచు, నగర
ములను గ్రామములను దావానలమువలె భస్మీభూత మొనరించి, స్త్రీ
పురుషుల వృద్ధజనంబులను గంటఁ బడునంతనే తెగఁగఱచుచు
బ్రయాణ మొనరింపసాగెను. కైస్తవవాస్వయమున హాహాకారము
లుదయించెను.

తురుష్కులు తొలుదొల్ల బవేరియాదేశముమీఁదనే పడుటచే,
నా దేశస్థులే యాత్మసంరక్షణార్థము యుద్ధసన్నధులు కావలసినవారైరి.
పెనుభూతిమువలె నవతరించిన వైరినిఁ దాకుటకై ప్రతి
కైస్తవపురుషుఁడును ఆయుధము ధరించెను మరీటా జనకుఁడగు
హరిమణుఁడు చురికించెను. కరాళుఁడును, పృథ్వీఁడయ్యు సిరిబకుఁ
డును గూడ నాయుధపాణులైరి. ప్రభుల్లముఖయు, ప్రసన్నచిత్తయు
సౌందర్యరాశియునగు నిజప్రియంగనను వీడుట కరాళున కెంతయుఁ
గప్టముగ నుండెను. ఐనను, దేశధక్తిపూరితుఁడగు నా యువకుఁడు
పితృనహాయుడై రణరంగమున కేగెను.

కొన్ని దినములగుడు, యుద్ధము ప్రారంభమాయెను. కైస్తవు
లారంభమున నతిప్రశంసనీయముగ విజృంభించిరిఃతురుష్కులు వెనుదిరిగి,
మఱియొక ప్రదేశమున నిలువవలసినవారైరి. అంతి దిమరతుపాహ
క్రోధోన్మత్తుడై, తగు ప్రతీకార మొనరించి యశోపార్జన మొనరింప
వలయునని దారుణముగ సంకల్పించెను. మఱువాఁడు మగుడ సమ
రము ప్రారంభమాయెను. నాటి యవనవీరులు ప్రదర్శించిన ధైర్య
పరాక్రమములు సిరుపమానములు, కేవలము వర్ణనాతీతములు. ప్రతి
సైనికుఁడును మహావీరునివోలెఁ బరాక్రమింఁచి, శత్రుసంహార మొన
రించెను. మహమ్మదీయులు మహావిజయముగాంచిరి. చావు తప్పిన
కైస్తవులు పట్టువడి బంధితులైరి. ఆ తెఱంగునఁ దండ్రీకుమారులు

సిరిబరక రాఘలాక జనీజరీసైన్య విభాగనాయకునకు జిక్కిరి. సర్వసైన్యాధిపతియగు పాపా యజ్ఞననుసరించి, చీకులువైచి కైస్తవదౌరాభ్యులను ముసల్మానులైనవికలు వండికొనిరి. ఎవరివంతునకు వచ్చినవారిని ఆ తురుష్కసైనికులు స్వహస్తములతో నాయంసగుయమున వధింపవలయునని తిమరతుపాపా క్రూరముగ నాజ్ఞాపించెను. ఇట్టి దారుణము లాకాలమున సాధారణముగ జరుగుచునేయుండెను.

హనేను అను నాయకునకు కరాళసిరిబరులు చిక్కిరి. సైనికులు వారిందోడ్కోలి తమ నాయకుని గుహరమునందు బ్రవేశపెట్టి తమ నెలవులకు మగిడిరి. కాని, హనేను కరాళసిరిబరులు పరస్పరము వీక్షించినంతనే, ముప్పురును చూపుగిరి! కారణమేమి? ఆ హనేనుడే తొల్లిటి శిశుమానుడు! మరణించెనని తుంచిన దిన్నియవగు తమ్ముడు కంటబడినంతనే, కరాళుడు వివరీత మోద పరిశుభ్ర చయ్యనబోయి, గాఢాలింగన మొనరించెను. వృద్ధజకుడుమాత్రము దప్పుననానీకుడై, వివర్ణపదనుడై, దురింతబాధితాత్ముడై యశ్రుధారల విడుచుచుండెను. ఎట్టకేలకా ముదునగి యిట్టులనెను—

“ఓరీ! నీవు నాతనయుడవా? కుమారా! ఎంతటి యకార్యమొనరించితివి! ప్రాణసమానమగు స్వమతము వీడి నీచసరమతావలంబన మొనరించితివా? హా! విధి! మహాన్ముద్రీయమతము! మహాన్ముద్రీయ నామము! మహాన్ముద్రీయ నేవ! మహాన్ముద్రీయశిరోంబరము! శస్త్రము! కంఠమాల! లంగుళీయము!! ఛీ! పేర్కొనఁజాలను! నిన్ను జూడఁజాలను!”

కరాళుఁడిట్టులనెను.— “తండ్రీ! మన శిశుమానుడు మఱల మనకు గోచరించెను! ఇట్టి నిష్ఠురోక్తుల బాలునిఁ గారింపకుము. ఇంతకు, గుణవంతుడగు నీ కుమారుడు బుద్ధిపూర్వకముగా నిట్టి యథమకార్య మొనరించి యుండఁడు.”

“దైవమా ! నీల యొనరింతును ? సోదరా ! నేను ద్రోహిని ! మతద్రోహిని ! దేశద్రోహిని ! ఏదైవమును జరించినదాని విశ్వసించి తినో, యాపరమ పాపముని విడనాడి, యన్యదైవారాధకుడనై, భయంకరులనయు దయారహితులనియు దుర్యశముగాంచిన జనీజరీ సైనికులలో నొకడనైతి ! ”

“శిశుమానుడట్లు నిజమనోవ్యధ నెఱింగింప, సిరిబరుడిట్లు సక్రోధముగాఁ బలికెను.—

“ఛీ ! వినజాలను ! ఇట్టి పాపంపు బలుకుల వినజాలరు ! ఓరీ ! నీవు నాతనయుడవుగావు ! ”

“తండ్రీ ! అంతటి యాగ్రహమువలదు. నా సోదరునకై నే నొనరించిన మహాత్యాగమెఱుంగవు. దాసనింతటి యన్యరథము దాపరించెను. ”

కరాళుడు విస్మితుడై, “నాకొఱకా ? ” యని ప్రశ్నింప, శిశుమానుడు వినయ నిశ్చల స్వరంబున నిట్లులనెను —

“ఔను. సోదరా ! నేనును నీవలెనే మరీటాను మనసారా బ్రాణ సమానముగఁ బ్రేరించితిఁ: ముహూర్తముల నాకాంతనే తలంచుచుంటిని: నిద్రయందైనను మఱవజాలకుంటిని. నే నొకన్నియఁ జెట్టబట్టఁ జాలుదునని ఆశించియుంటిని, విశ్వసించియుంటిని. అంత జనకునభిమతము పిడుగువలెఁ దెలియవచ్చెను. ఆహా ! నా యన్య అపుడెటులుండెను ? తలంచినంత మాత్రమున దేహము కంపించును, హృదయము శీర్ణమగును ! అన్నా ! నీపై నాకుఁగలప్రేమ యనంతము, నిరుపమానమా. జనకునన్ననో, ప్రత్యక్షుడై నమువలెఁ జూచుచుంటిని. భగ్గున మండెను హృదయతాపము సహింపఁజాలక, మనోరథము ఘోరముగా భగ్గుమగుటచే దుర్మతి నై యెట్టి దురితము చేయఁ బూనదనో యని నెఱచియు, నర్హ సౌఖ్యధామ మగు గృహము వీడి,

సైన్యము నాశ్రయించితి: యుద్ధానంతరము వైరివశంవదుడనైతి. ఇంటికరుడేలు నవకాశములేదు; వచ్చినను, హతభాగ్యునకు సౌఖ్య మెక్కడ? కావున, విధి విధానమనియెంచి, మహమ్మదీయుడ నగుట దోషమా?”

అంతవరకు నడంగియుండిన పితృవాత్సల్యమంతట పెల్లుబుక, వృద్ధుడగు సిరిబరుడు పిగతదైర్యుడై, ఉద్విగ్నహృదయుడై, ఘూర్ణిత మనస్కుడై, యమితోత్సాహ రుద్ధస్వరంబున “హా! కుమారా!” యచి యటచి రయమునఁ బాటిఁ ప్రకంపిత భుజపంజర మున శిశుమానుని లంఘించెను. కొంతతడవట్లు కడచిన పిమ్మట, కరాళుడు ప్రబోధితుడై, కంపిత హృదయుడై, యిట్లులనెను— “తమ్ముడా! సాయంకాలమగుఁగలచే, మేమిరువురము నీచేఁ దెగటార వలయు; లేదేని నీచ తెగటారవలయుగదా!”

“అన్నా! నేనె మరణింతుఁగాక. ఒక యుపాయము స్ఫురించినది; దాన మనము మువ్వరము సురక్షితముగా నుండనగును. నే నొక పైనికొద్యోగినగుటచే, నాయనుమతి వడయకుండ ఈ గుడారమెవ్వరు ప్రవేశింపజాలరు. కావున, కొన్నిదినములు మీరిందు దాగియుండ వచ్చును. సమయమసి మిమ్ము నిరపాయముగ సాగనంపెదను.”

“కుమారా! నీవును మాతో నరుదెమ్ము. నిన్నుడించి పోజాలము. తనయా! నీవు మగుడ జన్మభూమికే తెంచి, పాపంబులబరమ తత్య క్తుడవై మాతోఁబాటు సుఖముగ నందుము.”

జనకుడట్లు సాదరముగాఁ బలుక, శిశుమానుఁ డిట్లులనెను.—

“హా! తండ్రీ! ఈదురదృష్టవంతున కంతటి సౌఖ్యములేదు. మోహతిలేకమున నాయవస్థ మఱచు చుంటివి. పరిస్థితులు క్రూరముగ నాకొకపథం బేర్పఱచెను: తదుల్లంఘన మసాధ్యము, అవివేకము, అపాయకరము. తండ్రీ! నీ కుమారుఁ డేరణక్షేత్రముననో

మరణించును: ఈపాపపు గళేబరమునకు సంస్కారము జరుగనేరదు: గృధ్రజంబుకములతో, క్రిమికీటకములతో అహారమగును గాఁబోలు: ఈ శరీర కంకాళము వస్త్రాతపంబులకు గుఱియై శైధిల్యము నొందు: గాఁబోలు: అపవిత్రమగు నా యాత్మనితాంతశాధతమై యచ్చటనే పరిభ్రమించుఁగాఁబోలు! తండ్రి! నీవును గరాళుఁడను నాకై దివ్యస నుండియే ప్రార్థింతురా?”

నిజహృదయ దుర్భరారాటము నా తెఱంగున వెలిబుచ్చిన శిశు మానుడచట నిలువక, ఆవలకు రయమునఁబాటి, దినకరుడస్త మించువఱకు భయంకర మృతకళేబర విభూషితమగు రణవసుంధరం దిరుగాడి, చచ్చిన క్రైస్తవుల మస్తకముల రెండింటిని ఖండించి, కొంగున భద్రపఱచి యల్లనఁడగుడారము చొచ్చెను: ప్రాంగణ మున రెండు ఈటలుపాత్ర, ఆశింములను వాడికి దగిలించెను. నూర్యోదయమగునంతనే ప్రభుత్వవిచారకుడగుదెంచి, సైనికులు శత్రుసంహారము ప్రభునాజ్ఞ సనుసరించి యొకరించిరో, లేదో, యని అరయుచు, శిశుమాను గుడారము చుంగలి ప్రవర్తనముగాంచి, సంత సించి, తనదారింబోయెను. తండ్రికుమారు లమితానందపగులైరి.

కరాళసిరిబరులు హసేను నామధేయుడగు శిశుమాను గుడారము చొచ్చి మూడునాలుగు దినములాయెను వారిని భద్రముగఁబంపి వేయుట కింకిను అవకాశము చిక్కఁగఁడెను. ఒక్కొక్కదిన ముద యించుకొలది, హసేను భయమధికపరిమగుచుండెను. తుగ్గ- సైన్యము పునఃప్రయాణ మాచరించు సమయ మరుదెంచుచుండెను. రహస్యమిక దాగనేరదు. కాని, వారి యుద్యమము బాగుండుటచే, నా సంకటసమయమున సర్వసైన్యాధ్యక్షుడగు తిమరతుపాహ వ్యాధిగ్రస్తుడాయెను. ఆకారణమునఁ బ్రయాణములు నిలిచిపోయెను. హసేను ప్రాణము కుదుటఁబడెను.

సామా రుగ్మత యనుదిన మధికమగుచుండెను. పేరొందినవైద్య శిఖామణులు భయభక్తులతోఁ బాటువడియు, భగ్నమనోరథులై, శ్రోధమూర్తియగు సామా ఏమిచేయునో యని వెఱచి, యాకస్మికముగా మాయమైరి. వ్యాధిబాధ దుర్భరముగ నుండుటచే, నా తురుష్కప్రభువు శ్రోధోన్మత్తుడై, దండతాడితభుజంగమువలె, నిశితాస్త్రవీడితన్యాఘ్రమువలె బరిజనులు భయవివ్వలులగునట్లు, ఘూర్ణిల్లుజొచ్చెను.

ఈ సమాచార మెప్పటికప్పుడు హాసేనునకుఁ దెలియుచుండెను. వాని జనకుండగు సిరిబరుడు వైద్యవిద్యావిశారదుఁ డగుటచేఁ దన తనయునిఁ గాంచి యిట్లులెను —

“కుమారా! నా ప్రజ్ఞ నీకు విదితము. ఎట్టి రోగమైనను నాకు నులభసాధ్యము. కాన, నన్ను బాహుసమక్షమునకుఁ గొంపోయి దేని, కృతకృత్యుడనై ప్రభువు ప్రేమాభిమానములకుఁ బాత్రుడఁ గాఁజూడు. దాన, మనము బహిరంగముగ మన యిల్లు చేరి గలము.”

తోడనే, హాసేను సంతోషపరవశుడై, సామా శిబిరమునకు రయమునఁ బ్రయాణమాయెను. దారుణరోగవీడిత్తుడై పడియుండిన నేనాధ్యక్షుని విలాపములు డప్పుననుడియే దుస్సహముగ వినవచ్చుచుండెను. హాసేను డనుజ్ఞపడసి, సామా సమ్ముఖమునకేగి వినఁముడై మోకరించి, కంపితవృణయుండయ్యై ధైర్యముగ నిట్లు పలికెను.—

“మహాసీయా! భవదీయపవిత్రపాదధూరి యాదల ధరించుటకునైన నక్కరకురాని యీ సేవకాశముని మనవి చిత్తగింపుడు! ఈ సమీపమున నొక క్రైస్తవసన్యాసి కలడు. నిస్సంగుండగు నా సాధుజనుడు రోగచికిత్సయం దనమానుడు. లోకవిషయములం దలంపక ఆ యశుఘాత్ముడు నిరంతరము ధ్యానైకతత్పరుడై యుండును.

ఐనను, నిర్వాణపరోపకారవరతంతుండగు సమ్మహానీయుడు తప్పక విచ్చేయును. వనమూలికావయోగమునం దప్పక రోగనివారణ మొనరించునని విశ్వసించును: కైస్తవుడైనను, విశ్వసనీయుడని దృఢముగఁ జెప్పఁగలను. ”

“చూతము ! ఆ కాఫరు ఫకీరు నిటుఁగొనిరమ్ము ! నా లెవులు మాన్పెనా, ఆ కాఫరుని బహుమానములతో ముంచి నేయుదును: లేదేని, మరణించినను, వాని పనిపట్టించును ! భద్రము ! పొమ్ము.”

మృత్యుమూఢమున నున్నను, ఆ తురుష్కవీరుని దుఃఖాంకార మొక్కతీరుననే యుండెను. తన వ్రథవట్లు పలుక, నుహప్రసాద మని పలికి మోఁగరించి, వెడలి, హనేను నామధేయుడగు శిశు మాను తన జనకునితో నరుడెంచి, తిమరతుసాహ శిబిరము ప్రవేశించెను. ఈలోన నా సేనాని పరితాప మధికతరమగుటచే నున్నత్ర హర్యక్షము భాతి గర్జింపఁ దొడంగెను. పరిజనులు భయభ్రాంతులై యట నిలువఁజాలకపోయిరి. అపూర్వసౌందర్యవతియగు నొక బాలిక ప్రేమపూరితచిత్తయై, వ్యగ్రమనస్కయై యుపచారము లొనరించుచుండెను. తదుపచారకార్యనిమగ్నయై యుండిన ఆ మచ్చికంటి ముఖవననధారణము మఱచియుండెను. అట్టి సమయమున శిశుమాను కృత్రిమభీష్మగ్వర సహితముగా నందుఁ బ్రవేశించెను. మేమునుండు తొఱంగి నీలమేఘ పరిత్యక్త సుందర సుధాకరబింబ సమాన వైభవ సముజ్వలముతో దీపించు నాకన్నియఁ గాంచిసంతసే, శిశుమాను ముగ్ధుడాయెను. అనంతవదనయై, నిజజనకుని ముఖవిలోకన మొనరించుచు, సవ్యక్తమధురమంజుల కంఠమున ధైర్యము కిఱవఁబూనిన యావాల్గంటి ఇందీవర సన్నిభ విశాలనయనము, రనిమిలి తములై యుండెను: మనోహరములై గులాబులవలె రాళ్లు కెంబెదవుల నడుమ నాకుందరదన పల్వరున విమల ముక్తాఫల సాదృశ

శోభాయమానముగ నుండెను. ఆ మోహనాంగి యంగ విస్ఫరణము పరివృత్తమై, సువ్యక్తమై, నిరుపమానమై, వర్ణనాతీతమై యలరారెను. ఆ కోమలాంగి ధరించిన వరాయిచుండి కోమల కాంచన పదకంజాతములు వెలువడి, నేత్రపర్వ మొనరించుచుండెను.

నాకమునుండి దిగివచ్చిన దివ్యాంగనయో యనుపట్టుల నూనరూప వైభవ సముజ్వలయైయొప్పు నా నారీరత్నము నొక్కనిమిషము నిశ్చేష్టితుడై ముగ్ధుడై శిశుమానుడనిమిషనయనుడై కాంచన జాలెను. అంత నాముద్రయ తటాలున మోమైత్తి యటుపరికించెను. ఆచంద్రముఖ శీతల వీక్షణములు శిశుమానుమీఁదనే పర్వెను. వాఁడాదివ్యసుందర విగ్రహమునే, విభ్రాంతుడై, కాంచుచుండెను. ఆమానవతి తోడనే సుందర సంధ్యారుణ రంజిత వదనయై, మేలిమునుంగు రయంబున ధరించెను.

శిశుమానుడంతి నిశ్చల స్వాంతుడై పాపా శయ్యకడ కేగి, మహాత్ముడగు క్రైస్తవఫకీసును గొనివచ్చితినిని దైన్యముగ విన్నవించెను. పాపా యిట్లులనెను.—

“నాచెంతకు రమ్మనుము! కుమారీ! నీవిచటనే యుండవలయు: నీవున్న, నాలాపమొకింతి యుపశమించును.”

సిరిబరుడంత రోగినిడాసి, వదనముపరిశీలించి, రోగముగుర్తించి, ఏవియోగొన్ని మూలికలు కావలయునని కోరెను. పరిచారుకులు తోడనేపోయి యందందుఁ దిరిగి, వలయు నోషధులు గొనివెచ్చిరి. సిరిబరుడు వానిని శుద్ధపఱచి, ప్రయోగార్హముగ నొనరించి, రోగి కొనంగు కార్యమున సిమగ్నుడై యుండ, శిశుమానుడు తనచెంత నుండిన విద్యుల్లతావిగ్రహసౌందర్యవైభవము తలంచికొనుచుండెను. ఆతఁడొకసారి మరీటాను బ్రేమించియుండెను. కాని, తిమరతు పాపా పుత్రికా విలోకనావసర చిత్తోద్రేకము కేవలమపూర్వముగనుండెను.

మున్నెన్నఁ జెలుంగని వికారమొందుదయించి, యనలమువలెఁ బ్రహ్మ
రిల్లెను. విద్యుత్ప్రవాహము పరుగిడినటులు, ఒడలంతయు బ్రకంఠిత
మాయెను. అనిర్వాచ్యమగు నొకపింత యానందము వానికనుభవైక
వేద్యమాయెను. ఒక యమిత సుఖస్వప్నముఁ గాంచువానివలె శిశు
మానుఁడు తన్మయుఁడై యుండ, ఈ మధురంపుఁ బలుకులు వినులం
బడెను.—

“ఈ కైస్తవుఁ డెవ్వఁడు ? విశ్వసనీయుఁ డగువా ! అపాయము
వారయదుగద ! క్రూర విధివశమున వ్యాధిగ్రస్తుఁడైన ఈ మహనీ
యుఁడు సాధారణుఁడు కాఁడునుమా !”

శిశుమానుఁ డంత ప్రబోధితుఁడై, తక్షణము గాంభీర్యము
వహించి, పాపా పుత్రికకు తగునమాధాన మొసరించెను. అంతనా
‘వల్లకి’ యొక నిమిష మూరకుండి యభిన వల్లకివలె నిట్లు ప్రశ్నిం
చెను.—“నీ నామధేయ మెయ్యది ?”

“నన్ను హనేనుఁడని పిలుతురు.”

శిశుమానుఁ డట్లు సవినయముగ సగౌరవముగాఁ బలుక, నాహేమ
వల్లకి యల్లస నిట్టులనెను.—

“ఈ పవిత్రకైస్తవునిఁ గొనితెచ్చి నీవు నిక్కముగ స్థానికనాముఁ
డవైతివి.” అంత నాముద్దియ రయమునఁ దన యలగుళియముఁ దీసి
శిశుమానునిఁ జేరఁ బిలిచి, యమిత మందస్వరమున మృగండు నిట్టుల
నెను.—“అగ్యా ! ఈ యుంగరము నాజనకుని కొఱకుఁ దాల్చుము !”

“వలెఁగామణీ! వలదు, వలదు. నన్ను బహుకరింతునని ప్రభువు సెలవి
చ్చియే యుండెను. భవదీయజనకుఁ డప్పుడే ఈ కైస్తవ మహనీ
యుని ప్రభావముచే నొకింత బాధఁ దక్కినని తోచెడిని. ఐనను, నీవొ
సంగు బహుమానము వలదనఁ జాలను; నీకై ఈరమణీయ భూషణము
ధరించెదను.”

తదవసరమున నాయువతీ యువకుల కరములు పరిస్పరిము చుంబిం చెను. శిశుమానుడు ప్రభుగుహిత కరిస్పర్శన మహాసౌఖ్యము ననుభవించి, తదమూల్య పదార్థము పరిగ్రహించెను. సిరిబరుఁ డంతట లేచి, నాలుగడుగులు వెనుకకువైచి, అమిత మంసస్వరమున నిట్లు లనెను.—

“సుందులు తలకెక్కినవి : సామా గాఢనిద్రాపరుఁ డాయెను: మేల్కొంచు వఱకు భంగము కలుగరాదు: నేనీచెంతనే కసిపట్టి యుందును.”

వల్లకియు నచటనే యుండవలయును. ఆ యిందీవరనయనను వీడఁ జాలక శిశుమాను గూడ నెద్దియో నెవము కల్పించి యచటనే యుండెను. వల్లకి కనునన్నఁగాంచి, మూఁగ బానిసలు ఆ వివిధాహార సమృద్ధములగు వెండి పల్లెరములఁ గొనితెచ్చి యొక మేజుపై నిడిరి. అతిథుల కారవించు నెపంబున నాప్రభుపుత్రి తన మేలి ముసుగు నడలించి, విందారగింపవలయునని వారి నాహ్వానించెను. బల్లపై నానావిధరుచికర పదార్థము లమరియుండెను. పూజ్యుడఁగు మహమ్మదు కఠినము ఖండించిన మేలురకపు మఘరసముగూడ నాయత్త మాయెను; వల్లకి శిశుమాను లాభూలోక పియూష మాస్వాదించిరి. తురుష్కప్రభు వెటులుండెనో చూడవలయునని సిరిబరుఁడు తటాలున లేచిపోయెను. మిగిలియుండిన యువతీ యువకులు చనవుగ, బరస్పరిము విలోకించుట కవకాశమాయెను. శిశుమానుఁడు ప్రణయామృతము గ్రోలగ్రోలి పరవశాత్ముడై మఱలఁ గలియుదు మని నిబ్బరముగఁ బలికి వెడలెను.

సిరిబరుఁడా శిబిరముననే యుండెను. శిశుమానుఁడు మాత్రమను దినమరుదెంచుచు వల్లకి సుందరసుధాకరబింబముఁ దిలకించుచు, సైన్యాధిపతి క్షేమమరయు నెపంబున నాకలకంఠి మంజులాలాపము

లాలించుచు వెడలుచుండెను. పదిదినములలో తిమరతురోగము కుదిరినది. ఇరుపదిదినములలో నాతని కారోగ్యములవడెను. ఇంక సిరిబరుని యవసరము తీటిపోయెను.

పాషా యంతట శిశుమానుని రావించి ఆ వృద్ధుకై స్తవఘోషమునిచ్చి దనగుడారమునకుఁ గొంపోయి ఆతని వాంఛలనెల్ల సకారముగా నరయవలయునని యాజ్ఞాపించెను. పాషా నిజముగ, బ్రీతుఁడైనను, ఒక యనుమానము కాధించుచుండెను. కాఫరులను నమ్మరాదనియు, ఈ కై స్తవుఁడు సిపుణముగ వ్యాధి మఱలించినను విశ్వసంపరాదనియు, శీఘ్రముగ నరయఁజాలని వినము ప్రయోగించి, బహుమానము వడసి యాతఁడు పలాయనమొనరించునని, తాను తిరుగరోగార్తుఁడై యధిక తరబాధననుభవించి మరణింపవచ్చుననియు పాషా లోలోన ననుమానించెను. ఆ కారణముననే యా వృద్ధుని తన సైనికుని గుడారమున నుంచి, కొన్ని దినములు చూచి యనంతరము ఘనముగా బహూకరింపవలయునని పాషా ఆలోచనచేసెను.

పది దినములాయెను. పాషా కారోగ్యము దినదినప్రవర్ధమానమాయెను. దాన నాప్రభువు సంకల్పించి, కై స్తవుఁడు నిజముగ, సజ్జనుఁడే యని గ్రహించి, కృతజ్ఞతాపూర్వముగా దాను మంచి పనదన మొసంగవలయునని సంకల్పించెను. కాని, కై స్తవ ఘోషముఁ డంతటి మేటిసాధకుఁడైనను, వాని నరసినవాఁడు హసేయఁడుగదా! కాన, వాఁడును గొప్ప బహుమానము వడయవలయును. వానిగుఱించి తన మంత్రులను బ్రశ్నించినంతనే వారెల్లరు హసేను వీరుఁడనియుఁ స్వామిభక్తి పరాయణుఁడనియు, సత్త్వవర్తకుఁడనియు నేకగ్రీవముగా, బలికిరి. ప్రభువు సంతృప్తాంతరంగుఁడై, తన తనయను రావించి, యిట్లులెను.

“కుమారీ! నిన్నొక కార్యార్థము చేరితి. ఎఱుంగుదుగదా, నా

తొంటి దారుణవ్యాధిబాధ! పరమేశ్వర విలాసముచే మన హాసేనుడు తగిన భిషగ్వగు నరయఁజాలెను. నేను నుజుల సంపూర్ణారోగ్యభాగ్యము ననుభవింపఁజాలుటకు హాసేనుడే కారకుఁడాయెను. హాసేను మంచి మహమ్మదీయుఁడు, వీరుఁడు, అచిరకాలమున యశోవంతుఁడు కాఁగలడు. పట్టి! బహుమానపురస్కారముగా నిన్ను వానికి భార్యగా నీయఁదలంచితి.”

వల్లకి యమితానంద పరవశయాయెను. ఏ సుందరాంగునిఁగాంచి మోహవిభ్రాంతిచిత్తయై, తన ముద్రిక యొసంగి, కరస్పర్శనానంద మనుభవించి, తదాలోచనాధీనమాననయై యుండెనో, వానినే వివాహ మాడవలయునని పాషా యాజ్ఞాపించెను!

పాషా యంతటఁ దన పెద్ద కొఱ్ఱను జీరి, యిట్లు లాజ్ఞాపించెను—

“అబ్దుల్లా! అమూల్యములగు వింత పనదనములఁ బట్టించిగొని, పండ్రెండుగురు పరిచారకులతో నీవు హాసేను గుడారమునకుఁ బొమ్ము. అంకొక వృద్ధకైస్తవుఁడు గూడ గోచరించును. వారిని గాంచునంతనే గౌరవపురస్కరముగా నాయరువురకు రుచిరాంబరములఁ గప్పి, సువర్ణ మాలికలువైచి, యంగుళీయములు తొడిగి రయంబునఁ గొనిరమ్మ! పొమ్ము!”

ఆప్రకారమబ్దుల్లా రయమునఁబోయి, ప్రభుసేవకుఁ డగుటచే నని వారితఁడై, జంకు లేక హాసేను సమక్షమునకుఁబోయెను. హాసేనుఁ డా సమయమునఁ గరాళసిరిబరులతో వినోదముగ సంభాషించుచుండెను. పిడుగువలె పరుదెంచిన సేవకుని గాంచినంతనే, శిశుమానుఁడు భయాతిలేకమున న్రూన్పడెను. అబ్దుల్లా డిల్లవకి యిట్టులనెను.—

“అయ్యా! నీ గుడారమున నొక్క కైస్తవుఁ డుండుననియు, వానికీ రుచిరాంబరాది సన్మానముల నొసంగవలయునని పాషా ఆజ్ఞా పించెను. కాని, ఈ నికటమున నిర్వురు గోచరించుచున్నారే! ఇం

దెవ్వఁడు గౌరవార్హుఁడో యెఱుంగఁజాలను. కావున, మీరుమువ్వురు పాపావారి శిబిరమునకు దయచేయుఁడు !”

వాఁడట్లు పలుకుచు హసేను నామధేయుఁడగు శిశుమానునకు సశరవముగాఁ దాఁదెచ్చిన రుచిరాంబరముఁ గప్పి, ఇతర బహుమానములఁ గూడ ధరింపఁజేసి, యంతివఱకుఁ గృతకృత్యుఁడాయెను. కాని, శిశుమానునకు బహుమానములేల? తన రహస్యమిఁకఁ దెలిసి పోవును. ప్రసన్నహృదయుఁడై యుండిన పాపా యిఁక గ్రోధోన్మత్తుఁ డగును: తండ్రికుమారులు మువ్వరకిఁక మరణము తప్పదు! శిశుమానుహృదయము పాపాణఘటిత మృణ్మయపాత్రవలె ప్రక్కలాయెను! ఐనను, కర్తవ్యమేమి! పాపమాహతభాగ్యుఁడు చేయునది లేక జీవచ్ఛవంబుగతి ప్రభుసేవకు నుపగమించెను: కరాళసిరిబరులును అట్టపోయిరి.

అట్లుల్లా ప్రభుసమక్షమున సాష్టాంగ నూచరించి, తాఁగించిన వైపరీత్యము నివేదించెను. ఇరువురు క్రైస్తవు లనినంతనే తురుష్క ప్రభువు విస్మయాగ్రహపరవశుఁ డాయెను. అంత నొక సభ్యుఁడులేచి యిట్లు పలికెను.—

“క్రైస్తవులా! ఎఱుంగుదు. యుద్ధమునఁ బట్టినడి, హసేనువంతునకు వచ్చినవారలే! హసేను వధింపక ఈ కాఫరులనువిడిచి యుండును.”

తిమరతు పాపా గ్రోధోన్మత్తుఁ డాయెను.—“అల్లా! అల్లా! ఎంత యాగడము! ఈ కాఫరు నిజముగ ఘోరఁడని విశ్వసించి, నాచెంతకు రానిచ్చితి. అట్లుకాదేని, మనపైఁ గత్తి దూసిన సరాధములలో నొక్కఁ డగునేని, వీనిని వీని యనుచరులను నాప్రాంగణమున నిప్పుడే ఉరి తీయింతును! అరే! హసేన్! మాటాడవేమి!”

అట్లు గర్జించుభయంకర చండశాసనుని పాదముపై వ్రాలి శిశుమానుఁడు తన యథార్థవృత్తాంతము పూర్తిగఁ జెప్పివైచెను. పాపా

దుర్వారదురాగ్రహ ప్రచలితశరీరుడై యిట్లు గర్జించెను.—

“ఓరీ! నరాధమా! ద్రోహము! మహాద్రోహము! చేజిక్కిన కైస్తవకీటకములఁ జక్కగఁ జెక్కొడవలయునని ఘోరసమయము గావించితి! అరే! దురాత్మా! ఎట్లు తుమియింతును! హా!”

వృద్ధుడగు సిరిబరుడంత దుఃఖపరవశుడై, అమితభయాతురుడై, తత్సమాగతసదస్యహృదయ విచారణమగునట్లు గోచరమైన నేడ్చెను. సభాసదుల చిత్తమునీరాయెను. కఠినహృదయుడగు పాపాసహితమొక్కంత ప్రచలితుడై శిశుమాను నుద్దేశించి యిట్లులనెను —

“ఓరీ! విశ్వాసఘాతుకా! నీజనకుఁడు నా ప్రాణము కాపాడెను. వాని కభయమొసంగితి. మఱియు, వానికొక కుమారుని దక్కింతును. మీ సోదరులలో నొక్కఁడు మరణింపవలయు. తన కెవ్వఁడు కావలయునో వృద్ధుఁడు తత్తణమెఱింగింపవలయును.”

భాగ్యహీనుడగు శిశుమానుఁ డంత నాదారుణ సమాచారము తన జనకున కెఱింగించెను. సిరిబరుని యవస్థ కడుదుస్సహముగ, కడు వివరీతముగ నుండెను. కుమారు లిర్వ్యర్థుల రెండు నయనములవలె నుండిరి. సిరిబరు డే నయనము కోల్పోవఁ గలఁడు? కరాళుడు జ్యేష్ఠుడు, వివాహితుడు, సంతానవంతుడు! శిశుమానుఁ డన్న నో!—కనిష్ఠుడు చచ్చి బ్రతికినవాఁడు, పాప భూయిష్ఠమగు పరమ తము మగుడ విడనాడకయే మరణింపవలయునా! వలదు! వలదు! కరాళునకై గృహలక్ష్మి మరీటా నిరీక్షించుచుండును! శిశుమాను మగుడఁ బవిత్రకైస్తవ మతస్థుఁడు గావలయు! ఆహా! కరాళుని విడనాడుట దుస్సహము! శిశుమాను నొసంగుట యసంబద్ధము!

సిరిబరుఁ డమితచింతా విహ్వలచిత్తుడై యాతెఱంగున నున్మాదప్రాయుడై విలపించుచుండ, శిశుమానుఁడు ముందున కరుదెంచి యిట్లులనెను.—

“తండ్రీ! నీకింత వంతయేల? కరాళుని కొఱకై భార్యాపుత్రులు

గంపెడానతో వేచియుందురు! వాని నొక్కని బలియిచ్చిన, స్త్రీహత్యయు శిశుహత్యయుగూడ సంభవమగును. కాన, నేనే జోయెదను!”

“తమ్ముడా! వలదు, వలదు! నాకై యొకసారి మహాత్యాగ మొనరింపితివి! చాలును మగుడ నీకావడ వారయనిత్తునా? కరాళుడంతటి నీచాత్ముడు కాడని లోక మెఱుంగ వలయు. తండ్రీ! నే జోయెద!”

అన్నను వారించి శిశుమానుఁ డిట్లులనెను.—

“సోదరా! నీభార్య బిడ్డలం దలంచి నన్ను మరణింప నిమ్ము. నీ జీవితము సార్థకము; నాదో! నిరర్థకము!”

“తండ్రీ! వలదు! సమ్మతించకుము! సోదరుడు ముఖభ్రష్టుడై మరణింపరాదు. నేజోయెద.”

“తండ్రీ! వలదు. ఏ మతమైననేమి! నిశ్చలచిత్తుడనై మరణింతును!”

అంత సిరిబరుఁ డిట్లులనెను.—

“శిశుమానుఁడే మరణించుగాక! ఆ! వలదు: శిశుమానుడు కోమలశరీరుడు, వాని వినీలనయనములు కాంచినంతనే, గతించిన నా సాధ్వి స్మరణకు వచ్చును. కరాళుడే యేగుఁగాక — కాదు, కాదు. కరాళుడు ఆలుబిడ్డలు కలవాడే! శిశుమానుడు పరమతము వీడి ప్రాయశ్చిత్తపూర్వకముగాఁ గైస్తవమతావలంబుడైనఁ గాని ఉత్తమగతులుండవే!— వాడు మరణించు టెట్లు?”

వృద్ధుఁడమితభయాకుల చిత్తుడై, దుస్సహస్యగ్ర మనస్కుడై, కరాళమరణ సన్నిభాందోళిత హృదయుడై, కరాళశిశుమారుల గుణశీలముల వితర్కించుచు నున్నాడప్రాయుడై విలపించుచుండ, శిశుమానుఁడనకాశము చిక్కించుకొని పాపాను డాసి యిట్లులనెను.—

“ప్రభూ! మాతండ్రి హృదయమరసి వచ్చితి: మరణింప సంసిద్ధుడనై

యున్నవాడ: నత్వరము కృతకృత్యుడవు గమ్మి.”

తదాస్థాననభ్యులు దుఃఖవరవశులై, విస్మయమై, ముగిసిన హస్తమై, ఆదీనని తమయింపవలయునని పాపాను ప్రార్థించిరి. కాని, యా మహనీయుడు ప్రసన్నుడు గాలేను. పాపా యభిమతమెఱింగిన తలవరి భయంకరమగు వింటినారి సంధించి వధింప సంసిద్ధుడై యుండెను. ఆ హాశభాగ్యుడు శిశుమానుడు దెన్యనశ్చలవనమై, మేను టురంబున గగములు కీలించి, మోగరించి, దీనజనతల క్రియాదత్త వప్రిపాదపంకేయ న్మోక్షించిన్మడై, ముగిసినట్లులుదాయో దయారహితమై పాపా సన్నయొసరించెను: శిశువరి కాలస్పృసన్నిభ మగు వింటినాని శిశుమారు కలమనకు జాల్చెను. ఒక్కతీణిగనా కాలపాశము బిగిసిపొవును: శిశుమానుడు విగతజీవుడగును. సభికు లాభయానకి ప్రదర్శనము చూడజాలక దుఃఖావసతవదన్మలైరి. శిశుమానుని కిరిదిక్కయ్యది?

అట్టి మహాసంకటముహూర్తమున, మేలిమునుంగుధరించిన యొక జవ్వని యా సభాగారమున మెఱపువలె నుదయించి, పాపాపాదము లపై రయమున వ్రాలి, “రక్షింపుము! రక్షింపుము! ఈ యువకుని రక్షింపుము! లేదేని, నన్ను వధింపుము!” అని గంభీరోద్విగ్న స్వరమున బలికెను.

“వల్లకి! ఏమి ఈ సాహసము! ఈ విశ్వాసఘాతుకుడు ప్రేమా స్పదుడా! వీడు తప్పక వధ్యుడు!”

అట్లు కఠినోక్తులాడు జనకుని వారింది, వల్లకి యిట్టలనెను.—

“జనకా! నా విన్నపము మన్నింతువా, మేలు! లేదేని, నన్ను నీ తుణమే వధింపుము! శిండ్రి! ఈ యుదారవంతుడొనరించిన మహోపకారమెంతలో మఱచితివి! నన్ను గుఱించి యొనరించిన సమయము నిరర్ధకము కావలయునా! తిండి! తీవ్రపడకుము.”

సభాసదులెల్లరు ప్రభువుత్రిధైర్యము తలంచి, మిక్కిలి సంతసిం చిరి. మహమ్మదీయనాయకుఁడెంతటి కఠినుఁడైనను, అగ్గలంబగు పితృ వాత్సల్యము వెల్లివిరియ, అస్థిరహృదయుఁడై, నిజచరణసమాశ్రితయై యున్న హేమవల్లరి నల్లన లేవనెత్తి, యిట్టులనెను.—

“కుమారీ! నీమాట కాదనఁజాలను. మదీయ సంతానమునందు నీవే రోగార్తుఁడై కుందు జనకునిఁ గనిపట్టియుంటివి. నీ నిరుపమాన వాత్సల్యము నిక్కముగఁ బ్రశంసనీయము. ఓయీ, హనేనునామ ధేయూ! లెమ్ము! స్థానికనాముఁడవై, చిరయశోమండితుఁడవై ప్రవ ర్థిల్లుము: కష్టాంత బహుమాన మింకన్నీయను బరిగ్రహింపుము.”

ఈ శుభవర్తమానము దవ్వుననుండిన కరాళసిరిబరులకు రయ మునఁ దెలియవచ్చెను: అశ్రుజలార్ద్రములై ముకుళితములై యున్న సయనములు ప్రమోదవిస్ఫూరితములాయెను: జీవరహితవదనములు తోడనే నిరవధికానంద ప్రదీపితములాయెను.

ఆ సాయంకాలమే వల్లకీహనేనుల వివాహము మహావైభవముతో జరిగెను. ఎల్లరు నానందపరవశులైరి. సిరిబరుడు సహితము కడుముద మండెను, గాని, తన చిన్ని కుమారుఁడు పరమతిపంక పరిత్యక్తుఁడై, పూత క్రైస్తవమతస్థుఁడు మగుడఁగాఁజాలకపోయెగదా యనువంత యొకింత బాదించుచుండుటచే, నా ముదుసలికి సంపూర్ణానుభవము లేకపోయెను.

వివాహానంతరము కరాళసిరిబరులు పాపా మందిరమునఁ గొన్ని దినములుండి, విందులారగించి, వెలలేని కానకలంది, యనంతరము తమ దేశమునకుఁ దిరిగిపోయిరి. శిశుమానుసి వీడి యరగుట వారికిఁ గడు దుర్భరముగ నుండెను. ఎడబాటు శిశుమానునకుఁ గూడఁ గడు దుస్సహమైయుండెను.

వల్లకీ శిశుమానులు ముప్పది సంవత్సరములు సంసారమహా

సౌఖ్యము పూర్తిగ ననుభవించిరి. శిశుమానుఁడు ఘనాధికారధురంధరుండై, యమిత ధనవంతుఁడాయెను. ఐనను, సంతానవిహీనులగుటచే, వారి సౌఖ్యమొకింత కొఱతపడెను. అనంతరము సద్గుణవల్లరియగు వల్లకి మిత్తి వాతఁబడెను. శిశుమానుఁడు నిరావలంబియై యట నిలువజాలక, జన్మభూమి దర్శనోత్సాహియై తన కనకవస్తువాహనాదుల నెత్తించికొని ప్రయాణమాయెను. తత్సూర్యమే, సిరిబరుఁడు సహస్రమాసములు నిండి సమాధిచొచ్చెను. శిశుమానుఁడు నిజసోదర సంసారమున లీనమై, తన యవసానము నా లెఱంగున నిష్టబంధుజన పరివృత్తుడై హాయిగ వెడలబుచ్చి కీర్తిశేషుఁడాయెను. ఆ మహనీయుఁడు నిశవలాశియుద్ధము గురించియు, తదవసర ఘోరసరవధాక్రమము గుఱించియు, నిజవిషాదాజ్ఞాతవాన విచిత్రోదంతము గుఱించియుఁ జక్కని గ్రంథము రచించిపోయెను. అగాధ క్రొత్తగ నైరోపాఖండకథారంగ ప్రవేశమొనరించినపుడు కైస్తవజనానీకమున కమితానందమొడఁగూర్చెను.

౧౭౫

ఖలీలుఁ జూలి యసులు

ఖలీలుని కథ ముగిసెను. తొల్లింటి గాథలకంటె నియ్యది దల్తబను పాషాకు సధికతరానందము కల్గించెను. వివిధరసపూరితముగు నా గాథ శ్రవణమొనరించునపు డాయాభావములు తురమ్మ ప్రభువదనమున ద్యోతకమగుచుండెను. వృద్ధతురుష్కుఁడా కాలమంతయు ననిమిషనయనుండై, దుర్భరనంశయబాధితుడై యాకథకుని వదనమునఁ జేరితిలకించుచుండెను. సహజమనోహరాకారుడగు నా పీరుఁడు

తదవసరమున మఱియు దర్శనీయుడై యొప్పురెను. శోమలాంగి యగు జాలేఖా కుతూహలాశ్చర్యధుర్యయై యాలించెనని నేఱుగఁ జెప్పనవసరములేదు. ప్రణయముగ్ధులగులూ కాసుగుల్నేరులును, తైర్లూ జాలీయనులును గాఢోత్సాహపరవశులై కథాశ్రవణ మొనరించినట చర్చితచర్చణము.

కథ ముగిసినంతనే, దల్తబను పాపా సహజముగ నాలోచనా పరుఁడాయెను. చతురమతియగు ఖలీలుఁడు మఱెట్టి నెపము కల్పించి యా ప్రణయమందిర నివాసము దీర్ఘతర మొనరించునో; లేక, తమ మిత్రుని యుపదేశానుసారముగాఁ దమరినందుఁడనిచ్చి, చారుల సంపి పాపా తమతమ వంశచారిత్రముల నరయఁగడంగునో, యని యా యువతీయువకులు చింతింపఁదొడంగిరి. ఆ సమయముననే ఖలీలుఁడు నిజప్రియాంగనను డాసి, మోమువాల్చి, యా హేమగాత్రి శ్రవణమున నేమియో చెప్పెను. ఆ మోహనాంగి మనోహరాననము కళావిహీనమై, చింతాక్రాంతమాయెను అది యొక క్షణికము: తదాననము తక్షణ మాశోత్సాహరంజితమై, పుఫుల్లమై, విభాసురమై యలరారెను. ఆ పల్లవాధర యా ముహూర్తముననే తదాననము వీడి నిశ్శబ్దముగ మఱియొక సోఘాపైఁ గూర్చుండెను. పరస్పరప్రణయ సంభాషణానందపరవశులైన లూకాసు మొదలగు వారలావిషయము నెఱుంగరైరి. పాపా నిజమనఃప్రభవాలోచనాసాగరనిర్మగ్నుడై యుండఁగా.

రెండు మూడు నిమేషములట్లు గడచినంతనే, ఆ మందిరక వాటము చలించెను: ప్రభుభార్యయగు నిస్మిల్తా సతీతిలకమల్లనఁ బ్రవేశించెను. అనర్హుచిరాంబరధారిణియై వీపించు నా గంధగజయాన మందిరప్రవేశ మొనరించినంతనే, మేలిముసుంగు నుండియే కలయఁ జూచెను. ఖలీలుఁడు కాంతావిరహితుఁడై యుండెను! జాలేఖా

దవ్వున మఱియొక తల్పమున నుపవిష్టయై యుండెను: ప్రభువన్నీ లోలోన సంతసించెను. ఆ మందరాంగిని గ్రీకు యువకు లెన్నఁడు గాంచి యెఱుంగరు. ఐనను, కూపవైభవము గాంచి, ఆమె పాపా సతి కావలయునని యెంచి, జూలియను లూకానులు నశౌరవముగా లేది నిలుచుండిరి.

అంత నా మందయాన మానననరోవరవిహరణమనోహరమరా శమువలె నల్లనల్లనఁ దన మగనిడాసి, ఆ వీకుని దోర్తండమునఁ దన కోమలకరంబు స్పృశియించి, ప్రేమమయాశీశలవీక్షణంబులఁ బ్రవేశిం జేసి, మోహిసీనహజమంజుల మోహనస్వరంబున నిట్టులనెను.—

“ప్రాణనాథా! ఈ మందీరప్రవేశ మొనరించుట కనుజ్ఞ దయ చేయుదువా?”

పాపా యానందపరవశుడై, తన ప్రియభార్యను సాదరముగాఁ దనప్రక్కఁ గూర్చుండ నియమించి, యిట్టులనెను.—

“తరుణీ! నీ కెల్లయెడల సుస్వాగతము! ప్రేయసీ! నీ తోడ నేను ముచ్చటించినవారు వీరలే. ఈ యువకులు మువ్వరు రెండవో రాత్రము లీమందిరమున విడిసియుండి, ఇంక దమ తమ నెలవులకుఁ బోనున్నవారు.”

యువతీయువకులు నల్వరు తోడనే ప్రచలితహృదయులై, కృప ణులై, నిజహృదయాభిపూర్వకముగా ఖలీలునిఁ దిలకించిరి. కాని, ఆ తురుమ్మవీరుఁడు నిశ్చలుడై యుండెను. జులేఖా పదభ్రంశమంది వేటొక సోఘాపై నాసీనయై యుండుట వారప్పుడే కాంచి, తత్కారణ మరయఁజాలక విస్మితులైరి. అంతనిస్మిల్లా పాపా నుద్దేశించి, యిట్లులనెను.

“ఆర్యా! వీరిలో నొక యువకుఁడు విచిత్రమగు గాథల వినిపించి, నీ కలువోలువము కలిగించుచుండెనని వినియుంటి. నాగా! అశి

నడవకాశము నా కేల ఒనంగనైతివని కినిసి యరుడెంచితి సుమా !”

“ప్రేయసీ! కథాపై నీకింత మక్కువయని యెఱుంగను. మఱియు, మహమ్మదీయకులాంగనవు, పూర్వాచారపరాయణవునగు నీవు పర పురుషవిహరణప్రదేశమున కేతెంచుట కరింబు దుస్సహంబని యెంచి నిన్నా హ్వనింపనైతి.”

“నాథా! మగడుండు ప్రదేశము నాకు దుర్గమము కానేరదు. మఱియు, నీ పుత్రుకలు మాతృవిహీనలు గదా. తత్సమానురాలనగు నేను తత్సమానబాధ్యత వహించి, యిట్టి రంగముల దప్పక ఉండ వలయు.”

“ప్రేయసీ! నీ హృదయ మిటులుండునని యెఱుంగనైతి. ఎఱిగి నచో, నిన్నా హ్వనించియుండనా. కాని, ఈ యువకు లింక నిందుండఁ జాలరు. అజ్ఞానినై ఈ సజ్జనుల నింతకాల మీ మందిరమున నిలుపుటయే అయుక్తము.”

“నాథా! నీప్రియభార్య విన్నపము మన్నించి, యొక వరము ప్రసాదింతువా? ”

ఆవగలాడి యట్లుప్రశ్నించుచు, ధైర్య విధ్వంసకరములగు స్త్రీజన సహజ కుటిలమందస్మితరుచి జాలముల సవరళముగఁ బర్యజేసెను. తన్మహారత్తమున నా కళానిధి మేలిముసుంగు ఒకింత నడలెను. తా సనుదినము గాంచునదయ్య, నాకాంత యాసమయమున సహస్రాధిక వైభవ సముజ్వల శోభాయమానముగ, సంపూర్ణ సుధాకరబింబనన్నిభముగ, దేదీప్యమానముగఁ గాన్పించెను. ఆవృద్ధవీరుఁ డుద్విగ్నఁడై చకితుఁడై, ముగ్ధుఁడై, నిజమనోనిశ్చితాభిప్రాయ విరుద్ధముగ నాజగ న్మోహినికి వశంపడుఁడాయెను. అంత నాకుటిలాలకమంజుల వీణారవంబున నిట్లులనెను.—

“ప్రాణనాథా! ఇతిహాసములు, చిత్రకథలు, దేశచరిత్రలు నాకుఁ

గడుంగడు నానందదాయకములు. ప్రణయవీర రసప్రధానములు, ఆనంద విషాదరస పూరితములనగు గాథలందప్పక నాలింపవలయు గదా. కాన, మదీయనిర్వక్రమనోరథము చెల్లెంతువని విశ్వసించును.”

సాషా పట్ని యట్లువలికి విరమించినంతనే, సాషా యిట్లులనెను.—

“ఖలీలుఁడు కృపాయత్తచిత్తుఁడై శ్రమయనక మఱియొక కథ విని పింప నిచ్చుగించుచేని, నా కభ్యంతరములేదు: మిశ్రసహాయుఁడై, యీ రేయి కూడ నిందుండి, ఉదయమగునంతనే వెడలనగును.”

ఖలీలుఁడు తోడనే నహజ నిశ్చల స్వరంబున నిట్లులనెను —

“ఆర్యా! నీయభిప్రాయమటసిమెలంగుట నాకెంతయు నానందదాయకము. కాని, ఒక్కరహస్యము గమనింపుము. ప్రభురాణియే కుతూహల యగునపుడు, కాదనరాదు. ఐనను, ఒక్కరేయి రెండు కథలఁ జెప్పు సామర్థ్యము నాకులేదు. సాషా! ఈకథలు పాఠమువలె ధారాపాతముగా నప్పగించునవికావని విన్నవించును. దినమెల్లఁ జింతించి చింతించి, మఱచిన విషయములను స్మరణకుఁ దెచ్చికొని, ఆయావిషయములను సరసముగ నూత్రపఱచి, యనంతరము మీకు వినిపించును. ఆర్యా! కావున భవదీయాజ్ఞ నుపసంహరింతువేని, రేపు రాత్రి యొక అపూర్వగాథ రచించి చెప్పెదన. వెనుకటిదానికంటె నయ్యది అధికతర ప్రమోద దాయక మై యొప్పును.”

అంతనామోహనాంగి ఇస్మిలిదా ఒయ్యారముగ నిజభర్తృ భజదండము స్పృశియించి మర్మభేద్యములగు సునిశిత మోహంపుఁ జూడ్కులఁ బ్రసరించినంతనే, దల్తబనుసాషాయచేతనుఁడై ఎట్టకేల కిట్లులనెను.—

“మిత్రులారా! ఈ మందిరమున మఱియొక దినముండి మదీయాతిథ్యము స్వీకరింపుఁడు. ఈ లోన ఖలీలుని ప్రశ్నము గుఱించి లెస్సగ

విచారించుటకుఁ గూడ సవకాశముగను. అయ్యా! ఖలీలు మిత్రమా! మమ్ముల నానంద పరవశుల నొనరింపఁగల విచిత్రకథ సమకూర్చి సంసిద్ధుఁడవై యుండుము.”

దల్తబను పాషా తోడనే గమనోన్ముఖుడాయెను. లూకాను జాలి యనులు రెండు ప్రణయంపు మాటలఁ దమకాంతల శ్రవణమున వడి వడి పలికి, ఆతురుష్క ప్రభువు ననుగమించిరి. ఖలీలుఁ డన్ననో, దవ్వుననుండియే జాలేఖానుగాంచి, ప్రణామ పూర్వకముగా మోము వాల్చి, తన మిత్రులవెంటఁ బోయెను. ఖలీలుని ప్రవర్తనము నిస్మిలిదాసతి యనిమిషనయనయై యరయుచుండెను. ఆ సుత్తకాశిని చిత్తమనంత సంతస ప్రచలిత మాయెను.

ఖలీలుఁడు క్రమముగాఁ దన ప్రత్యేక మందిరము చేరెను. తోడనే, యాతఁడు కుడ్యాంతర రహస్యకవాటము తెఱచి, నిగూఢ మార్గాంతర గతుఁడై, జాలియను గదికంటి యుండిన మఱ తలుపు గూడ నేర్పుమెయి సడలించి, మిత్రనందంబున మొనరించెను. ఆలోచనా పరుఁడై యుండిన జాలియను తొలుదొల్త భీతచేతస్కుఁ డయ్యు, వికసిత వదనఁడై, “నీవెట్లు లరుదెంచితివి! నీరాకకుఁ గతంబెద్ది? ” యని ప్రశ్నించెను. ఖలీలుఁ డిట్లు లనెను.

“సమాధాన మొసంగుటకిది యదనుగాదు. ఆలసించుట కవకాశము లేదు. నే నీమందిరమున నుండువాఁడః నీవు సత్స్వరము నామందిరము జొచ్చి, రయమున దీపమార్చి, నాశయ్యపై వ్రాలియుండుము. వృద్ధ పరిచారిక శీఘ్రముగ నీ చెంత కే తెంచును. నీవు మాటాడక, ఆలసంపక దానివెంట పొమ్ము. నేనని భ్రమించి యా పనికత్తై నిన్ను, తన దొరసాని క్రీడా మందిరమునకుఁ గొంపోవును. నిన్ను, గొంచునంతనే, పాషా పత్నిదురాగ్రహపరవశయగును. నీవేమియుఁ జలింపక, పాషా యేకారణముననో నిన్ను నామందిరమున నుంచెనని సమాధాన

మొనంగి—”

“మిత్రమా! నుండరాంగి యగు తైరజాకు మదీయహృదయ మర్పించి, ఇపుడిట్టి యకార్య మొనరింతునా ? ”

“వలదు. అకార్య మొనరింప వలదు. జాలేఖా నుండర చరణ నేనా పరాయణుడనయ్యు, నే ననేక సారులు ఇస్మిలిడా నమక్షమునకుఁ బోలేదా? కాన, ననుమాన భయంబు వీడి యుండుము. ఆ మోహ నాంగి యేమన్నను నదు త్తిర మొనంగి, నమయానుకూలముగ మెలం గుము. నీవు మేధావంతుడవు; రసజ్ఞుడవు; తవ్యక కృతికృత్యుడ వగుదువు.—ఇప్పుడేమియుఁ బ్రశ్నింపకుము. నీ పటులు మెలంగఁజేసి, ఈ ప్రణయ నిలయమున మఱియొక దినముండఁ గలము.”

“మిత్రమా! నీప్రభావ మెట్టిదోగాని యమోఘము ! ”—

గ్రీకుయువకుఁ డట్లు సవిస్మయముగాఁ బలికి, మఱియొమియో ప్రశ్నింపనండ, వానిని వారించి తురుష్కుఁ డిట్టులనెను.—“మిత్రుడా! అత్యాతురము వలదు. మదీయ హితవాక్యముల నేమరక, అప్రమత్తుఁ డవై ప్రవర్తింపుము. పొమ్ము”

జాలియను మిత్రవచో బద్ధుడై, ముగ్ధుడై వలైయని యల్లన బలుక, ఖలీలుఁడు మగుడ నిట్లు లనెను.—

“మఱియొక మాట చెప్పవలయు. పాపాభార్య నమక్షమున నీవుండునపు డేమైన విఘాతము కలుగ వచ్చును. అట్టియెడ నీవు ధైర్యము వీడక, ఆకాంత చూపు మార్గము ననుసరింపుము. మార్గ మధ్యమున మహాకాయఁ డగు నల్లని సిద్ధియొకఁడు భయంకర ఖడ్గధా రియై గోచరించునేని, వాఁడు మార్గదర్శకుఁడగును. వాఁడు నీపిఱుండ రాఁగోరును: కాని, నీ వందుల కియ్యకోసక, వానినే ముందు నడి పింపుము. దాన సర్వభయంబులును దొలంగును. ఆయుధ మవనరమై యుండును: నా తల్పమున నొక కృపాణమణిగి యుండును, తివ

“మ్రము ధరించి పొమ్ము.”

జూలియ నా ప్రకారము గోడయందుఁ జొచ్చి యంతర్నిత్యుడై సాగి క్రమముగా మిత్రమందిరప్రవేశ మొనరించి, తొలుదొల్తమణి మయప్రదీపితఖడ్గరాజము భద్రపటచిహ్ని, దీపమార్పి, శయ్యాగతుడై, ఖలీలుని విచిత్రహన్యప్రవర్తనము గుఱించి చింతింపఁ దొడంగెను. తురుష్కుని యుదంతమంతయు నిగూఢతమంబై కడు విపరీతిమై యున్నను, ఆతఁడు వివేకవంతుఁ డనియు నాటిలేనిమేటి మేధావి యనియు నెఱింగి, జూలియను నిశ్చలస్వాంతుడై యుండెను.

అంధకారమందిరమున గ్రీకుయువకుఁడు నాలుగైదు నిమిషములు మాత్రముండెను. అంతలోఁ దాళము తిరిగెను. తలుపు లెఱచి యొక వ్యక్తి మెల్లగఁ బ్రవేశించి, గ్రీకును డాసెను. అవ్వల నొక దీప ముండెను. తద్వినిర్గతకాంతి యతిమందముగ, గడు నస్పష్టముగ నుండుటచే, నొకరి మొగ మొకరికిఁ గానరాకుండెను. అంత నా వృద్ధ కాంత మెల్లగ నిట్లు ప్రశ్నించెను.—“అయ్యా! ప్రణయమందిరము నకు రా, సిద్ధముగ నున్నావుగదా? లెమ్ము!” అందులకుఁ బ్రత్యుత్తరముగా జూలియను నోరు విప్పకయే యొక కాసు తీసి యామె కొనంగెను. ఆ తార్కుక తై సంతోషపరవశ ఆయెనని వేఱుగఁ జెప్ప వలయునా? గ్రీకు యువకుఁడు తోడనే లేచి, ఆమె వెనువెంట నరిగెను. మార్గమధ్యమున నమీనా వెనుదిరిగి చూడలేదు. వారట్లు క్రమముగా ప్రభురాణి మందిరము డాసిరి. తదవసరమున జూలియను వదనము దృగ్గోచరమాయెను: జరతాంగన యమితవిన్దయ భయాకులయాయెను! అంతిదనుక ఖలీలుడే తన వెంట నరుడెంచెనని ఆ పరిచారిక విశ్వసించి యుండెను. నిజాధికారిణి మనోహరణ క్రియాదక్షుడగు ఖలీలుఁ డేమాయెను? ఈ జూలియ నెటు లేతెంచెను? దొరనాని ఏమనును? ఆ కాంత హృదయ మొక్కసారి కంపిం

చెను: దురంతవిస్మయభయాతిరేకమున మతి సెడి కప్పున నజపఁ
బోయెను. ఐనను, వివేకవతియగుటచే నా దాసి నిగ్రహించికొని,
ప్రశ్నపూర్వకవిచోకనముల నా గ్రీకుపైఁ బజప, నాతఁడు గంభీరా
ననుఁడై యేమియో సమాధాన మొనంగఁబోయెను. కాని, అట్టి
ప్రదేశమున నిలిచి ప్రసంగించుట ప్రమాదకరమని యెంచి, పరి
చారిక ప్రభురాణి ప్రథమమందిరము ప్రవేశించెను. జూలియను
గూడ ప్రవేశించెను. దాసి తోడనే తలుపువైచి ప్రశ్నింప, నా
యువకుఁ డిట్లులనెను.—

“నామా నేడేలకో నన్ను ఖలీలు మందిరమున నుండఁజేసెను.
అందుల కేమైనఁ గారణముండునో, లేక మఱచి యటులొనరించెనో,
తెలియదు.”

“కాని, నీమందిరము చీకటిగనుండెనేమి?”

“తైలము చాలియుండదు. నేను జూచుచుండగనే దీపమాటి
బోయెను.”

“కావచ్చు. నీకీఖడ్గమెటులు లభించెను?”

“ఈ ఖడ్గమా! నామిత్రుని తల్పమున వ్రాలినంతనే హస్తమున
కియ్యది తగిలెను: తోడనే, సంతృప్తాంతిరంగుడనై ధరించితిని. ఈ
ప్రదేశము నా కపరిచితము. సాయుధులగు సేవకులు లెక్కకు మీఱి
యుండురు. ఏముహూర్తమున నే ప్రమాదము వాటిల్లునో యెఱుంగ
రాదు. అఖిలజన భయంకరంబులగు హత్యాపరంపర గుఱించి విని
యుండుటచే, మఱియు భయమంది, శస్త్రధరుడనై యుండుట
క్షేమకరమని యెంచితిని.”

జూలియను పలుకులు నిశ్చలముగ, సరళముగ, హృదయమునుండి
వెలువడినట్లులే యుండుటచే, సమీనా ఏశ్వసింపవలసిన దాయెను.
అనుమాన మొకింత కలిగినను, తోడనే యంతరించెను. కాని,

ఆకాంత యవస్థ కడు విషమముగ నుండెను. ఖలీలుని వదననందర్భ నోతుకమతీయై యూటలూరు తన దొరసాని సమక్షమునకు గ్రీకునుఁ గొంపోవఁదగునా? ప్రభురాణి యేమనునో? ఖలీలుఁడు కాకున్న, మఱియొక నుండరాంగుఁడు లభించె గదా యని సంత సించునో? లేక, ఆ తురుష్క మన్మథుఁడే గావలయునని చలము వహించి కిసియునో? ఏమియుఁదోడక, అమీనా తహతహలాడెను. దీర్ఘాలోచన నిరర్థకమని యెంచి ఆదాసి యిట్లు ప్రశ్నించెను. —

“అయ్యా! నిన్నీస్థలమునకుఁ గొని వచ్చుటకుఁ గారణమెద్దియో యెఱుంగుదువా?”

“ఎఱుంగనా! మనోహర ప్రేమధామమునకు రమ్మని పిలిచితివి, నేను వచ్చితిని. ఏ శృంగార రసజ్ఞుఁడు రా నిరాకరించు?”

అమీనా మగుడి విభ్రమాకుల మానస ఆయెను. అంతలోనే దృఢ సంకల్పయై యిట్లు లనెను. — “ఇక్కడనే రెండు నిమిషములు నిలిచి యుండుము—ఆ—వలదు! పాషా యీలోపుననే రాఁగూ డదా? కాన, ఈ తెఱ మఱుంగున దాగియుండుము. ఒక వేళ పాషా యగుడెంచుగాక—మఱి యెవ్వరైన నేతెంచుగాక—నీవు కదాక మెదలక విగ్రహమువలె నుండుము.”

గ్రీకు యవకుఁ డాప్రకారము దాగినంతనే అమీనా యల్లనఁ బాతెను.

ఇస్మిలిదా సతీతిలకము తన్మృదిర శ్రేణియందలి మూడవగది యందు అపూర్వరుచిరాంబరములఁ దాల్చి, శయ్యాశీలంబున నొయ్యారముగ వ్రాలియుండెను. ఆ విషయ లాస నిజమనోనయన మున ఖలీలుని మనోహరాకారముం గాంచి మురియు చుండెను. ఆ కాంత గంభీరముగ సముచితముగ నున్నను కామాయత్తయై, విరహానలత ప్తయై, లోలోనఁ గ్రాగుచుండెను. ఎన్నడు తురష్క

డరుడెంచునో, వాడే తుణము నిజబాహువంజర బంధితుం డగునో యని ఆవిలాసిని యువ్విభులూరుచు, నిజహృదయాంధకార విధ్వంసన క్రియాదత్తుఁ డగు శీతల తురుష్కు చంద్రోదయమునకై నిరీక్షించు చుండఁ నాకస్మికముగాఁ దలుపు విడిగెను: అమీనా ప్రవేశించెను. ప్రభువత్ని హతాశయై ఆగ్రహాయత్త ఆయెచు.

వృద్ధదాసి రయమున దాసి, జరిగిన వైపరీత్యము విశగీకరించెను. ప్రభురాణి మిక్కిలి చీకాకపడి, బాధితాత్మయై, ఉస్సురని నిట్టూర్పు విడిచి, యిట్లు లెనెను.—

“ఎంత దురదృష్టము ! ఆహా ! విధి నాకు గేవలము ప్రతికూల మాయెనే ! ఆ సుందరాంగుడు నాకు లభింపఁడా యేమి ? దుర్భరమే !—అమీనా ! ఆలసింపకుము ! ఈ గ్రీకును రయమున మఱి లించి, నాఖలీలునిఁ గొని రావలయు—”

“దేవీ ! ఉచితా నుచితము లరయవలయు. ఇన్ని రాక పోక లొనరించుట కడు ప్రమాదకరము సుమా !—”

“భయమేల ! ఖలీలుఁడు నామనోహరుఁడు. ఆ వగకాఁడు నన్ను బిగియార నాలింగన మొనరింప దహించుకొని పోవువాఁడు—నేనా విషయ మెఱుంగుదు—కనులార గాందితి—నాకై ఆమోహనాంగుఁడు నిజమనోహరిణి యగు జలేఖాను పరిత్యజించెను. ఓసీ ! పొమ్మ ! ఖలీలుని రయమునఁ దోడ్కమ్ము !”

“దేవీ ! తీవ్రపడకుము ! సావధాన చిత్తవై నా విన్నపము మన్నింపుము. ఏతెండిన యీ గ్రీకును పంపివేయుట పాడికాదు. నీప్రతిష్ఠ భంగపడును. నీయభిమత మీయువకుఁడు గుర్తించియే యుండును. ఇతఁడు తెలిసియో తెలియకయో ఒక్కమాట జార విడుచునేని—”

“అబ్బా ! నిజము నిజము ! కానిమ్ము.—అమీనా ! ఈయు

వకుఁ డెవఁడంటివి ! తైగజావలచిన నుండరాంగుఁడేనా ? ”

“ అతినుండరాంగుఁడు ! అత్యంత నుండరాంగుఁడు ! డేవీ ! ఖలీలునకుఁ దీసిపోఁడని చెప్పఁగలను. ఏమైనను—”

అమీనా ఆవాక్యమును మాటలచేఁ బూరింపక, భావగర్భితమగు నొక్క వీక్షణముచేఁ దదర్థము వ్యక్తీకరించెను. ప్రభుభార్య ఆలోచనా పరతంత్రయాయెను. ఆవన్నెలాడికిఁ దురుష్కునిపైఁ గల ప్రేమ నిర్మలమైనది కాదు. అయ్యది కేవలము కామాద్రేకము. ఖలీలుని గాంచినంతనే ఆకామిని చిత్త ముద్రేకించెను. అట్టి కామిని మఱి యొకనిఁ గాంచి మాత్రము మోహపరవశ కాకుండునా ! ఖలీలుఁ డైన నేమి ! మఱి జూలియనైన నేమి ! కానఁ నాప్రభురాణి వినిశ్చిత్తయై, యిట్లు లనెను.—

“ అమీనా ! ఈగ్రీకు యువకునిఁ దిలకింతును. రయమునఁ బ్రవేశపెట్టము.”

“ డేవీ ! అడుగ మఱచితిని, సిద్ధినిఁ బ్రశ్నించితివా ? ”

“ ప్రశ్నించితిః ఆ సమాచారము సావకాశముగాఁ దెల్పెదను ; పొమ్ము ! ”

అమీనా యిఁక మాతాడక జూలియను దాగియున్న స్థలమున కేగి, ఆ తైర తీయఁబోయెను. ఆ సమయమున నవ్వల నవ్వడి విన వచ్చెను ! పరిచారిక నిశ్చేష్టయై యటు పరికింప, తాళము మీటిఁ వినురునఁ గవాటము పోఁద్రోసి దల్తబను పాషా భోరున బ్రవేశించెను ! అమీనా అమితభయాక్రాంతచిత్త యయ్యు, సంధాన కార్య ప్రవీణయగుటచే భయమున కెడమిక, గ్రీకును ముందుగనే గుప్తపఱచినందులకు లోలోనఁ దనుఁ దాఁబొగడికొనుచు, భయ భక్తియుతయై సకారవముగాఁ జేతులు జోడించి యుండ, పాషా యిట్లు లనెను.—

“అమీనా! అపురూపమగు నాకైదువు దొరకెనా? నిన్ననో, మొన్ననో నీరాణి మందిరమున మఱచి యుంటిని. ఇంతలో నేను గును? దేవి తానెఱుంగ ననుచున్నది—”

“పాపా! నేనెంతయో పెదకితిని: గదు లన్నియు గాంచితిని. ఐనను గానరా—”

“దాసీ! అట్టులైన, మదీయసేవకాశము లెవ్వరో ఆయమూల్య ఖడ్గము తనకరించి యుందురు.”

తురుష్కు ప్రభువు క్రోధఘూర్ణమాన మానసుడై దుర్నిరీ త్సుడై యుండెను.

“పాపా! అట్టులే కావలయు. ఎట్టులైనను ఆజాడ కనిపట్టఁ బ్రయత్నింతును—”

“అటు లొసరింపుము. మంచి బహుమాన మొనంగెదను. అమీనా! ఈ ప్రదేశమున నూపిరి నలుపకున్నది. గవాక్షమున కడ్డుగ నీతెరయేల! దీనిఁ దొలంగించినచో జల్లని పిల్లవాయువు లరుదేరఁగలవు.”

పాపా యట్లు పలుకుచు, జూలియను దాగియుండిన పటము చెంతకుఁ జోయి, తొలంగించు నుద్దేశమున నద్దానిపైఁజేయివై చెను. ఆహా! ఎంత ప్రమాదకరము! జూలియను ఏమి కావలయు? అమీనా యేమి కావలయు? ప్రభుపత్ని యేమి కావలయు? కాని అమీనా సామాన్యరాలు గాదు. అదిట్టరి బిరాన(బోయి ప్రభు భుజము పట్టి యాతుర కాతరస్వరమున నిట్లు లగెను:—

“దేవా! వలదు, వలదు! దేవి శీతలబాధ గమనించి విరమింపుము! శైత్యాధికమునఁ గదు గుందుచున్నది: పవన మొక్క పిన రుదెంచినను ప్రమాదకరము!”

పాపా హస్త మట్టులే జారిపోయెను—“ఏమి! దేవి కనారోగ్యమా?

సాయంకాలమున మత్పుత్రికానదనమునఁ గాంచియుంటివి: నా జీవి ప్రవుల్లమై కలకలలాడుచుండెనే! అసాధారణసౌందర్యముతోఁ గూడ వదనము నలరారుచుండెనే!”

“పాపా! జీవి యెల్లప్పుడు మనోహరముగా నుండును. జీవా! తమ దర్శనార్థము మా జీవి యాతురచిత్తయై నిరీక్షించుచున్నది.”

“ఇదే పోవువాడను. కాని, అమీనా! నా ముద్దులకైదువు కాన రాకున్నది. దురాత్ముల కెంతటి కండకావరము! ఎంతటి సాహసము! నా మందిరముననే ఇంతటి చౌర్యమా? ఉపేక్షింపఁజాలను! నా భృత్యులందఱు నవ్వల నిలిచి యుండవలయునని ఆజ్ఞాపింపుము. అదిరికాలమున వారిపని పట్టింతును! పొమ్ము! అమీనా! అటులాన రింపుము!”

ఆ ముహూర్తమునఁ దలుపుతెఱచికొని దరహాసవిరాజితవదన యగు నిస్మిలిడా తన మగసి కడ కరుడెంచెను. విషయార్థయై, తదాలోచనాసాగరతరంగజ్వాలికావిహారిణియై యున్న ఆ కామినికి పాపా కంఠధ్వని యంతలో బిడుగువలె వినవచ్చెను. జూలియను ప్రథమమందిరముననే దాగియుండెను! అచ్చటనే పాపా యమీనాలు సంభాషించుచుండిరి! కూరవిధిపశంబునఁ దన రహస్యము బయల్పడు నేని, అమీనా జూలియనులతోఁ బాటు తానును దుర్భరబాన్ధవజల రాశి గర్భస్థ కావలయు! కాన, నా కాంత యమితభయాకుల చిత్తయై దిగ్గున పోయి, తలుపుచాటున నక్కి తరుణ తరుపత్రము వలెఁ బ్రచలించు హృదయము నొక కేలఁబట్టి ఆ ప్రసంగము నాలిం చెను. తన ఖడ్గము కానరామి తురుష్కప్రభువు శ్రోధోన్మత్తుడై యుండెను. ప్రభుపత్ని హృదయావేగము ధ్వజుణీకృతమాయెను. ఐనను, కుటిలస్త్రీ జనసహజధైర్యము వహించి, ఆ పనితి వేచియుం డెను. అమితచతురమతియగు నమీనా ఆసన్నమహోపద్రవము నుభు

పుగాఁ దొలంగించెను. ఇస్మిలిదా దుర్భరహృదయభార మడంగను. తదుత్సాహపరవశయై, ప్రపుల్ల వదనయై ఆ తరలేక్షణ తన వల్లభు నకు నుస్వాగత మొనంగను.

౧౩

ఇ స్మి ల్దా జా రి య ను లు

అమీనా యచట నొక్క నిమగ్నమైన దడయక, మనోవేగమున నావలకుఁ జోయి, ప్రభు నాజ్ఞానుసారముగాఁ బరిజనుల నందఱు జేరి, త్రోధఘూర్ణితప్రభునయక్షమున వారేమి చెప్పవలయునో పాఠము చెప్పెను. పాప మా నేవకు లేపాప మెఱుంగరుగదా. ఖడ్గము తన్నరింపకుండుటయే గాక, అయ్యది పోయెనని యైనను వారికిఁ దెలియదు.

అమీనా తత్కార్య నిమగ్నయై యుండ ఇస్మిల్దాసతి నుప్ర నన్నాననయై, మధురస్వరమున సాదరముగా నిట్లులనెను.—

“నాథా! నీ వదన మేలతో వ్యాకులితమై తోచెడివి. నేను సహింపఁజాలను—”

“కాంతా! నీ కావంతవలదు. నాప్రియతమ ఖడ్గము పోయె గదా. దొంగను బట్టుటకై కట్టుదిట్టములు చేయుచుంటిని. కాని ప్రేయసీ! నీవు సుఖముగా లేవని వింటినే. ఏమి—

“నిజము, నాథా! నే నిందుఁ బ్రవేశించినంతనే, నాతను వొక్క సారి కైత్యాధీనమాయెను.”

అమీనా కుటిలాలాపములు వినియుండుటచే, నిస్మిల్దా తదను గుణముగా వాక్రుచ్చెను. కాని, ఆమె హృదయము లోలోనఁ గడుఁ

గంపించుచునే యుండెను.

“ తరుణీ ! ఈ గది కడు శీతలము. నీ విందు నిలిచిన, మఱియు బాధకరముగా నుండును. కావున లోనికి బోదము రమ్ము. ”

నిష్క్రమింపటి యగు పాపా యట్లు పలుక నిజముగఁ జలిబాధచేఁ గుందుదానివలె నా కాంత ఉహుహూ యని వణకి, పల్లెయని తల యూపెను. ఆ వగలాడి నిజనాధుభుజావలంబిత మనోహరవల్లరియై యల్లన దన శయ్యామందిరము చేరి, శయ్యపై వ్రాలెను. పాపా యా తల్పముననే ఆసీనుడాయెను. ఆ మెఱుఁగుఁబోడి యనూన సోయగము గాంచి, యా వీరుఁడు విగతధైర్యుఁ డాయెను. ఆ యిందువదన హసనాననయై, నిజమధురమంజులాలాపములచేఁ దన ప్రభు నన్యవిచారశూన్య నొనరించెను. ఆ బుక్కులాడి యొక్క ఝణము క్రిందటనే శీతలబాధ సభిసయించెను. ఇప్పుడా మదవతి నిద్రింపుఁజెక్కులు మనోహరారుణకాంతిభాసురములై యుండెను. ఆ మేటి మగడు మోహతిరేకమున మందుడాయెను గాని, లేదేని, తత్కృటిల్యము గుర్తించియే యుండును. మంత్రముగ్ధుఁడువోలెఁ దన కృపాణము గుఱించియు, దురాగ్రహము గుఱించియు, అమీనాకుఁ దా నొనంగిన కఠినశాసనము గుఱించియు నా వీరుఁడు పూర్తిగ మఱచి, మోహవిభ్రాంతుడై నిజభామినీభుజపంజరబంధితుడై నిద్రాపరుడాయెను.

జూలియను దాగి యొక గంటయాయెను. వాని యవస్థ షడ్జనా తీతము. పాపా యా మెఱుఁగు తొలగించెనేని, ఎంతయేని అపాయము ఘటిల్లి యుండెడిది. తొలుదొల్త నాగ్రీకు యువకుని తనవు తారున రెండు తునుకలై పడియుండెడిది. అమీనా తదపాయము తొలగించినను, ఏమగును ? ఐనను, ఎంతటి విపత్తు సంభవించినను తన్నివారణోపాయముతోడనే యుండునని హెచ్చరించిన మిత్రవచ

నములు తలంపునకు వచ్చుటచే, జూలియను నిర్భయముగ నుండెను.

ప్రభునాజ్ఞానుపరియై అమీనా సిద్ధిలనందఱను ద్వారముచేత బారు తీయించి యుంచెను. ఆ తంత్రకత్తై చిత్తము కడు నల్లాడుచుండెను. మందిరమున నేమగుచుండెనో, ఆ ముదుసలి యెటుంగ దాయెను. మెల్లగ లోనికేగి పరికింపవలయునని దాసి కడు తత్తర పడుచుండెను. కాని, భయూనక పాదరక్షలు దయ్యములవలె గోచ రించుచుండ, నెల్లు పోగలదు? పాషా క్రీడామందిరాంతర్గతుడై యుండునమయమున, దస్మహనీయుడు చీరకుండ, నేరును బ్రవేశింప రాదు. కాని, అమీనా విశేషానుభవము పొల్లుపోవునా? ప్రాథ కాంతయగు తన దొరసాని సమయోచితముగఁ బ్రవర్తించునని గ్రహించి, దాసి భయ ముడిగి యుండెను. పాషా యింకను రాకుం డెను. కావున, దన రాణి పాషాను విభ్రాంతు నొనరించి, నిద్రాపరు నొనరించుచుండెనని యెంచి అమీనా సంతసించెను.

తురుష్కు ప్రభువు నిజకాంతాభుజవల్లకీ జోలికావిహరియై, తదు రువత్తోజాశితశిరస్కుడై లోక మెటుంగక హాయిగ నిద్రించుచుం డెను. తద్విషయము గుర్తించి ఇస్మిల్తా యల్లన విడిపించిఁగొని, అని మిషనయనయై, నిబద్ధవిశ్వాసయై, తన మగని మస్తకము మెల్ల మెల్లగ దిండులపై నిడెను. ప్రభువునకు నిద్రాభంగము కలుగలేదు. తోడనే, ఆకాంత రయమునలేచి పాదరక్షలు విడిచి, కడునిశ్చబ్దముగ నడచి, జూలియను దాగియుండిన తావునకేగి, కొండొక కవాలమున దొంగిచూచెను. వరుసగ సలిచియున్న ప్రభుభృత్యులును అమీనా యును గోచరించిరి. అందు నిరువురు తప్ప మిగిలినవారు విశ్వసనీ యులే. కాని ఆ యిరువురు మాత్రము ప్రభురాణి రహస్యకథా కలా పము నెఱుంగరు. ఆ కారణమున జూలియను నామూర్ఖమున సాగనం పుట యనుగతము. కనకము సర్వభయనివారిణి: ఐనను, ఆ తులు

వలు తుంటులై రహస్యభాగం మొనరింపవచ్చును. ఆనేవకులను దమ తమ నెలవులకుఁ బంపి వేయుటకును వీలుకాకుండెను. పాపా యే ముహూర్తమున మేల్కొంచునో యెఱుంగరాదు. అతని శాసన మమోఘము. ప్రభువత్తియైన నుల్లఁఘింపరాదు. ఆమహనీయుఁ డొక వేళ రేయియెల్ల నిద్రించునేని, పరిచారకులంతదనుక అట్టులు వేచి యుండవలసినదే. ఐన, జూలియను మాట యేమి కావలయు? తన మాట యేమి కావలయు?

ఏమైననఁ గ్రీకుయువకుఁడందుఁ దడయుట కరమపాయకరము. ఎట్టులైనను, వానిం దరలింపవలయును. ఆమె రెండు నిమిషములు విచారించి, సంశయవివర్జితయై, కృతసిద్ధయై, తన కెంబెదవున ప్రేలిడి, తెర సడలించి రమ్మని నన్నయొనరించెను. నీలమేఘవిర్ముక్త సుధాకరమూర్తివలె జూలియను యొక్క మనోహరమూర్తి దృగ్గోచరమైనంతనే, ఆ మదవతి హృదయము కంపించెను. తెరజాపార్శ్వ చరణ్డై నపుడుకంటె నీ నమయమున జూలియను ద్విగుణీకృత సౌందర్యవైభవ విభాసితుండై, దర్శనీయుడై యలరారుచుండెను. అట్టి నమయమునఁ దన వల్లభుఁ డరుదెంచి నందులకా కారుని కడు విచారించెను. కాని, విచారమునకు గాని విలాసమునకు గాని యవకాశ మెక్కడ? పాపా యేక్షణముననైన మేల్కొనవచ్చును. కావున నొక క్షణమైనఁ దామసింపరాదు. అంతలో జూలియను హస్తమున నవరత్నఖచితకృపాణము కానవచ్చుటచే, నిస్పృహ తోడకే మెల్లగ నిట్టులనెను.—“అక్కడ విటులెమ్ము! చూచితిగదా. ఇయ్యది కానరాదు ఎంత గంధగోళమగుచుండెనో?”

“పనితామణీ! ఊమింపుము. మఱి యేమికోరినను, శిరమునదాల్తుఁ గాని, దీనినిమాత్రము వీడఁజాలను.”

“ఏల వీడవు?”

అట్లు ప్రశ్నించి నాకాంత దుర్నిరీక్ష్యముగ నుండెను. మనోహర మధురవీక్షణ నిలయములగు నాకాంతనయనము లాకస్మికముగఁ బ్రచండనల సన్నిభములాయెను. మందహాస విరాజితముగు సుందరాననము అపూర్వభయానకమాయెను. మృదులమోహన సుందర సుకుమార కుసుమగ్రాతి చూచుచుండగనే, పెనురక్కసియైనటులు తోచెను. ఐనను, జూలియను నిశ్చలస్వరమున సశారవముగ నిట్లు లనెను.

“తరుణీ! వీడజాలను. ఏమందువా? అపాయసాగరమధ్యమున నిలిచి యున్నవాడ. నేనకులు సాయుధులై, యప్రమత్తులై, యవ్వలనే యున్నవారు. భయంకరఁడగు నీ నాధుఁడిందే యున్నవాడు. రారాని స్థలమున కెట్టులో యరుదెంచి చిక్కుపడితిని; అట్టి వానికి ఖడ్గమువలదా!”

ఇస్మిల్లా క్రోధముడిగెను. ఆమె వినమ్రయై దైన్యస్వరమున నిట్లులనెను.—“అయ్యా! నిన్ను సురక్షితముగ నీ మందిరమునకుఁ జేర్పఁగలను—ఖడ్గమిమ్ము.”

“తరుణీ! నీకోరిక మన్నింపజాలనైతినని మిగుల విచారించువాడను. నాస్థలమున కేగుదనక, ఈ యస్త్రము వీడజాలను. ఆనంతరము కేఁగాంచిన తావుననే భద్రవలించువాడను. ఉదయమగునంతనే, నీపరిచారకులు నీ కొనంగెదరుగాక.”

ఇస్మిల్లా తన విశాలనయనములను విశాలతరంబొనరించి, నిమిషముగిగి, గ్రీకుయువకునిపై సునిశిత వీక్షణజాలముల నవిరళముగఁ బరిపెను. వాని మానసమున నెట్టి దుగూహ యడంగియుండునో యని ఆచిలాసిని యరయఁగడంగెను. కాసి, జూలియనునిశ్చల చిత్తుడై యచలాకృతినండెను. ఆ యువకుఁడు నిష్కపటి యని యెంచి, ప్రభువత్ని సంతసించి, తన వెంట రమ్మని నన్నయొనరించి

యిట్లులనెను.—

“ఇంచుకేనియుఁ జలింపవలదు! నిశ్చలనిత్తుండవై నావెనువెంట నగు దెమ్ము. మన యిరువురి ప్రాణములును ఒక్క శిరోజుమాత్రపటుత్వము గలిగియున్నవని యెఱుంగుము. అణుమాత్ర మప్రమత్తుండవగుదేని, అణుమాత్రము భీతుండవగుదేని, మన మిరువురము విచ్చిన్న మస్త్ర కులమై, భయంకర బాన్వరజల కాళి గర్భస్థులమగుదుమని యెఱుంగుము!”

జూలియను సముచితముగ బగులాడెను. వానిగాంభీర్యము గాంచి నంతసించి, నిజనుందర తరుణారుణ చరణవల్లవములతో రక్షకంబళములపై నల్లననడచి, తన శయ్యాగారము డాసిసంతినే యట నిలువ వలయునని ప్రభుపత్ని గ్రీకునకు నన్న యొకరించెను. అనంతర మామదవతి శయ్యాగతుడైన తన మగఁడెఱులుండెనోయని అల్లనతోంగి చూచెను. ప్రభువట్టులే మైచుటచి నిద్రించుచుండెను. ఆకారణమున నాకాంత వెఱి వుడిగి, నిజమందిరప్రవేశ మొనరించె: గుర్రెఱిగి, జూలియనుఁ డనుగమించెను. వాని హస్తము తన మొలనున్న బాకు మీఁదనేయుండెను. విధివశమునఁ దురుష్కప్రభువు మేల్కొంచునేని, ఆత్మసంరక్షణ మొనరించికొన నాతఁడు సంసిద్ధుడై యుండెను. కాని, పాపా కేవలము శిలావ్రతిమవలెఁబడియుండుటచే, వానిప్రయత్నము వ్యర్థమాయెను. మందిరాంతము నిరపాయముగాఁజేరి ప్రభుపత్ని యచటి మొగమలు తెరనడలించి, తత్ప్రదేశమున నున్న ద్వారము తెరచి, తన యనుచరుండటు పోవలయునని యాతురదైన్యభావము లుట్టివడఁ బలికెను. జూలియనుఁ డటులాచరించెను.

మనకుఁ జరపరిచితమగు లోహదీప్రకాశితి పథమున గ్రీకుయువకుఁడు పోసాగెను. మిత్రుండగు ఖలీలు హెచ్చరిక నేమటక జూలియనుఁ డప్రమత్తుడై హస్తము ఖడ్గముమీదనే యుంచి నడుచుచుం

డెను. కొంతదవ్వరగినంతనే, నీలజమ్మాతనన్నిభ దీర్ఘ కాయుడు భయంకర కరవాలధారియై భయతరంబుగ గోచరించెను. ఖలీలు ముందుగనే ఎఱింగించి యుండుటచే, జూలియను చలింపక స్థిరచిత్తుడై యుండెను.

జూలియను గోచరించినంతనే, ఆసిద్ధి వినయగౌరవ పూర్వకముగాఁ దన ఖడ్గము తత్కౌశలమునందిడి, దైన్యముగ నిట్టులనెను.—

“ఆర్యా! ఓమింపుము. ప్రభునిక్షేపము సహోరాత్రములు కని పట్టికొనియుండును: కావున నెవ్వ రరుదెంతురో, ఎట్టి యాగంతికుఁ డేతెంచునో యెఱుంగఁజాలక, ఇట్టి భయంకరరూపమునఁ గావలి యుండును. నిన్నఁ గాంచినంతనే నీ రాకకుఁ గతంబొడిగితిని. దారి చూపెదను, దయచేయుము.”

“కాని, ఈ నిగూఢప్రదేశము నాకుఁ గేవలము వింశగనున్నది. కావున, నీవు ముందు నడచిన, నే ననుగమింతును.”

అథమనేవకోచితదైన్యవదనమున సిద్ధి యిట్టులనెను—

“అథమాధముఁడను, ముందు నడవఁగలనా? మఱియు, క మార్గము సుగమము; దయచేయుడు.”

మిత్రవచోబద్ధుడైన జూలియను గంభీరవదనంబై, కఠినస్వరమున నిట్టులనెను—

“నీవు ముందుఁ బోవలయు: ఇయ్యది నాయాజ్ఞ అని గ్రహింప నడుపుము.”

“అయ్యా! ఔఁగాక. కాని, ఆయుధము ధరింపనేల! నేను ఘోర ద్రోహ మొనరింతునని భావింతువా?”

“ఒక్క ఓణముక్రిందట నీయాకృతి యెటు లుండెనో కాంచిత గదా. అట్టి బెట్టిదుల కాటపట్టగు నిట్టిస్థలమున నాయుధము లెల్ల వలదా?”

సిద్ధివదనము అపూర్వముగ మాటిపోయెను. అది యొక్కక్షణికము. తదుత్తరక్షణముననే వాడు రయమునఁ దిరిగి మార్గదర్శకుఁ డాయెను. వారు క్రమముగా మెట్టుదిగిరి. జూలియను అనిమిష నయచుండఁ జూచి నేవకు సరయుచుండెను. కడమెట్టు చేరినంతనే, వాని హస్తము మెల్లగ ఖడ్గముమీఁదకుఁ జొచ్చుచుండెను: గ్రీకు యువకుఁడు మఱియు సప్రమత్తుఁ డాయెను. సిద్ధి ఒక్కయడుగునైచి, తన కరవా లముఁబట్టఁజూచునట్లు గ్రీకు సక్రోధముగ తద్దురాచారముం గాంచు చుండగానే, ఆమూలనుండి మఱియొకవ్యక్తి గోచరమాయెను.

ఆవ్యక్తి ఖలీలుఁడు; మిత్రసందర్శ మైనంతనే, జూలియను మా నన ముప్పొంగెను. సిద్ధి యవస్థ మాత్రము కేవలము విరుద్ధముగ నుండెను. ఖలీలునిఁ గాంచినంతనే ఆ ఘోరాకారుఁడు వన్యమృగము వలె గుఱ్ఱిడెను. తురుష్కువీరుఁడు నిరాయుధుఁడు. ఐనను, ఆతనిఁ గాంచినంతనే సిద్ధి చకితుఁడాయెను. ఖలీలుఁ డంతఁ గడుగంభీరముగ వానిని డాసి యిట్టులనెను.—

“పరిచారకా ! నీ ప్రవర్తనమునకు సంతసించితిని. గతనిశానమా చారము వివేకవంతుఁడవై వెల్లడింపవైతివి. ఇప్పుడు నట్టలే మెలం గుము. నా గుఱించి యెటులాడితివో, నా మిత్రుని గుఱించియు నట్టలే యాడుము. త ద్విరుద్ధముగ నాచరింపఁ గడంగుచేసి, నీ ప్రాణము మదధీనమై యున్నదని స్మరింపుము: ధన్యము!”

తా నొక యధికారివలె ఖలీలుఁడు మాటలాడెను. జన్మపదర్శిత వ్యాఘ్రమువలె సిద్ధి దుర్బలుఁడై ఘూర్కిల్లి, యపూర్వభయ వివ్వలుఁడై, యట్ట నిలిచిపోయెను. ఖలీలుఁడు హస్తసంచలన మొన రించెను: ఆతనివెంట జూలియను పోయెను. వారిరువురు క్రమముగా ఖలీలుమందిరిము చేరిరి. “మిత్రమా ! జరిగినసమూచారిము సవిస్తర మెఱింగింపుము.” అని ఖలీలుగోర, జూలియను స్వీయకథాకథన

మొనరించి యిట్లు ప్రశ్నించెను—

“నాకథ వింటివి. ఇంక నీకథ వినవలయు. నీ ప్రవర్తనము అవ్యక్తముగ, సిగూఢముగ కేవల మతీతముగ నున్నది. గంభీరపీటణ మాత్రమున నా కి రాశిదీర్ఘ కాయునిఁ బ్రచలింపఁ జేసితివి. మిత్రమా! నాచిత్తము భయంకరానుమానబాధిత మగుచున్నది—”

“చాలు! మిత్రమా! సమాధానముల కిది సమయముకాదు. నీ మిత్రుఁడు లూకాసున కీవిషయమంతయుఁ దెలుపవలదు. మిత్రమా! నన్ను విశ్వసించి, ఏమియుఁ బ్రశ్నింపక, ఎయ్యదిఎట్లు పరిణమించునో పరికించుచుండుము. నామాట కెదురాడక మెలంగెదేని, భవదీయ వ్యాధయాపహారిణియగు తైరజానుఁ జేపట్టఁగలవని సమయమొనరింతును. ఆఖడ్గ మింక నిటుతెమ్ము. శయ్యాగతుఁడవై నీ తైరజాను సంస్మరింపుచు నిద్రింపుము.”

ఎన్నెన్నియో ప్రశ్న లడుగవలయునని జూలియను చిత్త ముడికి పోవుచుండెను. ఐనను, ఖలీలుఁ డట్లు పలికినపిమ్మట మాతాడఁజాలక ఖడ్గమువీడి కరస్పర్శన మొనరించి, ఆతఁడు తన మందిరమున కేగెను.

మఱుచటి యుదయము యథాప్రకారముగ పాపా పరిచారకు లేతెంచి, ఖలీలాదుల మందిరద్వారములఁ దెఱచిరి. కొంతదవ్వున అమీనా యొకమూల నక్కియుండెను. ఆమె కాన్పించినంతనే, ఖలీలుఁడు తత్కారణము సుభువుగా గుర్తించెను. ఐనను, ఆ వీరుఁ డావృద్ధురాలినిఁ గాంచనట్లులే ప్రవర్తించెను. యువకులు మువ్వరును గోచరించినంతనే, ఆమె తనదారింబోయెను.

పరస్పరసహవాససౌఖ్యము ననుభవించుచు నామిత్రులు దినమెల్ల హాయిగఁ బోనిచ్చురి. తన రహస్యము లూకాసున కెఱింగింపక, తద్విషయమై ఖలీలునిఁ ప్రశ్నింపక, జూలియను సముచితముగ

సంచరించెను.

సాయంకాల మాయెను: పాపా ప్రభృతు లరుదెంచిరి. తా మెంతయు నాతురపడు ప్రణయమంసిరమునకుఁ దోడనే మిత్రులు పోయి, ప్రియాంగనావదన సందర్శన మొనరించి ధన్యులైరి. పాపా గంభీరముగ నుఖాసీనుడై యుండెను. ఇస్మిల్లాసతి ఆ చెంతనే మేలిముసుంగు ధరించియుండెను ఆకారణమున నా పడంతి ఈ సమయమున నెట్టిభావములు కల్గియుండునో అరయుట కనకాశము లేకుండెను. లూకాసు రయమునఁబోయి తన గుల్నేరుచెంగట నుపవిష్టుడాయెను. తన ప్రాణకాంక్షచెంత జూలియను అధివసించెను. ఖలీలుడు దవ్వననుండియే జులేఖాను గాంచి సగౌరవముగా శిరమునాల్చి, దవ్వననే యాసీనుడాయెను. కథాశ్రవణోత్సాహియై దల్తబను పాపా తత్తరపడుచుండుటచే, ఖలీలుడు తదుద్యోగ భారము రయమున వహించెను.

౧౪

నాల్గవ కథ

1452 సంవత్సర మొకనాటి సుప్రభాతసమయమున వేటకై దర్బముగ బయల్పెడదిన యొకానొక సంఘమునుండి ఘనవేషధారుఁడగు నొక సుందరతురుష్కయువకుఁడు విడువఁడి, మృగయాపర తంత్రుడై, తిదుత్సాహతమకమునఁ జాల ద వ్యరిగెను. అవీరుఁడాకస్మికముగా వెనుదిరిగినంతనే, తి త్ప్రమాదము వ్యక్తమాయెను. దుర్గమారణ్యభూములఁ దాను దారి తప్పితినిని యాతఁ డపుడు

గ్రహించెను. తన వార లడుడెంతరేమో యని ఆతఁడు కొంత తడవు నిరీక్షించెను. కాని, ఎవ్వరు రాలెరి. తా నెఱుఁబోవుటకును దోషక, ఆ వీగుఁడు వారువముడిగి, వినిర్మలనదీప్రవాహముపొంత నాసీనుడై, గాఢదీర్ఘరాలోచనాపరుడై, ప్రపంచము మఱచెను.

ఆలోచనాసమాధియం దాతఁడెంతకాల ముండెనో యెఱుంగ రాదు. కాని, ఆవీరుఁ డాకస్మికముగఁ ద్రుళ్ళి పరికించునంతనే, తన భుజములక్రిందుగ, బేరుటురమునకుఁ జుట్టి యొక పాశము గోచర మాయెను ! ఆ ట్లుణముననే అయ్యది బిగియుటచే, నా యువకుఁడు పూర్తిగ నస్వతింత్రుఁ డాయెను. ప్రోధవిశ్మయాతిరేకమున రయమున నిటునటుఁ జూడ, మొఱకులగు ముచ్చలు మువ్వుగు కాన్పించిరి. వారి భావము తోడనే గుర్తించి “మీ కేమి కావలయు” నని తురుష్కుఁడుప్రశ్నించెను. అందొకఁడిట్టులు ఒదులాడెను—

“చక్కగ నడిగితివి ! మీ కేమి కావలయునో” చెప్పెద, వినుము. మహనీయా! మొదట నీ మొలకు వేలాడునంచయందలి సువర్ణము కావలయు; రెండవది, నీవు ధరించిన యంగరములు; మూడవది, కొన్నిదినములు నీసహవాసము. తగిన పరిహారము మాకు లభించు నంతనే మమ్మువీడవచ్చును.”

ఆ మొఱకుఁ డట్లు కఱకుగఁ బలుక, యువకుఁ డిట్లులనెను—

“నాచెంతగల సువర్ణనాణెములను ఆభరణములను మీకొసంగెదను. నన్ను మాత్రము పోనిండు. మీకుఁ బరిహారధని మెంత కావలయునో, ఎన్ని వేలసువర్ణములు కావలయునో చెప్పుడు, నేఁ బోయినంతనే తప్పక మీ కంపెదను. మహమ్మదుపై, బ్రూసానగ రస్థనమాధులందు శయనించుసుల్తానులపై సమయము సేసిచెప్పెద— ధన మెవ్వని కేస్థలమున నొసంగవలయునో మీరే నిర్ణయింపుడు, అట్టులే యగు.”

అంత నొకదొంగ వికటముగ నిట్లు లనెను—

“అయ్యా! మే మొక విధమగు వర్తకులము: ఇట్టి నీటుమాటల వలనఁ బ్రయోజనములేదు. ఇట్టిది వ్యవహారధర్మము కాదు అల్లదా, వనసు! మే మందు నివసించుము. మా యొడయుఁడుకూడ నందున్న వాఁడు. సత్వరము దయచేయుము.”

తురుష్కుఁ డెంతయో బ్రతిమాలున; ఎన్నియో సమయము లొన రించెను; ఎంతయో యానవెట్టెను. కాని, ఆ దురాత్ములు పాపాణ వృద్ధయై నిరాశరించి, శిమతో రయమున రావలయునని తొందర యొనరించిరి. ఆలసించినచో దన యనుచరు లేతేరవచ్చునని యా సించి, తురుష్కులయొక్కఁ డా మ్రొచ్చులను మఱల మఱల నర్థింపఁ దొడంగెను. ఆ రహస్యము దొంగలుకూడఁ గొంత తడవైనపిమ్మట గ్రహించి, యా వీరుని బలిమిమై తిరిలింప నుద్ద్యమించిరి. అట్టియెడ హయరింఖానినాదములు వినవచ్చెను. యువకుఁ డానందపరివశ్యుడై “అల్లా! ఇక బదికితి!” నని యటచెను.

“లేదు! ఆ యేలెంచువారిలో నొకఁడు పురుషుఁడు: రెండవది స్త్రీ! నీ కేమియు లాభములేదు”

ఒక చోరుఁ డట్లు పలుకుచునుండ, నా యువకుఁ డెలుగెత్తి నూతనాగతుల సంబోధించెను. ఆ దుష్టులంతఁ దమ బంధాను రయమునఁ గొనిపోవలయునని కిడు బ్రయత్నించిరి. వీరుఁడు దుస్సహ పాశబద్ధుఁ డయ్యు, నాత్మరక్షణార్థము పెనగులాడఁ దొడంగెను. అంతలో నా మార్గస్థు లార్తరక్షణ పరాయణులై, తత్ప్రదేశము నమీపించిరి.

కాని, ఈలోపుననే వీరున కపాయము వాటిల్లినట్టెను. ఆతఁడు మువ్వరకును లోబడక నిరోధించియుండుటయు, మఱియొక వీరుఁ డరుదెంచుచుండుటయుఁ గాంచి, ఒకఁడు క్రుద్ధుడై, ఉన్మత్తుడై,

ఆ తురుష్కుని దెగఁజరచి దన కరవాలము నెత్తెను. అట్టి మహా సంతటనమయమునఁ గ్రొత్తపురుషుఁ డరుదెంచెను. ఆతఁ డేలేఁగుటయు, జేజి డిగ్గుటయు, ఖడ్గధారియై యుటికి ఆ సాహసికుని నిరాయుధు నొసరించుటయు నొక్క యణమున జరిగెను. అంత నా హంతకులు మువ్వరుంగలసి వైరినిఁ దాఁకిరి. నవీరుఁ డా పాపాత్ములకుఁ దావీకఁ నిజరణకౌశల్యము నత్యద్భుతముగఁ బ్రదర్శించెను. సమయమరసి, యాతిని వెన్నంటివచ్చిన మచ్చెకంటి తురుష్కువీరుని పాశములు రయమున ఛేదించెను. ఆ యోధుఁడు తోడనే కృతయుధుఁడై పోరాడెను. హంతకులు ధైర్యముగఁ బోరాడియు, తుదకుఁ దెగటారిరి.

తురుష్కుఁ డంతఁ దన కృతజ్ఞత వెలిబుచ్చుటకై తన రక్షకుని డాయఁబోయెను. ఆతనిప్రాయ మొక్క సంవత్సర మధికముగ నుండును గాన వాఁడును యావప్రభావిభాసితుఁడే. వాని వదన సౌందర్యము వస్త్రధారణము వాఙ్మయఖరియుంగాంచి, యాతఁడు గ్రీకు కానోపునని తురుష్కువీరుఁడు గ్రహించెను. ఆతఁ డున్నత వంశజుఁడు కావలయు ననియును దెలియుచుండెను. వాని నంటి యుండిన కోమలాంగియు నట్టులేయుండి, నిరుపమసౌందర్యముతో నలరారుచుండెను. ఆమె ప్రాయము పదునెనిమిది వత్సరము లుండును.

తురుష్కుని యభినందనాలాపముల నాలించి గ్రీకు యువకుఁ డిట్లులనెను—

“ఆర్యా! నన్నింతగఁ గొనియాడఁదగదు. నే నిట్టి సంతటమునఁ జిక్కునపుడు నీ వెట్టు లాచరింతువో, నేనును అట్టులే యొనరించితి. ఇంతకంటె విశేషములేదు. గాని, గ్రీకులు తురుష్కులు ఈ లెఱంగున మిత్రులవలెఁ గలియక, సదా రక్తరంజిత రణరంగమున మాత్రమే

కూడుట కడుసంతాపకరము నుమా."

"తప్పెవ్వరిది! ఆటోమనులు మిగుల బలవంతులు. మీజేడు తురుష్కనప్రాప్తునకుఁ జెల్లింపవలసిన కప్పము నరిగఁ జెల్లింపక, ఎగవేయఁ బ్రయత్నించును!"

తురుష్కయువకుఁ డట్లు సగర్వముగ వణివడిఁ బలుక, గ్రీకు ఇట్లులనెను—

"నేటి గ్రీకులు తొంటివారల ప్రసిద్ధిపరాక్రమమునందు సగ మైనఁ గలిగియుండిరేని, ఇంతటి దుర్దశకుఁ బాలైయుంచురా! మా రాజ్యము బాస్వరనుజలవలయితమై యుండుటకు మాటుగ, పరసియాదేశముపర్యంతము వ్యాపించియుండెడిది!

ఆ సమయమున గ్రీకుదేశమునకు 'కాన్స్టాంటినుపోలి' రాజ ధానియై యుండెనని సాతకులు గుర్తింతురుగాక.

తురుష్కమహమ్మదీయుఁడు కఠినవీక్షణుడై యిట్లులనెను—

"ఓయీ! ఎఱుంగవా? తురుష్కసార్వభౌముఁడగు రెండవ మహమ్మదు తన పతాకము కాన్స్టాంటినుగరప్రాకారముల నలంకరించుదనుక, క్రైస్తవ'చర్చి'లన్నియు మహమ్మదీయమనీను లగు వఱకు నహింపనని పూనినప్రతి న యెఱుంగవా? గ్రీకు సార్వభౌముఁడు నిజవంశజులకంటె మిన్నయగునేనని, నిజరాజధాని సంతక్షణ మొనరింపనిమ్ము, చూతము!"

గ్రీకు యువకుఁడు దేశభక్తి పూరితుడై, ఉత్సాహియై, ఉద్విగ్నుడై తదుచితస్వరమున నిట్లులనెను—

"గ్రీకుసార్వభౌముఁడగు 'కాన్స్టాంటిను' తప్పక కృతకృత్యుఁ డగును. మహమ్మదీయుఁడా! గ్రీకుల శౌర్యము నేడు కానరా కున్నది, వాస్తవము. అంతమాత్రమున వారు శౌర్యహీనులని భ్రమింపవలదు. ఇప్పు డడఁగియున్నను, వైరు లరుడెంచి సగరము

ముట్టడించునంతనే, ప్రాణాధిక దారాపుత్రాది బంధుజననిలయమున కసాయము ఘట్టినుండెనని ఎఱిగెనునంతనే, అఖిలక్రైస్తవ న్యాయమహాదుర్గ ప్రథమప్రాకార మనందగు నగరరాజము శత్రు సైన్యవలయిన మాయెనని వినునంతనే, గ్రీకులశౌర్యాన్ని ప్రజ్వరిల్లునుఁ దైవము నిక్కముగఁ దోడగును.”

“ఎంతబేలపు ! ఇక గ్రీకు సామ్రాజ్యమువని సరి. మీ ప్రవక్తలే; మీ కాలజ్ఞులే, యిట్లు వాగొనుచున్నారు. ఆటోమనులు ‘నఃన’ ద్వారమునుండి నగరప్రవేశ మొనరింతురనియు బ్రతీతికలదు. ఎఱుంగవా!”

గ్రీకు చిన్నవోయెను. చిత్తమునఁజెలఁతేగు దుశ్చింతల వారిం చుటకోయన, లలాటము తాకి తాకి, నిట్టూర్పుపుచ్చి, ఆతఁ డెట్టకేల కిట్టులనెను—

“ఔనాను. పూర్వ మా ద్వారము లేదు. మాతేని యాజ్ఞను సారముగా నయ్యది యనాదిచుండినట్టులు మగుడ నిర్మితమాయెను. కాని, గ్రీకు లిప్పుడు ఆటోమనులతోడి వైర ముడిగి సుఖముగ—”

“ఎంతకాలము ! మఱియొకజోస్య మెఱింగించెద. మీ రాజ థానిపై నంపవాన గుఱిపించు శాత్రవున కయ్యది యధీనమగునని మీ ప్రవక్తలు చిరకాలమునుండియు వచించుచున్నవారు.”

అట్టి పలుకులు గ్రీకునకు దుస్సహముగ నుండెను—“అయ్యా! వృద్ధజనప్రలాపములఁ బురస్కరించుకొని, యిట్లు లాడుట సాది యగునా ? మహమ్మదీయుల కుత్సాహజనకములు కాని జోస్యముల నే నెఱుంగనా ? రాయబారి మిలోషుఁడు మురాదు సుల్తానును బొడిచి చంపిన ప్రసిద్ధ ‘ఓసావా’ యుద్ధానంతరము హంగరసేనాని దుఃఖితుఁడై యొక దైవజ్ఞునిఁ జూడ, నొక్క ప్రసిద్ధనగరముం గోల్పోవువఱకు క్రైస్తవులు నదా అపజయమునే పడయుచుందు రని

వాక్రచ్చెను. అట్టి నగరము 'బెల్లీ'కు కానోపు: అది కాదేని మీ యైరోపాఖండస్థరాజ్యనగరమగు 'అడ్రియానోపిలు' కానోపు. అంతటితో—

“సరికాదు. కాక్టాస్టాంటినోపిలే యా నగరము!

“ఆహా! కాబోలు! కావచ్చు—”

“ఔను! మా మహమ్మదేమనెను? ఒకముఖమున సముద్రమును, రెండవముఖమున భూమిని దిలకించు నగరరాజము 'ఈమాకు' వంశజుల యధీనమగునని సెలవిచ్చెను: మఱియు దస్మహానగరసంపాదనాధ్యక్షుడే లోకైక రాజవ్యవస్థనియు, తత్సహచరసైన్యమే ఉత్తమోత్తమమనియు గూడ సెలవిచ్చెను.”

అట్టి దుస్సహంపుసంభాషణము మఱింపనెంచి, గ్రీకు యువకుఁ డిట్లులెను—

“అయ్యా! ఇట్టి జోస్యములందలంచి, మన యవ్యాజ సహవాసముం గళంకపఱువనేల? నీవు ప్రసిద్ధమగు ఉస్మానువంశజుడవు, వీరుడవు. దైవికముగా నీ పరిచయలాభ ములవడినది. ఈ కన్నియ మదీయసోదరి. కారణాంతరమున నీ సమీపనగరమునకుఁ బోయి మగుడువారము. మా పరిజనులు కొంతదవ్వున నున్నవారు. వారతి శీఘ్రముగ రాగలరు. కావున, అంతదనుక దయయుంచి యిటు నిలుతువేని, నా పరిచారకు లరుదెంచి గుఱారములు వేయుదురు. మన మందు సన్నేహముగా నోగిర మారగింతము.”

తురుష్కుఁ డంత నా యువతీయువకుల లెస్సగఁ బరికించి యిట్లు ప్రశ్నించెను—

“నా కమితోపకార మొనరించుటయేగాక, విందునకుఁ గూడ నాహ్వానించు నుదారపురుషుని నామధేయ మెయ్యది?”

“అయ్యా! నాపేరు 'లూకాసు నటరాసు' ఈ కన్నియ 'బిరిణి'

గ్రీకుసార్వభౌముని వడ్డకుండగు పెద్ద 'డ్యూకు' మా జనకుడు.

"పెద్దడ్యూకు నటరాను పరాక్రమధారేయుడు: ప్రబలవిరోధి. అట్టివాని సంతానముతోఁ బరిచయము కలిగినందుకు సంతోషము. నా యనుచరులు నాకై తత్తరపడుచుందురు: కాన నీ యాహ్వానము స్వీకరింపజాలను. అయ్యా! ఈ యుంగరము మత్కృతజ్ఞతానూచ కముగాఁ బరిగ్రహింపుము. మనము మఱియఁ గలియునపు డీదిహ్నము మన పరిచయమును స్మరణకుఁ దేగలదు. నా కృతజ్ఞత నపుడు మహత్తరముగఁ జూపఁగలను."

అట్లు పలికి, ప్రతివచనముల కెదురుచూడక మహమ్మదీయ యువ జనుడు తురంగముపై లఁఘించి, చరణాంకుశము గ్రుచ్చి రయమునఁ బాతెను.

ఈ ముచ్చట జరిగిన కొన్ని దినములకే, ఆటోమను సుల్తానగు రెండవమహమ్మదు గ్రీకులపై దండెత్తఁగోరి, సముచితసన్నాహము లొనరింపఁ దొడంగెను. 'అర్బుసు'డను గ్రీకు ఒకఁడు దేశద్రోహియై సుల్తాను నాశ్రయించి, గొప్ప ఫిరంగులఁ దయారుచేయుట కొడఁ బడెను. వానికి మహమ్మదు విలువగల పసదనము లొసంగి, వేయి పౌనుల భారముగల రాలను వినకు యంత్రము తయారుచేయమని కోరెను. అంతటి మహత్తరభారము నొక మైలుదూరము వినరెడు ఫిరంగినిఁ దయారుచేసి యర్బుసుడు ప్రభుసన్మానము, గాంచెను. మహమ్మదీయుల యుత్సాహముతోడనే దళాధికమాయెను. గ్రీకు లన్ననో! తద్భయంకరవార్త నాలించి, తలంపరాని జోన్యములఁ దలంచుకొని, వికలస్యాంతులు కాఁజొచ్చిరి. తత్సూర్యమే గ్రీకుల యవస్థ దుస్సహముగ నుండెను. వారి తొంటి శౌర్యప్రతాపములు న్యవ్నగతిము లాయెను. ఉన్నవారైనను ఏకాభిప్రాయబద్ధులై యుండక, పరిస్పరిమతికలహములఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచుండిరి. గ్రీకు

రాజధానియందు ద్వివిధమతస్థులుండిరి. వారిరువురు క్రైస్తవులే యైనను, భిన్నాభిప్రాయులై, బుద్ధిహీనులై, మహమ్మదీయులరుదెంచుచుండి రని తెలియవచ్చినను సరకునేయక, కాలహరణ మొనరించుచుండిరి.

1453 వ ప్రేలు ఆరవ తేది. రెండవ మహమ్మదు నుల్తాను రెండు లక్షల యేబది వేల సైన్యము సమకూర్చుకొని, కాన్ స్టాంటి నగరముం జూట్టెను. వారి ఫిరంగులు సముచితస్థలంబుల భయంకరముగ నిలిచియుండెను. సూర్యోదయ మగుచుండగనే, పెనురక్కసిం బోలిన మహమ్మదీయుల పెద్దఫిరంగి వైరిజన హృదయము పగులునట్లు అతి భయంకరముగ గర్జించెను. అదియే యుద్ధప్రారంభము. ఆ మానవ మారణమహాయంత్రము మఱియొకసారి మ్రోగి, తద్విపరీతాటోపమునకుఁ దానె నిలువనేరక భగ్నమాయెను. తన్నిర్మాత యగు సర్బనఁడు గూడఁ దద్విలయమున, నిజదేశదోహప్రతిఫలముగ, మరణించెను. ఐనను, మిగిలిన ఫిరంగులతోడనే మహమ్మదీయులు శిలాపాతమున విరళముగఁ గురిపింపఁదొడంగిరి. ఒక లక్షమంది మహమ్మదీయసైనికులు విరామ మరయక సంతతిధారాపాతముగ వర్షించు బాణములుకూడ గ్రీకులకుఁ గడుదుస్సహముగ నుండెను.

మహమ్మదీయులు గండుమీటి యహోరాత్రులు పట్టువీడక వైరులఁ గారింపఁదొడంగిరి. హతభాగ్యులగు గ్రీకులస్థితి వర్జనాతీతముగ నుండెను. వారి సైన్య మేడువేలు మాత్ర ముండెను. వారి నాకాబలము కూడ హీనముగ లెక్కకు పదునాలుగు మాత్ర ముండెను. వారి శతఘ్నులు కూడఁ గడునీరసముగ నుండెను.

ఇట్లుండ, నాలుగువందల సంఖ్యగల తురుష్కనాకాబలమునకును అల్పమగు గ్రీకు నాకాబలమునకుఁ బోరాట మాయెను. ఎట్టులో గ్రీకులే విజయముఁ గాంచిరి: తురుష్కనాకానేనానికి శృంగభంగ

మాయెను. గ్రీకు లమితానందపరవశులై తమ భాగ్యదేవత ప్రసన్న మాయెనని స్థైర్యము వహించిరి. భూతలాధిపత్యము తమ యధీన మొనరించిన విధాత జలాధిపత్యము మాత్రము క్రైస్తవుల పాలాన రించఁ గాబోలునని తురుష్కులు భావించిరి.

కాని, గ్రీకులు సుస్థిరానంద భాగ్యము నోచికొనరైరి. మూడవ నాటి ఉదయమగుసరికి, దవ్వననుండిన తురుష్కునావలు దెప్పి యెనిమిది గ్రీకు నౌకాశ్రయమునఁ బొడనూపెను. గ్రీకు సైన్యమున హాహాకారములు చెలఱెగెను. తామప్రమత్తతతో రేయింబవళ్లు కాచిగొనియుండ, తురుష్కునౌక లందఱెఱంగున బ్రవేశింపగలి గినో తెలియకుండెను. ఏనొకయు రాకుండ దిట్టనుగు నెనువగొలుసు లను వారు కట్టియుండిరి. తదభేద్యపాశము లట్టులే యుండెను ఐన, శత్రునౌక లెట్లు రాఁజాలెను? విచారించి చూడ, నావడవలను నేలపై నీడ్చి, నిశానమయమున నందుఁ బ్రవేశించియుందురని గ్రీకులు గ్రహించిరి. ఆ దూరము ఐదుమైళ్లుండును. జలగాముల నంత దవ్వ భూగాముల నొనరించుట యతి సాహసము, కడు ప్రశంసనీయము. ఆ కారణమున గ్రీకుల యవస్థ సుఖియు దుర్భరమాయెను.

మహమ్మదీయ నౌకాదళమును బంశు రామప్రీతి యొనరింపవలయు నని రెండుసార్లు ప్రయత్నించి, గ్రీకులు భగ్నహృదయులైరి.

ఇరువదినాల్గవ తారీకు ఉదయమాయెను. ముట్టడి శీఘ్రముగఁ దుడముట్టింపఁగోరి సుల్తాన్ లెఱంగునఁ బ్రకటించెను—“సైనిక లారా! వీరలారా! ఈ కార్యమున కింత కాలయాపన మొనరించుట హాస్యా స్పదము. ఇరువదిలోమ్మిదవ తారీఖున మీరీ దుర్గమును భగ్న మొన రించి, మీకును నాకును యశమార్జింపుఁడు. యశమేకాదు, ధనము కూడ గడింపుఁడు! భూమియు గృహములును మదధీనములుగాని,

సగరజనుల సొత్తంతయు మీయిది ! ”

ధనాశచే మహమ్మదీయుల ధైర్యోత్సాహములు ద్విగుణమామెను. తద్భయంకర దివస ముగయించెను. గ్రీకుల యవస్థ దుర్భరమై దుస్సహమై, దురంశదుఃఖభాజనమై, వర్ణనాతీతమై యుండెను. గ్రీకుసార్వభౌముఁడు నిజరాజధాని సంరక్షణార్థము చేయఁగల ప్రయత్నము లొనరించెను. సాతకజనపరిచితుఁడగు ‘లూకాసు నటరాసు’ ఆతని ఛాయవలె సగరమాసం దెల్లెడల సంచరించెను. కాని, జుర్జూనిల ప్రవీడిత గభీరపారావారమువోలఁ బటలెంచు ప్రచండరిపు సేనావాహిని వారింప నెట్లు సాధ్యమగును ? తత్సార్వభౌముఁడు పరాజయ పరాభవములు తీర్థమని గ్రహించి, ప్రాణము తృణప్రాయమని యెంచి, మధ్యం దిశమార్తాండునోలె నమేయ బలపరాక్రమోజ్వలండ్ల వెలింగి, సంగరరంగమున వీరపురుషోచితముగ నిహతుఁడై కీర్తిసాంధ్రుఁడాయెను.

గ్రీకు లింకను బేలలై తమ దైవము తమ్ముఁ డద్వివదంబుధిసండి రక్షించునని ఆసించి యుండిరి. ఆ చౌర్యాగ్ర్యు లట్లు చూచుచుండ గనే కట్టం దెగఁగొట్టి ఘనఘరారవంబునఁ బటలెంచు నుత్తంగ నదీ ప్రవాహమువలె మహమ్మదీయ సేనావాహిని సాయంకాల మైదుగంట లగుసరికి, జోస్యులు పలికిన సరిసద్వారమునే తొలుదొల్త నిర్భిన్న మొనరించి, అనాదిమహాసగరము నాక్రమించెను. గ్రీకు రాజధాని యంతయు వైరిసైనికని కాయములతో నిండిపోయెను. కంటఁబడు ప్రాణిం జెక్కాడుచు మహమ్మదీయులు దీనపురజనగృహంబులు దారుణముగ దోపిడిచేయ నారంభించిరి. క్షుశిగాత్రవిలాపములు, మృత్యువృధితుల మూర్తులు, భీరుల దైన్యాలాపములు, అనాధ బాలికా జనాశ్రోశములు, క్రూరమహమ్మదీయ విసరవిదభిత బాలాజనకనికరదుస్సహ దుఃఖారవంబులతోడను అమృహాసగరము ఘూర్ణిల్లుజొచ్చెను.

అటోమను సామ్రాజ్యనిర్మాతయగు నాటి ఊస్మానున్నవ్వము నేడు సఫలమాయెను. రెండు నీలములనడుమ, రెండు పచ్చలనడుమ రాజులు వజ్రమువలె జలధి వలయవలయుత మహిమండలాంగుళియము నకు భూషణప్రాయమగు మహారత్నమువలె నొప్పు నగరరాజము తద్వంశాధీనమాయెను.

రెండవ మహమ్మదు సుల్తాను నిజమంత్రి సామంతాదిజనమండి తుండై యానాడే దర్పమొప్పు బలిత మహానగరప్రవేశ మొనరించెను. కైస్తవప్రసిద్ధిప్రార్థనాలయమగు 'సెంటు సోఫియా'కే సుల్తాను నూటిగఁ జోయెను. మహమ్మదీయ మతాచార్యుఁ డగుజ్జాతుఁడై, మతావేశపరుఁడై, అల్లావారి పవిత్రనామసంకీర్తనము గంభీరస్వరంబున నొనరించెను. దీర్ఘసహస్రనంపత్సరస్వంతము కైస్తవ దైవ భస్యవాద ముఖరితమహానగరము మహమ్మదీయ ప్రార్థనారవములచే ఘూర్ణిల్లఁజొచ్చెను. అఖండవిజయప్రదాతయగు పరమాత్ము నా లెఱంగున నారాధించిన యనంతరము, విజయుఁడగు మహమ్మదు వేటొక స్థలంబునఁ గొలుపుండి, యుద్ధమునఁబట్టువడిన గ్రీకుప్రముఖులను నిజసమక్షమునకు రప్పించెను. వారింగాంచి, వాడు మూసలై యుద్ధనన్నధులగుటవలననే నంగరము దీర్ఘతరంబాయెననియు, దాన నధికరక్తపాతము స్తంభవమాయెననియు బల్కి, క్రుద్ధుఁడై దూషించి, వారిని దోడనే విధింపవలయునని సుల్తాను దారుణముగ నాజ్ఞాపించెను.

ఇత మన నటరాసుఁ డేమాయెనో చూతము. వీరాగ్రేనరుఁడగు నా యువకుఁడును తన నృపాలునిపలఁ జేతనగు శత్రుసంహరణ మొనరించి వీరస్వర్గమునకుఁ బోవలసినదే. కాని ముందుగనే యాపురుషుఁ డాకస్మికముగా గదాతాడితళిరస్కుఁడై, విస్మృతుఁడై, నేలఁగూలెను. అట్లు మోదిన మహమ్మదీయుఁడు నటరాసుయొక్క వేషగాంభీర్య

ముల గాంచి, అతడు కులీరుడు కావలయునని యెంచి, దానఁ దన కమితపరిహార మలవకునని ఆసింది, చంపక, తిప్పటాప శూన్య గృహమున కాతఁడఁ గొంపోయి, సముద్రతోఁపచారము లొనరించెను. ఆ మహమ్మదీయసైనికుడు జనీజరీ దళముతోనివాడు. వాడు తొల్లి గ్రీకుజాతివాఁడే. నటరాసు తెలివొందినంతనే భయకంపిత హృదయుఁడై, తన రాజధాని యనన్ధ యెటులుండెనని ప్రశ్నించెను. జనీజరీ యిట్లు బదులాడెను—

“మహమ్మదు సుల్తానివును సోఫియా మనీదుచును—”

“సోఫియా మనీదా!” అని నటరాసు అమితభయవిస్మయాకుల చిత్తుఁడై యటచెను. జనీజరీ యిట్లు బదులాడెను—

“ఔను. నీ వరుదినము ‘కన్య’ నారాధించు వైభవనమన్విత ప్రార్థనాగారము నేను మహమ్మదీయుల మనీదాయెను.”

“ఏమీ! సుల్తానీనగరమును నశపఱచినానెరా?”

“మహనీయుఁడగు పాదుషా యిప్పుడు తన నవీనరాజధానియందు సుఖయై యున్నవాడు. అట్లా ప్రభావము!”

“ఛీ! ఓరీ, యథమాత్మా! గ్రీకునై జన్మించి, చిరకాలము క్రైస్తవదైవము సంస్తుతించిన జిహ్వాతోఁ దదన్వయమునకెల్ల మేటి దుర్గమగు నిమ్మకానగరమును విధ్వంస మొనరించిన మహమ్మదీయుల మాయదైనము నెట్లు కొనియాడఁగలవు?”

“యశావరఁడా! ఈ పాటి యెఱుంగవా! పరిస్థితులతోఁ బోటు హృదయముగూడఁ బరివర్తించును. దానఁ దొంటిచివరైనమంతయు విస్మృతంబగును.”

ఆ మహనీయుడు “నీ మహమ్మదివుడెందున్నవాడు?” అని నటరాసు కపిత్తుఁడై నిందాగర్భిత మందహాస మొనరింప, జనీజరీ యిట్లు లనెను—

అంతలో నొక జనజరీయువ్వోగి గ్రీకుసార్వభౌముని భిన్నమస్తకము నొకశూలాగ్రము నలంకరింపఁజేసి నభాభవనమునఁ బ్రవేశించెను. పాదుషా క్రూరమృగసహజోత్సాహవిరాజితవదనఁడై తదుత్తమాంగముం దిలకించి, నిజమహావిజయనూచకముగా నాదారుణచిహ్నము నొక బల్లపై నుంపనలయునని ఆజ్ఞాపించి, ఆ యువ్వోగికిఁ బెక్కు నువ్వుములు బహుమానముగా నొసంగెను. అగ్రహధికమున నటరాసు హృదయము భగ్గున మండిపోయెను. డెంతమునఁ బొంగునాగ్రహము నడంపఁజాలక పండ్లుకొటికి, తదావేశప్రకంపితస్వరమున నాతఁడు నిర్భయముగ నిట్లులనెను—

“విజయుఁడా! నీ విజయము నేల యిట్లు కళంకపటచెదవు?”

“మూర్ఖయవకా! మేము సహింతురుని, కొలఁది యెఱుంగక అటతువా?” అని నుల్తాను ప్రజ్వలితానలనయనుండై గర్జించి, ద్రాక్షరసపాన మొనరించెను. నటరాసు మానసము దుస్సహముగ మండిపోవుచున్నను నిగ్రహించియుండ, సంతలో నాతని జనకుఁడు పుత్రికాసహితుడై ప్రవేశించెను. పెద్ద ధూళికురు గాంచినంతనే నుల్తాను సక్రోధముగా నిట్లు లనెను—

“ఇరు తెగలవారును ఇంతమంది యకారణముగాఁ దెగటారకుండ ముందుగనే సగరము మదధీన మొనరింపవైతివేమి? ఇంత జననాశనము లేకండెడిదే!”

“అయ్యా! ఆశాప్రేరితులమై పోరాడితిమి. మాదురదృష్ట వశమున సగరము నీ యధీన మాయెను.

కానిమ్ము! మీ వైపున రణమాచరించిన కలీనుల పట్టిక యొకటి నాకిమ్ము.”

నుల్తాను దురభిప్రాయము గుర్తించి నటరాసు సత్వర మిట్లు లనెను.

“నా జనకుఁ డంతటి దురాచార మొనరించి దుర్యశము గడింప జాలఁడు.”

నటరాసు మాటాడు లోపుననే సుల్తాను నయనము లాతని సోదరియగు నైరిణి నిరుపమాన సౌందర్య విరాజితముగు వదనముపై వ్రాలెను నటరాసుఁ డట్లు తీవ్రముగఁ బలికినంతనే, మహమ్మదీయ సృపాలఁడు కపితుండై యిట్లు లనెను.—

“యువకుఁడా! మాటాడకుము! నాఁడు నీవు చేసిన యువకారము నకుఁ బ్రత్యుపకార మొనరింపఁ గోరెను. కాని.—

“వలదు! వలదు! అశయశోభాజనముగు సర్మానము మాకు వలదు.”

“కుమారా! దుర్భరపరిస్థితు లెఱుఁగించిన, నటు లొంగవలయు. ఆత్మ సంరక్షణోపాయ మరయ—” అట్లు పలుకు తన జనకుని వారించి, “మన గౌరవమునకు భంగమగు తెఱఁగున మెలంగరాదు” అని నటరాసు ధైర్యముగఁ బలికెను. తత్సమాగత మహమ్మదీయ ప్రభువులందఱు నా ధైర్యశాలి నట్టే ససంభ్రమముగఁ దిలకించిరి.

సుల్తాను మగుడ యువకుని మాటాడ వలసని శాసించి, గ్రీకు వీరాగ్రేసరుల నామధేయముల నొసంగవలయునని పెద్దఢ్యాయకును మఱులఁ గోరెను. ఆ వృద్ధుఁడట్లు లొనరింపఁబోయెను. కాని, వానిని వారించి, నటరాసిట్లు లనెను—

“తండ్రీ! ఇంతటి యధమకార్య మొనరించి మన సద్వంశమును గళంక పఱవకుము. దారుణ మరణదేవత యెట్టిభయానక రూపమున నైన మనలను గబళించుఁ గాక: వైరిదుర్వార గుర్రాగ్రహానలమునం బడి మ్రగ్గిన మ్రగ్గెదముగాక: ఐన, నేమి ? తొల్లి మన వారలొనరించిన ఘన కార్యములఁ దలంచియైన దవనఁగుణముగ మెలంగుము.”

నటరాసు యొక్క వృధాభిమానముఁ గాంచి సుల్తాను హసనాస

నుఁడాయెను. కుమారుని పలుకులు వినఁ జాలక, పెద్దడ్యూకు చెవులు మూసికొనెను. తన జనకుని దైన్యావస్థఁ గాంచి దుఃఖి పరవశయై అట్టి దుస్సహ వ్రవర్చనముం గాంచుటకంటె దానాత్మకము మరణించిన బాగుండనని, ఐరిణి ప్రకంపిత హృదయయై విలపించెను.

ఈ లోన, గ్రీకు ప్రముఖుల పట్టిక శయ్యారుచేసి, వినముఁడై మోకరించి, పెద్దడ్యూకు సుల్తానున కొసంగెను.

“అహా ఇయ్యది గ్రీకు పరాభవదినము! దుర్భగము!” అని ఐరిణి పట్టజాలక విలపించెను. తత్కాలస్వనమంజులాలాపములు వీనులఁ బడి సంతనే సుల్తాను చకితుఁడై, విభ్రాంతుఁడై యిట్టులనెను.—

“సుందరీ! దగ్గరకురమ్ము. ఏమంటివి? నీమ కొపాలాపములు సహితము గడుమధురము లగుటచే, మగుడ వినవలయు.”

సుల్తానట్లు పలికిసంతనే, నటరాసు ద్విగుణీకృతవ్యభోద్ధీపితుండై, నిజసోదరి మానసంరక్షణార్థము, తుదార్తసింగము పగిలి, నుఱుకఁ బోయెను. కాని, జనీజరీలాతనిం దమవృథతమ బాహుయుగ్మములఁ బట్టుటచే, నాయువకుఁడు భగ్గుచునోరధుఁ డాయెను.

అంతట సుల్తాను పెద్దడ్యూకు సుద్దేశించి, యిట్టులనెను.—

“అయ్యా! నామాట పాటించి యీపట్టిక నొసంగితిని, సంతసము. నీ కుమారుఁడు దుఃఖకఁడై, మూఁఫుఁడై అనివేకియై యొకలెఱుంగక ప్రవర్తించినను, నిన్నుఁ దప్పక బహూకరింతును. ఈ హేమగాత్రి, ఈ విద్యుల్లత, ఈ కలభాషిణి, ఐరిణి కరుణాయత్త చిత్తయె నాయుత్థాంగియై, నాసుల్తానాయై, మదీయహృదయానందకారిణియై ప్రాగ్దేశపరిపాలనా ధురంధర పరిపాలకయై, యఖండ భోగభాగ్యవైభవ సముజ్వలయై, విరాజిల్లుగాక. సుందరీ! ఇంత కాశివ్యమేల? రమ్ము! ప్రసన్నచిత్తవైరయమున రమ్ము; మదఖండ విజయోత్సాహ మధికతర మొనరింపుము.”

“వలదు! వలదు!” అని యఱచుచు ఉన్నాననహజ భూరిబలంబు నందునఁ బట్టిన జెట్టుల నిట్టట్టు చిట్టతనంబునఁ బోఁద్రోచి, నట రాసు నిజసోదరి చెంతకు శరవేగమునఁ బోయెను. మహమ్మదీయ నృపాల క్రూరవీక్షణపాత ప్రకంపితయగు నాకోమలి యభినవ కును మవల్లరివలె నిఃభ్రాతృ భుజావండము నాశ్రయించెను. వృద్ధజనకుఁడు ముగ్ధుడై మిన్నకుండెను. అంతనుల్తాను కృద్ధుడై కఠినముగ నట్టుల నెను.

“ఓయీ! పడుచుండనంబున నింగిత మెఱుంగని ఈ యువజనులను మందలించి, మదాజ్ఞాబద్ధుల నొనరింపుము. లేదేని, పురాతన కృతజ్ఞు తానివారిక భీషణక్రోధాశనీ నిర్భిన్నుడై నీసుతుఁడు మ్రగ్గఁగలఁడు!”

వృద్ధుడేమి చేయఁగలఁడు? పాపమా హతభాగ్యుఁడు తన సంతానము నెట్టులైన రక్షింపవలయునని దైన్యముగఁ బ్రార్థించెను. సుల్తాను క్రోధోద్దీప్తితుడై యిట్లు గర్జించెను—

“ఓయీ! యుద్ధమునఁ బట్టువలసిన మీరందఱు నాయాజ్ఞ శిరసావహింపవలయునని యెఱుంగరా? మాతాడకుము. నాయాజ్ఞ అమోఘము!”

అంతదనుక విసముడై యుండిన డ్యూకు ధైర్యము వహించి, సుల్తానును ధిక్కరించెను. తోడనే, ఆతఁడు సన్నయొసరింప, భటులు రయంబున నాతండ్రి కుమారుల బలముడిపి, ఆ మందభాగ్యులు చూచుచుండగనే, గ్రీకు కన్నీయను పాదుషా యాసనము చెంతకు నీడ్చికొనిపోయిరి.

“అరే! దురాత్మా! కృతఘ్నుఁడా! అధమాత్మా! ఇదియా నీవొసరించు ప్రత్యుపకారము!...” అట్లు నితాంత క్రోధఘూర్ణితుడై యఱచు నటరాసు నొక చీరికింగొనక, సుల్తాను ఐరికిండాయ బోయెను. పాపమా హతభాగ్య నిజనయనదళ ప్రభవాశ్రుజల నిర్మగ్నయై, వికీర్ణ విలంబమాన శిరోజయై, క్రూర భటాకర్షణావసర

విచ్చిన్నకంచుకయై, రూపొందిన దీపత్వమువలన దోష, నాభయం కర మహమ్మదీయ సృచారుడు కామాయత్త చిత్తుడై యారమణీ మణి రమణీయ కుచకుంభములపై దృష్టి నిల్పి యానంద పరవశుడాయెను. ఆ కాముకు డంత నాయనాధ బాలిక కరాబ్జము నల్లనబట్టి ధైర్యము కఱపి, యమూల్యాభరణాదుల నిచ్చెదనని పలికెను. విరిణి యేమియు మాటాడలేదు. చూచుచుండగనే, ఆమె దురంత దుఃఖ మంతరించెను: దుస్సహ విచారారుణ దీపిత వదన మాకస్మికముగా వెల్ల వాతెను; నయనములచంచలములై, యసాధారణముగఁ ప్రకాశించెను: ఉరువత్తోజ ప్రచలనము నన్నగిల్లెను. మోహంధుడగు నుల్తాను అన్యవిచారణ మెఱుంగక, ఆ కాంతి కౌనుపైఁ జేయివై చెను. అంత నామానిని విసిరి వీక్షణంబుల నాతనిపైఁ బఱపి, దిగ్గునలేచి, తద్దురాత్ముని హస్తమునటు విసిరి, రయమున రెండడుగులు వెనుకకు వైచి, నిజహృదయమున కంటియుండు కటారిం దటాలునఁ దీసి, మెఱుపు మెఱసిన చందమున నామెఱుంగుఁ బోడియతి సాహస మొనరించి నిజహృదయ విచ్ఛేదన మొనరించి, పట్టు తప్పిన సువర్ణ విగ్రహమువలె నేలఁ గూలి, మఱియొక క్షణమున మరణించెను !

అంతవఱకు నానుల్తాను విరిణి చెయ్యముల నరయఁడాయెను. ఆ కాంత మరణించినంతనే, మహమ్మదు క్రూర శరభాతబాధిత శాస్త్రాలమ వలె నుజ్జ్వలానలనయనుండై, యిట్టటు గలయఁ జూచి, దురంతముగు నాశాభంగమునఁ గ్రోధోన్మత్తుడై, తన దీర్ఘకరవాలము నూడఁ బెఱకి, హుంకరించి, తన కట్టెదుటనున్న తండ్రి కుమారులను ఖండింపఁ బోయెను.

వజీరు డంత లేచి, వీరజనవితాన, విచారణ వ్యాపార దక్షులుగా ప్రసిద్ధ హస్తమున నట్టి నికృష్టకార్య మొనరింప వలదని ప్రార్థించెను. పాదుషా యంత నాచెంతనున్న మధురసముఁ గ్రోలి యొకింత సేద

దేటి, మగుడనుపవిష్టుడై, ఆగ్రీకుల కంఠముల నాతడే ఖండింప వలయునని వజీరు నాజ్ఞాపించెను.

తండ్రి కుమారులు తోడనే యావలకుఁ దలవకులచేఁ దరలింపఁ బడిరి. నిజపుత్రికా మరణము దారుణముగ దృష్టోచర మైనంతనే, గ్రీకు సహజ ధైర్యధైర్య ధుర్యుడాయెను పాపమా మహనీయుఁడు చూచుచుండగనే లూకాను ముందుగ వధ్యుడాయెను. ఆ ధీరస్వాంతుఁ డావంతయుఁ జలింపక, జనకునకు ధైర్యము కఱపి యనువులఁ బొసెను. పెద్దడ్యుకుకూడ సమేయ ధైర్యగాంభీర్యస్ఫూర్తి దీపింప భగవన్నా మస్మరణ మొనరించి, మోకరించి, భయంకరవైరికరవాలమునకు మిడ యొగ్గి ముహూర్త మాత్రమునం దనస్త్రియతము సంతానముంజేరఁ బోయెను. ఆ ధైర్యశాలుర యుత్తమాంగములు గూడ నాక్రూర మహమ్మదీయ పాదుషా సమక్షమునఁ బ్రదర్శింపఁ బడెను.

౧౫

జనజరీ విప్లవము

ఖలీలుని నాల్గవకథ కూడ దల్తబను పాషా మొదలగు వారి కమి తానంద ప్రదముగనే యుండెను. కాని, తొంటియట్లు కథావిమర్శ నాధీనమానమై కడు నుప్పొంగుటకు నా పాషా కవకాశము లేక పోయెను. ఖలీలుఁడు కథ ముగించిన ముహూర్తముననే, పరిచారిక యగు సమీనా మర్యాద నతిక్రమించి బిఱబిఱ లోని కరుదెంచుచు నున్నాడిని వలె “ప్రభూ! జనీజరీలు! జనీజరీలు!” అని యఱచెను.

ఆ దాసి యమిత భయాక్రాంతి యగుటఁ గాంచి, పాషా దిగ్గున లేచి, యిట్లు ప్రశ్నించెను—

“అమీనా! ఏమా యెను? ఆ భయంకర దళము తిరుగఁ బడిరా!”

“సామా! వజీరుఁ డొక దూతనంపెను. నీవు రాజధానికి సత్వరము, రావలయునని తెలిపి, యితర ప్రముఖులఁ గాంచుటకై వాఁడు వెంటనే వెడలెను!”

సామా యిట్లులనుకొనెను.—

“ఎంత ప్రమాదము! నాపై ప్రభుత్వమున కమిత విశ్వాసము, కాని, ఇప్పుడు నేనేమి చేయఁగలను! సైన్యాధిపతిగానే నా సహచరుఁ డొక్కఁడైనను లేఁడగదా!”

ఆ పలుకుల నెల్లరు నాలించిరి. తోడనే, ఖలీలుఁ డిట్లు లనెను.—

“సామా! నీకా వంత వలదు. నేను నీవెంట నరుదేఱఁగలను. నా యస్త్రము నాకొసంగుము: తఱియగు నపుడు మద్భుజబలము నీవ చూడఁగలవు!”

“సామా! నేనును సంసిద్ధుఁడను. మదీయహృదయ రుధిరాస్వాదన మొనరించువఱకు నేఖడ్గమైనను నిన్నుఁ దాఁకఁజాలదు!”

“సామా! నేనును సంసిద్ధుఁడను. సజీవుఁడనై యుండునంతకాలము నిన్ను వీడను!”

లూకాసు జూలియను లాలెఱంగునఁ బలికిరి. ఇదంతయు నొక్క తృప్తిలోజరిగెను. కాని కాంతాజనంబెటులుండెనో అరయవలయును. అతి భయంకరమగు జనీజరీవిప్లవమనినంతనే ప్రభువత్నియగు నిస్సెల్లా భయపిహ్వలయై, వివర్ణవదనయై యల్లనఁ దాఁ గూర్చుండిన సోఫాపై వ్రాలెను. తైరబా గుల్నేరులు కూడ సమితభయాతురలై చంచలవీక్షణంబుల నొండొరులఁ దిలకింపఁ దొడంగిరి. కన్నెమిన్న జులేఖా భీతహరీణేక్షణవలె, ఖలీలువదనము విలోకించెను. కాని ఖలీలాదుల ధైర్యగంభీరోదార ప్రవర్తనముంగాంచి, అయ్యబలా మణులు భయముడిగి తమ కాంతులను లోలోన నుగ్గడించిరి.

ఇస్మిలానతి యట్టులే ఇంకను బడియుండెను. కారణమరయుటకై అమీనా వడివడిబోయెను. తన దొరసాని మేలిమునుగుదొలంగించి పరికించినంతనే, యాప్రభ్య భయాతిరేకమున మూర్ఛితై నని తెల్లమాయెను. తొడనే, పాపపుత్రికలుగూడ సాహాయ్యమొసరింప నాపరిచారిక తన ప్రభురాణిని భద్రముగఁ దన మందిరమునకుఁ జేర్చెను.

దల్తబసుపాపా యొక ప్రస్థివీరుడని చెప్పియేయుంటిమి. పాదు పాకును, మంత్రి వర్గమునకు, సైన్యమునకును గూడ నాతఁడుప్రేమా స్పन्दుడైయుండెను. ఆ వీరుడు తన యెదుట ధైర్యములాడు యువ కులనుఁగాంచి, వారు మిథ్యాప్రగల్భులు కారని గ్రహించి యిట్లు లనెను.—

“మిత్రులారా! మీ సాహాయ్యమంతయువాంఛనీయము. మనము సత్వరము కాన్టాంటునగరమునకుఁ బోవలయు. మీరు మీరాడిన చందమున మెలంగుదురేని, దల్తబసుపాపా కృతఘ్నుఁడు కాఁడని గ్రహింపఁగలరు.”

జులేఖా యంతఁ దన మామను డాసి యిట్లులనెను.—

“మామా ! సన్నును గొనిపొమ్ము. రక్షకభటాధికారియగు మత్రియజనకునకేమి యపాయము వాటిల్లినో యని కడుభయ మగుచున్నది. దురాగ్రహపరులగు జనీజరీ లాతనినే తొలుదొల్ల బాధింపఁగలరు.”

జులేఖా పలుకులు సమంజసముగ నుండుటచే, పాపా సమ్మతిం చెను. అంతలో, తైరజాగుల్నేరులు తమ తల్లిమందెరమునుండి యరు దెంచిరి. జులేఖా ప్రయాణముగు చుండెనని యెఱింగినంతనే, యట్టి క్లిప్తసమయమున విప్లవరంగమునకేగుట కడు నుపద్రవకరమని చెప్పి, పోవలదని వారు మిక్కిలి బ్రతిమాలిరి. కాని, జనకున కెట్టి యపా

యము పొడమనోయని బెగడొందు జులేఖా యట నిలుచుటకు నమ్మకింపదాయెను. లూకాను గుత్నేరుచెంతకును, జూలియను తైరహ చెంతకునుజోయి, మధుఁప్రణయంపుఁబలుకులు రెండ్రాడిరి ప్రభువత్ని యాటంకములేని కారణమున, ఖిలీలుఁడు నిర్భయముగాఁ దన మనో హానితో నంభాషించెను.

పాషా యంతఁ దనభటులంజేరి, ఆయుఁజక్షుల ఆయుధములం దెచ్చి వారికొసంగవలయునని ఆజ్ఞాపించి, ప్రయాణసన్నాహము లొనరించుటకై తన మందిరమునకుఁ జోయెను. ఆ విధముగ నన్యో న్యానురాగబద్ధులగు నా యువతీయువకులు మనసార ముచ్చటించి ఆ స్త్రేషసౌఖ్యము వొక్కసారి యనుభవించుట కవకాశమేర్పడెను. వియో గము దుస్సహమగుటచే తైరహగుత్నేరు లవిరళాశ్రుజలార్ద్ర) నయన లైరి. యుద్ధనుగుట తథ్యము. ఆహవమున నెట్టి యపాయము వాటిల్లునో యెఱుంగరాదు. తమ ప్రియులు మగుడఁ దమకంటఁబడుదురో, లేదో, యని వారమితముగ దుఃఖించిరి. భీతచేతస్కులగు తమప్రియ కాంతలను జేరఁదీసి, గ్రీకులు తమ భుజపంజరముల బంధించి, సము చితముగ భయముడిపిరి. అనంతరము వారవ్వలకేగి, పాషానుఁ గలసి కొరిరి.

యువకులు మువ్వకు వెంటనరుదేరి, జులేఖా సహితముగా దల్లఁచు పాషా యొక మేలురకంపు నౌక నారోహించి, వాయువేగ మునఁ బ్రయాణమొనరింపఁ దొడంగెను. అపుడు గ్రీష్మకాలము, రాత్రి పదిగంటలు మాత్రమాయెను. ప్రకృతిసౌందర్యము దర్శనీయమై యుం డెను. వినీలాభ్రతలంబున వజ్రపుఁదునుకలవలె విరాజిల్లు తారకలు విమలబాస్వర సుజలరాశియందు మనోహరతరంబుగ బ్రతిబింబించు చుండెను. దవ్వసనుండిన రాజధానియందలి సమున్నత సౌధములు, మనీదులు, గోపురములు, స్తంభములు మొదలగునవి శోభాయమాన

ముగ దృగ్గోచరమగుచుండెను.

జులీఖా మేలిముసుగుఁ దాల్చియుండెను. ఖలీలుఁడామె ప్రక్కనే గూర్చుండి, సమయమగునపుడెల్ల నా కన్నీయ కోమల కరాబ్జము నల్లనఁబట్టి నీమియో గునగునలాడుచుండెను. నా కారోహణమొన రించినంతనే, లూకాసునకు గతవృత్తాంతమంశయు స్మృతివధం బునఁదోచెను. మిత్రసమేతుడై తానాప్రణయభవనముం జొచ్చుటయు, పాషా యాకస్మికాగమనమునఁ దమరహస్యభంగమగుటయు, నిష్పిఠశుద్ధాంతప్రవేశమునకుఁ దానేబాధ్యుడనని పలుకుటయు, దాన బాషాక్రద్ధుడై తన్నే దండింపఁగోరుటయు, భయంకరకాలునివోలె మండిపడు పాషా తానును గుల్మేగునుంగలసి పడవెక్కి యానమొన రించుటయు మొదలగు విషయములు లూకాసు తలంపునకు వచ్చెను. అంతలో, పాషా వ్రేలున దీపించు తన యుంగరముఁగాంచి, ఖలీ లుఁడు చకితుడై ఒక్క నిమేషమాత్రమాలోచించి యల్లన యిట్లు లనెను,—

“పాషా ! ఆ యుంగరము నాకొంగుటయే నీకును క్షేమకరమని భావించును.

ఉంగరమనినంతనే పాషా మాంసపి, యనంతరము శురుష్కు యువకునిపై వెఱఁగుఁ జూడ్కులఁబఱపి, ప్రథమ సందర్శనావసర జని తాను మానము మగుడ బాధింప, దుగ్భాదోలాయమానమాన నుండై, మందస్వరమున నిట్లులనెను.—

“ఆర్యా ! ఇప్పుడైనఁ జెప్పరాదా ? ఇట్టి ముద్రిక నీ కెట్లు లభిం చెను ? నేనేమని గ్రహింప—”

“తొలిరేయియే చెప్పితిగదా, నా యుదంతము. అట్లులే గ్రహిం పుము.”

“ఆర్యా ! నీప్రసర్తనమతి విపరీతము ! ” అని పలుకుచు, నెద్దియో

అవిలంఘనీయ ప్రభావముగ్ధుడైనటు లావృన్ధవీరుడు తనంగుళీయము తీసి ఖలీలునకొసంగెను. యువకుడద్దానిని ధరింపక, తనజేబునందు భద్రపఱచెను. పాపా సంభ్రమచేతస్కుడై అనిమిషనయనుడై చూచుచుండెను.

నాక రయమున రేవుచేసెను. పాపాగృహమునకును, జులేఖా జనకుని గృహమునకును జేరువుగనుండు స్థలంబున నానావ నిలిచెను. తోడనే వారందఱుఁగి, పట్టభంగముల నెక్కిరి. ఆప్రదేశమున విస్తవ చిహ్నము లెవ్వియుఁగానరాకుండెను. కాని, తన్నీకటజనానీకము భయాతీరేకమునఁ గావలయు, తలుపులుబంధించి తమతమగృహము లందఁడఁగియుండిరి. అంగకులు గూడ మూయఁబడి, బాటలన్నియు జనశూన్యములై యుండెను. ఖలీలుఁడిట్లు లనెను —

“పాపా ! నీవీగ్రీకువీరులతో నీగృహంబునకో, లేక, ప్రధానా మాత్యుని మందిరమునకో వెడలుము. నేనీమానిని జులేఖాకుఁ దన జనకుని సదనమునజేర్చి వచ్చెదను. అనంతరము మీరాజ్ఞాపించు స్థలంబున కరుదెంతును.”

“మిత్రమా ! మేము ముందుగ మద్భ్రహంబునకేహోయి అశ్వముల నాయత్తము చేయవలయు. అనంతరము, వజీరుభవనమున కేగ వలయు. నీవెచటనో సత్వరము మమ్ముగలియుము. ఆలసింపకుమా ! ఈ రేయి ఏక్షణమున నెట్టియాపది ఉప్పతిల్లునో యెఱుంగరాదు గదా.”

ఖలీలుఁడు వల్లెయని పలికి, జులేఖాసమేతముగఁ గ్రమముగా నా కన్నీయ గృహము దాసెను. తురుష్కుఁ డా ద్వారము చెంతనిలిచి, నిజమనోహరిణి చెవినెద్దియోసెప్పి ఆప్తదన ముద్రికదీసి, ఆయన్న మిన్న కోమల కరంబునకుఁదొడిగెను. ఆ చంద్రముఖ మేలిమునుగు ధరించి, ప్రకంపితస్వరంబునఁ దన కృతజ్ఞత వెలిబుచ్చెను. ఆయుదార

వీరుని ప్రవర్తనము, విపరీతమహిమాన్విత ముద్రికాప్రధానమును ఆ లజ్జావతిని విపులానంద బాష్పబిందు సందోహమున ముంచివైచెను. ఖిలీలుడా శుభాంగి కెంబెఁపుల నొక్కసారిముద్దాడి, ధైర్యమూన వలయునని హెచ్చరించి, రయమునవెడలెను. తురుష్కుఁడుపాపా మందిరమునకుఁబోలేడు: వజీరు భవనమునకును బోలేడు. ఎటు పోయెనో తెలియదు.

మన మింక దల్తబను పాపా సమాచారమరయవలయును. నిర్మా నవ్యవీధులంబడి సాగిసాగి, గ్రీకులతోఁబాటానభవు నిజగ్రహ ప్రవేశమొనరించెను. ఇలుసేరినంతనే, తనభటులంజీరి ఆయుధపాణులై గృహరక్షణమొనరింప నప్రచుత్తులై యుండవలయునని ప్రభువాఙ్మ పించెను. నేపథ్యము తత్పూర్వమే శస్త్రుధరులై యుండిరి. అంతలో బరిచారకులు గుఱ్ఱములు సిద్ధముగ నున్నవని తెలుప, నావీరపుంగ వుఁడు జూలియను లూకాసులతోఁబాటు తురంగారూఢుఁడై వజీరు మందిరాభిముఖుఁడాయెను.

జనీజరీ విప్లవమన నెట్టిదో యిప్పట్టున నేలరయుదము. అజేయమగు జనీజరీసైన్యము లెక్కకు నలుబదివేలుండును. వారు అతిభీకరులై పాదుషాకు విజయసంపాదన మొనరించుటయేగాక, పాదుషాకే భయ కారణముగూడనై యుండిరి. ఎద్దియోనెపమున ప్రభుత్వమును దిక్క రించుట వారికి సాధారణకృత్యమాయెను. క్రొత్తనుల్తాను సింహాసనా నీనుఁడగు సమయమునఁవారికి ధనము విశేషముగఁ బంచిపెట్టుట సాంప్రదాయమాయెను. ఆ కారణమున, వారు సహజముగ నట్టి యవకాశముల కెదురు చూచుచుండిరి. ఎదురు చూచుచుండుటయే గాక, నుల్తాను రణమున నోటువడినను, ప్రభుత్వనిర్వహణమునం దనమర్థుఁడైనను, పయోవృద్ధుఁడైనను గూడ వారు రయమునఁ దిరుగఁ బడుచుండిరి. అట్టివాఁడు రాజ్యార్హుడు కాఁడను నెపమున వానిని

రాజ్యాచ్యుతు నొనరించి, మఱియొకనిం బ్రతిష్ఠింపవలయునని మొఱకుఁ దనము పఱించుచుండిరి. తనూల్లమున ధనసంపాదనము సులువుగా నల వడునుగదా. నుల్తాను పుత్రులు రాజమంధిరమునబంధితులవోలఁ బడియుందురని చెప్పియుంటిమి. ఐనను, జనీజరీలెట్టులో వారలతో దాత్యమునెఱపి, ఎవ్వఁడు తమపై సవరళ నువర్ణవృష్టి కరిపింతునని నమయ మొనరించునో, వాని నా సైనికులు రాజ్యాధిపతి నొనరించు చుండిరి. వారొకప్పుడు వజీరుఁడు ప్రజాకంటకుఁ డాయెనని తిరుగఁ బడుచుండిరి. అటుగాక, దేశము కెద్దియేని మహోపద్రవము సంభ వించునేని, ఆభాగము నుల్తానుమీదనే వైచియుంగూడ విప్లవ మున రించుచుండిరి. జనీజరీ సైనికలీతెఱంగునధనాశాపకులై, స్వార్థపరులై దుష్టస్వభావులై, తమ ప్రభుత్వమునకే అత్యంత భయకారణులునై యుండిరి.

జనీజరీ సైనికలు నివసించు శ్రేణులొక ప్రత్యేకవిశాలస్థలమున నమరియుండెను. సైనికజన విహరణస్థలములగు మైదానములు గూడ నచటనేయుండెను. ఆ చుట్టును నొక పెద్ద ప్రాకారముమరియుండెను. వారి తిరుగఁబాటు నూచించు సంజ్ఞ ఎద్దియన, తిండితిను సానికలను తెడ్డులను తమ కిటికీలనండి ఆవలకు వారందఱుంగలసియొక్కముహూ ర్తముననే పాఱవేతురు. అట్టి ప్రదర్శనము గోచరించునంతనే, నగర జనులందఱు తద్భయంకరభావము గ్రహించి, భయవిహ్వలు లాయె దరు. సాధారణముగా వారి యధికారులు సహితము వారికెదురాడ నేరక, విప్లవమునఁ బాల్గొందురు. ప్రభుత్వముతో బొందుపాసగు నపుడు తమ నాయకుల కేయపాయము రారాదని వారు విధింతురు: కావున, తదుద్యోగులు నిశ్చయముగా విప్లవమునకుఁ దోడగుదురు. జనీజరీ మహా సైన్యమునకుఁ బ్రధానసేనానియగు 'అగా' సహితము సర్వసాధారణముగా వారి యుద్యమమామోదించును.

జనీజరీలు సాధారణముగ సాయంకాలమగునంతనే తమ తమ దారుసానికులఁ బాటవైతురు. అంతమాత్రమునఁ దోడనే అత్యాచారములొనరింపరు. రేయి యెల్ల మధుపానాద్యనేక వ్యసనములందు నిమగ్నులై, ప్రభుత్వాధికారులు లోబడి తమ యభిప్రాయముల నామోదింతురేమోయని సూర్యోదయమగువఱకు వేచియుందురు. అటుగాక రాజ్యాధికారులు ధైర్యమువహించి నిరాకరింతురేని, ఆ సైనికులు శిమ యావరణమునుండి వెలువడి, ప్రభుత్వసత్తాపాతులగు పాపాలయ, తదితర ప్రజాకంటకులయొక్కయు మందిరములపై దాడి వెడలుదురు. వారి మనోరథ సంతృప్తిమాలస్యమగు కొలంది, వారి దుఃచారములుగూడ సధికతరమగును. ఒక్కొక్కపుడు సుల్తానుయొక్క పటాలములు వారిని శిక్షించుటకు మాటుగ నుపేక్షించును. దాన జనీజరీలు మఱియుఁ జెలఁజేగుదురు. అటుగాక, సుల్తాను సైనికులు స్వామిభక్తిపరాయణులై ఏదోహుల నెదిరింపఁ బూనుదురేని, రాజనగరమంతయు నొక భయానకఁణరంగముగఁ బరిణమించును.

కావున, నీ సమయమున జనీజరీలు విప్లవధ్వజమెత్తినంతనే, ఎట్టి దారుణములొనరింతురో యను దుర్భరభయాతిరేకమున బురజనులు తమతమ కులాయముల డాగిరి. సంపన్నగృహస్థులు తమ ధనకనకాభరణాదులను దిట్టమగు నేలమాస్యములందు భద్రపఱచిరి. తమ గృహములందు మొఱకులు చొరకుండ, దమ ద్వారములను ఘనమగు నయోదండములచేఁ బరిరక్షించుకొనఁ దొడంగిరి. గృహములందు ఖడ్గాది సమరసాధనముల నననరార్థ ముపయోగించుటకై పదునుచేయ నారభించిరి. ఉన్నవారు తమ తుపాకులను గూడ నాయత్తపఱచికొనియుండిరి.

ఖలీలుడింకను రాకుండుటకుఁ గతంబెద్దియని విచారించుచు, గ్రీకుయువజనమధ్యస్థుడై నిశ్శబ్దనిర్జన వీధులంబడి, దల్తబనుపాపా

క్రమముగా వజీరుభవనము సమీపించెను. ద్వారము మూయఁబడి యున్నను, పాపా నామధేయమాలించినంతనే, ద్వారపాలకుఁడు రయమునఁ దలుపుతెరిచి, యాతనినే గాక, లూకాను జూలియతులను గూడ లోనికిఁబోనిచ్చెను.

గ్రీకుయువకులు మొదటిమందిరముననే నిలువవలసినవారైరి. అట్టి వారలనేకు లందుండిరి. దల్లబను సూటిగా నాలోచనాగారములోనికిఁ బోయెను. రాజ్యభారధురంధరులగు నధికారులు సుమారేబదిమంది యందుండిరి. వజీరుఁ డందగ్రాసనము నలంకరించియుండెను. దల్లబను పాపా యరుడెంచినంతనే యందొకఁడు పరిస్థితులను సంగ్రహముగ విశదపఱచెను. తాము కోరు వరతులను జనీజరీలుకొని తమద్వారముచేత బ్రదర్శించి యుంచిరి. అవి యేమన, నలీముసుల్తాను నిజసింహాసన పరిత్యాగ మొనరింపవలయును; జ్యేష్ఠ కుమారుఁడగు 'ముస్తఫా, రాజ్యాధిపతికావలయును, వజీరును ఉద్యోగమునుండితొలగింపవలయును; ప్రధానన్యాయాధిపతియగు కదీస్కారుని—జులేఖా జనకుని—బహిరంగముగా వధింపవలయును.

క్రూరస్వభావులగు జనీజరీలొక విచిత్రమొనరించిరి. మహానగరమునఁ గలవరపఱచుచుండిన దారుణదుర్మణముల నెవంబున వారు విప్లవమొనరించిరి. దానఁ బుజ్యులు తమ యుద్యమము నామోదింపుటయే గాక, సుల్తాను సైనికు లెదుగు తిరుగరనియు వా రాసించిరి. కావున వారి ప్రవర్తనము తదనగుణముగ నుండుటకై, నగరరక్షణ భారమువహించి, దారుణహత్యావరంపర లాచరించుఘాతకులఁ బట్టఁజాలని కదీస్కారుని వధింపవలయునని పట్టుపట్టిరి.

దల్లబనుపాపా ఆయాసమాచారముల నాలించిన యనంతర మొక వృద్ధ రాజనీతిజ్ఞుఁడు లేచి యిట్లులనెను.—

“అయ్యా! నగరరక్షణభారధురంధరుండగు కదీస్కారుడు—

హాసేను—భయంకర హత్యారహస్య మీవఱకు నగయఁజాయెను. నగరముడిగిపోవుచున్నది. ఈకదీస్కారుఁడు శివుద్యోగభారిము వహించి మనఁదగఁడు. ఈతఁడు మరణింపవలయునని గదా, జనీజరీలు విప్లవ మొనరించిరి. మన మియ్యకొందుమేని, మన సైనికులు మనకు లోఁబడియుందురు. అనంతరము మనము వారి గుచితవిధమున శిక్షింప నశక్తును. కావున, కదీస్కారుఁడగు హాసేను జనీజరీల హస్తగత మొనరించుట సమంజసమని భావించును.”

అంత దల్తబనుపాషా రోషకషాయతాత్పుండై తన బావయగు హాసేను మరణింపరాదని ధైర్యముగఁబలుక, తొంటి వృద్ధమంత్రి యిట్లులనెను.—

“మిత్రమా ! ఈసమయమున రోసమనఁజనము. ఇట్టి సమయమున నాసోదరుఁడు వధ్యుఁడు కానున్నను, వెనుకీయను.”

పాషా యంత బ్రథానామాత్యునుద్దేశించి యిట్లులనెను.—

“మంత్రిపుంగవా ! హాసేను కదీస్కారునకు సుల్తాను ఎనిమిదిదినములు మాత్రము గడువొసంగెను. నేటికి నాలుగుదినములు మాత్రమాయెను. కావున, వాడవధ్యుఁడని మనవిచేయువాఁడను. మఱి యొకటి ఈనగరమునందును, పరిసరములందును, సుల్తాను సైన్యములు సుమారేబది వేలండును. ఈ సైన్యములు మరధీనములై పెక్కు విజయములఁగాంచెను; కాన, నేను సైన్యాధిపత్యము వహించి—”

వజీరుఁడతని వారించి యిట్లులనెను.—

“ధీరోత్తమా ! నీ పరాక్రమ సువక్రము. నీకార్యోత్సాహము నిరుపమానము. నీదుస్వామిభక్తి నీక్కముగ నాద్వితీయము: నీకు పరత్తమానమంపిన యనంతరము పరిస్థితులు మాయెను. వివిధ సైన్యాధిపతులు తమతమ సైనికులు జనీజరీలపై సభిమాన మూనినవారలని తెలియఁబడచిరి. మిత్రమా ! నగరమంతయు నేకకంఠమున కదీ

స్కారుని మరణమాకాంక్షించుచున్నారు. కాన, నాతని మరణము ధృవము.”

అంత మఱియొక రాజనీతివిశారదుడు లేని యిట్లులనెన. —

“మంత్రివరా ! తెన్నగా నెలపిచ్చివి. ఈ కిదీస్కారుడు తప్పక వధ్యుడు అనంతర మీమహనీయుడు దల్తబనుపాషా నుల్తాను సైన్య ములకు నాయకత్వము వహించి విప్లవకారుల హతమార్చుగాక. కాని ఒక్క విషయము గమనింపవలయును. హనేనుకు జనీజరీల కొసంగ రాదు. ఒసంగుదుమేని, మనము భీరులమనియెంచి ఆ చెనటలుమఱియు జెలఁజేగుదురు. కావున నుల్తానువారి తలారియే కిదీస్కారుని బహిరంగముగా వధింపవలయు. దాన, ప్రజాగ్రహమువశమించును. జనీజరీల బలము నీరసించును. ఇట్టి మహాసంకటనమయమున దల్తబనుపాషా యుదారహనస్కుడై, స్వామిభక్తి పరాయణుడై, దేశహిత కార్య పరతంత్రుడై బంధుశ్వమున కెడమిక, సన్నిహింపవలయునని మనవి చేయువాడను.”

ఆ నుడులు కడుసమంజసముగ గంతుటచే, దల్తబనుపాషా బాంధవ్యమును జోద్రోచి, తన భావుని మరణము నామోదించెను. సభ యంతటితో ముగిసెను.

ఉన్నతప్రభుత్వోద్యోగులు మొదలగు ప్రముఖులను వధించుట కొక ప్రత్యేకాధికారి యుండెను. నానిని సాధారణముగా ‘బాశ్చీ’ యని పిలుతురు. తదధికారినిజేరి, హనే కిదీస్కారుని గృహంబునకు రయంబునఁ బాఱి ఆతని, తక్షణము వధించిరావలయునని వజీరు డాజ్జాపించెను. తోడనే, ఆప్రభుత్వమార్కఁ దిరువురు సహకారులఁ దోడుకొని, యమునివలె నగరరక్షకుని గృహమునకతిరయమునఁజోయెను.

దురదృష్టవంతుడగు హనే కిదీస్కారుడు, ప్రాణాపహరణక్రియా దక్షచాపధరుండై యభినవ దండధరునివలె ‘బాశ్చీ’ గోచరించినం

తనే సముద్యోగోదహర్యక్ష దర్శనహరిణమువలె భయవిహ్వలై డాయెను. బాళ్ళీ యిట్లులనెను.—

“అయ్యా! న్యాయకార్యభారధురంధరుడనై నేనే తేరవలసిన వాడనైతినని మిక్కిలి వగచువాడను; నేను కేవలము రాజసేవకు డగదా.”

“అయ్యా! విధి నిర్ణయము! ఎవ్వడెదురాడగలడు? నీపైఁ గినియను. కాని, లోని కేగి మత్స్రీయభార్యాపుత్రికలను గడసారికాంచి, యూటడించి, యరుదెంతును.”

“అయ్యా! ఊచింపుము. నిన్నొక్కతణమైన ఏడరాదని యాజ్ఞ కావున, నీ బంధుగులఁజూడ గోరెదేని, వారి నిచటకు రప్పింపుము.”

“దైవమా! నా పుత్రిక నాల్గదినములు దూరముననుండి, ఇప్పుడే యరుదెంచెనని వింటి. వివిధ కార్యములలో రేయింబవట్లు నిమగ్నుడనై యింతవఱకుఁ గాంచుట కవకాశములేక పోయెనే. హా! పుత్రీ! పత్నీ! ఈ దుర్వార్త ఏమని వినిపింతును? ఎట్లు భరింపగలరు?”

హనేనుఁ డట్లు విలపించి, యనంతర మొక సేవకునిఁజేరి, వానిచేఁ దన భార్యాపుత్రికలను రావించెను. ఏమియు నెరుంగని జులేఖా రయమున బాటి పరమానందభరితస్వాంతయై సరవధికప్రేమావేశ మునఁ దన జనకుని గాఢాలింగన మొనరించెను. కదీస్కారునిపత్ని మాత్రము మూర్తీభవించిన మరణ మనఁదగు బాళ్ళాను గాంచి నంతనే, అమితభయాతిరేకమున కెవ్వున నెఱచెను. అంత జులేఖా చటుక్కున వెనుదిరిగి చూచి భయస్మయపారవశ్యమునఁ బట్టు తొఱంగి, యట్టై నిలచిపోయెను.

“వలదు! వలదు! అయ్యా! నా మగనిచంతకు రావలదు! ఒక్క దినము గడు వొసంగుము—ఒకగంటయైనఁ జాలును! పాదుషా వారి పవిత్రపాదములపైఁబడి—”

అట్లు గోలుగోలున నేడ్చు తన ప్రియాంగవను వారింది కదీ
స్కారు డిట్టు లనెను—

“ప్రేయసీ ! ఏల ఈ వ్యర్థ విలాపము ? రాజశాసన మమోఘము,
విధివిధాన మనుల్లంఘనీయము. కాంతా ! నేను మరణింపకశివ్యును.”

ములుకులుబోలు తుడిపలుకులు వీరుల బడినంతకే న్నల్లి,
క్రోధవిస్ఫురికినయనయై చుటచుట చూచి, ప్రచలితతీవ్రస్వరమున
జాలేఖా యిట్లులనెను—

“మరణమా ! తండ్రీ ! ఏమిటివి ! ఓయీ, బాళ్ళీ ! నీ కీ యధికార
మేవ రొసంగిరి !”

“సర్వాధికారము వహించియున్న మహనీయుడు వజరు నన్నీ
కార్యమునకు నియోగించెను.”

“కుమారీ ? ఎందుల కీ వృధాభాషణము ? నా కాల మానన్న
మాయెను. అనవసర కాలయాపనము కేవలము బాధాకరము, వేటు
ప్రయోజనములేదు. ఆన వీచుము, ధైర్య మూనము, నేర బోయెన,
నీ జనయిత్రీ నూటడింపుము.”

అట్లు మరణోన్ముఖుడై, శవసనరోద్భూతనిరాశావేశ సంకలిత
నిశ్చలచిత్తుడై పలుకు హసేను సభినందించుచు బాళ్ళీ యిట్లు
పలికెను—

“ఆర్యా ! నీధైర్య మెంతయుఁ బ్రశంసనీయము. నీవిక మరణింప
సంసిద్ధుడవుగమ్ము.”

అట్లు పలికి, అనేక కంఠవిలుంత నానమర్దమగు ఘోరతరచాపమును
బాళ్ళీ సాగించెను.

“హా ! ప్రేయసీ ! మత్ప్రియపుత్రీ ! నన్ను గడసారి యాలింగన
మొనరింపుడు. ఇదే బోయెద, సెలవిండు; దయాహయిండుగు పర
మాత్ముడు మీకు హితమాచరించుగాత !”

కదీస్కారుఁ డట్లు పలికినంతనే, ప్రకంపితశరీరయ్యు జలేఖా ధైర్యధుర్యయై, త దవనరోదేకపూరితచిత్తయై విస్ఫూరితారుణనేత్రయై దీపించి, ధైర్యాతురసంభరితస్వరంబున నిట్లులనెను.—

“జనకా! ఒక్క ట్లు మాగుము. ఓయీ! శార్వశూరుడా! చూడు మీ యంగుళీయము! ఈ యపూర్వలాంఛన మపూర్వ వహిమోపేత మగునేని, తక్షణ మావలకుఁ బొమ్ము!”

ఆ కాంత ఖలీలుఁ డొసంగిన యంగరము ప్రదర్శించెను. రాజ భటుఁ డద్దాసింగాంచి, దగ్గఱకుఁబోయి పరీక్షించి, యందలి గోళ మును తదితరాపూర్వసంజ్ఞలనుగాంచి ధయనంభ్రమాకులుండై, జలేఖాను వెఱిగుఁదనంబునం దిలకించుచు సత్వై నిలిచిపోయెను. అంత నా కన్నియ ఇట్లులనెను—

“వెడలుము! నీ విఁకఁ దడయగవసరము లేదని గ్రహింతువు గదా.”

ఆ భయంకర ప్రభుత్వాధికారి తోడనే సవినయముగ సలాము లాచరించి, యనుచర సమేతుడై నిష్క్రమించెను. జలేఖా యమం దానందకందళితగాత్రయై రయంబున విస్మయానందపరవశులగు నిజ జనసీజనకులను గాఢాలింగన మొనరించెను!

మాడు చువ్వలు

కదీస్కారుని గృహమునకు బాళ్ళిపోయిన సమయముననే, ఖనీ
లుడు జనీజరీల తావునకుబోయి, అచటి ప్రధానద్వారము తట్టెను.
ఆద్వారముచెంతనే, ఆసైనికులు కోరు వరతులు ప్రదర్శింపఁబడి
యుండెను. అద్దానిం గాంచినంతనే, తురుష్కయువకుడు క్రోధవి
వకుడై, శతధాళిన్న మొసరింపఁబోయెను. కాని, అట్టి ప్రవర్త
నము అనుచితమని యెంచి చూచుచుండగనే, సింహద్వారమున
నుండు చిన్న తలుపు లెఱచి, తద్వారపాలకుడు ఖలీలునిఁ గాంచి,
“నీవెవ్వఁడవు? ఎందుల కరుదెంచితివి?” అని ప్రశ్నించెను. ఖలీలు
డిట్టు లనెను.—

“మీ సర్వసైన్యాధిపతియగు ఆగాతో మాటాడవలయు. నన్ను
సత్వరము కొని పోమ్ము.”

“ఇం దెవ్వరు ప్రవేశింపరాదు. జనీజరీలు తమ సానికలను విసతి
వైచిరిని యెఱుంగవా!”

“నగరమంతయు నెఱుంగును. కాలయాపన మొనరింపక, నాకు
దారి యొసంగుము : లేదేని, నిన్నుఁ బరిమార్చియే పోయెదను.”

అట్లు పలుకుచు ఖలీలుడు పండువెన్నెలయందుఁ దళతళ
మెఱియు కరవాలము రయమున నూడదీసెను. ద్వారపాలకుడు
సహజముగ ధైర్యవంతుడు, అమితబలశాలి : దీర్ఘకరవాలమునే
గాక, భయంకరమగు తుపాకిం గూడ ధరించియుండెను. కావున,
ఒక్కయువకుని బెడరింపులకు వాడు చలింప నవసరములేదు. ఐనను
ఖలీలుని అపూర్వగాంభీర్యము భటుని విసమ్రు నొనరించెను. వాఁ

డంశట చకితుడై, ముగ్ధుడై, వినయవిధేయుడై, సకారవముగా నిట్టులనెను.—

“ఆర్యా! అల్లడే దీప రాజము దేదీప్యమానముగ వెలుగుచున్నది. అయ్యదె ఆగా యాగారము. ఇటు పొమ్ము.”

ఖలీలుడంత మందహాస మొనరించి, బగునైన బంగారు నంది వానికి బహుమాన మొసంగి, లోనికిఁ బ్రవేశించి, వాడు చూపిన మార్గము ననుసరించెను. ఆగా మందిరము చెంత నొక భటుడు వివిధాయుధధారియై కాచులియుండెను. కాసి, ఎద్దియేని అత్యవసర కార్యము లేక ఆతఁడు ప్రథమద్వారము సత్కిరమించి రాజులఁడని యెంచి, వాడు వారింప కూరకుండెను. ఆకారణమున ఖలీలుడు సులువుగాఁ దస్మందిరాంతర్గతుడాయెను. అనంతర మాతఁడు విశాల సోపాన పరంపరనారోహించి, మేడమీఁదకుఁ బోయెను. అచట మఱి యిరువురు జావారికు లాతనిఁ గాంచియు, సురాపానము తలకెక్కుటచే, మూఁగవాండ్రవలె మిన్నకుండిరి. ఖలీలుడే వారినిఁ బ్రశ్నింప, ఆగా యుండిన మందిరము వారు చూపించిరి.

ఖలీలుఁ డొక విశాలమందిరము ప్రవేశించెను. ఆసభాభవన మునం దున్న తాసనమున సర్వజన భయంకరుండగు జనీజరీ సర్వ సైన్యాధీశుడు దర్పమొప్పు నాసీనుడై యుండెను. ఆతఁడు వీరజనోచిత వస్త్రధారణ మొనరించి, శిరమున నొక టోపీ మాత్రము తాల్చియుండెను. ఆయుష్టిషము మనోహర లాంగూల విరాజితంబై, సువర్ణ బాలచంద్ర లాఁఛన దీపితంబై యుండెను. తల్లాంఛనంబున నొక మనోహర సువర్ణ దర్వి వెలుగుచుండెను. ఆగా ఏబదియేండ్ల ప్రాయమువాడు; సమున్నతాకారుడు, దృఢగాత్రుడు, గంభీర వదనుడు గూడనై యుండెను. జనీజరీ సైన్యము నందలి వివిధసైని కోద్యోగు లిరువదిమంది చుట్టును సోఫాల్పైఁ గూర్చుండిరి. వా

రందటి చేతులందును ధూనునాళము లిమిడియుండెను. అందటి యెదుటను మేహాలపై కాఫీ వర్షతు మొదలగు మనోహర పానీయములు గూడ సమరి యుండెను.

ఆపరిచితుఁ డగు ఖలీలునిఁ గాంచినంతనే, తత్పథానను లందఱు విస్మయపరులైరి. ఐనన, ఆయువకునియనూన గాంభీర్యా దార్యగర్భిత సమున్నత మనోహరాకారముఁ గాంచి చకితులై, కుపిత స్వాంతులు గాక, వారెట్టే వీక్షించుచుండ, ఖలీలుఁడు తా నరుదెందిన తలుపు మగుడవైచి, వారి మధ్య కేగుచు, నావిప్లవ కారుల ధైర్యమెంతటిదో, వారి హృదయమెట్టిదో యరయుట కోయన, నాయా నాయకుల నొక్కసారి కలయంజూచెను. ఆ దశ వాయులట్టులే విధ్రమ విస్ఫురితనయనలై పరికించుచుండ, ఖలీలుఁడు ఆగాను సమీపించి, నిశ్చూగంభీరస్వరమున నిట్లు ప్రశ్నించెను.

“జనీజరీ విప్లవమునకు నీవు నాయకత్వము వహించితివట నిక్కమా?”

“ఇట్లు ప్రశ్నించుటకు నీవెవ్వడవో, నీకుఁ గల యధికార మెద్దియో ఎఱింగింతువేని, సమాధాన మొనంగఁబడును.”

ఖలీలుఁ డంత గర్వగాంభీర్య విస్ఫురిత వీక్షణంబు జూపి “నీప్రశ్నలకు తుర మొనంగ ”నని విస్పష్టముగఁదెలిపెను.

“కాని, నీవెవ్వడవో, నీ గాఢకుఁ గత మెద్దియో యరయకుండ నిన్ను మారహస్య సమావేశమున కెట్లు రానిత్తుము?”

“మీప్రశ్నలను సరికు చేయను. నాయాశయ మెట్టిదైనను, తప్పక కొనసాగును. మీ హృదయములు నాకుఁ గరతలామలకము లని యెఱుంగుఁడు. ఈ విప్లవమునకు మీరు కారకులు కారు. ఇతరులు రగులజేసిన ఈదుప్తవిప్లవమునకు మీరు బలవంతముచే నాయకత్వము వహించితిరి. ఇంతకంటె యవివేకముండునా? బలవంతులు

ధైర్యవంతులు, ప్రభుభక్తి పరాయణులు అగు మీబోటి ప్రముఖులు యుక్తాయుక్తముల నరయక, తీవ్రపాటున నమిత ప్రజానష్టకరం బగు నిట్టి నికృష్టకార్య మొనరింపఁ గడంగుట కంటె, హీనత్వమిం కొకటి యుండునా?”

జనీశరీ నాయకుల హృదయ మర్చమరసి ఖలీలుఁడు సముచిత తీవ్రోపన్యాస మొనరించుటచే, వా రెల్లరు నిస్తేజులై, నిర్వికారులై, ఆలోచనాపరులై ఖలీలుఁ డెవ్వఁడో, వాఁడేల రావలయునో యను విషయములు పూర్తిగ మాటచిపోయిరి. తన వచన ప్రభావము గుర్తించి, యాతఁడు మగుడ నిట్టులనెను.—

“సర్వసైన్యాధిపా! నీవొక మేటి మగండవని పేరుగాంచితివి. నిన్నెల్లి మార్గమధ్యమునఁ గాంచు నపుడు, “అతి భయంకరులగు నలుబదివేల మంది జనీశరీల కీ మహనీయుఁ డిది గావు, కాని, నాయకుఁడు కాఁడు,” అని వెల్కుదునేని, నీ వాక్షణము నన్ను వధింతువు. కాని, యదార్థ మట్లుజేయున్నది! మృగప్రాయులగు సైనికాధములు తలంచునపుడెల్ల సాసకలఁ బాటవైచి విప్లవ మొనరింపఁ గోరుదురేని, నీవు నాయకత్వము వహించుట పాడియగునా? ఇయ్యది ధీరజన లక్షణమా! మహానాయకు డొనరింపవలసిన కార్యమా? మూర్ఖులగు దుష్ట భటానీకములకు దాసానుదాసుఁడవై, అంధుని చందమున బాదుషాసై విప్లవధ్వజమెత్తుట ప్రశంసనీయమా? ఆగా! నీవు నారహృదయుడఁడవని యెఱుంగుదు. దుర్వారధీరోదాత్తుండవని యెఱుంగుదు: నిరుపమానతురుష్కసామ్రాజ్యమున కాధారభూతుండవనియు నెఱుంగుదు. అట్టివాఁడవు ఒక్కని మేషమాశ్ర మేకాకివైచిచారింతు వేని, ఈకార్యము నిక్కముగ ననంబద్ధమనియు వర్జనీయమనియు నీవే గుర్తింపఁగలవు. ఈనావలుకులన్నియు నినుఁబోలు నీవీరవర్మలకుఁగూడ సమన్వయించునని వేఱుగఁ జెప్పుట అనవసరము.”

జనీజరీనాయకు లందఱు స్తంభభూతులైపోయిరి. ఖలీలుని గాంభీర్యము నిరుపమానముగ నుండెను. కడుధారాశముగఁ దోచిన యాతని పలుకులు వారి హృదయమున నాటికొనెను. తనవంట్ల యుదారమానసులతోడనే మాటాడినటు లా వీరుఁడు నటించెను. ఖలీలుని వీక్షణము లొకింత నిరసనముతోఁ గూడ మేళగించి వారి వదనములపైఁ బడుచుండుటచే, నేనానులమానన మొకింత చుఱుక్క మన, మఱుగునడిన పొరుషము రేకెత్తెను. తాము నిక్కముగఁ దమ స్వాతంత్ర్యముం గోల్పోయి, సైన్యమునకు నాయకులై యుంట మాని, దానులమైతిమని గ్రహించిరి. ఆగా యింకను మానముద్ర తాల్చియుండ, త త్సమానసైన్యాధిపతి యొకఁడు వివేకవంతునివలె నిట్టులలెను.—

“ఈ యువకుని పలుకులు నిక్కముగఁ దోచుచున్నవి !”

“ఈ వీరుని పలుకు లనమంజనములు కావు !”

“నిరుపమాన వివేకనిధియగు మన ప్రవక్తగూణ మొకింత ఈ యపరచితున కలవడినటు లున్నది.”

మఱి యిరువురు నేనాను లట్లు పలుక, ఆగా ఇట్లు లనెలు—

“ఈ యువకుని వాక్కులు సత్యసమన్వితములై యున్నను, కొంత వెగటుగఁ బలికెను. ఐనను, ఈ పురుషుని గౌరవోదార గంభీరప్రవ ర్తనముం దలంచి, ఉపేక్షింతము. కాని ఈ మహాసగరమును దారుణముగ సంక్షోభింపఁజేయు భయంకరహత్యాపరంపరగుఱిచి ఈతఁ డేమనును ?”

ఖలీలుఁ డిట్లులనెను—

“అయ్యవి తప్పక గర్హితములే. కాని, నలుబదివేల మహాసైన్య మను శాసించు మహావీరుఁడవు, నీ వేమి చేయఁజాలితి వని, నేను ప్రశ్నింపవలయును.”

“హంతకుల నరయుట మాపనికాదు.”

“నుల్తాను నారి పనియును గాదు: ఐనను, మీ రా మహాపురుషుని పదభ్రష్టు నొనరించెదరే!”

“రాజు సర్వాధికారి; కావున, బాధ్యుడు.”

“ఇది నీసిద్ధాంతమగునేని, వ్యక్తిగత ప్రభుత్వము సున్నయగును: లేదేని, పరమాత్మునివలెనే, సుల్తానుకూడ సుస్థిరస్వశక్తి సమన్వితుడు గావలయు!”

ఖలీలుని యుక్తియుక్తవచన ప్రాగల్భ్యముం గాంచి, సభాసదులెల్లరు ననంభములై, యాతనిఁ గొనియూడిరి. ఆ వింతయువకుడు మగుడ నిట్లులనెను—

“అగా! నీవనుభవజ్ఞుడవు, వివేకవంతుడవు, ధర్మపదైక వర్తనుడవు. నిన్నను నీ జనీజరీస్థానికులను హత్యలకై దూరుట ఎంత సమంజసముగ నుండునో, సుల్తాను వారిని దూషించుటయు నంత సమంజసముగనే యుండునని వ్యక్తమగును. నీ వొనరింపవలసిన కార్యములు కొన్నికలవు; అట్లులే పాదుషావారు చేయఁగల కార్యములును గొన్నికలవు. కావున, ఇట్టి విపరీత ఘోరకృత్యములు జరుగుచేని, తచ్చాఖాధికారులే బాధ్యులగుదురు.”

“అయ్యా! పాదుషావారు బాధ్యులుకాని తప్పక అంగీకరింతును. నా యభిప్రాయము స్పష్టమై యున్నది.”

“ఆ కారణముచేతనే వజీరుఁడుకూడ బాధ్యుడు గాఁడని చెప్పవలయు. ఆతనిఁ దొలగించుట యసంగతము.”

“ఔను! కాని, కదీస్కారునిసతి యేమందువు?”

“ఆతఁడును బాధ్యుఁడు కాఁడనియే చెప్పఁగలను. తద్రహస్య విచ్ఛేదనాకార్యపరతఃక్రతు లందఱు చేయఁజాలని కార్య మాతఁడు మాత్రము చేయఁగలఁడా? ఐనను, రక్షకభటాధీశుఁ డగుటచే,

నాతఁడే బాధ్యుఁడని యనుకొండము. కాని, మన మొక్క విషయము మఱవరాదు. సుల్తాను వా రాతని కెనిమిది దినములు గడువొసంగెగదా. ఇయ్యది నాల్గవదినము. ఇంకను నాలుగు దినములున్నవి. కదీస్కారుఁడు మిగుల పరిశ్రమ యొనరించెను : తప్పక శృశకృత్యుఁడగుననియే విశ్వసించును. అయిగాక, మీరు తీవ్రపడి ఆ సమర్థకర్మకరుని ఖండింతురేని, వాని ప్రయత్న మంతయు నిరర్థకమగును. దాన, మన నగరమున కెంతయేని చేటామూడును. కావున, నే గోరున దేమన, మన కదీస్కారుఁడు పూసినకార్యము పూర్తియగువఱకు మననిండు. మీ మీ సైనికులు యథావ్రకారము తమ తమ కార్యము లొనరింపవలయునని మీరు శాసింపుడు. మీ కట్టి సమర్థతకలదు: ధైర్యవంతులరై యాచరింపుడు. నాలుగు దినములు కడచి ఐదవ దినన మాదయించునరికే దారుణరహస్య కథాకలాపము బట్టబయలగునని విశ్వసించును.”

సరససంభాషణాపారీణుఁడగు ఖలీలుఁ డట్లు విస్తప్తగంభీరస్వరంబునఁ బలికినంతనే, సభాసదు లెల్లరుఁ డమ ప్రవర్తన మనంబధ్యముగ నుండెనని గ్రహించి, ఉపన్యాసకు నగ్గడించి, ఆగా సహితము విప్లవము నంతరింపఁజేయవలయుననియే వాంఛించెను. కాని, సైనికులు తిరుగఁబడుటకుఁ గారణము ధనశ్రృన్వతప్ప మఱియొకటి కాదు. వారు నిరూపించు కారణములు కేవలము నెపములు. కావున, నాయకు లెంత యోచించినను, ధన మలవడినఁగాని, సైనికులు లోఁబడరు. వా రా కారణమున దురంతచింతాక్రాంతచిత్తులై డిల్లవడియుండ, ఖలీలుఁడు త దభిప్రాయము గుర్తించి, శతాధిక గర్వ సంభరితగంభీర్యము వహించి, త దుచితస్వరంబున నిట్టులనెను—

“అర్యులారా ! మీరును మీ సైనికులును గూడ హితవచనముల నిరసించి మెలంగుదురేని, త ద్భయంకరఫల మెఱింగించెద

గమనింపుడు. అప్పుడైన మీ మార్గము శుభ్రపటాపంచ
లగును. సలీమునుల్తాను మిక్కిలి యుదారవంతుడు; ఐనను, తన
కృత్తి యపాయము వారయకుండ, సముచితసన్నాహము లొసరింపఁ
జాలని యసమర్థుడని భ్రమింపకుడు. ప్రసిద్ధయశోభాసురుండగు
రెండవ మహమ్మదు నుల్తాను తొల్లి ఈ సగరముపై దండెత్తినపుడు
నాటి పురజనులగు పాశ్చాత్యులు తమ తమ ధనకనకాదులను భద్ర
పఱచికొనటకై సొరంగములఁ ద్రవ్వకొనిరని వినియుంటిరిగదా.
నాడు రాజభవనమునుండి భూగర్భమున నొక యవూర్వదీర్ఘరహస్య
మార్గము కలదనియు, అయ్యది ‘బ్లచరిసీసు’ ద్వారమునకుఁ జేర్చు
ననియుఁ బ్రతీతికలదుగదా. అయ్యలారా? ఏల కంపించెదరు!
ఆ ద్వార మెద్దియో ఎఱుంగుదురా? సర్వజనవంధ్యుడగు నుల్తానుపై
ధ్వజ మెత్తసాహసించిన మీరును మీ సైనికులును అభూతగర్వాతి
రేకమున విడిసియున్న ఈ స్థలంబంతయు నా సొరంగముమీఁదనే
యమరియున్నదని ఇప్పుడైన నెఱుంగుఁడు! ఆ రహస్య భూరంధ్ర
మంతయు భయంకరమగు ఫిరంగియందుతో నిండియున్నది. పాదుషా
వారు దయామయులు : వివేకవంతులు : సహనశీలురు : కావున
నిందనుక సహించియున్నవారు. అసలప్రభావ మెఱుంగక అందుఱుకఁ
జూచు శలభగణంబువలె, మీరింకను జలము వహింతురేని, మీ
రందఱు నిమేషమాత్రమున భగ్గునమండి భస్మీభూతమై పోదురు!”

సగర్వముగ, ధారాళముగ, గంభీరముగ, నిశ్చలముగ నట్లు
ఖిలీలుడు పలికినంతనే, జనీజరీనాయకు లందఱు లోలోనఁ దల్లడిల్లి
డిందువడి మిన్నకుండ, నెట్టకేలకు వారినాయకుండగు నాగా భ్రాంతి
తొఱంగి యిట్లు ప్రశ్నించెను—

“అయ్యా! నీ వెవ్వడవు! ఇట్టి రహస్యనిషయములు నీ కెట్లు
తెలియవచ్చెను?”

“అయ్యా! నీ కర్ణమున నొక్క పలు కాడెద: దాన, నాకొలది నీ వరయగలవు.”

ఖలీలుఁ డట్లు పలుకుచు నా ప్రధానసేనాని శ్రవణపుటంబున నేమియో పలికెను. అట్లు లొనరించు ఖలీలుఁడు నిజాధరమున వ్రేలిడి, తోడనే యాగాను వీడి సహజ నిర్లక్ష్యసరణి నల్లన మందిర మధ్యప్రదేశమునకుఁ బోయి యట్టై గంభీరముగ నిలుచుండెను.

ఖలీలుఁ డేమనెనో గాని, ఆగా తోడనే కంపితహృదయుఁడై, అనిమిషసయనుఁడై, ఉద్విగ్న స్వరంబున నిట్లు లనెను.—

“ఆర్యా! ఖలీలు మహాశయా! జనీజరీలను శాంతపఱచు ఛారము నాయది. ఎట్టులో, నాధనమంతయుఁ బంచియైనను, విప్లవము లేకుండ నొనరింతును. అయ్యా! నీవు వెడలుము. నీ వేగిన యొక గంటలోపున మూడు చువ్వలు చయ్యన మింట కెగయును. దానవిప్లవ మంతరించెనని గ్రహింపుము.”

“సైన్యాధీశా! సంతసించితిని. బెదరించి లంచ మొసంగుట నేనెఱుంగను. నీప్రవర్తనమునకు మెచ్చి నేనొసంగు పనదనము పరిగ్రహింపుము.” అని పలుకుచు ఖలీలుఁడు ఆరంగుళముల పరిమితి గల చిన్న రత్నమంజూషము జేబునుండి తీసి తెఱచినంతనే, తన్నం దిరమును దీపించు దీపరాజ విస్ఫర్గతా విరళకిరణజాలములయందు మెఱపుల చందమున మెఱుంగొందు సపూర్వ సవరత్నములు సేనానుల సయనములు చెదరునట్లు గోచరించెను. ఆగా ఉత్సాహవిశాలా యతవదనుఁడై, తదమూల్యపారితోషికము నందికొనెను. ఖలీలుఁ డంత గౌరవపురస్కరముగా శిరము వాల్చి తన దారినిఁ బోయెను.

కదీస్కారుని వధించుటకు బాళ్ళి ఏగిన సమయముననే, ఖలీలుఁడు జనీజరీ నాయకులతో సంప్రతించెను. అనంతరము, ఇతర రాజనీతిజ్ఞులు కూడ నియ్యకొన వజీరు దల్తబనుసాహను సుల్తాను

సైన్యములకు నధినాయకు నొనరించి, విప్లవ దావానలము నార్పు భార మాతనిపైఁ బెట్టెను. ఇతర ప్రముఖుల కుచితకార్యముల నియోగించి, ఆయాసమాచారముల సుల్తానునకు లిఖించి పంపి, వజీరుడు నభిముగించెను.

సుల్తాను సైన్యము లేబడివేలున్నను, ప్రస్తుతము పదివేల సైన్యము మాత్రము పాషా యధీన మాయెను. గ్రీకుయువకులు జూలియను లూకాసులు పాషా వెనువెంటనే యుండిరి. ఖలీలుఁ డేమాయెనో, ఆవీరుఁ డింకను రాకుండుటకుఁ గతం బెద్దియో యని చింతించుచు వారు పోసాగిరి. ఖలీలునకై నిలుచుట కవకాశము లేదు.

సుల్తానుకుఁ జెందియుండిన పదివేల యాశ్వికదళ మొక ప్రత్యేక స్థలమున విడిసియుండెను. తత్సైన్యాధిపతులు జనీజరీలతోఁ గలియుటకు మానుటకును నిర్ణయించికొనఁజాలక, ఔదాసీన్యము వహించి తటస్థముగ నూరకుండిరి. దల్తబను పాషా సూటిగా వారిచెంతకే పోయెను. యోధజనప్రియుండగు నా మహాపురుషుని గాంచి, మంత్రి వర్గము తలం పెట్టింగినంతనే ఆశ్విక సైన్యాధిపతు లెల్లరు నాతని నాయకత్వ మామోదించిరి. కాని, సైనికులు కూడ నామోదించిన గాని ప్రయోజనము లేదు. వారిలోఁ జాలమంది వీరులు దారుణ రహస్యవధకుఁ బాల్పడిరి. కావున, వారు కూడ సగరరక్షకునిపై గ్రోధమూని, వాడు తప్పక మరణింపవలయునని కృతనిశ్చయమై యుండిరి. కదీస్కారుని వధించుటకై బాళ్ళీ వెడలిన సంగతి మాత్రము పాషా యెఱుంగును : అనంతర సమాచార మాతఁ డెఱుంగఁడు. కావున నా పాషా ఆశ్వికుల తలం పెట్టింగినంతనే, ప్రజాకంటకుండగు కదీస్కారుఁ డీసరికి నిక్కముగ మరణించి యుండునని నిబ్బరముగఁ బలికెను. సైనికు లెల్లరు సంతసించిరి. కాని, ఆ నాయకులలో నెల్లఁ బెద్దయగు దళవాయి పాషాను సమీపించి రహస్యముగ నిట్లులెనెను—

“మిత్రమా! ఒక్క విషయ మరయఁ గోరెదను. కదీస్కారుని యుదంతము నిజమగునా? లేక సైనికులను లోఁబఱచికొను నెవమున నిట్లు పలికితివా? ప్రధానామాత్యుఁ డెట్టులైనను వానిని రక్షింపఁ బ్రయత్నించునని యనుమానింతును.”

“మిత్రమా! అనుమానము పలదు. మేము చూచుచుండగనే, రాజోద్యోగియగు బాళ్ళీ కదీస్కారుని వధించుటకై పోయెను. వధానంతరము వాని మస్తకము సులేమాను మసీదుచేతఁ బ్రదర్శిత మగును.”

“అట్లు లగునేని, మేలు: మా సైనికు లెల్లరు నీవు శాసించు తెఱంగునఁ బ్రవర్తింతురు. అన్యధా యగునేని, ఈ సైన్యమంతయు మనలను నిరాకరించి, విప్లవకారులతోఁ గలసిపోవును. అంతటితో సరికాదు. మన ప్రాణములకే యపాయము సంభవింపవచ్చును. అందు, నీపై మఱియుఁ గిసిసియుందురు.”

“మిత్రమా! సందేహ మేమియు లేదు. కదీస్కారుని వధింప వలయునను నాజ్ఞ వీనులార వింటిని: తత్కార్యభారకుఁడు బాళ్ళీ యందులకై ప్రయాణమగుట కన్నలారఁ గాంచితిని. కావుననే, ఇంత నిబ్బరముగాఁ జెప్పుచుంటిని. సగరరక్షకుఁడు మదీయభావుఁడు; ఐనను, ప్రజాక్షేమము, రాజ్యక్షేమమును గోరువాఁడ నగుటచే, నేనును ఆమోదించితిని. మిత్రమా! తాఘము, సైనికుల సందేహము నేనే మాన్పెదను.”

పాపా యట్లు పలికి, సైనికశ్రేణుల దాసి, ఎలుగెత్తి, సగర్వముగ నిట్లు లుపన్యసించెను—

“సైనికులారా! కదీస్కారుఁడు మరణించెనని యెఱుంగుఁడు. మన మీదె జనీజరీన్కంధావారము నమీపింపవలయు. ప్రసిద్ధమగు

సులేమాను మనీ దామార్గముననే యున్నది. నగరరక్షకుని భిన్న శిరం బచట మీరలే చూడఁగలరు. అట్లు కాదేని, నా వాక్కులు సత్యదూరము లగునని, తత్పరిహారపూర్వకముగా నా తల మీ కొనంగెడ ! ”

తదుపన్యాస మారుతాహతి సైనికసందోహము మానమేఘములు పటాపంచ లాయెను. తదవసరోత్సాహనూచకముగా, వారెల్లరు జయజయధ్వానము లొనరించిరి.

ఈ తెఱంగున సుమారు ఇరువదివేల సైన్యము దల్తబనుసామా యధీన మాయెను. దుర్జయూశ్వీకదళమేగాక, ఫిరంగిదళముకూడఁ దన యధీనమున నందుటచే, సామా తనకు భయంబులేనని విశ్వసించి యుండెను. దవ్వుకవ్వుల నందు సుల్తానుచారి యిశిర సైన్యము లేతేరువఱకు వేచియుండక, జనీజరీలు నగరముపై బడి ఘోరము లాచరింపఁగడంగువఱకు నుపక్షింపక, తోడనేపోయి జనీజరీదుర్గమును శత్రుస్థిబలంబున నిర్భిన్న మొనరించి, పరాక్రమపంతులగు నాశ్వీకుల నందుఁ జొరఁబెట్టి, విప్లవకారులు తక్షణము సవినయముగాఁ దమ తమ పట్టులవీడి ఆయుధవిసర్జన మొనరింపలేని, ఆదురాత్ముల హతమార్పవలయునని దల్తబనుసామా సిశ్చయించెను.

రేము ఒంటిగంటాయెను. భీకరమహాసేనాముఖంబున దల్తబను సామా గ్రీకుయువజన మధ్యస్థుడై, ఇతరాంగరక్షకజనపరివృతుండై యమితోత్సాహ దీపితాననుడై దర్ప మొప్ప బయల్పడలేను. భయంకరములగు ముప్పది ఫిరంగులు ధనంధసరవంబు లొనరించుచు నడచెను. ఆ వెనుక నాశ్వీకదళము ధమధమధ్వానము లొనరింపఁ దొడంగెను. కాల్బల మా వెనుక దడ దడ నడుగులు వైచుచు జోయెను. ప్రజాసంక్షేపముగు మహానగర మచిరకాలమున దారుణ రణరంగముగాఁ బరిణమింపనుండఁగా యని సహజదుర్భర భయాతి

రేకమున గృహస్థు లెల్లరుఁ దమ తమ గృహంబుల నణగియుండిరి. కొందఱు ధైర్యవంతులు మాత్రము సాహసించి తమ సోరణగండ్లు తెఱచి యమ్మహాసైన్య సంరంభము భయనంభ్రమాకులంబున దిలకించిరి.

గమనత్వరితమున దల్తబనుపాపా యొకింత ముందుగ సులేమాను మనీదు నమీపించెను. తన బావయగు కదీస్కారుఁడు వధ్యుడాయె గదా యను విచార మొకవంకఁ జిత్తమును విహ్వలింప, సైనికుల యనుమాన ముడిగి తన ప్రతి నలుచుగదా యను దృఢతమ విశ్వాస మొకవంక నొకింత యుత్సాహ మొసంగ, దల్తబనుపాపా మోమెత్తి తిలకించెను. నిర్మలాభ్రతలంబున నుధాకరుఁ డుజ్వలుండై వెలుంగుచుండెను: ప్రకృతి యంతయు మనోహరమై ప్రస్ఫుటమై శోభాయమానముగ నుండెను: కదీస్కారుని మస్తకము మాత్రము కానరాకుండెను. వంకరతిరిగిన మనీదుగోడ అడ్డియుండునని తలంచి, తద్భాగమును రయమునఁ జూట్టెను. ఐనను, కదీస్కారుని శిరము దృగ్గోచరము కాదాయెను. అంతలో లూకాను ప్రభువుచెంతకుఁ బోయెను. తోడనే, పాపా యిట్టులనెను—

“మిత్రమా! ఈ ప్రదేశముననే కదీస్కారుని మొండితల శూలాగ్రము నలంకరించియుండవలయు: నాదృష్టి హ్రస్వ మగుటచేఁ గాఁబోలు, నాకది తోఁపకున్నది: యవకుండవు, నీవు చూడుము.”

లూకాను చుట్టుం దిలకించితనకయ్యది కానరాదని బదులాడెను. అంతలో నరుదెంచిన జూలియను గూడఁ గలయఁజూచి అట్టులే యనెను. పాపా క్రుద్ధుడై, తీవ్రస్వరంబున నిట్టులనెను—

“ఏమంటిరి? నావలె మీకును దృష్టిమాంద్యమా! కదీస్కారుని శిర మిచట లేకున్న మతేమి కావలయు? ఆ దురదృష్టవంతుని యుత్తమాంగ మిచట గోచరింపరాదనియే వాంఛింతును. కానిఁ విధి

విధానము!”

“ప్రభూ! ఐనను, నగర రక్షకుని తలయే గాదు, మఱి తలయు నిం దెచ్చటను కానరాదు.”

జూలియను లూకాను లట్లు పలుక, పాపా మఱియొకసారి చుట్టూ బరికించి, తచ్చిరంబు కానరామి, తేజిపై జీవరహితశిలా విగ్రహమువలె నానీనుడై యుండ, నాశ్వికదళాధిపతి రయమున నరుదెంచి, “ఆర్యా! నగర రక్షకుని శిర మెక్కడ? ఎక్కడ?” యని వడివడి ప్రశ్నించెను.

కాని దురంత విన్మయాతిరేకమున, నితాంత దిగ్భ్రమముకతంబున, పాపా నిరుత్తరుఁ డాయెను. వికలమైన ఆవీరుని చిత్తమున నొక్క నగర రక్షక శిరంబు గాక, వేయి మస్తకంబులు ప్రత్యక్షమాయెను. సులేమాను పరిసరప్రాంత భూమియంతయుఁ దన్మానసిక వికారోద్భూత విచ్ఛిన్న శిరసహస్రములతో నిండిపోయెను. ఆధీర వరుఁడు విగతధైర్యుడై, ఆధీర స్వాంతుఁడు వికల స్వాంతుఁడై, మందునిచందంబున నిందందు వెఱంగుఁ దనంబునఁ గాంచుచు బ్రతివచన మాడకుండుటచేఁ నేనాని తీవ్రముగ మగుడ నిట్లు ప్రశ్నించెను.—

“అయ్యా! మాటలాడవేమి? కదీస్కారుని శిరమెక్కడ? సత్వరము చూపుము!”

“శిరమా! ఏమి! పదివేల మొండి తల లీనీమ యంతటను దోచుచుండఁ నొక్క శిరము చూపమందు రేల!”

నిజ యవస్థాను గుణముగా ననంబద్ధముక దల్తబను పాపా యట్లు పలుక, మంచి చెడ్డ లరయ కాతఁ డకారణముగఁ దన్నుఁ గేళి నేయుచుండెనని యెంచి, ఆశ్విక సైన్యాధిపతి క్రుద్ధస్వరంబున నిట్లు లనెను.—

“అపహాసమున కిది సమయము గాదు. తరుణ మెఱింగి ప్రవ

ప్రతిపవలయు. దీని నంతయుపద్రవమువృత్తిల్లునో గమనింపుము. ఇట్టి యాటలు సాగవని నేను ముందుగనే చెప్పియుంటిని. ఈసేనా వాహిని కదీస్కారుని మస్తకముఁ గాంచినఁ గాని సంహరింపదు!”

అంతలో మఱికొందఱు సేనానులు వారిని నిరూపించిరి. పాషా యొక మహనీయుని వోలెఁ బ్రవర్తించి తమ్ము మోసగించెనని యను మానించి వారు క్రోధారూఢిత నేత్రులైరి. పాషా ప్రక్క నేయున్న లూకాను జూలియనులు పరిస్థితులు విషమించెనని గ్రహించి, విషయ మెటులున్నను అపహసించుట మాని కర్తవ్య మూహింపవలయునని బ్రతిమాలిరి. పాషా యంతఁ దెలివొంది, సకస్మయముగా నిట్లు లనెను.—

“మిత్రులారా! మిమ్ము మోసగించుటలేదు. నేనుండగనే, కదీ స్కారుని వధింపవలయునని వజీ రాజ్ఞాపించెను : తత్కార్యభారము వహించి, నేఁ జూచుచుండగనే బాళ్ళీ పోయెను. ప్రమాణ మొన రించి చెప్పగలను—”

“అయ్యా! ప్రమాణములతోఁ బనిలేదు. సైనికు లప్పుడే ఘోషిం పుచున్నారు! ఏమందువు? అల్లదె యాలింపుము! కదీస్కారుని శిరస్సు కావలయునట; లేదేని నీశిరంబుఁ గొందురట!”

సేనావాహిని నిజముగ కలంగఁ జొచ్చెను. మహాసముద్రమధ్య మున నవ్యక్తముగ బయలుదేటి, తద్భవతరంగములు తీరంబుదెస బాటుకొలంది నధికతరంబై, తద్భంగానీకములు గట్టున కెగసి విటుగు నవసరమున నధికతమంబై, భయంకరమేఘగర్జితారవనదృ శంబై యొప్పు ధ్వానమువలె నా మహాసైన్యమునందు తొలుదొల్ల నవ్యక్తకలవర ముదయించి, విజృంభించి హాహాకారములు చెలఱేగ, “కదీస్కారుని శిరము! లేదేని, దల్తబను పాషా శిరము!” అను భయంకరనినాద మొక్కపెట్టున ఘోరతరంబుగ వెలువడెను.

దల్తబను పాషా యవస్థ కడు దుర్భరముగ, కడు సపాయకరముగ నుండెను: ప్రచండజంఝానూచుతోద్ధూత సముత్థంగ తరంగ పరంపరావృత్తవంబువలె నుండెను: ఆశ్వికదశంబులు క్రమముగా నరుదెంచి యాతనిం జుట్టిరి.

ఏమియు దోపక, “మీరే కదీస్కారుని గృహమున కేగి, మీకసి తీర వాని నేల వధింపరాదు?” అని సైనికుల నాతడు ప్రశ్నింపఁ జూచెను. కాని, దల్తబను పాషా సహజోదారస్వభావుఁ డగుటచే, నట్టి దురుహ యాక్షణముననే యంతరించెను. అంత నాధీరోదాత్త చిత్తుఁ డతిసాహస మొనరించి విస్ఫుప్తముగ నిట్లు లనెను—

“సైనికులారా! కదీస్కారుని మస్తకము కానరాదేని, నా తల యొసంగెదనని యంటిఁగదా. కావున నా కంఠము ఖండించి, శాంతింపుడు.”

“వలదు! వలదు! నాకంఠమునఁ బ్రాణముండ, నట్లు కాఁజాలదు!” అని, యెఱుఁచుచు గ్రీకుయువకుఁడు లూకాసు త దవసరోద్భూతధైర్య క్రోధావేశమున విద్యుప్రభావిభాసిత దీర్ఘకరవాలము కేలునం బూని పాషా కడ్డుగ నిలిచెను. రెండవ గ్రీకు జూలియనుకూడ నిరుపమాన సాహసోద్దీపితుడై, అట్టులే యొనరించెను. వారి యద్భుతప్రవర్తనము పాషాకే విస్మయము కల్గించెను.

ఆశ్వికు లందఱు సంగ్రాంతక్రోధఘూర్ణితులైరి. పెద్ద యుద్ధోగు లందఱు నొకరినేర కుంఠాకరు కప్పివేయుటకుఁ ప్రయత్నింతురని వారెఱుంగుదురు. కదీస్కారుఁడు దగ్గరచుట్టముగూడ నగుటచే, దల్తబనుపాషా తప్పక వంచించెనని వారవుడు గ్రహించిరి. వజీరు పాషా లిర్వు రేకమై, తమ కండ్లయందు దుమ్ముకొట్టి, కార్యసాధన మొనరింపఁ జూచిరని వారు సహజముగా నిశ్చయించిరి. కాని, ఎంతటి విశ్వాసము లేకున్న, దల్తబనుపాషా యంత నిబ్బరముగా

బలుకును, అంతటి యపాయకరకృత్యమునకుఁ గడంగును, అని వారు వివేకింపరైరి. చిత్తముద్రేకించెను : వివేక మంతరించెను : దారుణ ప్రతిక్రియాచరణమే యింక మిగిలెను. “ వంచకునిఁ బరిమార్చుడు ! గ్రీకులనుగూడ మట్టుడు !

అట్టి భయంకరరవంబు లవిరళముగ నా నజీవపారావారమునుండి వెలువడెను. అందరికంటె దవ్వననున్న రాతులు తమకృపాణములు సారించి, గ్రీకులను పాపాను బట్టునెవంబున వడివడిఁ బోసాగిరి. ఆ దురదృష్టవంతున కింక ది క్కెయ్యది ?

అట్టి సమయమున నెవ్వఁడో యొకరాతు వాయువేగమున, నారంగ స్థలమునకే యరుదెంచుచుండెను. సైనికులు క్రోధోన్మత్తులై, సాయుధులై, పాపామీఁద కేతేరుసమయముననే, యా రాతు “ నిలుడు ! నిలుడు ! ” అని ఉచ్చైశ్చరంబున నటచుచు, తళతళ మెఱయు నునిశితకరవాలముల నొక చీరకిం గొనక, వ్యాఘ్రముల భాతి ఘూర్ణిల్లు సైనికులకును తద్భోజ్యపదార్థములకును మధ్యగాఁ జోయి నిజక్రోధవిశాలనయనములు నిప్పులు కుఱియ, నీవింత యేమి యని తీవ్రన్వరంబునఁ బ్రశ్నించెను.

ఆ పురుషుడు ఖలీలుఁడే !

“ ఈ వింత యేమందువా ? మేము ఘోరముగ మోసపోతిమి. వంచకులనుఁ జక్కాడవలయు. అనంతరము, జ నీ జ రీ ల కుఁ దోడగుదుము. ”

పాపాను జుట్టిన సైనికు లా తెఱంగున నాగ్రహవేశమునఁ బలుక, ఖలీలుఁ డిట్లు లనెను—

“ చాలును ! జనీజరీలు విప్లవ ముడిగిరి ! మీవలెనే వారును రాజ భక్తియుతులై యున్నవారు ! ”

“ ఓహో ! మఱియొక మోసమా ? చాలు ? ఈ యాట లింక

సాగ నేరవు!”

సైనికుల డట్లు లఱవ, ఖలీలుడు విస్వప్నగంభీరస్వరమున నిట్లు లనెను—

“నేను యథార్థ మాడితి. జనీజరీలు ప్రభుత్వవిధేయులైరి. ఇంకను అనుమాన ముండునేని, నింగినంటు నా చువ్వలం జూడుడు!”

౧౭

పునః ప్రయాణము

ఖలీలుఁ డట్లు లనుచుండగనే చువ్వలు చుటచుట మిన్నంటెను. అయ్యది జనీజరీ విప్లవ విరామశిహ్నమని యెల్ల రెఱుంగుదురు. ఒక యరమైలు దూరముననే వెలువడిన తదపూర్వాంబరదీపికలచే నా ప్రదేశమంతయుఁ గడుశోభాయమానముగ విరాజిల్లెను. విప్లవ మంతరించె నని స్పష్ట మాయెను.

సైనికుల విన్మయము వర్చనాతీతముగ నుండెను. ఒక్క ట్టణ మాలస్యమాయె గాని, శాషా ఈశాటికి ఖండితశరీరుడు కావలసినదె: జనీజరీలు విప్లవమునఁ బాల్గొనవలసినదె. ఇంతలో ఖలీలుఁ డరు దెంచుటయు, విప్లవాంతక చిహ్నము లతిపింతగ వెలుంగుటయు సంభవమాయెను. అంతయు నింద్రజాలమువలె నుండెను. సైనికులు విపరీతవిన్మయచేతస్కులై, మూఢాత్ములై, చేష్టలుడిగి చూచుచుండ తదవస్థ గుర్తించిన ఖలీలుఁ డిట్లు లనెను.—

“ఇట్టి యుత్కృష్ట కార్యభారము వహించి తత్సమాచార మెఱింగింప నరుదెంచిన నేను ఒక సామాన్యదూతను. నేఁ జెప్పున దింకనుం గలదు. సుల్తానువారియందు భక్తిగలిగి మీరు వ్యక్తపఱచిన కార్య

దీక్ష యూరకపోదు. మీ మీ నిలయంబుల కరుగునంతనే, మీ రమూల్య బహుమానముల వడయఁగలరు. మీ రాజభక్తి యొకింత దుడుకుఁదనంబున నొకింత విరసంబైనను, కరుణాసముద్రుఁడగు పాదుషా సైరించి మిమ్ము బహూకరించును.”

“కదీస్కారుని గుఱించి యే మంగువు ?”

“కదీస్కారుఁడు వధాన్తుఁడుకాఁడు. తన విధ్యుక్తధర్మమునాతడు నెరవేర్చుచున్నవాఁడు. మఱి నాలుగుదినములుకడచునంతనే, మీరే యాతని నుగ్గడింతురు. మీ రింక మీ తావులకుఁ బొందు. విప్లవాంతము మీ కెఱింగింపమని నన్నుఁ బంచినమహానీయుఁడే మీకు బహుమానములు చిక్కుననియు గూడ నాతోఁ జెప్పెను. ఆలసింపక పొందు!”

మొండితనంబున నలుగు రైదుగురు మాత్రము కదీస్కారుని మస్తకము కావలయునని యఱచిరి. కాని ఖలీలుని సంతోష సందేశ మాలించిన తదనంతస్సెనికనికాయ మనుందాసందాతిరేకమున ఘూర్ణిలెను. జనీజరీలు విప్లవ ముడిగిరి: తమకు సంభావన ముట్టును: ఇంక, కదీస్కారునితోఁ బనియేమి ?

తోడనే, ఖలీలు జూలియను లూకానులును తిక్కుంగల పరిజనులును వెంట సరుదేర, పాషా ప్రాణాపాయకరంబైన యా ప్రదేశము నుండి రయంబునఁ బ్రయాణమాయెను. కొంత ద వ్యరిగినయనంతర మాతఁ డిట్లు లనెను—

“ఖలీలు మిత్రమా! నీ కతంబున నా ప్రాణము దక్కెను: కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా వందనము లాచరింతును. కాని, నీ చర్య కేవల మగమ్యముగ నున్నది!”

ఖలీలుఁడు విఘ్నముడై మిన్నకుండెను. పాషా యాతనిపైఁ దొంటియట్లు అపూర్వకౌరవానుమానపూరిత వీక్షణములఁ బఱపి,

యిట్లు ప్రశ్నించెను—

“మదీయ స్వామి! డెట్లు జీవించియున్నవాడో ముందుగ నెఱింగింపుము.”

“కదీస్కారుని వధించుటకు బాళ్ళీకి ధైర్యము చాలకపోవలయు!”

“జనీజరీ విప్లవము?”

“చిన్నకథ కల్పించితిని. ఆగా చెంతకుఁ బోయి, వారి తావం తయు భూగర్భమున ఫిరంగిమందుచే నింపఁబడి యున్నదనియు, నొక్క యగ్నికణముచే నా మహాసైన్యమంతయు భస్మీభూతమై పోవుననియు చెప్పితిని. ఆగా నన్ను విశ్వసించి విప్లవ మంతరింపఁ జేసెను.”

“నీ వభూతపురుషుడవు!”

“ఆర్యా! గోడలకుఁ జెవులుండును. తన యవివేకము ఆగాకుఁ దెలియరాదు.”

“బౌనాను. కాని, కదీస్కారుని మీరే యుగ్గడింతు రంటివే! అది యేమి?”

“అది యొక మిథ్య. అట్లు లనకున్న, సాగదు. కాని, నాలుగు దినములు వ్యవధి చిక్కఁగదా. కదీస్కారుని యవస్థ నిక్కముగఁ గడు నపాయకరముగా నున్నను, కేవల మాశారహితమైయున్నను, అదృష్టము కలసిరాకూడదా? అసాధ్యకార్యము లొకప్పుడు సాధ్యము లగున. ఒప్పులకుప్ప యగు జులేఖాను దలంచియైనను, ఆపాటి యసత్య మాడవలదా?”

“నిజము. కాని, సైనికులకు బహుమానములు లభించునంటివే! అది యెట్లు?”

“దాని కేమున్నది! సహజోదారస్వాంతుడగు సుల్తాను తనయభి మాన సైనికులకు ధన మొసంగుకుండునా? ఆ విషయము నే నెంత

నిబ్బరముగఁ బలికినను, దొంగులేదు.”

“అహా ! నీ విజ్ఞాన మఖండము, సుస్థిరము, కేవలము నిరుపమానము. ఈ రేయి మొదటినుండియు నెంతలేసి కార్యము లొనరించితివి ! నా వంటి వ్యక్తులకేగాక, సుల్తానువారికిఁ గూడ నమిత సాహాయ్య మొనరించితివే !” — అంతలోఁ దొంటి యనుమానము మాననమున దీపించుటచే, నాతనిపై భావగన్భితవీక్షణముఁ బరపి, దల్లబనుపాపా మగుడ నిట్లు లనెను — “సుల్తానువారికిఁ గూడ నమిత సాహాయ్య మొనరించితివే ! ఇంతటి కార్యశూరుఁడు ఎంతటి మహా సన్మానమునకై న—”

“అట్టి సన్మానము నీ వశమున నున్నది.”

“సత్వరము చెప్పుము ! ఏమది ?”

“మఱేమియులేదు. చారుల సంపి మాయుదంతముల నరయుటకు నీ వొకవిధముగ నొడంబడితివి. నీ వటు లొనరించువఱకు నీ యారామ మందిరముననే మే ముండ—”

“మీ రవశ్యము రావలయు ! నీవు కోరునపుడు, నేఁ గాదందునా ? ధైర్యశాలులగు నీ గ్రీకులుగూడఁ గీర్తనీయులు. కాని, నేను ముందుగ వజీరుభవనమునకుఁ జోయి—”

“వజీరున కీ విషయములు తప్పక తెలియును. నే నరుదేరునపుడు, వజీరు సపరివారముగాఁ బాదుషావారి సగరునకు బ్రయాణము నల్పుట కాంచియుంటిని. కావున, నీవు నిశ్చలస్వాంతముతో నీ యారామ గృహంబునకుఁ జోవచ్చును. ఉదయమగునంతనే, వజీరు భటుఁ డరుదెంచి ని న్నెంతయు నభినందించును.”

యుక్తియుక్తములగు నా పలుకుల కెదురాడఁజాలక, పాపా ఇయ్యకొనెను. కాని, తాను తన సగరమందిరమునకు మాత్రము ముందుగఁ జోవలయునని యాతఁడు పలుక, ఖలీలుఁ డిట్లులనెను—

“ఆర్యా ! అట్టులే కానిమ్ము. నా గ్రీకుమిత్రులు గూడ నీ వెంటనే యరుదెంతురు. నేను ఈ లోన నాకీ యశ్వము నొసంగిన మిత్రున కీ వాహనము నొసంగి, మన నౌక నిలిచియున్న తావున మిమ్ము రయంబునఁ గలసికొందును.”

అంత గ్రీకులు కూడ సముచితభాషణములం దమ కృతజ్ఞత వెలిబుచ్చిరి. అనంతరము వారొకవంకను, ఖలీలుఁ డింకొకవంకను బోయిరి.

ఖలీలుఁడు కొంత దూరమేగి, ఒకచిన్న సందు తిరిగి తేజసిగైను. అచట నొక గుట్టపువాఁడు వేచియుండెను. ఖలీలుఁ డిట్లు లనెను.—
“నదకా ! మాటాడకుము. నేఁ బంచిన పనలొనరించితివా ?”

“చిత్తము !” అధికాలాప మా వీరునకు నసహ్యమని యెఱింగిన వాఁడగుటచే, వాఁడట్లు లేకవచనమాత్ర సమాధాన మొనఁగెను. ఖలీలుఁ డిట్లులనెను.—

“నేఁ జెప్పిన చొప్పున నీవును తదితరులును గూడ నేఁ దెలిపిన స్థలంబున కంటియుందురు గదా ? నిరంతరము ప్రమత్తశతో నిగూఢము గావలియుందురు గదా ?”

“చిత్తము !”

“నేను సన్నయొనరించు సంతసే, మీరు కావింపవలసిన కార్యక్రమము మీకు లెస్సగఁ దెలియునుగదా ?”

“చిత్తము !” అని పలుకుచు నా సేవకుఁడు రెండు మూడంగుళముల చిన్నడబ్బి యొకటి ఖలీలున కొనంగెను. ఆ వీరుఁడు సంతసించి, వానికి సెలవొసంగి, తాను వేతొక మార్గమున కదీస్కారుని గృహంబుదాసి, అచటి సేవకు నొకనిఁజిరి, లాఠెరసముద్రితంబగు నొక కమ్మ నొసంగి, తోడనే వెనుదిరిగి నదీ ఘట్టమునకు రయంబునఁ బోయెను. తదుత్తర నిమేషముననే, గ్రీకు యువజన మధ్యస్థుఁడై పాపా

గూడ నరుదెంచెను. ఆక్షణంబ వారందరు నౌకారూఢులై. మనోహర జలవిహార సౌఖ్యమనుభవించిరి. పాపా యిట్లు లనెను.—

“ఖలీలుఁడా? ఈ రేయి ఎంతటివై పరీత్యములు సంభవించెను? నీ వెంత సాహసోదారముగఁ బ్రవర్తించితివి! నీ యద్భుత—”

“పాపా! గతవృత్తాంత మింకఁ దలంపవలయు. మన కష్టములు గట్టెక్కినదా. అమితశాంతసౌఖ్యాలవాలమగు భవదీయారామ సౌధము మాత్రము నీకు స్మరణీయము.”

“నా మందిర మనునంత నే జ్ఞప్తికివచ్చెను. మీరు మగుడ నా యతి ఘులగుచున్న వారు. మీ నిరుపమాన ప్రవర్తనముఁగాంచి, మీ ప్రణయ మనోరథముల నిరాకరింపఁజాల. ఖలీలుఁడా! నీ వ్యవహారము నా యధీనము కా—”

“ఔను. జాలేఖా తలిదండ్రుల యనుమతి వడయవలయును.”

“కావునఁ నే నీ గ్రీకువీరుల గుఱించియే చింతింపవలయు. మీ పంశ గౌరవభాగ్యములను నే నింక ననుమానించుట యసంబద్ధము, అవివేకము, ఐనను, మనము లోకాతీతులముకాము. కావున ఖలీలుఁడా! భవదీయోపదేశానుసారముగ మదీయ భటుల సంపుటాడను. లూకాను జూలియనులారా! ఇచ్చటి మీమీ యుదంతముల లిఖించి, జనసేజనకుల యనుజ్ఞ కోరుడు. నేవకులు రేపేగెదరు.”

గ్రీకు యువకు లమితానందపరవశులైరి. తలిదండ్రులు తప్పక ఆమోదింతురు. డెందమునఁబొంగు సంతసమును వారు సముచితముగ వ్యక్తపఱచిరి. ఇట్టి శుభపరిణామమునకు ఖలీలుఁడే ప్రధానకారణ మగుటచే నాతని వారెంతయు నుగ్గడించిరి.”

“కాని, అంతవఱకు లోకమర్యాద—అట్లు చెప్పఁబోవు పాపాను ఖలీలుఁ డిటులనెను—”

“నతిక్రమింపవలదు. మమ్మిప్పటియట్లు ప్రత్యేక మందిరము

లందే యుండనిమ్ము. పాపా! నీశారవమున కేకొఱంతయు రాసీక మెలంగుదుమని యెఱుగుము.”

“అహా! ఏమి నీబుద్ధివై భవము! మీవంటి యుదారపురుషులు నాయతిధులగుట నాకెంతయునానందదాయకము. ఖలీలుడా! నీకథ లెంత రసపూరితములు! వినుకొలది వినవలయుననియే యుత్సాహము పొడముచున్నది. నాయర్థాంగి యమితాతురముతో నీకథకై నిరీక్షించుచుండును.”

“ఆర్యా! నాశక్తికొలది మీకానంద మొడంగూర్చు బ్రయత్నింతును.”

పాపా సాభీప్రాయముగా నవ్వి యిట్లులనెను.—

“కాని జులేఖా లేని కారణమున, నీ భావోన్నత్యము డిండు పడునేమో నుమా?”

“ఆర్యా! ఆ కన్నీయ భవనీయ దర్శనార్థము రేపరు దెంచునని విశ్వసించును.”

భయంకర విప్లవము కడు సుఖపుగా సంతరించుచుండే బాపా మానసము పరిమానంద సంభరితమై యుండెను. తురుష్కప్రభునా కారణమున హహహా యని నవ్వి యిట్లు లనెను.—

“ఈచతురజ్ఞుడు వివిధ దుస్సాధ్యకార్య నిమగ్నుడై యుండెనని భ్రమించితిని; కాని, తన ప్రేమనిధానముగు కన్నీయను మఱవలేదే! ఈ చోద్యమాలించునంతనే, నా యిస్మిలిడా తిప్పక స్మేరానన—”

“వలదు! వలదు. స్త్రీజాతికెల్ల నలంకార ప్రాయముగు నా మహా మానిని, నేను జులేఖా సందర్శనార్థమే యరుదెంచితినిని యాలించు నేని, అట్టి యనుమాన మైనను స్ఫురించునేని సహింప జాలదు. నా హృదయము నీవు లెస్సగ గ్రహించితివి: కాదనజాలను, కాని, ఇస్మిలిడా సతీమణి మాత్ర మెఱుంగరాదు.”

ఖలీలుమిత్రమా! నీ పలుకులన్నియు వివేక పుంజములు. ఔను. సుప్రసిద్ధ వీరులు సుప్రసిద్ధ సుల్తానులు నగు ఊస్మాను, మురాదు, బైబీడు, రెండవ మహమ్మదు మొదలగు వారల గుఱించి యింత ధారాళముగా నవిరళముగా బ్రసంగించు వైజ్ఞానికుఁడు వేఱువిధముగ నెట్లు మాటాడును? కోమలాంగియగు నా కాంత కేవలము రూపొందిన కోమలత్వమే యనఁదగును, సుగుణమని చెప్పనొప్పును, సౌశీల్యమని నుతింపవలయును. నా హృదయారామమునందలి మనోహరమగు గులాబిగదా, నా మనోహరిణి!”

ప్రభురాణి శీలము సమగ్రమెఱింగిన ఖలీలుఁడును గ్రీకులును తదనంబద్ధాలావముల కెంతయు లోలోన నవ్వికొనిరి. జూలియను ఖలీలులు ఆ మానవతి శయ్యామందిరము కాంచియుండిరిగదా. లూకాను అంతటిభాగ్యము నోచికొనకపోయినను, ఆ క్రీడామందిరమున కాతఁడే ప్రప్రథమ మాహూయమానుఁ డాయెననియు, అట్టి మహానమయమున పాపా పాదరక్షలవలన విఘాతము ఘటెననియు సరసియే యుంటిమి.

నౌక యంతలోఁ గ్రయ్యుచొచ్చెను. వారందఱు నేలకు డిగ్గి క్రమముగా మందిరాంతర్గతులైరి. ఎప్పటియట్టులు యువకులు మువ్వరు తమ తమ గదులలోనికిఁ బోయిరి. కడు నలసియుండిన ఖలీలుఁడు మఱి యే విచిత్రకార్యమున కుద్యమింపక, శీఘ్రముగా శయ్యాగతుఁడై నిజహృదయాపహరిణి జులేఖాను దలంచుచు నిద్రాపరుఁ డాయెను.

భయంకర జనీజరీ విప్లవ మంతరించెననియు, తమ ప్రియులు మగుడ నరుదెంచిరనియు నెఱింగి, తైరజాగుల్నేరు లమందానందము నందిరి. పాపా నూటిగాఁ దన కాంతనదనమునకే పోయెను. తురుష్కప్రభువు కేవలము మిథ్యాప్రగల్గుఁడు కాకున్నను, ఖలీలుని

ప్రాముఖ్యత సాధ్యమగునట్లు మఱుగుపఱచి, తన ధైర్యపైర్వములకు వెఱచియే జనీజరీలు గతాహంకారులై లోబడిరని తన భార్య విశ్వ సింఘవిధంబున నాతఁడు తత్కథాక్రమ మెఱింగించెను. అంత నా కాంత జాలేఖాగఁజించి ప్రశ్నింప, దా నా కన్నియను జనకుని గృహంబునకుఁ జేర్చితి నని యు, అనంతరవృత్తాంత మేమియుఁ దెలియ దనియు పాపా వలికెను. దాన జాలేఖా ఖిలీలుల ప్రణయ మంత రించెనని విశ్వసించి, ఆ సవమోహనాకారుఁడు మగుడఁ దన మందిర మున కేతెంచి నందుల కా కామిని యనిర్వచనీయానందము ననుభవిం చెను. తురుష్క యువకుని రాకకుఁ దగు కారణము పాపా చెప్పఁ దాయెను : కాన, దన సౌందర్యమే యా మోహనాంగు నాకర్షించె నని, ఆ కులుకులాడి మఱి మఱియు సంతసించెను.

మఱునాఁడు మధ్యాహ్న సమయమున వజీరుయొక్క సేవకుఁ డరుదెంచి, యమూల్యములగు పెక్కు బహుమానములును ఒక జాబును గొనితెచ్చెను. రాజధాని మహా విపత్సాగరమున మునింగి యుండిన సమయమున దల్లబనుపాపా యొనరించిన గొప్పసేవ నుగ్గడించుచు వజీరుఁ డాలేఖ లిఖించి యంపెను. పాపా సహజముగా సంతోషపరవశుఁడై త త్రేవకున కుచితవసనము లొసంగి యంపెను.

జాలియను లూకానులు తమ ప్రణయోదంతములను వ్రాసి పాపా సేవకుల కొసంగిరి. ఆ సేవకులు లోడనే ప్రభునాజ్ఞ ననుసరించి ప్రయాణమైరి.

ఆ సమయముననే, కదీస్కారుని తనయ జాలేఖా యరుదెంచెను. సాదకునిఁ బొమ్మని రయమున కదీస్కారుని గృహము డాసి, అచ్చటి సేవకునకు ఖిలీలుఁ డొసంగిన జాబునం దుండిన సమాచార మియ్యదె !

దివానమయమునఁ బాపా పుత్రికలును జులేఖాయును పరస్పర సంభాషణ పరతిప్రతి, హాయిగ నుండిరి. ఇస్మిలిదా నిజమనోభవాలోచనానిహగ్నయై యుండెను. యవకులు చతురింగాదివిరోధములఁ బ్రోద్దు పుచ్చుచుండిరి. దల్లబహుపాపా యొకానొక కార్యము తలపెట్టి రాజధానియందలి తన మండిరమునకుఁ దత్కార్యార్థము నేవకు నంపెను. తత్పరిణామము శీఘ్రముగ వ్యక్తమాయెను.

మధ్యాహ్నము తిరిగినంతనే, రాజధానినుండి పెక్కండు కర్మకరు లరుదెంచిరి. అనంతరామప్రదేశమునందు వారు చిన్న చిన్న మండిరములు నెలకొల్పు నారంభించిరి. కొందఱు చక్కనిగుడారములు నిర్మింపఁ దొడంగిరి. మఱి కొందఱ యారామవధంబుల కిరుకెలంకల నముడితప్పలంబుల నాననములఁ బఱువఁ గడంగిరి. వసపాలకులు కొందఱు అట్టియు పెరిగిన వృక్షశాఖలను రవ్యశోరణములుగను, చక్కని చాండినీలగు నంచితకట్టిరి. లెక్కకు మీఱిన గులాబిచెట్లకు వివిధప్రదేశములఁ బఱులెఱంగులనిల్చి, నా ప్రదేశముం గడు హనోహరముగ నొనరించిరి. త దారామవాటిక లన్నియు బల్లలు కిరీటములు సోపాలు మొదలగు వస్తువయంబులతో నిండి, చూడ వేడకగా నుండెను.

ఆ మండిర కాంతాజనంబులు విషయ మెద్దియో యెఱుంగకున్నన, న దడి దండిగగుండుటచే నమ కవాలవ్రతములఁ దెలిపి పరికింపఁ దొడంగిరి. తద్బహుళ ప్రయత్నములఁ గాంచి యదిరకాలమునఁ జెక్కండు అతిథులు రావలయునని తైరజగుల్నేరులు గ్రహం

చిరి. కాని, యట్టి ఉత్సవావసరమున దమకు బంధవిమోచన మగునా, తాముగూడ హాయిగఁ దిరుగఁగలమా యని అనుదరి మణులు సంశయబాధితాత్ములై యుండిరి. ఇస్మిలిడా మనోభావ మన్యథా పరుగిడుచుండెను. తన నాధుఁడు తనకొక దేలుపకుండ నట్టి ప్రయత్నములేలఁ బనింపవలయునని ఆమె యాగ్రహాయత్తచిత్తమూ యెను. కాని, వివిధకార్య రచనాపరాయణుడై యుండిన పాషా కానరాకుండుటచే, దనయఁజ వెలిబుచ్చుట కవకాశము లేక పోయెను. అంత నాయంతి కొండొకవిధంబునఁ జింతించెను. ఈ యుత్సవసందర్భముననే, దవచిత్తవోరుని ఖలీలునిఁగాంచి సరస సంభాషణ మొనరింపనగునని యెంచి, ఆ మదవతి యనుచుదానంద ముండెను.

సాయంకాల మారుగంటలు సమీపించునదికి, ప్రచండభానుఁడు ప్రశాంతుఁడగుచు, ప్రదేశమంశము శీతలశరంబైయొప్పు, చల్లని పిల్లవాయువు లల్లనలేచి, బ్రస్వరజలవిహారము మనోహరతరం బొన రించెను. నౌకలు పుంఖానుపుంఖములుగఁ దోచి యొక్కటొక్కటి పాషా మందిర పరిసరఘట్టమున నిలువనారంభించెను. వివిధప్రా యంపుఁ గులీకులు, పురుషులు స్త్రీలునాగూడ, నాహూయమానులై యరుదెంచుచుండిరి. మేలిముసుంగులు ధరించిన యాకాంక్షలు వివిధ రుచిరాంబరములఁదాల్చి యపూర్వసౌందర్యముతో నలరారుచుండిరి. సుకుమారులగు చుట్టుంబుల సౌకర్యార్థ మచ్చటి పరుషశిలానుయ సోపానములు రమణీయముగు మెత్తిని మొగసులుచేఁ గప్పవడి యుం డెను. అబొట కిగుకెలంకుల సపురూపముగు గులాబులు శోభాయ మానముగ నలంకారపూర్వకముగ విరాజిల్లుచుండెను.

అంత కొకింత పూర్వమే దల్లబను పాషా తన ప్రాణకాంత చెంతకుఁ బోయెను. ప్రభువత్త్ని ప్రసన్నచిత్తయై, మధురమందహాస

విరాజితాననయై తన మగనికి సుస్వాగత మునంగను.

“మనోహరిణీ! మన సేవకు లొనరించు మహాత్మర ప్రయత్నములఁ గాంచియే యుండువు. నీకమిత విస్మయానందంబులు కల్గింపఁ గోరి, ముందుగ వదినైతి. రాజధానియందుఁ జెలఁతేగిన భయానక విప్లవము నమసెగదా. తద్విజయోత్సాహసూచకముగా నొక యుత్సవము కల్పించితి. ప్రముఖు లందఱు నరుదెంతురు. కావున, నోనుందరాంగీ! మదీయ ప్రతిష్ఠాశౌరవములకు వన్నె తెచ్చునట్లు ఉత్తమోత్తమవననముల దాల్చి యరుడెమ్ము.”

చతురమతియగు ప్రభువత్ని వల్లెమున, పాపా రయమునఁ దన పుత్రికానదనమునకుఁ బోయి యిట్లు లనెను—

“పుత్రికలారా! విప్లవము నడంచి, తదఖండవిజయమునకు సాక్షి భూతముగా గులాబీపండుగ కల్పించితి. మీమీ మనోహరాంబరములఁ దాల్చి రావలయు. మీ ముసుంగులు మాత్రము నమముగా నుండవలయునుడీ. మీ పరిచిత పురుషులందు గోచరింతురు : కాని, మీ రెఱుంగనట్టులే, మెలంగవలయు : మన గృహంబున వా రుండిన విషయ మేరికిఁ దెలియరాదు. కొందఱు కొంతెతనంబున నిట్టివిషయములనే యరయఁ బ్రయత్నింతురు. కాన, మీరు తదుచితముగ మెలంగుదురుగాక.”

అనంతరము పాపా గ్రీకులు ఖలీలుఁ డుండిన మందిరమున కేగి యిట్లు లనెను—

మన రాజధాని భయంకర జనీజరీ విప్లవమునం బడి మ్రగ్గక నిల్చియున్న కారణమున, తదుత్సాహతిరేకమున గులాబీ యుత్సవము శోభాయమానముగఁ జేయఁ దలంచితి. పేరొందిన పౌరులందఱుం దమ మిత్రకళత్రాదులతో నరుదెంతురు. మీరును రావలయు. మీరు పోరాని బండుగులు, అమితశౌరవార్హులు, విమల సదాచార

ప్రథమ భాగము

సంపన్నులు. మీవంటి మానసియుల స్వేచ్ఛాప్రవర్తన మరికట్టుట నా యభిమతము కాదు. ఐనను, మీరు నా వృత్తికను జులేఖాను గాంచునపుడు, పరిచయము లేనియట్టులు సంపరింపవలయును. పరస్పర ప్రసంగావసరమున మాతనాగతులనలెనే మీరును తదుచితము గనే పలుకరించి మెలంగవలయు. ఇట్లు లాడితినిని యన్యథా తలంప కోరు ” యువకులు మువ్వ రిందుల కియ్యకొనిరి. పాపా సంతసించి వెడలఁబోయియు, మ తెద్దియో స్ఫురింప, వెనుదిరిగి ఖలీలునిం గాంచి యిట్లు లనెను—

“మిత్రమా ! ప్రసంగవశమున జనీజరీ విప్లవము గుఱించి మాటలు రావచ్చును. నీ వావిషయ మంతగ—”

“పాపా ! తత్ప్రసంగము వచ్చునేని, నీ కితంబుననే ప్రచండవిప్లవ జలధరంబులు పటాపంచ లాయెనని చెప్పుదును ” పాపా యహం కారముం దలంచియు, దాఁ దడనుగుణముగాఁ దాళము వైచుట యెఱింగియు ఖలీలునకు సవ్య కల్గుచుండెను. కాని, ప్రభువు చిన్న వోవునని యెంచి యాతఁడు సహించికొని, సర్వికారుడై యథా ప్రకార మిట్లు లనెను—“పాపా ! యోధాగ్రేసరుండవగు నీపేరు తలంచియేగదా, నీవు మహాబలసమేతుడవై యరుదెంచుచుంటివని యెఱింగియే గదా, జనీజరీలు పిగతధైర్యులై భయవిహ్వలులై శ్రీస్తామ్రవిసర్జన మొనరించిరి ! అట్లు కాదేని, ఆగా కేవలము నామాట పాటించియే లోబడునా ? ”

ఖలీలుని నతిపూరితాలాపములచే నా వృద్ధపీరుని మానసము పొంగెను. ఆతని సుగుణములఁ గొనియాడి, పాపా మగుడ నిట్లు లనెను—

“మీరు సంసిద్ధులరై యుండుడు. అతిథు లరుదెంచు సమయము ననే, మీరును రావలయు. మీరును రాజధానినుండి వచ్చిన

మిత్రులవలెనే దోషవలయు.”

పాపా యొక్కసారి తన యారామమునం దెల్లెడలఁ దిరుగాడి, నేవకు లొనరించిన ప్రయత్నములఁ గాంచి, సంతసించి, యనంతర మాతఁడు యువకులకడ కేగి, నారిని విడిచి, రయంబునఁ దన యంతి పురంబునకుఁ బోయెను. నిజప్రియాంగన, పుత్రికలు, భగినీ పుత్రికయు వెంట నరుదేర, యతిధులకు స్వాగత మొసంగుటకై పాపా నౌకా శ్రయస్థానమునకుఁ బోయెను. ఖలీలాదులు కొంత దవ్వునఁ దిరుగాడు చుండిరి.

ఆరుగంట లై సంతనే, సుందరోద్వాసవన మంతయుఁ బ్రసిద్ధజన సంకీర్ణ మాయెను. పేరువడసిన స్త్రీ పురుషులు రెండువందలమంది యరుదెంచిరి. అస్తంగతుఁడు కానుండిన దినకరుఁడు మనోహరా కారుడై వెలుంగుచుండెను. తిదపసరదృశ్య మసాధారణవైభవము తో నలరారుచుండెను. తద్విశాలారామతరింబునఁ బొడనూపిన తాత్కాలిక సుందరనిలయములు వివిధవర్ణరంజితములై, కమనీయ కనక బాలచంద్రలాంఛన విరాజితములై, ప్రళాంతభానుబింబప్రసరిత సాంద్రసువర్ణకిరణ ప్రవాహప్రభావమున మతియు శోభాయమాన ముగ దీపించెను. మనోహరములగు గులాబీపుష్పములు ఒక గుడార మునుండి యింకొక గుడారమునకుఁ జక్కగఁ దోరణములు కట్టి యుండెను. గుడారములు, దీపములు, పర్ణశాలలుం గూడ సవరశ సూనాలంకృతములై నేత్రపర్వములై యొప్పారెను. ప్రణయప్రపూర్ణ ములగు నపూర్వకుసుమగుచ్ఛములచేతనే గొన్ని స్థలంబు లలంకరింపఁ బడెను. గులాబీయుత్పవము సార్థకనామమగునటులా ప్రదేశమంతయు దస్మనోహరగుఢుచ్ఛములతో నిండియుండెను. పటకుటీరములందును, విహరణపథంబు లందందును అమరిన యాసనములును, వేదికలును గులాబీ సిందూరవర్ణమయమగు మొగములు తోడుగుతో మనోహర

ముగ రాజ్యమునుండెను. ఎల్లెడల సముచితముగ నొప్పియుండిన
యవూర్వపు మేజాలపై సవిరళమనోహరపువ్వు భోజ్యపదార్థములు
నిలిచియుండెను. దల్లిబను పాపా మహమ్మదీయుఁ డైనను, మహా
మ్మదువారి యాదేశముల నెల్ల నొదలఁ దాల్చుగడంగు మూఢచాం
దనుఁడు కాకుండుటచే మధురనాస్వాదనాభిజ్ఞుఁడై రాగల యతిధి
జనంబులకుఁ గూడఁ దత్పదార్థము నాయత్తఃపాది యుండెను.

ఆ దృశ్యము సిజముగ ననూనశోభాయమానముగ నుండెను.
ఏతెంచిన కాంతామణులందఱు వననాచ్ఛాదితవననలైనను, దత్సం
దర్శనైభవంబున కావంతయుఁ గొఱంతలేకుండెను. మంజుల చిరు
ఘంటికారవంబులవలె వెలువడు నాకలకంఠుల కలస్వనహాసములు
రమణీయవల్లహధర వినిర్గతంబులు కావలయునని తెలియుచుండెను.
సుందరీజనవదన సుధాకరబింబములు వననమేఘాకాంతము లైన
నేమి ! అపూర్వరూపవైభవ మగణిత శోభాయమానముగఁ దోచు
చుండెను. మనోహర కుసుమవల్లరీసమాన యఘతరశరీరలును, గంధ
గజేంద్ర సాదృశ ఘనతరశరీరలునుగూడ వారు ధరించిన తదుచిత
వస్త్రధారణముచే నధికతర దర్శనీయముగ నుండిరి. సంధ్యారాగ
మధికతరంబగుకొలంది, ఆపూర్వ మధురసవూరిత కాచపాత్రములు
వివృతములగుకొలంది, ఆరామవిహార మొనరించు మచ్చెకంటుల మేలి
ముసుంగులు తన్నికట తరుళాఖిల కారణంబునఁ దొలంగ, దృగ్గో
చరమగు వదనము లనూన సౌందర్యసముజ్జ్వలవైభవముతో నలరారు
చుండెను. తోడునీడవలె వెన్నంటు రసికవరుల కాలేటంగున నమి
తానంద మొనఁగూరుచుండెను. ఆకామినులు మగుడ వననాచ్ఛా
దితవదనలగు లోననొక్క మోహనీక్షణంబు విడుచుటకుఁగూడ నవ
కాశ మేర్పడుచుండెను.

ఒక సాంద్రతర లతానికుంజము నుండి మనోహర తూర్వారవం

ఋలు తదవసరమున మంజుల స్వనమున యతిధులకు సుస్వాగతమొసంగెను. తత్పుయయోద్భూత శకుంత సంతాన కలకల నినాదములు కూడ సమయాను కాలముగ నండెను. దినమణి పశ్చిమ కాసారమునఁ గ్రుంకినంతనే, వేనవేలు దీపము లొక్కసారి దేదీప్య మానముగ వెలింగెను. ఆ ప్రదేశమంతయు విపులవైభవ సముజ్వలమై, దర్శనీయమై, వర్ణనాతీతమై, యొచ్చుకెను.

ఉత్సవారంభమునఁ బాపా వనితాజనంబు లాతని సంతియే యుండిరి. దాన వారికిఁ బ్రసిద్ధయతిధులఁ బ్రశంసించు నవకాశము చిక్కెను : దీపారాధన మైనంతనే, యా ప్రభువు తనబోలు నున్న తాధికారులు నడుమ నాసీనుడై, వలక్కాగొట్టము చేబూని ప్రసంగమునకు జొరొకొనెను. ఇస్మిలిదా మొదలగు వారు తమ దారిని బోయిరి.

ఇందందుఁ దిరుగాడుచుండిన జూలియను లూకాసులు తమ ప్రాణకాంతలం గాంచి, మనసార ముచ్చటించఁ జాలిరి. ఖలీలుఁడు నిజప్రియాంగనను డాసి యిట్లు లనెను—

“జులేఖా! మనము కలసియుండ రాదు. ప్రభుపత్ని నాకై తిరుగుచున్నది. నాయుదంతము నీ కెఱింగించియుంటి గదా. ఈ సమయమున నిట్లు మెలంగవలసి—”

“మహనీయా! ఇంత సమాధాన మేల? నీ వొనరించిన మహోపకార మెన్నటికైన మఱపునకు వచ్చునా? నీ ఋణమెన్నటికైనఁ దీరునా?—”

“ప్రేమనీ! ఇట్టి వెడగుమాట లాడవలదు. నే నమితోపకార మొనరించితి నేని, నీవు ప్రత్యుపకార మొనరించియే యుంటివి. భవదీయ హృదయ పెన్నిధానము నొసంగి, నన్ను ధన్య నొసరించితివి! ఒండు నాకేమి కావలెను? ప్రాణకాంతా! మనమిఁక నిరవధిక సౌఖ్య

ముచూడఁ గొందుమని విశ్వసింపుము. నీవిక పొమ్ము”

ఖలీలుఁ డట్లు పలికి తత్ప్రదేశ మేకాంతముగ నుండుటచే నట్టి సదవకాశము జోనాడక, నిజమనోహరిణియగు నా పల్లవాధరి మధురాధరామృతము చవిచూచి, తన దారిం జోయెను. ఆలతా కుటీరమునం దవ్వలి కొనయందే, ఇస్మిలిదా వడివడిఁ దిరుగాడుచుం డెను. ఆ హరిణేక్షణ ముఖవసన ధారిణియై యున్నను, తన్మనోహర మూర్తి పరిపూర్ణతా సౌందర్యము, గమనవైభవమును, విపరీతమగు వేగిర పాటును గాంచునంతనే, ప్రభుపత్ని కావలయునని తెలియుచుం డెను. తను గాంచ వలయుననియే ఆ కామిని పరిభ్రమించు చుండెన నియు ఖలీలుఁడు గ్రహించెను. సాధ్యమగు సంశయరకుఁ దప్పించికొన వలయునని యెంచి, ఆ వీరుఁడు రయమున వేటొక వంకఁ దిరిగెను.

ఆరామసీమ యంతయు దీపికా సహస్రంబులచేఁ బట్టపగలువలె వెలుగుచుండినను, సామా మందిరము మాత్ర మంధకారముననే యుండెను. దీపకాంతి యంతివటకు, జోలేను. అండుఁ మందిరపుఁ గొనయొందు మఱియు సందకాగ బంధుకమై యుండెను. ప్రభుపత్ని కంటఁ బడకుండఁ బాటిన ఖలీలుఁ డానంతరే జోయెను.—

“ఈ కాంత సన్నఁ గాంచునంతనే, తప్పక దూఁగును. ఐననేమి? ఆమెను జూచుటకే ఎల్లెడల నిండనిక సంచరించు చుంటినని తెల్పి, నన్నట్టు లుపేక్షించుట పాశిగాదని నేనే ముందుగ నిందింతును. అల్లా! ఇట్టి కపట ప్రవర్తనావసరము గయమునఁ దొలంగుఁ గాక”

ఖలీలుఁడా తెఱంగున నాలోచనాధీన మానసుండై యుండ, తత్ప్రేమాపద్వార మెద్దియో మెల్లగఁ దెలిచినటులాయెను. ఆతఁడు ప్రబోధితుడై తిలకించునంతనే యాసవ్వడి యంతరించెను. తోడనే కుతూహలజ్వాలాయమాన మానసుండై, మన వీరుఁడు శబ్దముద్భవించిన వంకకు నల్లనఁ జోయెను. అచ్చటి వచ్చిక బయలు మందిరము తట్టు

వాలియుండెను. అట్టి వాలువలన, భూమట్టమునకు దిగువ నుండిన గదులకు వెలుగు వచ్చుట కవకాశమేర్పడెను. పల్లమున దిగుకొలది అంధకారము బంధుర తరంబాయెను. అచటనే అనతిదూరమున నెవ్వరో దీర్ఘమగువ్యక్తి తోచెను. దీర్ఘకాయము, తెల్లనిబట్టలు, ఒక విధమైన పాగాయును చూచి, వాడు చిరపరిచితుడగు సిద్ధి కావలయునని ఖలీలుడు గ్రహించెను. అట్టి సమయమున, అట్టిప్రదేశమున వానికిఁ బని యేముండును? వానిరహస్య మరయవలయునని ఖలీలుడు పొంచియుండెను.

ఖలీలుడట్లు సక్కిచూచుచుండ, సిద్ధిదొంగవలె వినరునఁబోయి, అత్యంత చేరువనున్న గుడారము ప్రవేశించెను.

వాడందుఁ జొచ్చుటకుముందు నిమేషమాత్ర మాప్రాంగణమున నిలిచి తొంగిచూచెను. ఒక్కముహూర్తమే యందుండి, వాడు రయమున వెలువడెను. ఆముక్కురుడు తొంటితావునకు శీఘ్రుతరముగ నరుడెంచుచుండుటచే, ఖలీలుడు మఱింత వెనుకకుఁ బోయెను.

సిద్ధి గోచరించిన తావున, నిన్ను తమ భూభాగమున, నొక దిట్ట మగు తలుపుండెను. నిశ్చలాత్ముడగు ఖలీలుఁ డందు రయమునఁ జొరబడెను. అద్దైర్యశాలి యందు జొచ్చినంతనే, అమిత విస్మయాక్రాంతచిత్తుఁ డాయెను. నిశానమయమునఁ దాను రహస్యవిహరణ మొనరించిన పథంబునందలి మెట్లవరున క్రిందనున్న దారుమయగుప్త కవాటమే అయ్యెడియని ఖలీలుడు రయమున గుర్తించెను. వీరుని సంభ్రమ మంతరించునంతలో, సిద్ధి యడుగులనవ్పడి శ్రవణగోచరమాయెను. ఆతఁడు తోడనే సిద్ధివైచి వెడలినట్టులే యాతలుపువైచి యొకప్రక్క సక్కియుండెను. గ్రుడ్డిగ వెలుంగు నినుపదీపపుఁ గాంతిచే నానిర్మాణమ్యాంధకార ప్రదేశము చూడ దుస్సహముగా నుం

డెను. అంతలో, సిద్ధిరాయమున నరుడెంచి నిజచరణబలంబునఁ దలుపువైచెను. వానికక్షులందు రెండు సారాయి నీసాలును, వివిధ ఫలాది తినుబండారములును నుండెను. ఆపదార్థముల సంగ్రహించుటకే వాడటు బోయెనని వ్యక్తమాయెను. తొందరపాటున ఖలీలునిఁ గాంచజాలక, ఆయానంచితార్థములను నేలనిడి, తత్కవాటము భద్రముగ బంధించుటకై తాళము తీయుచు, ఖలీలునిఁ గాంచెను.

ఖలీలు డాకస్మికముగ గోచరించుటచే నాభటుఁడు విపరీతి సంభవచేతస్కుఁడై యప్రయత్నముగఁ దాళము పాటవైచి, దుర్మాంతక్రోధాతిరేకమునఁ దన దీర్ఘకరవాలము సారించెను. కాని, ఆక్షణముననే మఱియొక కృపాణముకూడ మెఱపువలె దీపించెను. తదస్త్రుధారి ఖలీలుఁడే యని వేఱుఁగ జెప్పవసరము లేదుగదా. అతఁడు నిరుపమాన గాంభీర్యముతాల్చి, విస్ఫుల్లస్వరమునఁ గఠినముగ నిట్లులెను—

“ఓరి! నామాటల కెదురాడక, వినుము. నాయాజ్ఞ జవచాట సాహసించువేని, నీవు మనఁజాలవు. నిన్ను ధనవంతు నొనరించుట కును, తగుదండన విధించుటకునుకూడ సమర్థుడనని యెఱుంగుము. నీవు తక్షణము—”

కృపాణధారియై, గంభీరాకారుఁడై, దుర్నిరీక్షుఁడైయొప్పు ఖలీలునిఁ జూచినంతనే, సిద్ధి చకితుఁ డాయెను. ఆవీరు డేమి యాజ్ఞాపింపఁగోరునోగాని, ఆరామమునుండి యాకస్మికముగా నాక్రందనములు వెలువడెను. ఖలీలుఁడు మాట లుడిగి వినుచుండఁ నాధ్వని యధికతర మాయెను. హాయిగవిందు లారనింపుచు బరస్పర సంభాషణ సౌఖ్యోన్మత్తులై యుండవలసిన బంధుజనంబుల కంతలో నేమి యుపద్రవము వాటిల్లును? ఖలీలున కేమియుఁ దోపకుండెను. తన కశ్యంత ప్రయతమనుగు జులీఖా కేమైన నాపద ఘటిల్లనా

యను భయం బాతని మానసముఁ బ్రీతించుటచే, నావీరుఁడు శనకార్యము మఱచి, సిద్ధిని మఱచి, అట్టి మహానయముననే ఆ యసాధ్యపురుషుని ఖండింపనైతిగదా యని ఆ బానిసీఁడు విచారించుచుండ, నవ్వలి కుఱికి, భయశూనాహాయ్యమున శీఘ్రతరగమనుండై యాతావున జీవున వ్రాలెను.

కాని, భయకారణము లేకుండుటయేగాక, ఎట్టి ధీస్వాంతునైన నవ్వు పట్టించు వింత యొందు సంభవించెనని తెలియవచ్చెను. వింతకడు సంతృప్తికరముగా ముగిసెను. అశిధిజను లందఱు సమితానంద భరితులైరి: దాన, బాహయ్యను సంశోషపరవశుఁ డాయెను: తన మిత్రులను సగౌరవముగా సాగవంపుటకై ఘట్టమునకుఁ జోయెను. ఐహికపీయూషపాన మొకింత యధికతరంబగుటచే గావలయు, స్థూలశరీరుఁడగు నాన్యధ్యవీరుఁడు చల్లని నీరమునఁ గాలిడినంతనే, కొంచె మురిగి తజ్జలాశయమున దిగజాలెను. అపాయము లేకున్నను పాపాను జాప్తియున్న నారీమణులు సహజభయాతరేకమునఁ గెప్పున నఱచిరి. పురుషులు కారణమరయకయే హాహా యసిరి. ఖలీలుఁ డాలించిన యాక్రందనధ్వాన మయ్యెడ! పాపా భటులు రయమున నరుడెంచి, తమ ప్రభువును లేవనెత్తిరి.

అతిథు లందఱు వెడలిరి. ఇతఁడల్లబను ప్రభీష్టప్రభువులును, యువతీయువకు లార్వూరును మాత్రము మిగిలియుండిరి. వారందఱు నొక సుందరపర్వశాలయం దాసీనులైరి. పదునొకండు గంటలు మాత్రమే యగుటచే, వేళయింక సంతగ నతిక్రమింపలేదు. మనోహరశీతలవాతపోతములు మేను సోకి మానసోల్లాసము కల్గించుటచే దల్లబను పాపా యాప్రదేశము విడజాలక, మధువు నొకింతకొలి, హుక్కాగొట్టము చేఁ బాల్చి, ఖలీలునిఁ దిలకించి, కథచెప్పవలయునని కోరెను.

